

Lletres missives de la ciutat de València

.I.

Lletres al rei
(1315 – 1400)

Edició a cura de
José Tébar Gómez

2024

*f*onts històriques valencianes

Letres missives
de la ciutat de València

.I.

Lletres al rei
(1315 - 1400)

*f*onts històriques valencianes

91.

Lletres missives de la ciutat de València

.I.

Lletres al rei
(1315 – 1400)

Edició a cura de
José Tébar Gómez

2024

*f*onts històriques valencianeS

Directors de la col·lecció
Antoni Furió i Enric Guinot

Sèrie Documents Històrics Valencians 16
en coedició amb
l'Acadèmia Valenciana de la Llengua

Directors
Ramon Ferrer i Albert Hauf

Aquesta obra està sota una Llicència Creative Commons
Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional.

© José Tébar Gómez, 2024

© D'aquesta edició:

Universitat de València, 2024

Disseny de la col·lecció: J.P.

Il·lustració de la coberta:

Detall del mural *Els Furs de València* (1959), de Joaquim Michavila.
Biblioteca d'Humanitats Joan Reglà de la Universitat de València

Coordinació editorial: Maite Simón

Maquetació: Immaculada Mesa

IISBN (AVL): 978-84-482-7003-2 (paper)

ISBN (UV): 978-84-1118-452-6 (paper)

ISBN (AVL): 978-84-482-7004-9 (PDF)

ISBN (UV): 978-84-1118-453-3 (PDF)

DOI: <http://doi.org/10.7203/PUV-OA-453-3>

Edició digital

Introducció

UNA CIUTAT A TRAVÉS DE LA PARAULA ESCRITA

Les meues incursions per l'Arxiu Municipal de València (d'ara endavant, AMV) començaren ja fa cinc anys, quan cursava primer en el grau en Història de la Universitat de València. Llavors es tractava d'una cosa innocent, un passatemps amb el qual, a més, poder familiaritzar-me amb algun àmbit d'estudi del passat i sobretot amb les fonts; avui, en canvi, aquella curiositat ha acabat culminant en la present obra. Va ser aleshores quan van caure a les meues mans els registres de la correspondència que el Consell de València havia enviat a nombrosíssimes persones, tant del regne com d'altres parts de la Corona d'Aragó, i fins i tot més enllà. Unes lletres missives que van captar la meua atenció per la proximitat de dades i per les històries que narraven, capaces de fer submergir-se aquell qui les llegeix en el món de la València medieval i els seus problemes. Aquesta tasca em portà, durant anys, en el meu temps lliure, a transcriure per pur plaer aquests textos que ara ofereixo a un públic molt divers i que constituïren una part substancial del meu Treball de Fi de Màster, llegit a la Facultat de Geografia i Història de la mateixa universitat en juliol de 2023.¹

La col·lecció epistolar que es presenta a continuació recull tota la correspondència tramesa pels jurats de la ciutat de València als reis catalanoaragonesos des que comencen els registres, en les albors del Tres-cents, fins a l'any 1400, tota escrita en català, amb la clàusula de la datació en llatí en alguns casos.² Malgrat

¶¹ J. Tébar, «A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey». *Diplomàcia urbana d'una capital a la tardor medieval: la ciutat de València i els monarques de la Corona d'Aragó, 1315-1400. Estudi i edició epistolar*, València, Universitat de València, Treball Fi

de Màster, 2023. ¶² En concret, s'han buidat els volums de Lletres Missives g³-1 (1334-1337), g³-3 (1374-1375), g³-4 (1378-1381), g³-5 (1391-1394), g³-6 (1398-1400) i g³-7 (1400-1403) i de Manuals de Consells del A-1 al A-16 (1306-1375).

que la nostra intenció era editar en un primer moment un epistolari que abastàs fins a la mort de Martí l'Humà, fent un recorregut per un «llarg segle catorze», l'ingent volum de documentació creixent en el temps m'ha obligat a aplicar-hi aquesta acotació més convencional. En aquestes pàgines deixo, doncs, l'edició i transcripció de dues-centes setanta lletres, quasi totes còpies procedents dels registres de l'AMV.³ Concretament, hem examinat la sèrie Lletres Missives (signatura g³; d'ara en endavant, LM), en què figuren totes les cartes trameses per la ciutat a molt diversos actors polítics, religiosos i comercials, i les actes de les sessions municipals, els Manuals de Consells (signatura A; en endavant, MC), en les quals sovint es copiaven lletres que es pensava enviar pròximament, la qual cosa possibilita de vegades emplenar els nombrosos buits que esguiten el segle XIV.⁴

En aquestes cartes es fan paleses les preocupacions i pensaments de l'elit ciutadana, el patriciat urbà, en la seua gestió diària del govern de la ciutat: l'armament de galeres per a defensar-se de pirates, per a assegurar l'abastiment frumentari o per a atacar posicions enemigues; els conflictes amb senyors i viles regnícoles; la cerca de promoció i beneficis per als naturals del regne; la seua actitud davant afers importants per al conjunt de la Corona i, fins i tot, per a la cristiandat, com ara el Cisma d'Occident. L'epistolari, en la major part inèdit, té com a raó de ser obrir la porta a l'estudi de les relacions de la ciutat amb altres actors, en aquest cas el rei, al llarg d'un període determinat, línia d'investigació particularment estudiada en els darrers temps; però, també constitueixen una font per a multitud d'estudis més centrats en la ciutat i la seua vida quotidiana, en els esdeveniments que es narren —com ara les lluites de bàndols, de les quals es donen profusió de detalls— o per a anàlisis d'índole filològica i literària. Recordem que aquests anys veuen l'arribada de la pesta, l'aturada del llarg creixement que havia experimentat el continent des del segle XI i l'inici de les caresties, els problemes seculars amb la pirateria amb molta incidència en les costes valencianes, la divisió dels monarques cristians entre un dels dos (i després tres) papes cismàtics, els conflictes interns de la Corona i la lluita pel control de Sardenya contra els genovesos. Totes aquestes problemàtiques queden reflectides, d'una manera o una altra, en la documentació. Malauradament, en alguns moments clau, com ara durant la lluita de la Unió (1347-1348) i la guerra dels Dos Peres (1356-1375), desconeixem quantes lletres es van escriure i quin contingut devien tenir. Tanmateix, és força atractiu examinar l'actitud de la ciutat davant aquests successos, ja fos per intercessió del monarca, ja fos per iniciativa pròpia, així com veure com, en l'àmbit internacional, es veu afectada l'urbs per afers que, en un primer moment, semblen innocus.

¶³ Solament una d'elles, la 120, ha pogut ser rescatada de la Colección Salazar y Castro de la Real Academia de la Historia. És, a més, l'únic original que he pogut trobar. ¶⁴ Mentre que la sèrie MC

roman completa des de 1306, els registres de LM comencen en 1334, però després presenta serioses discontinuïtats, hi manquen els anys 1338-1348, 1357-1373, 1376-1377, 1382-1390 i 1395-1397.

Aquest treball segueix una línia d'investigació que porta ja dècades interessada per la correspondència de la capital valenciana. Aparegué primer, en 1967, l'edició de les lletres closes que Pere el Cerimoniós havia tramès a la ciutat durant la Guerra de Castella que havien estat transcrits als Manuals de Consells, a cura de Carmelina Sánchez-Cutillas.⁵ Quasi vint anys després va veure la llum el primer volum de l'*Epistolari de la València medieval*, obra de l'insigne historiador municipal Agustín Rubio, al qual seguí, pocs anys més tard, un altre recull de l'àrea de la província d'Alacant, editat per Maria Luisa Cabanes, ambdós centrats en la correspondència de la capital al segle XIV.⁶ En 1998 va aparèixer un segon volum de l'*Epistolari* de Rubio dedicat al segle XV. Aquestes han estat totes les recopilacions exhaustives de les fonts epistolars conservades a l'AMV, la trajectòria de les quals ha seguit recentment Vicent Baydal, que ha editat un conjunt de cartes del Consell de Cent de Barcelona escrites entre finals del segle XIV i mitjans del XVI.⁷ Aquest llibre suposa la continuació d'aquesta tasca que, en el futur, podria estendre's al segle XV i a altres destinataris.

Són nombrosos els treballs centrats no sols en l'edició, sinó també en l'anàlisi de les lletres, per a descobrir més informació sobre l'economia, la política i la cultura a la València baixmedieval. Podríem citar quasi tota la bibliografia del dit Agustín Rubio, que, incansable, ha passat les darreres dècades escodrinyant els llibres de l'AMV i ha produït treballs i anàlisis centrats en molt diversos temes com ara la pesta, l'abastiment o l'escrivania municipal. Més recentment, altres historiadors han analitzat la correspondència des del punt de vista de les relacions urbanes amb altres personatges i institucions. En 2007, Iván Martínez publicà un estudi sobre els vincles epistolars de la capital al final del regnat d'Alfons el Magnànim, empremta que va seguir després amb altres aportacions Vicent Baydal per al cas barceloní, si bé sense deixar de costat tampoc el cap i casal, i el treball de Guillem Chismol, el qual para atenció en el període de l'interregne. D'altra banda, José Marcos García s'ha interessat per les lletres trameses a Castella en el tombant del segle XIV al XV.⁸

¶⁵ C. Sánchez-Cutillas, *Lletres closes de Pere el Cerimoniós endreçades al Consell de València*, Barcelona, Rafael Dalmau, 1967. ¶⁶ A. Rubio, *Epistolari de la València medieval*, vol. 1, València, IIFV, 1985; M. L. Cabanes, *Correspondència entre el «Consell» de València y las tierras alicantinas en el siglo XIV*, Alacant, Institut de Cultura Juan Gil-Albert, 1995. Tot i que la primera edició de l'*Epistolari* fou publicada en 1985, l'any 2003 es va fer una reedició ampliada amb un corpus més extens de cartes i informació actualitzada, que és a la que farem referència d'ara en endavant. ¶⁷ A. Rubio, *Epistolari de la València medieval*, vol. 2, València, IIFV, 1998; V. Baydal, *Barcelona, una capital mediterrània a través de les*

seus cartas: 1381-1566, Barcelona, Museu d'Història de Barcelona, 2021. ¶⁸ I. Martínez, «“Mare e cap del regne”. Las relaciones epistolares de la ciudad de Valencia a finales del reinado de Alfonso el Magnánimo (1449-1454)», a B. Arizaga i J. Á. Solórzano (coords.), *La ciudad medieval y su influencia territorial*, Logronyo, Instituto de Estudios Riojanos, 2007, pp. 255-277; V. Baydal, «Les relacions epistolares de les ciutats de Barcelona, València i Palma entre els segles XVI i XVII (c. 1510 – c. 1630)», *Scripta. Revista Internacional de Literatura i Cultura Medieval*, 1 (2013), pp. 105-136; G. Chismol, «Las relaciones epistolares de los jurados de la ciudad de Valencia con las villas y lugares valen-

En aquest sentit han continuat, així mateix, les nostres contribucions.⁹

Em propose ací contribuir a aquesta ambiciosa tasca que porta a terme des de fa ja gairebé dos dècades, i també per a altres fonts, la col·lecció *Fonts Històriques Valencianes* editada per Publicacions de la Universitat de València: oferir un ventall de textos d'interès filològic, històric i cultural d'utilitat per a historiadors i estudiosos de la llengua, però també per a qualsevol persona desitjosa de conèixer les meravelles que oculten els documents epistolars medievals, en aquest cas referits a la ciutat de València del Tres-cents. Agustín Rubio va destacar ja el valor literari de les lletres del Consell, eixides de la ploma d'un personatge, l'escrivà de la Sala, que amb el pas del temps acabà exercint «un important paper polític, i àdhuc cultural».¹⁰ Estudis com els que comentava adés mostren la manifestació del poder polític de la ciutat a través de la seua xarxa de comunicacions per carta, estesa més enllà de la Mediterrània i a altres indrets de la península durant els segles XIV i XV. Així mateix, és indefugible el gran valor filològic i literari d'aquests textos per a la història de la llengua catalana, en particular si es pensa en l'estil i la retòrica que els escrivans aplicaven a l'hora de crear el que Rubio va descriure com un «tesor històric i lingüístic», i fins i tot per a l'àmbit de la cultura escrita si relacionem l'escriptura en general, i en particular la confecció de missives, com un vincle entre poder i paraula que afavoreix el creixement del primer gràcies a la memòria atresorada als arxius i a la capacitat de comunicació des de la distància. La conformació d'un *Epistolari de la ciutat de València* en diversos volums, que arreplegue sistemàticament tota la correspondència tramesa per la capital del regne i que pose a l'abast de tothom aquesta riquíssima font, és sens dubte un dels objectius de futur.

Els jurats i el Consell del cap i casal mantingueren relació amb cinc reis —Jaume II el Just (1292-1327), Alfons IV el Benigne (1327-1336), Pere IV el Cerimoniós (1336-1387), Joan I el Caçador (1387-1396) i Martí I l'Humà (1396-1410)—, bé per necessitats pròpies de la Corona, bé per «afers urgents per a aquesta ciutat», segons repeteixen sovint les missives. I és important assenyalar que aquest era un dels dos mitjans de diàleg disponibles entre la capital i la monarquia; l'altre eren les reunions de corts. Atès que aquestes no se celebraven periòdicament —malgrat els reiterats compromisos reials perquè fos així—, la correspondència i

cianos a principios del siglo XV», *eHumanista/IVTTRA*, 14 (2018), pp. 122-138; J. M. García, «En defensa de la “cosa pública”: la correspondencia castellana del consell de Valencia en el tránsito de los siglos XIV al XV», a J. M. Nieto i Ó. Villarroel (coords.), *Comunicación y conflicto en la cultura política peninsular (siglos XIII al XV)*, Madrid, Sílex, 2018, pp. 539-558; G. Chismol, «La relació epistolar dels jurats de València amb sant Vicent Ferrer al voltant de

l'Interregne (1410-1412)», *Mirabilia/MedTrans*, 1 (2019), pp. 21-36. ¶⁹ J. Tébar, «“Escrivim per nostra letra suplicant la excel·lència de vós”. Diplomacia municipal y relaciones epistolares en el invierno del Trescientos: la ciudad de Valencia y sus relaciones con Martín I (1398-1400)», *Medievalia*, 55/1 (2023), pp. 121-146. ¶¹⁰ A. Rubio, *L'escrivania municipal de València als segles XIV i XV: burocràcia, política i cultura*, València, Generalitat Valenciana, 1995, p. 24.

l'enviament de missatges eren les úniques maneres de sol·licitar l'ajut reial la major part del temps. S'aprecia també, segons s'apropa el canvi de segle, un augment en el nombre de lletres enviades, de forma paral·lela al creixent absentisme del sobirà, segons mostren els seus itineraris.¹¹

LA LLETRA COM A DOCUMENT HISTÒRIC

Des del segle XIX els historiadors han assenyalat la importància de les cartes com a font per a la disciplina històrica. El famós positivista Charles Langlois afirmà en un dels seus treballs que

els documents més valuosos per a la història de l'Edat Mitjana són les cartes, missives i correspondència, tant oficial com privada. [...] Els documents d'arxiu, els comptes, les cartes i els instruments notariais mereixen més confiança que les cròniques, però gairebé sempre són irremeiablement àrids; expressen poc més que fets incolor i insípid, del tipus dels que proporcionen avui les estadístiques. Els documents epistolars, en canvi, són sincers i vius. [...] A les lletres oficials, en les cartes comercials, en les ordres administratives, en les instruccions diplomàtiques, els escriptors esmenten fets precisos, amb les seues circumstàncies, en un estil senzill i positiu; donen als seus corresponsals informacions o ordres, sota la pressió immediata dels esdeveniments, sense pensar en informar a la posteritat, i succeeix que l'informen amb molta més seguretat del que mai ho feren els fabricants de frases, els annalistes professionals.¹²

Em permet reproduir l'extensa cita perquè expressa perfectament com s'apreciaven les lletres com una font, suposadament «positiva», és a dir, que oferien un coneixement vertader i objectiu per a conèixer el passat. En efecte, com han destacat també altres autors posteriors, la correspondència permet aproximar-se a la realitat social i la mentalitat dels seus autors, però resulta perillós pensar en una «sinceritat» desinteressada dels autors de les lletres, com si no hi perseguissen cap objectiu. Precisament en el cas de la comunicació política i la diplomàcia urbana, la mentida i l'ocultació deliberada de dades és omnipresent. Juan Antonio Barrio assenyalà que les elits urbanes valencianes s'esforçaven a controlar la informació i oferir un discurs modelitzat de cara a l'exterior per múltiples vies, una de les quals, força important, va ser l'epistolar.¹³

¶ ¹¹ D. Girona, «Itinerari del rei en Martí (1396-1402)», *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, 4 (1911), pp. 81-184; «Itinerari del rei en Joan I (1387-1396)», *Estudis Universitaris Catalans*, 13 (1928), pp. 93-134; «Itinerari del rei en Joan I (1387-1396)», *Estudis Universitaris Catalans*, 14 (1929), pp. 115-226; «Itinerari del rei en Joan I», *Estudis Universitaris Catalans*, 15 (1930), pp. 41-91; J. M. del Estal, *Itinerario de*

Jaime II de Aragón (1291-1327), Saragossa, Institución Fernando el Católico, 2009. ¶ ¹² C.-V. Langlois, «Formulaire de lettres du XIIe, du XIIIe et du XIVe siècle», en *Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothèque Nationale et autres bibliothèques*, vol. 34, París, Imprimerie Nationale, 1981, pp. 1-2. ¶ ¹³ J. A. Barrio, «Los sistemas de propaganda política de las élites urbanas en el reino de Valencia. Siglos XIII-XV»,

S'aprecia una notable diferència en la forma de transmetre el missatge segons si el destinatari és alguna autoritat oficial, com ara el rei, o personatges de confiança, com els missatgers enviats a la cort. Mentre que en les lletres adreçades al primer solen mancar les paraules agressives i expressions malsonants, alhora que s'envolta el text d'una aura protocol·lària i de reverència envers el destinatari, en les enviades als segons es mostra una cara més crua i —podríem dir— més sincera dels jurats i el Consell. Davant la incòmoda presència a la capital de mercaders italians, genovesos i venecians sobretot, que gaudien de privilegis que els valencians no posseïen a les seues terres, en 1398 el Consell instà el monarca en repetides ocasions perquè n'ordenés l'expulsió.¹⁴ Mesos després, una altra missiva als missatgers enviats per a tractar aquesta qüestió els instava a convèncer el rei, aleshores convalescent a Saragossa, d'ordenar el dit foragitament: «car, com sabets», deien sense embuts, «lo Consell ha gran vòmit de lur habitació».¹⁵

D'altra banda, els especialistes han assenyalat una sèrie de problemàtiques i precaucions que cal tenir en compte a l'hora de tractar aquests documents. La primera rau en el fet que la major part dels treballs d'investigació han de fer-se necessàriament sobre la base de còpies, perquè rarament es conserven els originals i, per tant, l'historiador està condicionat per les circumstàncies de salvaguarda i transcripció del seu contingut.¹⁶ La informació que ha sobreviscut fins als nostres dies és deutora de la tasca de conservació als arxius encetada a l'època medieval, els artífexs dels quals compregueren i valoraren la seua importància per a la preservació de la memòria per mitjà de la paraula escrita i també per a la praxi política i la comunicació amb altres llocs llunyans.

La segona, relacionada amb l'anterior, és que mai podrem estar segurs de tenir a l'abast totes les lletres que en un moment donat foren expedides. Ja s'han comentat els buits documentals que esquitxen el segle XIV, però, a més, és possible que les lletres enregistrades als llibres supervivents no fossen totes les que eixiren aquests anys de l'escrivania municipal. Malgrat el caire sistemàtic que prenen aquests depòsits de memòria, sempre hi ha la possibilitat que algunes lletres en quedassen fora, bé perquè els autors considaven que no tenien importància o bé, directament, perquè s'ha perdut el lligall corresponent.

La tercera i última adverteix sobre allò que a vegades pot passar desapercbut, però que és important considerar sobretot a l'hora d'abordar estudis sobre la diplomàcia urbana i la comunicació amb altres actors polítics: el fet que una epís-

a S. Claramunt (coord.), *El món urbà a la Corona d'Aragó del 1137 als decrets de Nova Planta: XVII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 2003, pp. 63-72. ¶¹⁴ Doc. 169 (1398, juliol 23). ¶¹⁵ AMV, LM g3-6, ff. 130v-131r (1399, abril 4). ¶¹⁶ W.

Ysebaert, «Medieval letters and letter collections as historical sources: methodological questions, reflections and research perspectives (sixth-fifteenth centuries)», a Ch. Høgel i E. Bartoli (eds.), *Medieval letters. Between fiction and document*, Turnhout, Brepols, 2015, pp. 43-47.

tola siga registrada no vol dir que haja arribat al seu destí, amb la qual cosa és possible que els objectius de l'autor i el missatge no es veiessen complits.¹⁷ Així els va ocórrer als jurats quan, en 1334, reberen una lletra d'Alfons IV amb un to irat per no haver rebut resposta a la seua darrera petició, a la qual contestaren excusant-se, car «no és estat en culpa nostra, mas en culpa del dit correu».¹⁸ Martí I rebé una resposta similar en febrer de 1399, «com, segons havem entès, lo correu portador d'aquella seria mort en les neus qui són estades pochs dies són passats assats pres del port de Caranyena».¹⁹

Des del moment en què aparegué l'escriptura, temps era temps, ha estat utilitzada per a posar en contacte persones separades en l'espai. Afortunadament podem saber això no sols pels esments en altres textos, sinó també per la —miraculosa en alguns casos— supervivència de lletres de molt diversa índole. Si bé els millors exemplars procedeixen del món romà, de l'antiga Hèl·lade també n'han sobreviscut i fins i tot d'anteriors, com el magnífic arxiu d'Amarna, que ens ha deixat per a la posteritat un record de les relacions diplomàtiques a la fi de l'edat del bronze, al segle XIV abans de l'era comuna.²⁰ A l'alta edat mitjana, tot i haver un descens important en la població alfabetitzada, l'escriptura epistolar no desaparegué i començà a expandir-se de nou a partir del segle IX, lentament, avançant paral·lelament junt amb l'augment de la població lectoescriptora, fins a l'actualitat.²¹ Epistolaris com els de Gregori el Gran i, molt més tard, el de Petrarca no sols constitueixen una mostra de la vida dels autors i les seues relacions personals, sinó també una llum que penetra dins el pensament medieval, la seua religiositat i la quotidianitat.

Des del punt de vista polític, l'escriptura i la comunicació van guanyar força també al llarg de l'edat mitjana, un procés sobretot afavorit pels beneficis que reportava per a la praxi del poder als molt diversos sistemes polítics que poblaven la cristiandat llatina, des de les grans monarquies fins a les petites viles regionals, passant pels poders amb vocació universal de la Roma papal i l'Imperi romano-germànic. A partir del segle XI, el progressiu trasllat del món islàmic a la cristiandat llatina d'un nou suport més econòmic i durador, el paper, sens dubte multiplicà en poc de temps la producció de documents i les comunicacions. Xàtiva va ser un important centre d'aquest producte, d'altra banda, molt valorat ja pels autors musulmans.²² Michael T. Clanchy i altres autors han emfasitzat el paper de la cultura escrita en la construcció de la maquinària política mitjançant l'homogeneïtzació de

¶¹⁷ G. Constable, *Letters and letter collections*, Turnhout, Brepols, 1976, pp. 79-80.

¶¹⁸ Doc. 19 (1334, agost 10). ¶¹⁹ Doc. 193 (1399, febrer 7). ¶²⁰ Vegeu N. Basbanes, *De papel: en torno a sus dos mil años de historia*, Mèxic, Fondo de Cultura Económica, 2014, p.

21 i A. Petrucci, *Escribir cartas, una historia milenaria*, Buenos Aires, Ampersand, 2019, pp. 17-37, sobre la història de l'ús i l'escriptura de lletres a l'edat antiga. ¶²¹ Petrucci, *Escribir cartas...*, pp. 39 i ss. ¶²² Basbanes, *De papel...*, pp. 68-71.

la forma de transmetre ordres i manaments, i de fer sentir la presència del monarca en aquells llocs on no hi era, a més del suport que representava per a les tasques de govern com la confecció de les actes municipals o la preservació de documents als arxius.²³ En aquests processos, la lletra, veritable «infraestructura» de la diplomàcia medieval, en paraules de Francesco Senatore, assolía gran importància.²⁴

Es podria dir el mateix de les ciutats arreu d'Europa.²⁵ Cadascuna —almenys aquelles constituïdes en municipi— comptava amb escrivania pròpia, de menys envergadura que les de les grans monarquies, és clar, però amb la mateixa capacitat d'organització i producció documental.²⁶ Les elits urbanes valencianes eren ben conscients del poder de l'escriptura i de com podia ajudar tant a l'augment del seu poder com a la defensa de la seua autoritat o accions davant altres persones. La conservació d'allò escrit era fonamental per assolir ambdós objectius. Per aquesta raó es conservava còpia de tots els privilegis atorgats pels reis i dels documents més importants, i, a més, com ja he comentat, de les lletres missives i les actes municipals.²⁷

La correspondència es feia servir, doncs, per a transmetre ordres i informació, i per a fer suplicacions al rei, com es veu en la present col·lecció. El contingut de les missives emanava no sols dels jurats, sinó també de les elits en el seu conjunt, les quals, reunides en el Consell, tenien veu sobre els afers de la ciutat: «En veritat», expliquen els regidors en una lletra al monarca, «les dites lletres foren acordades no per ells sols [els advocats], mas per nosaltres e per alguns pròmens, e de concòrdia e de manament de tots foren forjades per nostres scrivans, e enaprés per tots reconegudes e d'aquèn espatxades».²⁸ En aquest procés resultava decisiva la ploma de l'escrivà, el qual, ajudat d'un quadern de notes, s'encarregava després de les sessions de redactar el text de la lletra, que era traslladat posteriorment al registre corresponent abans de trametre-la.²⁹ Aquesta tasca ha permès conservar un volum ingent de correspondència no solament a València, sinó també a altres ciutats del continent. A Itàlia aquestes col·leccions rebien el nom de *carteggi*, que han estat objecte d'alguns treballs sobre la matèria,³⁰ com també a les ciutats

¶²³ M. T. Clanchy, *La cultura escrita, la ley y el poder del Estado*, València, Universitat de València, 1999, pp. 1-5; F. M. Gimeno, «Si necessitat s'esdevenia a escriure». Escritura y gobierno en la Corona de Aragón (siglo XIV)», en E. Sarasa (coord.), *Monarquía, crónicas, archivos y cancellerías en los reinos hispano-cristianos: siglos XIII-XV*, Saragossa, Institución Fernando el Católico, 2014, pp. 185-191. ¶²⁴ J.-M. Moeglin (dir.) i S. Péquignot, *Diplomatie et «relations internationales» au Moyen Âge (IXe-XVe siècle)*, París, Presses Universitaires de France, 2017, pp. 132-133. ¶²⁵ Vegeu les aportacions contingu-

des a M. Mostert i A. Adamska (eds.), *Uses of the written word in medieval towns*, Turnhout, Brepols, 2014 i, dels mateixos editors, *Writing and the administration of medieval towns*, Turnhout, Brepols, 2014. ¶²⁶ P. Boucheron, D. Menjot i M. Boone, *Historia de la Europa urbana*, València, Publicacions de la Universitat de València, 2009, vol. 2, pp. 236-239. ¶²⁷ Doc. 16 (1334, juliol 31). ¶²⁸ Doc. 221 (1398, setembre 12). ¶²⁹ AMV, MC A-20, f. 11v (1392, abril 22). ¶³⁰ N. Covini *et alii*, «Pratiche e norme di comportamento nelle diplomazia italiana: i carteggi di Napoli, Firenze, Mantova e

alemanyes, on s'anomenaven, almenys a Nuremberg, *Briefbücher*.³¹ Als estats de la Corona d'Aragó prenen la denominació de *lletres closes* a Barcelona i de *lletres missives* a València i Mallorca.³²

ESTIL I REDACCIÓ

Totes les lletres editades ací van ser redactades per l'escrivà de la Sala, càrrec que es va originar en el moment mateix de la constitució del municipi després de la conquesta feudal. Ell s'encarregava de produir tota la documentació oficial del govern municipal així com de la seua conservació a l'arxiu annex a l'oficina, dins la Casa de la Ciutat. Al llarg del Tres-cents aquest organisme adquirí cada vegada major complexitat pel que fa al seu funcionament i als membres que hi treballaven, passant d'una sola persona al començament de segle a més de tres cap al 1400, amb un escrivà de la Sala que dirigia la producció de centenars de documents en mans de macips.³³ Davant un augment exponencial del treball, el primer notari del qual es té notícia, Bartomeu Benajam, rebé des de 1335 l'ajut d'un macip que l'assistia per a alleugerir la seua càrrega, per la qual, segons deien els jurats, «havia de treballar de matinades, e de dia e de vesprades, no solament en los dies faheners, ans encara en la major partida de les festes de l'any».³⁴

A Benajam el van succeir onze notaris més, entre els quals destaca particularment el darrer d'ells, Bartomeu de Vilalba, que va estar al capdavant de l'escrivania l'últim quart de la centúria i que aconseguí aparèixer en la nòmina de personalitats literàries de renom de la Corona d'Aragó junt amb altres erudits com Bernat Metge.³⁵ El seu estil literari i la magistral manera de gestionar l'escrivania van fer molt difícil l'acceptació per part de la ciutat de la seua renúncia, que fou denegada en varies ocasions fins que una malaltia impedí que exercís el càrrec:

proposà al present Consell en Berthomeu Vilalba, notari, scrivà lur, que, jassia moltes e diverses vegades ell hagués pregat e supplicat a Consell e a jurats que·ls plagués haver-lo per escusat del regiment e servii del offic de la dita scrivania, com hi hagués estat molt e massa, e hi fos enhujat e que·l comanassen a qui·ls plagués, però que jamés no·ls havia plagut açò atorgar, mas que ara era cosa necessària e forçada, que axí ho fessen, car ell, per greu malaltia que havia hàuda pochs temps ha, era romàs e de present era fort flach e envellit, e no·y podia ne poria treballar.³⁶

Ferrara tra fine XIV e fine XV secolo», a S. Andretta, S. Péquignot i J.-C. Waquet (dirs.), *De l'ambassadeur: les écrits relatifs à l'ambassadeur et à l'art de negocier du Moyen Âge au début du XIXe siècle*, Roma, École Française de Rome, 2015, pp. 113-161. ¶³¹ L. Buchholzer-Rémy, *Une ville en ses réseaux. Nuremberg à la fin du Moyen Âge*, París, Belin, 2006,

pp. 177-197. ¶³² V. Baydal, «Les relacions...», pp. 105-136. ¶³³ Rubio, *L'escrivania...*, pp. 41-42 i 53-54. ¶³⁴ AMV, MC A-3, ff. 142r-143v (1334, desembre 22). ¶³⁵ A. Ferrando, «Llengua i literatura», a E. Belenguier (coord.), *Història del País Valencià*, Barcelona, Edicions 62, 1989, vol. 2, pp. 409-410. ¶³⁶ AMV, MC A-21, ff. 259v-260r (1399, maig 17).

Comptat i debatut, l'escrivà no era un simple redactor, sinó un escriptor amb una qualitat literària notable, visible sobretot temps després, que va deixar un corpus epistolar que, malgrat servir per als interessos de terceres persones, dels jurats, posseïa la seua signatura personal. Es tracta de textos fruit no solament de l'aplicació de fórmules i clàusules estandarditzades adaptades a qualsevol situació; la ploma de l'escrivà era fonamental per a donar un ritme atractiu i una prosa «bella» a les lletres que després monarques i altres personatges llegien en veu alta a les seus de poder de l'Europa medieval.

L'escriptura de lletres a l'Europa medieval estava condicionada per l'*ars dictaminis* o *dictamen*, l'art d'escriure aquests textos destinats a la comunicació amb altres persones, a establir, en paraules de Ciceró, una *amicorum conloquia absentium*.³⁷ Des del segle XI apareixen a l'Occident medieval diversos tractats dedicats a proposar fórmules per a escriure cartes condicionades per l'estatus social del destinatari, primer des del monestir de Montecassino i més avant a la ciutat de Bolonya, que esdevindrà un veritable centre de producció d'*artes dictandi* —«manualets del “ben escriure”», en paraules de Martí de Riquer— que molt prompte començaren a estendre's per tot el continent.³⁸ Aquesta *ars* establia cinc parts a l'hora de redactar una lletra, de tal forma que quedés clar qui n'era el destinatari, al qual calia adreçar-se d'una forma concreta en funció de la seua relació —d'inferioritat, igualtat o superioritat— respecte de l'emissor: la *salutatio*, la *captatio benevolentiae* o *exordium*, la *narratio*, la *petitio* i la *conclusio*.³⁹

A la península ibèrica es tenen ja notícies de la seua presència al segle XIII a Castella i alguns testimonis de finals de segle certifiquen, igualment, la seua introducció a la Corona d'Aragó,⁴⁰ on es documenten aquests tractats en diverses biblioteques catalanes del Tres-cents, segons va estudiar Charles Faulhaber, i els inventaris notariais de Barcelona i València esdevenen testimonis de la seua circulació entre escrivans i notaris.⁴¹ La influència del *dictamen* al si de la Cancelleria

¶³⁷ Cic., *Phil.* II, 4. ¶³⁸ M. de Riquer, *Història de la literatura catalana*, Barcelona, Ariel, 1984, vol. 3, pp. 20-22. Sobre el naixement d'aquest gènere epistolar, vegeu J. J. Murphy, *La retòrica en la Edat Mitjana: història de la teoria de la retòrica desde San Agustín hasta el Renacimiento*, Mèxic, Fondo de Cultura Económica, 1986, pp. 202-274 i M. Camargo, *Ars dictaminis, ars dictandi*, Turnhout, Brepols, 1991. ¶³⁹ M. Richardson, «The Ars Dictaminis, the Formulary and the Medieval Epistolary Practice», a C. Poster i L. C. Mitchell (eds.), *Letter-writing manuals and instructions from Antiquity to present*, Columbia, University of South California Press, 2007, pp. 55-56. ¶⁴⁰ B. Grévin, «Théorie et pratique du dictamen dans la péninsule ibérique (XIIIe-XIVe s.)», a B. Grévin i A.-M. Turcan-Verkerk

(eds.), *Le dictamen dans tous ses états: perspectives de recherche sur la théorie et la pratique de l'ars dictaminis (XF-XVe siècles)*, Turnhout, Brepols, 2015, pp. 309-346. ¶⁴¹ C. B. Faulhaber, «Rhetoric in medieval Catalonia: the evidence of the library catalogs», a C. B. Faulhaber, R. P. Kinkade i T. A. Perry (eds.), *Studies in honor of Gustavo Correa*, Potomac, Scripta Humanistica, pp. 112-120; M. L. Mandingorra, *Leer en la Valencia del Trescientos: el libro y la lectura en Valencia a través de la documentación notarial (1300-1410)*, València, Universitat de València, tesi doctoral, 1990, p. 117; J. A. Iglesias, *Llibres i lectors a la Barcelona del s. XV: les biblioteques de clergues, juristes, metges i altres ciutadans a través de la documentación notarial (anys 1396-1475)*, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, 1996.

Reial es va fer palesa des d'aviat, com va destacar el pioner estudi de Marçal Olivar de 1936.⁴² Estudis posteriors han posat el focus en com va modificar la llengua escrita aquest nou estil cancelleresc que després es va estendre, mitjançant l'enviament de documents i l'anada i tornada d'escrivans, a altres oficines documentals de l'àmbit de parla catalana, sobretot a partir dels regnats de Joan I i Martí I.⁴³ Estem parlant de lletres caracteritzades per oracions llargues amb presència de cultismes i cites dels autors clàssics,⁴⁴ i escrites en una variant lingüística ben diferent de la parla oral, marcada per l'ús de grafies àtones, la presència dels articles *lo, la, los, les*, els substantius acabats en *-esa*, la conjunció *ab*, i un llarg etcètera.⁴⁵ Aquests mateixos trets es poden apreciar a les lletres missives de la ciutat de València, junt amb una gran preocupació per la correcció a l'hora de dirigir-se al destinatari, *leitmotiv* transversal en tota la literatura epistologràfica medieval. Amb això s'aconsegueix la creació «d'orfebreries estilístiques d'aparença original», conjugant l'estandardització pròpia dels documents públics amb la creativitat del *dictator* i la seua capacitat de jugar amb les paraules, la retòrica i els recursos literaris.⁴⁶ Això mateix destacava Agustín Rubio en parlar de la «prosa plena de naturalitat i frescor, espontània, vivaç, en la qual és habitual la citació de refranys, l'expressió familiar i desimbolta, la nota irònica, la frase irritada, el toc d'humor..., fins i tot quan el destinatari és el rei», cosa que es combinava amb les característiques pròpies del «vernís cancelleresc» i la solemnitat que les recobria.⁴⁷

Les *Ordinacions de la Casa i Cort* de Pere el Cerimoniós de 1344 dediquen algunes rúbriques a la «manera d'escriure lletres a diverses persones», en les quals s'indica com escriure la direcció segons l'estatus del destinatari.⁴⁸ A la ciutat de Nuremberg es conserva un formulari escrit en 1462 per l'escrivà municipal on consignà, igualment, com s'havia de dirigir la ciutat als destinataris de les cartes en funció de la seua posició al si de la jerarquia social.⁴⁹ En les lletres missives del Consell valencià també s'aprecia una notable diferència a l'hora de dirigir-se al rei,

¶⁴² M. Olivar, «Notes entorn la influència de l'ars dictandi sobre la prosa catalana de cancelleria de finals del segle XIV», *Estudis Universitaris Catalans*, 22 (1936), pp. 631-653. ¶⁴³ J. M. Nadal i M. Prats, *Història de la llengua catalana*, vol. 1, Barcelona, Edicions 62, 1993, pp. 453-461. ¶⁴⁴ Vegeu, a mena de exemple, la lletra 139 (1391, desembre 2). Altres exemples van ser identificats a E. Vidal, *València en la època de Joan I*, València, Universitat de València, 1974, pp. 131-132. ¶⁴⁵ Sobre les característiques de la llengua cancelleresca, vegeu A. Ferrando i M. Nicolás, *Història de la llengua catalana*, Barcelona, Universitat Oberta de Catalunya, 2005, pp. 110-111 i A. Ferrando, «La construcció

de la norma cancelleresca catalana», a F. Feliu i J. M. Nadal (coords.), *Constructing languages: norms, myths and emotions*, Amsterdam, John Benjamins, 2016, pp. 83-98. ¶⁴⁶ B. Grévin, «Les mystères rhétoriques de l'État médiéval: l'écriture du pouvoir en Europe occidentale (XIIIe-XVe siècle)», *Annales. Histoire, Sciences Sociales*, 63/2 (2008), p. 275. ¶⁴⁷ Rubio, *Epistolari...*, p. 55. Sobre els refranys, vegeu la carta 221. ¶⁴⁸ F. M. Gimeno, D. Gozalbo i J. Trenchs (eds.), *Ordinacions de la Casa i Cort de Pere el Cerimoniós*, València, Publicacions de la Universitat de València, 2009, rúbriques 92-97, pp. 182-194. ¶⁴⁹ Buchholzer-Rémy, *Une ville...*, pp. 169-170.

a altres autoritats urbanes, a personatges eclesiàstics i nobiliaris i a gent d'inferior categoria, com ha estudiat recentment Vicent Baydal.⁵⁰ No resultaria inversemblant, doncs, pensar en l'existència de formularis similars a la València medieval i altres ciutats on els escriptors anotarien la manera de dirigir-se a cada graó de la societat de forma semblant a com es feia en les *Ordinacions* del Cerimoniós.

L'adreçament al monarca sofreix canvis al llarg del Tres-cents, mancant en la major part dels casos a les primeres dècades —si bé també és probable que no fos copiada als llibres però sí que constà als originals—, sent substituïda per la intituació («Senyor, los jurats e ls prohòmens de la ciutat de València...») i la salutació («besants vostres peus e mans ab reverència, nos comanam en la vostra gràcia»). En altres casos sí que consta, reduïda a un breu «A nostre senyor lo rey» o a un més elaborat, però residual, «Al molt alt e molt poderós...». A partir de l'últim quart de segle, coincidint amb l'arribada a l'escrivania de Vilalba i la dignificació de l'ofici d'escrivà de la Sala, fins llavors amb menys prestigi i importància, s'asseoleix un canvi qualitatiu en l'escriptura, amb la introducció de cultismes i referències als clàssics, com hem comentat adés, i també una transformació de les clàusules: des d'aquell moment sempre es fa constar la salutació «A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey», més solemne i reverencial, a la qual segueix un vocatiu amb variants com «Molt excel·lent senyor» o «Molt gran senyor» que també es repeteix sovint dins els textos.⁵¹

La narració dels fets que porten a l'enviament de la missiva pot abastar des de unes poques línies a folis sencers, sempre a continuació de l'adreçament. De vegades pot estar precedida d'una *captatio benevolentiae* («Mercè és ara estada de la vostra reyal magnificència per sa letra notificar a nosaltres...», «De la magnificència de la vostra reyal senyoria havem reebuda l letra...»), si bé no és comú, i sobretot apareix a partir de 1374. A l'hora de tractar els afers més importants, les lletres esdevenen autèntiques narracions, plenes de detalls, sobre els problemes que han sorgit o entorn de les novetats que han succeït. Això es pot comprovar en moments clau per a la ciutat, com ara en 1391, quan s'esdevé l'assalt a la jueria, la ciutat envia a Joan I dues lletres, datades al juliol del mateix any, en què s'explica al monarca com va ocórrer la sagnia contra els jueus i quines mesures havien pres les autoritats.⁵² Més endavant, al tombant de segle, els conflictes acarnissats de les bandositats ens han deixat nombrosos relats de baralles als carrers, cavallers enfrontats pel control de la capital del regne i lluites entre faccions enmig dels carrers, a colp d'espasa i ballesta, que provocaren més d'un conflicte al si del govern municipal.⁵³

¶ ⁵⁰ V. Baydal, «El género epistolar en las escribanías municipales de Valencia y Barcelona (siglos XIV-XV)», a J. V. Escartí (ed.), *Escribir y persistir. Estudios sobre la literatura en catalán, de la Edad Media a la Renacimiento*, Bue-

nos Aires, Argus-a, 2013, pp. 81-96; *Barcelona...*, pp. 32-38. ¶ ⁵¹ Rubio, *Epistolari...*, pp. 57-58. ¶ ⁵² Docs. 124 i 125 (1391, juliol 9 i 17). ¶ ⁵³ Docs. 164 i 165 (1398, maig 23 i 28), entre d'altres.

L'acció que emana de la carta, la disposició, es manifesta a través d'un petit grup de verbs: en el cas de les lletres de creença, redactades a mena d'acreditació per als missatgers enviats a la cort, s'emprava la fórmula «supplicam humilment a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia per mercè dar fe e creença...»; quan la intenció era transmetre informació de diversa índole, s'opta pels verbs «notificam», «intimam» o «significam»; en canvi, quan la petició era una altra i la ciutat necessitava l'ajut o el vistiplau reial, es recorria a la suplicació («supplicam humilment a la vostra reyal magnificència...», «supplicam humilment que sia vostra mercè...»). Segueix el comiat dels autors desitjant que la divinitat done al monarca vida llarga, prosperitat i victòria contra els enemics («la qual nostre senyor Déu, per sa mercè, mantenga, prospere e conserve longament, e li do victòria de tots sos enemichs»). Finalment, pel que fa a l'escatocol, els seus elements també es sotmeten a canvis durant aquest període. La datació tòpica i cronològica, escrita en llatí i en principi seguint el còmput de l'any de la Encarnació —el primer dia de l'any és el 25 de març—, a partir de 1358 passa al català i des d'aleshores es basa en la Nativitat —l'any comença el 25 de desembre—, i a l'època de Vilalba s'hi afegeix, al finalitzar, l'adprecció («Amèn»)⁵⁴. La clàusula final de sotmetiment, que també funciona com a intitució dels autors, en les primeres lletres figura al principi, si bé després passa a col·locar-se al final del text, sense a penes variacions excepte quan s'afegeixen altres personalitats del govern urbà, com ara el Consell o el justícia («Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de la ciutat de València»).

INTERESSOS I PREOCUPACIONS

La major preocupació que impregna el dia a dia de les elits que governen les ciutats és, sense cap mena de dubte, l'abastiment, donat que d'aquest depèn la garantia de la seguretat, l'ordre i la prosperitat dins les muralles, la qual cosa transmet una confiança perenne de creixement i d'una major riquesa per als grups del patriciat que pràcticament monopolitza la política municipal. Aquella necessitat esdevingué imperiosa durant l'escalabrós segle XIV, farcit d'episodis de carestia, pestilències, fams i guerra, després del final de l'embranchida econòmica plenomedieval. Des que començaren a aparèixer amb recurrència les males collites, els jurats van encetar una política frumentària més agressiva i activa destinada no solament a fer portar a la ciutat qualsevol càrrega de cereal o altres aliments, sinó també a impedir que la resta del regne escapàs del seu control.⁵⁵

¶⁵⁴ A les Corts de València de 1358, Pere IV ordenà acabar amb el sistema de datació a la romana, segons havia dictat ja per a Catalunya vuit anys abans, a les Corts de Perpinyà. F. Sevilla -

no, «Apuntes para el estudio de la Cancillería de Pedro IV el Ceremonioso», *Anuario de Historia del Derecho Español*, 20 (1950), p. 227. ¶⁵⁵ A. Rubio, «Valencia y el control de la producción

Ja des dels primers decennis del Tres-cents tenim notícies dels regidors municipals interpel·lant el monarca perquè el blat del regne no pogués ser exportat per la resta de les viles. Jaume II rebé dos lletres en 1325, la primera sol·licitant la possibilitat que Tortosa proveís la ciutat de blat en aquells moments, a causa de la gran fretura que n'hi havia.⁵⁶ Tornarien a escriure-li uns mesos més tard suplicant que intervingués en la prohibició que certes viles havien establert sobre traure cereal dels seus termes.⁵⁷ Uns anys després, en 1329, el municipi aconseguí d'Alfons IV un privilegi que prohibia taxativament l'exportació de cereal a tot el regne, el qual es dedicà llavors a cobrir la demanda del cap i casal, si bé amb el pas del temps disposar de tot el regne com un rerepaís, un *hinterland* del qual proveir-se, resultà insuficient, i era necessari eixir-se'n de les fronteres per a seguir rebent aliments de Castella o de la Mediterrània.⁵⁸

Al voltant de 1333, coincidint amb «lo mal any primer», i després, en el bienni 1374-1375, es produïren dues greus crisis frumentàries que posaren a prova l'abastiment municipal. Per aquesta raó, en juny de 1334 els jurats suplicaren al rei que anul·làs certs impostos fronterers que eren aplicats sobre els comerciants castellans, car temien que les mateixes imposicions fossen aplicades als mercaders i carnisers que havien viatjat a Castella «per comprar moltons, cabrons, bous e vaquer per entenció de amemar a la dita ciutat». En aquest moment solament era viable obtenir ramat d'aquell regne: «Certa cosa e notòria és», diuen, «que la ciutat no pot ésser bonament proveyda de carns sinó de les parts de Castella, com lo bestiar d'Aragó sia necessari en aquell regne e en lo comdat de *Barchinona*».⁵⁹

Era una prioritat per a les elits assegurar que el fantasma de la fam no s'asentés a la ciutat, no solament per motivacions particulars seues, sinó també per la visió que tenien del cap i casal, el qual consideraven com una autèntica pàtria per a ells que calia encimbellar i embellir tant com fos possible.⁶⁰ La «mare», metàfora que sovint s'utilitzava en la retòrica epistolar i el discurs polític, també havia de vetlar pels seus «fills», els ciutadans, sempre que hi hagués l'oportunitat. La comunicació amb la monarquia es portava a terme, en aquest sentit, fonamentalment per les possibilitats de creixement que es podien aconseguir per als ciutadans i per a defensar la posició i les accions fetes per la ciutat. Dona prova d'això la petició que enviaren, en 1375, els jurats al rei per tal que el càrrec de mestre racional, vacant a causa de la mort de Berenguer de Cocinacs, fos ocupat pel seu conciudadà Pere Guillem Català.⁶¹ Quatre anys després, en 1379,

cerealista del reino en la Baja Edad Media. Orígenes y planteamiento de un conflicto», a *Demografía y sociedad en la España bajomedieval*, Saragozza, Universidad de Zaragoza, 2002, pp. 33-63. ¶⁵⁶ Doc. 4 (1325, juny 19). ¶⁵⁷ Doc. 5 (1325, novembre 5). ¶⁵⁸ J. V. García Marsilla, *La jerarquía de la mesa: los sistemas alimentarios en la*

Valencia medieval, València, Diputació de València, 1993, pp. 32-33. ¶⁵⁹ Doc. 12 (1334, juny 5). ¶⁶⁰ A. Rubio, *El patriciat i la nació: sobre el particularisme dels valencians en els segles XIV i XV*, vol. 1, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2012, pp. 27-35. ¶⁶¹ Doc. 59 (1375, maig 18).

semblantment suplicaven perquè uns recuers detinguts a Requena poguessen recuperar les seues possessions,⁶² i en 1380 mediaven per impedir que Guerau del Bosch, natural de la ciutat, perdés els seus drets sobre l'església de Villalonga i amb això els seus mitjans de subsistència.⁶³

Aquest paper «maternofiliar» del cap i casal sovint es traslladava a la resta del regne, malgrat les resistències que presentaren algunes viles. Tradicionalment s'ha tendit a considerar la ciutat medieval com una entitat econòmica o social, sobretot des dels temps de la història d'*Annales*, però s'oblida contínuament que moltes d'aquestes ciutats van constituir sistemes polítics amb consciència pròpia i un gran poder i projecció cap a l'exterior, com ha assenyalat Pierre Monnet.⁶⁴ En una capital medieval com va ser València veiem una concentració significativa de poder i prerrogatives concedides pels monarques catalanoaragonesos des del regnat de Jaume I. No s'ha d'obviar, doncs, l'actuació que va fer la ciutat com a, precisament, cap d'un cos, el regne, del qual se servia a manera de *hinterland* per a obtenir recursos i exercir una autoritat que, malgrat el suport de la monarquia, no sempre es va rebre bé.⁶⁵ La correspondència tingué un paper destacat a l'hora d'articular una xarxa de connexions polítiques i jurisdiccionals amb bona part de les viles del regne, però també de les senyories, amb l'objectiu de fer complir manaments del rei o de la ciutat mateixa, transmetre informacions o rebre-les, o vetllar pels interessos dels ciutadans valencians.

La visió que donen les cartes és d'una capital que, efectivament, va exercir aquest títol sobre la resta del territori, malgrat que fins fa poques dècades s'havia imposat sobre la historiografia el paradigma d'una «ciutat hanseàtica», com la va definir Joan Baptista Perales al segle XIX, bolcada a la mar però vivint d'esquenes a un regne constret pel «dogal del feudalisme»,⁶⁶ cosa que contrasta molt amb el que es pot percebre a les missives. El benestar i sobretot la seguretat del territori era un dels primers objectius de vigilància. La mort del tinent del castell de Xàtiva i la seua substitució per un personatge aliè a la confiança dels jurats els impulsà a sol·licitar a Alfons IV, i poc després al seu successor, el recentment entronitzat Pere IV, que s'encomanàs a una altra persona la direcció de la fortalesa, estratègica per a la defensa del regne,

¶⁶² Doc. 70 (1379, febrer 23). ¶⁶³ Doc. 91 (1380, maig 28). ¶⁶⁴ P. Monnet, «Jalons pour une histoire de la diplomatie urbaine dans l'Allemagne de la fin du Moyen Âge», a D. Berg, P. Monnet i M. Kintzinger (eds.), *Außenpolitik im Mittelalter*, Bochum, Verlag Dr. Dieter Winckler, 2002, pp. 153-154. ¶⁶⁵ A. Furió, «València, “mare e cap de tot lo regne”», *Afers. Fulls de Recerca i Pensament*, 80-81 (2015), pp. 161-173. ¶⁶⁶ J. B. Perales, *Décadas de la historia de la insigne y coronada ciudad y reino de Valencia*, vol. 3, Valèn-

cia, Terraza, Aliena y Compañía, 1880, p. 175. Aquest tòpic va tenir un llarg recorregut després, a partir que autors, com ara Joan Fuster, el prengueren en els seus treballs. Fuster va considerar la força de l'element feudal i dels senyorius que envoltaven la ciutat com un factor que impedí el desenvolupament de València com a veritable capital política del país, cosa que ara, a la llum de les noves investigacions, sabem que no és certa. J. Fuster, *Nosaltres, els valencians*, Barcelona, Edicions 62, 1997, pp. 51-55.

zelans de la honor de la Corona e del bon estament de vostres regnes, e specialment del regne de València, que us façam sentir e saber los grans perills qui's porien seguir als dits regnes [...] si lo dit castell no comanàvets a tal persona que feelment, a honor de la Corona, tengués lo dit castell.⁶⁷

Quaranta anys després, els prohoms miraven amb preocupació la frontera castellana per l'amenaça que suposava la reactivació de la guerra amb Castella i una nova devastació per al país: amb celeritat el Consell informà el rei de certs rumors que havien escoltat de ciutadans sobre l'imminent atac d'una flota castellanoportuguesa sobre els regnes.⁶⁸ En la missiva anterior, i en moltes altres enviades els mesos anteriors i posteriors, sol·licitaven a més la vinguda del governador del regne, una petició ja reiterada en diverses lletres des que uns mesos abans la monarquia prengué la decisió de traslladar-lo a Catalunya.⁶⁹

En efecte, València tenia llibertats i privilegis que defensava a capa i espasa, però, tot i això, havia de retre comptes al monarca, i requerir en certes ocasions el seu vistiplau o el seu ajut per superar situacions d'extrema perillositat. Verbigràcia, els governants del municipi escrivien amb gran desolació a Alfons IV, en 1328, per a suplicar el seu auxili ja que una riuada havia arrasat tota la ciutat, esdeveniment que narren amb gran detall.⁷⁰ Gairebé trenta anys després, en un dels pocs testimonis epistolars que es conserven de la ciutat durant la guerra dels Dos Peres, s'apressaven a enviar a Aragó l'exèrcit de mil homes, dos-cents d'ells ballesters, que havia sol·licitat el Cerimoniós a l'urbs.⁷¹ Es conserven multitud de testimonis més que donen fe de la submissió de la ciutat i la seua obediència al rei com a part del patrimoni reial, fet que no impedeix, com es veu en el present epistolari, que la ciutat isca en defensa dels seus, dels interessos de la «cosa pública» i fins i tot es negue o tracte de canviar la postura de la monarquia davant diversos afers.

Només em resta agrair el seu suport a totes aquelles persones que han fet possible que avui el lector llegesca aquestes línies. En primer lloc, als directors de la col·lecció, Enric Guinot i, en especial, a Antoni Furió, qui em va suggerir ja fa uns anys publicar aquesta obra i sense el qual mai no podria haver arribat tan lluny; i també als amics i coneguts que en un moment o altre m'han prestat els seus ulls per a llegir o entendre, en definitiva, per a ser l'historiador que soc ara mateix.

¶⁶⁷ Docs. 22 (1336, gener 26) i 23 (1336, gener 27).

¶⁶⁸ Doc. 49 (1374, desembre 26).

¶⁶⁹ Docs. 35 (1374, juny 14), 43 (1374, setembre 24), 48 (1374, desembre 20) i 55 (1375, març 23).

¶⁷⁰ Doc. 6 (1328, novembre 4).

¶⁷¹ Doc. 26 (1356, novembre 10).

En segon lloc, a tots els meus amics i amigues, que han estat un acompanyament invaluable durant tant de temps, i que espere que continuen estant al meu costat sempre. Finalment, i no menys important, a la meua família, perquè tinga aquesta publicació com a un nou motiu d'alegria i orgull a canvi de tot el que han fet per mi. A tots, moltes gràcies.

CRITERIS DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ

S'han conservat les grafies tradicionals, però s'han separat i accentuat les paraules d'acord amb les regles ortogràfiques vigents. Així mateix, s'ha aplicat el criteri normatiu de l'ús de majúscules i minúscules i a l'inici de paraula s'han simplificat les consonants dobles.

S'ha regularitzat l'ús de *i/j*, *f/s*, *u/v* i *c/ç*, d'acord amb els usos actuals i s'ha substituït *ll* per *l·l*, quan aquestes grafies tenen valor geminat.

S'han desplegat totes les abreviatures, sense indicar-hi les lletres restituïdes.

Les formes *ha* i *he* del verb *haver*, quan no duen la *h*, van accentuades de la següent manera: *à* i *é*. El mateix amb el pronom *ho*: *ó*.

S'ha emprat el punt volat per a indicar l'elisió de vocals en aquelles reduccions que no tenen representació gràfica en la normativa actual (p. ex., *que·s*, *qu·és*).

Les xifres romanes van en versaleta i entre dos punts.

El signe tironià *et* es transcriu per *e* als textos catalans, llevat que el mateix document empre normalment la forma copulativa *et*, la qual també és emprada en els textos en llatí.

En el cas dels textos en llatí: *a*) les grafies *i* i *j* es transcriuen sempre per *i*; *b*) la grafia *y* al final de paraula s'entén com una doble *ii* i es transcriu com a tal; *c*) les grafies *c/t* amb valor de *c*, si no es troben ben diferenciades al text, es transcriuen per *c*; *d*) la transcripció de paraules compostes es fa segons l'ús modern, de manera que expressions clàssiques formades per adverbis o preposicions es mantenen unides, i també les expressions constituïdes per una paraula indeclinable seguides d'un participi passat o un verb (*iamdictus*).

Les lectures dubtoses i comentaris de l'editor es fan constar a peu de pàgina sempre.

Les restitucions de text perdut es fan entre parèntesis quadrats.

Els blancs en el text s'indiquen amb l'expressió: [en blanc].

Les paraules que no es poden llegir o perdudes pel deteriorament de l'original s'indiquen amb tres punts entre parèntesis quadrats: [...].

Les paraules o frases ratllades a l'original s'indiquen en una nota a peu de pàgina.

Les notes al marge en el text original es reproduïxen en nota al peu de pàgina amb la crida en el punt del text on corresponga o tinga més sentit.

La restitució d'alguna lletra o síl·laba per oblit o errada de l'escrivà és indicada entre parèntesis angulars (< >).

Les paraules o frases interlineades s'inclouen dins el text, en el seu lloc corresponent segons el sentit de la frase, emmarcades per barres inclinades (\ /).

Donat que es tracta d'una col·lecció de textos, no es fa constar el canvi de foli en cap cas.

A l'índex antroponímic i toponímic de les últimes pàgines, s'hi fan constar tots els noms de llocs i persones que apareixen al text indicant-hi el número de la carta en què s'esmenten.

ABREVIATURES UTILITZADES

AMV	Arxiu Municipal de València
AO	<i>Aureum Opus</i>
CSC	Colección Salazar y Castro
<i>Epist.</i>	<i>Epístoles morals a Lucili</i>
LM	Lletres Missives
MC	Manuals de Consells
<i>Phil.</i>	<i>Philippicae</i>
r.	regnat
RAH	Real Academia de la Historia
S. Aug.	Sant Agustí d'Hipona
Sen.	Sèneca
<i>Serm.</i>	<i>Sermons</i>

BIBLIOGRAFIA

- ALMELA, Francesc, *Las riadas del Turia (1321-1949)*, València, Ajuntament de València, 1957.
- ÁLVAREZ, Vicente Ángel, *El Cisma de Occidente*, Madrid, Rialp, 1982.
- ANYÓ, Vicent, *El primer Manual de Consells de la ciutat de València (1306-1326)*, València, Ajuntament de València, 2001.
- BARRIO, Juan Antonio, «Los sistemas de propaganda política de las élites urbanas en el reino de Valencia. Siglos XIII-XV», a S. Claramunt (coord.), *El món urbà a la Corona d'Aragó del 1137 als decrets de Nova Planta: XVII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 2003, pp. 63-72.
- BASBANES, Nicholas, *De papel: en torno a sus dos mil años de historia*, Mèxic, Fondo de Cultura Económica, 2014.
- BATLLE, Carme, «Evolució d'una família de la Barcelona medieval: els Gualbes del segle XIV», a *El 'Llibre de Consell' de la ciutat de Barcelona. Segle XIV: les eleccions municipals*, Barcelona, Institució Milà i Fontanals, 2007, pp. 49-134.

- BAYDAL, Vicent, «El género epistolar en las escribanías municipales de Valencia y Barcelona (siglos XIV-XV)», a J. V. Escartí (ed.), *Escribir y persistir. Estudios sobre la literatura en catalán, de la Edad Media a la Renaixença*, Buenos Aires, Argus-a, 2013, pp. 81-96.
- BAYDAL, Vicent, «Les relacions epistolars de les ciutats de Barcelona, València i Palma entre els segles XVI i XVII (c. 1510 – c. 1630)», *Scripta. Revista Internacional de Literatura i Cultura Medieval*, 1 (2013), pp. 105-136.
- BAYDAL, Vicent, *Barcelona, una capital mediterrània a través de les seues cartes: 1381-1566*, Barcelona, Museu d'Història de Barcelona, 2021.
- BENITO, Daniel, *El Real Monasterio de San Agustín de Valencia*, València, Institució Alfons el Magnànim, 2015.
- BOADAS, Agustí, «Nicolau Eimeric, un dominico antilulista», a A. Bueno (ed.), *Los dominicos españoles e iberoamericanos y la traducción*, vol. 1, Granada, Comares, 2018, pp. 33-47.
- BOUCHERON, Patrick; Denis MENJOT i Marc BOONE, *Historia de la Europa urbana*, vol. 2, València, Publicacions de la Universitat de València, 2009.
- BUCHHOLZER-RÉMY, Laurence, *Une ville en ses réseaux. Nuremberg à la fin du Moyen Âge*, París, Belin, 2006.
- CABANES, María Luisa, *Correspondencia entre el «Consell» de Valencia y las tierras alicantinas en el siglo XIV*, Alacant, Institut de Cultural Juan Gil-Albert, 1995.
- CABEZUELO, José Vicente, «Diplomacia y guerra en el Mediterráneo medieval. La liga véneta-aragonesa contra Génova de 1351», *Anuario de Estudios Medievales*, 36/1 (2006), pp. 253-294.
- CAMARGO, Martin, *Ars dictaminis, ars dictandi*, Turnhout, Brepols, 1991.
- CARBONERES, Manuel, *Nomenclátor de las puertas, calles y plazas de Valencia*, València, Imprenta del Avisador Valenciano, 1873.
- CARO, Julio, *El Carnaval (análisis histórico-cultural)*, Madrid, Taurus, 1979.
- CARRERES, Salvador, *Notes per a la història dels bandos de València*, València, Impremta Fill de F. Vives Mora, 1930.
- CASTILLO, José, *Alfons el Vell, duc reial de Gandia*, Gandia, CEIC Alfons el Vell, 2012.
- CHABÁS, Roc, «Los judíos valencianos. El robo de la Judería en 9 de julio de 1391», *El Archivo*, 5 (1891), pp. 37-46, 111-121 i 184-204.
- CHISMOL, Guillem, «Las relaciones epistolares de los jurados de la ciudad de Valencia con las villas y lugares valencianos a principios del siglo XV», *eHumanista/IVITRA*, 14 (2018), pp. 122-138.
- CHISMOL, Guillem, «La relació epistolar dels jurats de València amb Sant Vicent Ferrer al voltant de l'Interregne (1410-1412)», *Mirabilia/MedTrans*, 1 (2019), pp. 21-36.
- CLANCHY, Michael T., *La cultura escrita, la ley y el poder del Estado*, València, Universitat de València, 1999.

- COLÓN, Germà, i Arcadi GARCIA, *Furs de València*, 11 vols., Barcelona, Barcino, 1980-2007.
- CONSTABLE, Giles, *Letters and letter collections*, Turnhout, Brepols, 1976.
- CORRAL, Nuria, «El pogromo de 1391 en las Crónicas de Pero López de Ayala», *Ab Initio*, 10 (2014), pp. 61-75.
- COROLEU I JUGLADA, Josep, i Josep PELLA I FORGAS, *Las Cortes catalanas. Estudio jurídico y comparativo de su organización y reseña analítica de todas sus legislaturas, episodios notables, oratoria y personajes ilustres, con muchos documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón y el del Municipio de Barcelona*, Barcelona, Imprenta de la Revista Histórica Latina, 1876.
- COVINI, Nadia *et alii*, «Pratiche e norme di comportamento nelle diplomazia italiana: i carteggi di Napoli, Firenze, Mantova e Ferrara tra fine XIV e fine XV secolo», a S. Andretta, S. Péquignot i J.-C. Waquet (dirs.), *De l'ambassadeur: les écrits relatifs à l'ambassadeur et à l'art de negocier du Moyen Âge au début du XIXe siècle*, Roma, École Française de Rome, 2015, pp. 113-161.
- DAILEADER, Paul, *Saint Vincent Ferrer. His World and Life. Life and Society in Late Medieval Europe*, Nova York, Palgrave MacMillan, 2016.
- DIAGO, Máximo, «La “quemada”. Trayectoria histórica de un impuesto sobre los flujos comerciales entre las coronas de Castilla y Aragón (siglos XIV y XV)», *Anuario de Estudios Medievales*, 30/1 (2000), pp. 91-156.
- ESPONERA, Alfonso, *Bonifacio Ferrer, un valenciano muy poco conocido*, València, Institució Alfons el Magnànim, 2013.
- ESTAL, Juan Manuel del, *Itinerario de Jaime II de Aragón (1291-1327)*, Saragossa, Institución Fernando el Católico, 2009.
- FAULHABER, Charles B., «Rhetoric in medieval Catalonia: the evidence of the library catalogs», a C. B. Faulhaber, R. P. Kinkade i T. A. Perry (eds.), *Studies in honor of Gustavo Correa*, Potomac, Scripta Humanistica, pp. 92-126.
- FERRANDO, Antoni, «Llengua i literatura», a E. Belenguier (coord.), *Història del País Valencià*, Barcelona, Edicions 62, 1989, vol. 2, pp. 379-424.
- FERRANDO, Antoni, «La construcció de la norma cancelleresca catalana», a F. Feliu i J. M. Nadal (coords.), *Constructing languages: norms, myths and emotions*, Amsterdam, John Benjamins, 2016, pp. 83-98.
- FERRANDO, Antoni, i Miquel NICOLÁS, *Història de la llengua catalana*, Barcelona, Universitat Oberta de Catalunya, 2005.
- FURIÓ, Antoni, «València, “mare e cap de tot lo regne”», *Afers. Fulls de Recerca i Pensament*, 80-81 (2015), pp. 149-179.
- FURIÓ, Antoni, «El paper dels germans Vicent i Bonifaci Ferrer en el Compromís de Casp», a A. Ferrer, J.-M. Gómez i E. Ferrer (dirs.), *Actes del Seminari Bonifaci Ferrer (1355-1417) i el seu temps*, Salzburg, Universität Salzburg, 2018, pp. 53-64.
- FUSTER, Joan, *Nosaltres, els valencians*, Barcelona, Edicions 62, 1962.

- GARCÍA, José Marcos, «En defensa de la “cosa pública”: la correspondencia castellana castellana del consell de Valencia en el tránsito de los siglos XIV al XV», a J. M. Nieto i Ó. Villarroel (coords.), *Comunicación y conflicto en la cultura política peninsular (siglos XIII al XV)*, Madrid, Sílex, 2018, pp. 539-558
- GARCÍA MARSILLA, Juan Vicente, *La jerarquía de la mesa: los sistemas alimentarios en la Valencia medieval*, València, Diputació de València, 1993.
- GARCÍA MARSILLA, Juan Vicente, «Carrossa de Vilaragut», a A. Furió (ed.), *Quinze dones valencianes*, Catarroja, Afers, 2020, pp. 15-38.
- GIMENO, Francisco M., «“Si necessitat s’esdevenia a escriure”. Escritura y gobierno en la Corona de Aragón (siglo XIV)», en E. Sarasa (coord.), *Monarquía, crónicas, archivos y cancellerías en los reinos hispano-cristianos: siglos XIII-XV*, Saragosa, Institución Fernando el Católico, 2014, pp. 185-222.
- GIMENO, Francisco M.; Daniel GOZALBO, i Josep TRENCHS (eds.), *Ordinacions de la Casa i Cort de Pere el Cerimoniós*, València, Publicacions de la Universitat de València, 2009.
- GIRONA, Daniel, «Itinerari del rei en Martí (1396-1402)», *Anuari de l’Institut d’Estudis Catalans*, 4 (1911), pp. 81-184.
- GIRONA, Daniel, «Itinerari del rei en Joan I (1387-1396)», *Estudis Universitaris Catalans*, 13 (1928), pp. 93-134.
- GIRONA, Daniel, «Itinerari del rei en Joan I (1387-1396)», *Estudis Universitaris Catalans*, 14 (1929), pp. 115-226.
- GIRONA, Daniel, «Itinerari del rei en Joan I», *Estudis Universitaris Catalans*, 15 (1930), pp. 41-91.
- GRAULLERA, Vicente, *Los primeros juristas valencianos: Valencia en la Baja Edad Media, siglos XIII y XIV*, València, Ilustre Colegio de Abogados de Valencia, 2000.
- GRÉVIN, Benoît, «Les mystères rhétoriques de l’État médiéval: l’écriture du pouvoir en Europe occidentale (XIIIe-XVe siècle)», *Annales. Histoire, Sciences Sociales*, 63/2 (2008), pp. 271-300.
- GRÉVIN, Benoît, «Théorie et pratique du dictamen dans la péninsule ibérique (XIIIe-XIVe s.)», a B. Grévin i A.-M. Turcan-Verkerk (eds.), *Le dictamen dans tous ses états: perspectives de recherche sur la théorie et la pratique de l’ars dictaminis (XIe-XVe siècles)*, Turnhout, Brepols, 2015, pp. 309-346.
- HINOJOSA, José, *Diccionario de historia medieval del Reino de Valencia*, València, Generalitat Valenciana, 20224 vols.
- IBORRA, Federico, *La Casa de la Ciudad de Valencia y el Palacio de Mosén Sorell. De la memoria nostálgica a la reivindicación arquitectónica de dos episodios perdidos del Siglo de Oro valenciano*, València, Universitat Politècnica de València, tesi doctoral, 2012.
- IGUAL, David, *Valencia e Italia en el siglo XV. Rutas, mercados y hombres de negocios en el espacio económico del Mediterráneo occidental*, Castelló de la Plana, Bancaixa, 1998.

- IVARS, Andrés, «Los jurados de Valencia y el inquisidor fray Nicolás Eymerich», *Archivo Ibero-Americano*, 6 (1916), pp. 68-159.
- IVARS, Andrés, *Dos creuades valenciano-mallorquines a les costes de Berberia*, València, Imprenta de Olmos y Luján, 1921.
- IBORRA BERNAD, Federico, *La Casa de la Ciudad de Valencia y el Palacio de Mosén Sorell. De la memoria nostálgica a la reivindicación arquitectónica de dos episodios perdidos del Siglo de Oro valenciano*, València, Universitat Politècnica de València, tesi doctoral, 2012.
- IGLESIAS, Josep Antoni, *Llibres i lectors a la Barcelona del s. XV: les biblioteques de clergues, juristes, metges i altres ciutadans a través de la documentació notarial (anys 1396-1475)*, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, 1996.
- JANER, Ignacio, «El Patriarca D. Juan de Aragón. Su vida y sus obras (1301-1334)», *Bulletí Arqueològic. Reial Societat Arqueològica Tarraconense*, 14 (1904), pp. 301-367.
- JULIÀ, E., «San Vicente Ferrer y los jurados de Valencia», *Boletín de la Real Academia de la Historia*, 75 (1919), pp. 19-55.
- LADERO, Miguel Ángel, «La fiesta en la Europa mediterránea medieval», *Cuadernos del CEMyR*, 2 (1994), pp. 11-52.
- LANGLOIS, Charles-Victor, «Formulaire de lettres du XIIe, du XIIIe et du XIVe siècle», a *Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothèque Nationale et autres bibliothèques*, vol. 34, París, Imprimerie Nationale, 1981, pp. 1-32.
- LÓPEZ, José Enrique, «Los mudéjares valencianos y el reino nazarí de Granada. Propuestas para una investigación», *En la España Medieval*, 2 (1982), pp. 643-666.
- LÓPEZ, Pedro, *Los orígenes de los Furs de València y de las Cortes en el siglo XIII*, València, Generalitat Valenciana, 2001.
- MANDINGORRA, María Luz, *Leer en la Valencia del Trescientos: el libro y la lectura en Valencia a través de la documentación notarial (1300-1410)*, València, Universitat de València, tesi doctoral, 1990.
- MARTÍNEZ, Iván, «“Mare e cap del regne”. Las relaciones epistolares de la ciudad de Valencia a finales del reinado de Alfonso el Magnánimo (1449-1454)», a B. Arízaga i J. Á. Solórzano (coords.), *La ciudad medieval y su influencia territorial*, Logronyo, Instituto de Estudios Riojanos, 2007, pp. 255-277.
- MARTÍNEZ, José, «Relaciones entre Vicente Ferrer y el municipio valenciano. Colección documental», a *IV Congreso de Historia de la Corona de Aragón*, Barcelona, 1970, vol. 2, pp. 571-631.
- MESA, José Luis de, «Hispanias and France, Warriors during the Middle Ages», *International Journal of Military History*, 100 (2022), pp. 17-50.
- MOEGLIN, Jean-Marie (dir.), i Stéphane PÉQUIGNOT, *Diplomatie et «relations internationales» au Moyen Âge (IXe-XVe siècle)*, París, Presses Universitaires de France, 2017.

- MONNET, Pierre, «Jalons pour une histoire de la diplomatie urbaine dans l'Allemagne de la fin du Moyen Âge», a D. Berg, P. Monnet i M. Kintzinger (eds.), *Außenpolitik im Mittelalter*, Bochum, Verlag Dr. Dieter Winckler, 2002, pp. 153-176.
- MOSTERT, Marco, i Anna ADAMSKA (eds.), *Uses of the written word in medieval towns*, Turnhout, Brepols, 2014.
- MOSTERT, Marco, i Anna ADAMSKA (eds.), *Writing and the administration of medieval towns*, Turnhout, Brepols, 2014.
- MURPHY, James J., *La retórica en la Edad Media: historia de la teoría de la retórica desde San Agustín hasta el Renacimiento*, Mèxic, Fondo de Cultura Económica, 1986.
- NADAL, Josep M., i Modest PRATS, *Història de la llengua catalana*, vol. 1, Barcelona, Edicions 62, 1993, pp. 453-461.
- NARBONA, Rafael, «La incorporación de las villas de Morvedre y de Cullera al término de la ciudad de Valencia en 1364. Pastos y rebaños», a J. F. Jiménez, M.ª I. del Val i M.ª D. Cabañas (coords.), *Ecós medievales: estudios sobre sociedad y poder. Homenaje al profesor Salvador Claramunt Rodríguez*, Madrid, Sociedad Española de Estudios Medievales, 2023, pp. 141-151.
- OLIVAR, Marçal, «Notes entorn la influència de l'ars dictandi sobre la prosa catalana de cancelleria de finals del segle XIV», *Estudis Universitaris Catalans*, 22 (1936), pp. 631-653.
- PASTOR, Manuel, «El linaje Arenós y el señorío de Cheste en la Edad Media», *Revista de Estudios Comarcales Hoya de Buñol-Chiva*, 6 (2003), pp. 127-136.
- PERALES, Joan Baptista, *Décadas de la historia de la insigne y coronada ciudad y reino de Valencia*, vol. 3, València, Terraza, Aliena y Compañía, 1880.
- PETRUCCI, Arnau, *Escribir cartas, una historia milenaria*, Buenos Aires, Ampersand, 2019.
- PONS, Josep Maria, «Constitucions conciliars tarraconenses (1229 a 1330)», *Analecta Sacra Tarraconensia*, 48 (1975), pp. 65-128.
- RICHARDSON, Malcolm, «The Ars Dictaminis, the Formulary and the Medieval Epistolary Practice», a C. Poster i L. C. Mitchell (eds.), *Letter-writing manuals and instructions from Antiquity to present*, Columbia, University of South California Press, 2007, pp. 52-66.
- RIQUER, Martí de, *Història de la literatura catalana*, vol. 3, Barcelona, Ariel, 1984.
- RODRIGO, Carmen, «El Real Monasterio Cisterciense de Gratia Dei o de la Zaydía de Valencia», a F. J. Campos (ed.), *La clausura en España: actas del simposium*, Madrid, Real Centro Universitario Escorial-María Cristina, 2004, pp. 761-778.
- ROMEU, Sylvia, «Catálogo de Cortes valencianas hasta 1410», *Anuario de Historia del Derecho Español*, 40 (1970), pp. 581-608.
- RUBIO, Agustín, *Peste negra, crisis y comportamientos sociales en la España del siglo XIV: la ciudad de Valencia (1348-1401)*, Granada, Universidad de Granada, 1979.

- RUBIO, Agustín, *Epistolari de la València medieval*, València, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 1985-1998, 2 vols.
- RUBIO, Agustín, «Don Juan Manuel, Valencia y el comercio con Castilla en la primera mitad del siglo XIV», *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura*, 63 (1987), pp. 391-415.
- RUBIO, Agustín, *L'escrivania municipal de València als segles XIV i XV: burocràcia, política i cultura*, València, Generalitat Valenciana, 1995.
- RUBIO, Agustín, «Valencia y el control de la producción cerealista del reino en la Baja Edad Media. Orígenes y planteamiento de un conflicto», a *Demografía y sociedad en la España bajomedieval*, Saragossa, Universidad de Zaragoza, 2002, pp. 33-63.
- RUBIO, Agustín, *El patriciat i la nació: sobre el particularisme dels valencians en els segles XIV i XV*, vol. 1, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2012.
- SÁNCHEZ, Manuel, «Cortes y fiscalidad: el caso de Cataluña durante la segunda mitad del siglo XIV», *Aragón en la Edad Media*, 21 (2009), pp. 279-308.
- SÁNCHEZ-CUTILLAS, Carmelina, *Lletres closes de Pere el Cerimoniós endreçades al Consell de València*, Barcelona, Rafael Dalmau, 1967.
- SERRANO, Joaquín, «El priorato de San Vicente», *Revista de Valencia*, 2 (1881-1882), pp. 41-43.
- SERRANO, Joaquín, «Recuerdo apologético del maestro Jaime Roig y Pellicer», *Revista de Valencia*, 3 (1883), pp. 529-545.
- SESMA, José Ángel, «El ducado/principado de Gerona y la monarquía aragonesa bajomedieval», *Aragón en la Edad Media*, 14-15/2 (1999), pp. 1507-1518.
- SEVILLANO, Francisco, «Apuntes para el estudio de la Cancillería de Pedro IV el Ceremonioso», *Anuario de Historia del Derecho Español*, 20 (1950), pp. 137-241.
- SORBELLI, E., *Il trattato di San Vincenzo Ferrer intorno al Grande Scisma d'Occidente*, Roma, Libreria Pontificia Federico Pustet, 1900.
- TÉBAR, José, «“Escrivim per nostra letra suplicant la excel·lència de vós”. Diplomacia municipal y relaciones epistolares en el invierno del Trescientos: la ciudad de Valencia y sus relaciones con Martín I (1398-1400)», *Medievalia*, 55/1, 2023, pp. 121-146.
- TÉBAR, José, «A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey». *Diplomàcia urbana d'una capital a la tardor medieval: la ciutat de València i els monarques de la Corona d'Aragó, 1315-1400. Estudi i edició epistolar*, València, Universitat de València, Treball Fi de Màster, 2023.
- TÉBAR, José, «Beyond the municipal territory: the city of Valencia's network of diplomatic relations (1311-1375)», a A. Furió (ed.), *A medieval capital and its influence. The city of Valencia in the Later Middle Ages*, València, Publicacions de la Universitat de València (en premsa).
- TEIXIDOR, Josep, *Vida de San Vicente Ferrer, apóstol de Europa*, vol. 1, ed. a cura d'A. Esponera, València, Ajuntament de València, 1999.

- VIDAL, Eliseo, *Valencia en la época de Juan I*, València, Universitat de València, 1974.
- YEPES, Víctor, *Puentes históricos sobre el viejo cauce del Turia. Un análisis histórico, estético y constructivo a las obras de fábrica*, València, Universitat Politècnica de València, 2010.
- YSEBAERT, Walter, «Medieval letters and letter collections as historical sources: methodological questions, reflections and research perspectives (sixth-fifteenth centuries)», a Ch. Høgel i E. Bartoli (eds.), *Medieval letters. Between fiction and document*, Turnhout, Brepols, 2015, pp. 43-47.
- ZURITA, Jerónimo, *Anales de Aragón*, Saragossa, Institución Fernando el Católico, 2007, 8 vols.

*L*etres missives
de la ciutat de València

1.

1315, abril 15. València.

Els jurats de València comuniquen al rei les queixes d'alguns nobles que se senten perjudicats per unes suposades ordenances aprovades recentment pel municipi sobre una cisa, cosa que neguen, i l'informen de la resposta que donarà la ciutat i les vertaderes accions que havien portat a terme.

AMV, MC A-1, ff. 107v-108r.

Edició:

ANYÓ, V., *El primer Manual de Consells de la ciutat de València (1306-1326)*, València, Ajuntament de València, 2001, pp. 211-212.

Al molt alt e molt poderós senyor en Jacme, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, etc. Lo justícia e \els/ jurats de la ciutat de València, umilment, ab bessament de mans e de peus, ab tota reverència e honor se comanen en la vostra gràcia.

A la vostra alta senyoria, per tenor de les presens signifiquem que·ls nobles don Jayme, senyor de Xèricha;¹ en Goçalbo Exeméniç, senyor d'Arenós;² en G(ui- llem) Ramon de Muncada,³ e n'Exemén Pèriç d'Arenós, senyor d'Andilla,⁴ foren en la dita ciutat ensems ab molts cavallers e infançons del regne de València, e aquells entre si agren tractament e col·loqui, ço és, a saber, en lo monestir de les dones de la Çaydia de la dita ciutat.⁵ E, enaprés, trameteren misatge a·n Bertholomeu

¶¹ Jaume II de Xèrica († 1321), senyor d'aquest lloc i de Xelva. ¶² Gonçal Eiximenis († 1324), senyor de Cortes d'Arenós, Montant, Aranyel i Toga. ¶³ Guillem Ramon de Montcada († 1325), senyor d'Aitona i germà de la reina Elisenda de Montcada. ¶⁴ Eiximén Peris d'Arenós († 1331), senyor d'Andilla. La genealogia d'aquest llinatge resulta molt confusa donat que l'onomàstica varia poc de pares a fills i sovint els noms es repeteixen a la documenta-

ció. Vegeu, sobre aquest tema, M. Pastor , «El linaje Arenós y el señorío de Cheste en la Edad Media», *Revista de Estudios Comarcales Hoya de Buñol-Chiva*, 6 (2003), pp. 127-136. ¶⁵ Sobre aquest monestir, vegeu C. Rodrigo , «El Real Monasterio Cisterciense de Gratia Dei o de la Zaydía de Valencia», a F. J. Campos (ed.), *La clausura en España: actas del simposium*, Madrid, Real Centro Universitario Escorial-María Cristina, 2004, pp. 761-778.

Mathoses, justícia de la dita ciutat, e a nos, dits jurats: que ells nos pregaven que l'endemà deguésem anar al monestir o convent dels Frares Menors de la dita ciutat,⁶ que ells volien parlar ab nos. Enaxí que nos, dits justícia e jurats, ab alguns prohòmens de la dita ciutat, anam al dit convent per saber que ns volien dir, e aquí atrobam los dits nobles ab companya de cavallers.

Et el dit noble don Jayme, per si e per tots los altres, dix a nos que fort se meravellaven com nos, ensems ab les viles del dit regne, aviém tractat que sisa fos en la dita ciutat e viles del dit regne, ço és, en lo pa e en la carn, sens que ells no y foren appellats, de la qual cosa se tenien per aontats e dagnificats com aguesen bona part en lo dit regne, e encara que requeriren a nos que de feyt deguésem revocar los dits ordenamens o sobresehir[...] en aquells. Hon, senyor, nos, enteses les sues paraules, responguem-li que no avien posada alcuna sisa en la dita ciutat e regne ne feyta ne tractada alcuna cosa que fos en dan o dessoror d'ell ne dels altres dits nobles ne dels cavallers del dit regne, ans la manera que nos, ab les dites viles, aviém tractada era a servii del Nostre Senyor Déus e de vós, senyor, e a deffensió e a utilitat \dels habitants/ del dit regne, e que no podíem ne devíem revocar ne encara sobresehir sobre les dites coses, com serie gran mirva de vós, senyor, e dan de la vostra terra, e majorment que nos avem començada de tenir la taula de la armada .X. dies són pasats, e començats de cullir la pecúnia de la ajuda de la armada en la dita ciutat e viles del dit regne, e encara començades de fer .II^{os}. galees, e que proposam de fer .II. lenys.

E, enaprés, los dits nobles cavallers protestaren a nos, segons que pus largament és contengut en una protestació de la qual a vós, senyor, trametem translat sots guarniment del sagell de la ciutat. E nos, senyor, no volguem respondre a la dita protestació menys del consell de la dita ciutat, ans retenguem acort a respondre a la dita protestació a divendres primervinent. Et axí, senyor, cuytam-nos de fer saber a vós les dites coses ans de la dita resposta, per ço com avem entès que ls dits nobles e cavallers volien trametre en covinent a vós, senyor, per les dites coses e per ço, senyor, que vós siats certificat de les coses damunt dites. E, enaprés, senyor, feyta la dita resposta per nos a la dita protestació, farem-vos-o a saber. Lo Nostre Senyor Déus vos faça viure per molts anys vós e vostres infants ab honor, e us do força e victòria contra los vostres enemichs e contra aquells qui tan excellent e útil ordenament s'esforcen de torbar en desplaer del Nostre Senyor Déus.

Datum Valentie, .XVII°. kalendas madii anno Domini millesimo .CCC^o.XV°.

¶⁶ Des de la seua fundació al segle XIII, amb la conquesta feudal, fins a les darrerries del segle XIX, el convent dels franciscans de València estigué situat on després es va crear l'actual plaça de l'Ajuntament.

2.

1321, octubre 24. València.

Els jurats de València informen el rei de la seua decisió de retirar els mollons posats per alguns particulars en les rodalies de la ciutat, els quals perjudicaven els drets i privilegis dels ciutadans de la capital. Això ocorregué en un moment d'extrema necessitat, puix una riuada havia colpejat fort i havia provocat la destrucció dels ponts de la Trinitat (llavors dels Catalans) i del Real, a més de l'enderrocament d'algunes cases.

AMV, MC A-1, ff. 181r-182r.

Edicions:

1. CARBONERES, *Nomenclátor de las puertas, calles y plazas de Valencia*, València, Imprenta del Avisador Valenciano, 1873, p. 131.
2. ANYÓ, *El primer Manual de Consells...*, pp. 288-290.
3. RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 95-97.

Al molt alt e molt poderós senyor en Jacme, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, etc. Los justícies, jurats e los consellers de la ciutat de València, humilment, ab besament de mans e de peus, ab deguda reverència, se comanen en la vostra gràcia.

A la vostra alta senyoria, per tenor de les presents, significam que alguns havents lochs e alqueries dins los térmens de la ciutat, per si e per lurs alcayts, han feytes e fan fortes e greuges als habitants de la dita ciutat en açò, car jasia que per fur de València sia atorgat a la ciutat e als habitants d'aquella de péxer lurs bestiar e de fer lenya e calç, e escaliar e haver altres aemprius dins los térmens de la dita ciutat. Los dits haventslochs e alcayts contrasten als dits habitants de la ciutat de usar dels dits aemprius, perturban e embargan-los contra fur en lo dret e possessió que han e en què són de haver los dits aemprius e altres drets per tots los térmens de la ciutat, e han posats mollons e mollonat tots los térmens de la ciutat entresí, enaxí que en alguns logars prop la orta de València han arrancades vinyes plantades per los ciutadans e faen pagar a si tribut o cens a altres per vinyes que avien plantades atinent de la dita orta, afferman e prenen-les-se per térmens lurs, les quals avien plantades franques e dins lo realench.

Per les quals coses s'esdevenen grans dapnatges a la damunt dita ciutat, enaxí, senyor, que per la multitud de les aygües pluvials⁷ per la qual ara són cahuts molts alberchs e cases dintre e fora los murs de la ciutat, e altres moltes cases esaltonades aparellades de caure, e encara sien caygudes algunes voltes dels ponts

¶ ⁷ La riuada de 1321 va ser la primera d'una llista d'unes quaranta que van colpejar la ciutat en diversos moments fins a la meitat del se-

gle XX. Vegeu F. Almela, *Las riadas del Turia (1321-1949)*, València, Ajuntament de València, 1957.

de la ciutat, ço és, dels Catalans⁸ e del Real.⁹ Les gents de la ciutat són vengudes a tan gran necessitat que no podien coure en l[os] forns per freytura de lenya que havien, e axí les gents no podien haver pa ne podien haver calç ne rajola per obrar los alberchs cayguts ne altres que estaven en cars de caure, en los quals habitaven a perill de mort per minva de lenya e dels altres aemprius. Encara, que·ls carnicers no havien on poguesen tenir lurs bestiar e les gents no podien haver carns.

Les quals coses s'esdevenien per contrast que fahien los dits haventslochs en les sobredites coses dins los dits térmens als hòmens de la ciutat, et per ço, senyor, lo consell de la ciutat, a conservació de les vostres regalies e de furs e de privilegis, e per mantenir lur possessió e drets, aconselladament ordenà que enderrocasen aquells mollons qui eren estats posats per alguns dins los térmens de la ciutat, los quals eren estats posats¹⁰ en gran tort e perjudici de vós, senyor, e de la ciutat, exceptats aquells de qui era pleyt entre la ciutat e alguns altres, e exceptats los mollons qui són entre Xiva e la ciutat, los quals lexaren per reverència de vós, senyor, e del senyor infant entrò que vós, senyor, o lo senyor inffant hajats ordenat e manat ço que tingats per bé. Senyor, les dites coses vos fem saber en qual manera són esdevegudes e per qual rahó, per tal que alcú en contrari no us donàs àls a entendre. Lo Nostre Senyor Déus vos faça viure per molts ayns ab honor e us do força e victòria contra vostres enemichs.

Datum Valentie, .IX°. kalendas novembris, anno Domini millesimo .CCC^o.XX°. primo.

3.

1321, novembre 9. València.

Els jurats de València supliquen perdó al rei si, per la seua actuació contra els dits amol·laments, han despertat el seu descontent, a més de demanar els noms d'aquells qui han intentat perjudicar la ciutat donant fals testimoni.

AMV, MC A-1, ff. 183r-185v.

Edició:

ANYÓ, *El primer Manual de Consells...*, pp. 291-294.

Al molt alt e molt poderós senyor en Jacme, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, etc. Los justícies, jurats e consellers de la ciutat de València, humilment, ab besament de mans e de peus, ab deguda reverència, se comanen en la vostra gràcia.

¶ ⁸ Actualment anomenat pont de la Trinitat, arran de la conquesta cristiana prengué el nom de la majoria de nous pobladors, d'origen lleidatà, que vivien al barri pròxim. V. Yepes, *Puentes históricos sobre el viejo cauce del Turia. Un análisis histórico, estético y constructivo a las obras*

de fábrica, València, Universitat Politècnica de València, 2010, p. 104. ¶ ⁹ El pont del Real és, junt amb l'anterior, un dels més antics de la ciutat. Comunicava l'urbs amb el palau reial de l'altra vorera del Túria. Yepes, *Puentes históricos...*, pp. 118-121. ¶ ¹⁰ Ratllat: *per alcunes*.

Senyor:

Ben remembra a la vostra alta senyoria que pochs dies són passats trame-tem a la vostra real presència en Jacme de Ripoll, síndich e procurador de la dita ciutat, per informar o proposar denant vós la rahó o causa per la qual la ciutat se convench a moure justament per enderrocar los mollons qui injustament eren estats posats dins los térmens de la dita ciutat, embargan los aemprius leguts e ator-gats per furs de València als habitants d'aquella.¹¹ A la qual cosa vós, senyor, havets per lo dit Jacme a nos tramesa vostra carta responsiva, la qual en P(ere) de Regues,¹² savi en dret, portador de les presents, portà.

On, senyor, sàpia la vostra excel·lència que de la dita carta, com fò lesta en consell, lo consell de la ciutat s'entreyorà molt d'alcunes coses que en la dita carta vostra eren contengudes, per les quals los fò vist que vós, senyor, vos te-nets indignat e despagat del enantament que feyt havien. Encara, que aparia que vós teniets e haviets lo dit enantament per injust e feyt contra justícia, e d'açò, senyor, lo dit consell se marvellà per ço com vós, senyor, axí aparia que'ns demostrariets indignat, e déyets que era feyt injustament e sens auctoritat ju-diciària e per pròpria auctoritat, gitan de possessió aquelles no appel·lats ne ci-tats que déyets que'y eren vist ésser e que avien dret en los dits mollons ans, senyor, que algun clamater denant vós agués proposat clam ho algunes rahons justes de greuges ne agués feyta fe ne provades aquelles denant vós, e ans, senyor, que la ciutat denant vós hagués mostrat ne provat de son dret, dién encara vós, senyor, que la ciutat havia feytes les dites coses axí com si no agués senyor al qual pusqués recórrer e aconseguir son dret.

Senyor, bé sap la vostra real magestat que totstemp la dita ciutat és estada hobe dient e és als vostres manaments e dels vostres predecessors, e totstemp a punyat e s'és esforçada de servir a vós e als vostres antecessors, e an totstemp, senyor, tractat e treballat enfre les altres ciutats vostres a auçmentació e creximent de la vostra corona e de les vostres regalies, e tenen e an tengut a vós, senyor, e als vostres predecessors per senyors e excel·lents sobre tots los altres aemprius del món, axí com a feels vassalls e naturals vostres. Senyor, sab encara la vostra mag-nificència que la ciutat de València totstemp en los temps pasats, avén denant sos hulls ab gran temor e reverència la vostra real senyoria,¹³ ha acostumat de enantar

¶¹¹ Els furs i privilegis del regne reservaven per a la ciutat l'ús i explotació dels recursos naturals del regne, els emprius, segons es con-té a la segona rúbrica, «De les pastures e del vedat»: *Furs I*, 2, en G. Colom i A. Garcia , *Furs de València*, vol. 1, Barcelona, Barcino, pp. 111 i ss. Si no indiquem el contrari, d'ara en endavant citarem sempre aquesta edició, fent referència primer al llibre, després a la rúbrica

i finalment al fur. Al llarg del temps diverses provisions reials reforçaren aquestes prerrogati-ves: vegeu a l'*Aureum Opus* (d'ara en endavant, AO) el privilegi 9 de Jaume I (1240, gener 13) i altres. ¶¹² Sobre aquest jurista, vegeu V. Grau -llera , *Los primeros juristas valencianos: Valencia en la Baja Edad Media, siglos XIII y XIV*, Valèn-cia, Ilustre Colegio de Abogados de Valencia, 2000, p. 177. ¶¹³ Ratllat: *presència*.

e proceir en sos feyts segons fur e justícia, e no agreujar alcunes persones contra justícia, majorment en aquell<s> feyts en què degués entrevenir la vostra alta senyoria, e ha sofferts molts dans e greuges e prejudicis per temor e reverència de vós, senyor, e dels quals, senyor, moltes de vegades havets haüda¹⁴ clamor e suplicació de la ciutat.

Et axí, senyor, lo \dit/ consell, hoydes les paraules contengudes en la dita carta tan forts d'oyr a vassalls de senyor, del qual esperen aver bé e mercè e compliment de justícia, no sens mèrit, entreyorà-se molt posan gran tristor en son cor de les dites paraules, entenén, senyor, que vós no erets remenbrant o content segons que li paria de la gran feultat e dels molts e grans e diverses serviis que la ciutat ha feyts a vós, senyor, e als vostres predecessors, e ha tenguda e té e tenrà totstemp ab gran reverència. Ne·ls era semblant que aguéssets esguart a la intenció del lur moviment, lo qual havien per fer-ne servii a Déu e a vós, senyor, per conservació de les vostres regalies e drets de furs e privilegis e ben comú, et, senyor, bé sab la vostra gran discreció e saviea com aja en sa memòria tots los furs e drets que la ciutat, faén lo dit enantament, salva la vostra real magestat, no à enantat en alcuna mirva o derogació de la vostra senyoria ne jurisdicció, ans ha enantat segons aquella e per benefici de furs e de privilegis per vostres predecessors a la dita ciutat donats e atorgats, e per vós, senyor, a aquella jurats e confirmats, per los quals, senyor, los vostres antecessors an donat e atorgat a la ciutat que cascú pusca, per sa pròpia auctoritat, e encara ab armes, deffendre sa possessió d'alcuna cosa en justícia e aja dret.

Et axí, senyor, si alcun vassall, per manament de son senyor o per poder que li'n sia donat e atorgat per son senyor, enanta o fa alcuna cosa, salva la vostra alta senyoria, no pot ésser dit que la faça en mirva de la sua senyoria ne vós, senyor, salvant la vostra excel·lència, no devets presumir que la dita \ciutat, faén lo dit/ enantament, no regonega aver-vos per senyor e príncep. Ans, senyor, la dita ciutat entén que per lo dit enantament és digna de laor, axí com a aquella que per deute de naturalea e de feultat defén les vostres regalies e drets e la utilitat pública e els furs de València, et si vós, senyor, considerats bé la letra certificatòria a vós tramesa de part de la ciutat e les paraules de creença del dit en Jacme de Ripoll, senyor, lo consell no suplicava a vós que·l dit enantament haguéssets per just o no quant a ara, salvu en son loch e¹⁵ temps, segons que justícia requeria, mas solament vos suplicava e us significava lo dit enantament, per ço que vós, senyor, ne fóssets informat axí que alcú en contrari no us pusqués informar, e per ço que en son loch e en son temps tenguésets a cascuna de les parts balança de justícia.

¶ ¹⁴ Ratllat: *ayda*.

¶ ¹⁵ Ratllat: *en \e/ son*.

Per què, senyor, suppliquen e clamen mercè a la vostra altea e beniguetat que, si alcuna indignació per la dita rahó avets concebuda contra la dita ciutat, que aquella denyets per vostra beniguetat tolre e foragitar de vostre cor de tot en tot, e que denyets la dita ciutat aver e tenir en vostra guarda e protecció e en balança de justícia en tal manera, senyor, que la ciutat conega que, per la carta vostra a ella tramesa, los adversaris d'aquella, qui totstemp se són esforçats e s'esforcen de prejudicar les vostres regalies e térmens vostres e drets de la dita ciutat, no puxen pendre alcun esforç de perseverar en la injúria e perjudici que fan a vós, senyor, e a la dita ciutat, ne que vós, senyor, ajats haüt per injust lo dit enantament, com nos, senyor, siam aparellats d'estar a dret a tot hom qui clams aja de nos, segons que dejam per fur e per rahó. Lo Nostre Senyor Déus vos faça viure per molts ayns e us do força e victòria contra vostres enemichs.

Datum Valentie, .IIII°. idus novembris anno Domini millesimo .CCC^o. vicesimo primo.

4.

1325, juny 19. València.

Els jurats de València demanen al rei que permeta a la ciutat obtenir blat de Tortosa per salvar la situació de carestia que s'hi pateix.

AMV, MC A-1, ff. 235v-236r.

Edicions:

1. ANYÓ, *El primer Manual de Consells...*, pp. 352-353.
2. RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 189-190.

Al molt alt e molt poderós senyor en Jacme, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, etc. Los jurats e los prohòmens de la ciutat de València, humilment, ab besament de mans e de peus ab reverència, se comanen en la vostra gràcia.

Senyor:

Per rahon de la neula que és esdevenguda en los blats, lo blat se reig e està en alt for, axí que ja val kaffiç de forment .XXXIIII. sous, e kaffiç de civada de .XII. fins en .XIII. sous, et temens de carestia, e rumor de blat que no's pogués enseguir, molt major que en l'ayn passat és estada, la qual, segons lo temps que tenim, per peccat és massa aparellada si remey covinent no és procurat en ço que d'altres regnes o províncies blat pusca ésser haüt a sustentació e a esquivar carestia, havem tractat e tractam assíduament que blat puscam haver de les parts de Sibília, en les quals, loat e beneyt sia el nom de Déu, havem entès que sufficiència de blat és haüda, com a present no entenam d'altres parts haver sustentació sinó de les parts d'Aragó e de Tortosa. Quant és d'[A]ragó, no esperam haver sustentació tro a la festa de Sent Michel;¹⁶ quant és de Tortosa entenem haver a present sustentació e

¶¹⁶ És a dir, el 29 de setembre.

ajuda de blat com en aquella, de les parts d'Aragó e de Catalunya, grans quantitats de blat hi són aportades, del qual ja hagem haüda bona partida, per la qual lo blat no fora muntat en lo for en què és, et açò s'és esdevengut per la inibició per vós, senyor, feyta de no ésser aportat blat en València. Per què, senyor, clamam mercè a la vostra real magestat e benignitat, ab tota aquella reverència que podem, que us plàcia manar ab carta vostra que blat pusca ésser treyt de Tortosa e aportat a València sens alcuna treyta, per tal que a carestia sia obviat, et d'açò, senyor, farets-ne servii al Nostre Senyor Déus per rahó de les gents populars e a la ciutat gràcia e mercè, la qual de vós, senyor, sempre confia de obtenir, specialment en temps de necessitat, per la vostra gran bonea e misericòrdia. Lo Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, conserve a vós, senyor, en sanitat e us do longa vida e victòria dels vostres enemichs.

Datum Valentie, .XIII°. kalendas iulii anno Domini .M^o.CCC^o.XX°. quarto.

Ítem, semblant letra fon tramesa a la senyora reyna.¹⁷

Ítem, letra rogatòria a'n P(ere) March.¹⁸

Ítem, a micer G(uillem) de Jàffer.¹⁹

Ítem, a'n G(uillem) de Pertusa.²⁰

5.

1325, novembre 5. València.

Els jurats de València supliquen al rei, per tal que la capital pugua abastir-se adequadament, que intervinga en algunes viles del regne que han establert prohibicions a fi que no es pugua traure el blat dels seus termes.

AMV, MC A-1, ff. 250r-252r.

Edició:

ANYÓ, *El primer Manual de Consells...*, pp. 368-371.

Al molt alt e molt poderós senyor en Jacme, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, etc. Los jurats e los prohòmens de la ciutat de València, humilment, ab besament de mans e de peus ab reverència, se comanen en la vostra gràcia.

¶ ¹⁷ Elisenda de Montcada († 1364), esposa de Jaume II i reina de la Corona d'Aragó entre 1322 i 1327. ¶ ¹⁸ Pere March II, successivament escrivà reial, escrivà de ració i tresorer durant el regnat de Jaume II († 1338). J. Hinojosa, *Diccionario de historia medieval*

del Reino de Valencia, València, Generalitat Valenciana, 2002, vol. 3, p. 14. ¶ ¹⁹ Guillem Jàfer, major, vicecanceller i canceller durante el regnat de Jaume II. Graullera, *Los primeros juristas...*, p. 158. ¶ ²⁰ Guillem de Pertusa, porter reial.

Senyor:

Per rahó de la neula que en l'ayn present és estada en les partides del regne de València, ha mirva e carestia de blat en la ciutat, axí que a present ja val kaffiç de forment de .XXXVI. sous fins en .XL. sous; e paniç, .XXIII. sous; e daça, .XX. sous; \e ordi, de .XII. fins en .XIII. sous/, e és temor de major carestia, per tal com no entenem que a present puscam ésser secorreguts de blat de nengun loch fora la vostra senyoria. Ans, senyor, les viles del dit regne han stablit e ordenat entre si que d'aquelles ne de lurs térmens no sia treyt blat sots pena de perdre aquell, e axí, senyor, si açò se servava, par-nos ésser contra divinal e humanal rahó, e no sembla de san enteniment dels vehiners tér[me]ns de la ciutat.

Et, senyor, ço que és pus greu cosa, que lo blat defora los térmens de les viles de Gandia e de Dénia és aportat a caregador per trametre a València embarguen que no·l lexen caregar, si donchs la meytat d'aquell blat no lexen [caregar] e que d'aquella agen a tenir venderia en los dits lochs al preu que haver-ne poran, jassia ço que no·ls sia necessari, com ells se'n cullen e s'espleten lurs terres e lauraons d'on han prou blat e sobrehabundant, lo qual no volen traure per esperar temps \per més a aver/, ço·n creem. Et, senyor, d'aquest greuge havem scrit als prohòmens de Gandia que no és nostre enteniment que ells pusquen fer statut contra lo blat qui és de càreg e és portat dels lochs de Penàguila, d'Alcoy, de Cocentayna, de la Vall d'Albayda e de terres <e> lochs circumstans a aquells al carregador de Gandia per metre a València.

Senyor, aquells, veents que gran quantitat de blat és aportat fora lur terme a la dita vila e caregador, an-nos respost desrahonablement, salvan la vostra magnificència, que perseveraran en lur stabliment, e d'açò s'és enseguit gran dapnatge a la ciutat e se n'enseguiria molt major. E, senyor, los prohòmens de Gandia fan aquest esforç per rahó d'una ordinació que vós, senyor, feés que en certs lochs del regne haguesen a carregar, enfre los quals són les dites viles de Gandia e de Dénia, e açò, senyor, per reverència vostra e del senyor inffant en Pere, pacientment havem suffert tro que a vós, senyor, n'aguésem significat. Et, senyor, si les dites coses eren sufertes \per vós/ a les dites viles, ço que no creem ne en nostre cor no·s poria metre, com rahó no·n dicte ne·u vulla, la ciutat seria asetjada, o quasi, per aquells qui no n'haurien profit, ans són tenguts de deffendre e mantenir e de socórrer aquella, segons rahó e segons que la ciutat faria en semblant cas e ha feyt a les viles del dit regne.

E par que demostren que han après posada la temor de Déu e de vós, qui sots mantenidor e senyor subirà, et si d'açò, senyor, no són per vós fortment represes e coregits, ells perseverarien en lur enteniment e esquivables novitats, sí que se'n poria estendre mal exemple, e specialment al loch de Segorb, que semblantment se volgués retenir contra rahó per compra o per altra manera los blats qui de càreg aporten d'Aragó a València. Senyor, beneyt sia Déus, a les viles del regne no és necessari de fer lo dit vet de blat, almenys ves la dita ciutat, per tal com ells

no trauien venal nenguns blats qui aguesen necessaris, sinó aquells que·ls són sobrehabundants, axí que ells, provehits en lurs necessitats, los en roman tant e tals quantitats de qui poden sustentar nos e la ciutat a lur profit, mas creem que açò sia esdevengut per als cuns dardanaris qui, jaquida la via de caritat e amor de lurs prohixmes, moguts de gran avarícia o qua<x> desraonable per haver gua<n>y temporal, hagen trobada manera, e sots aquesta color donar consell e fàvor que, a esquivar carestia de pa al poble, que blat no sia treyt de la vila ne de son terme, e, entretant, haven mercat de blat, comprar-la'n en grans quantitats aquells qui han abu<n>dància de pecúnia d'aquells qui han blat e fretura de moneda, e que·l puxen réger en alt for, revocat lo dit stabliment.

Emperaçò, senyor, humilment, ab tota aquella reverència que podem, supplicam e clamam mercè a la vostra real magestat e beniguetat que sobre les dites coses vullats proveyr de remey covinent en aquella manera que la vostra excel·lent senyoria conixerà ésser faedor. Enaxí, senyor, que us plàcia manar ab carta vostra expresament a justícies, a jurats e a prohòmens de les viles del damunt dit regne que revoquen lo dit establiment e vet del dit blat, com no sia consonant a rahó, axí que d'aquelles viles e de lurs térmens lícitament blat pusca ésser treyt e aportat a la ciutat damunt dita sens alcun embargament, e, atresí, senyor, vullats manar al portanveus de procurador en lo dit regne o a son lochtinent que, si necessari hi seria, que·ls ne constrengués degudament. Encara, senyor, a les dites viles de Dénia e de Gandia, que de tot en tot se departesquen d'aquella novitat e greuge feyt a la ciutat. Resnomenys, senyor, deyets manar al batle general que, a donar remey a la dita carestia, que pusquen caregar quant a present blat en qualsevol loch del dit regne per portar a la ciutat, axí, emperò, que al caregar sia I hom per lo dit batle per veer ço que s'i caregarà, et aquelles coses, senyor, reebrem de vós en gràcia e mercè, axí com de senyor natural, del qual sempre confiam ésser secorreguts en nostres necessitats e esperam d'aver bé e mercè. Lo Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, senyor, vos do vida longa ab sanitat e victòria de vostres enemichs.

Datum Valentie, .VIII°. idus novembris anno Domini millesimo .CCC^o. vicesimo quinto.

6.

1328, novembre 4. València.

Els jurats de València demanen ajuda urgent al rei perquè la ciutat ha estat arrasada per una riuada: alguns ponts estan devastats, han caigut multitud de cases i els camins han quedat inutilitzats.

AMV, MC A-2, ff. 57v-59r.

Edicions:

1. CARBONERES, *Nomenclátor...*, pp. 129-131.
2. RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 190-193.

Al molt alt e molt poderós senyor n'Amfós, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, etc. Los jurats e prohòmens²¹ de la universitat de la ciutat de València, humilment, besan vostres peus e mans ab deguda reverència, nos comanam en la vostra gràcia.

Senyor:

Avem reebuda vostra carta ara a nos tramesa, en la qual nos significàs que aviets entès lo desastrat e greu cas que l'altre dia, segons que plach al Nostre Senyor Déus, per diluvi d'aygües se esdevench en la dita ciutat, e de la matèria de turbació del dit cas a vós acresqué gran desplaer, complanyen-nos aquell dampnatge no estimable aver sostengut, en lo qual vós conexíets molt²² ésser participant, per què, consellan, manàvets a nos que, encerquades vies e maneres per les quals d'aquí avant semblant dampnatge no pogués ésser donat, vós, axí com a príncep e senyor, dariets loch e favor que los dits remeys pusquessen ésser donats. Et com fos intenció vostra de visitar la ciutat e aguéssets entès que per ocasió del dit diluvi en la dita ciutat carestia de viandes fos acrescuda, significàvets a nos que, si conexíem que la vostra venguda fos pus profitosa a la dita ciutat, que no romanir que per nostra letra responsiva a vós, senyor, deguésem significar.

Senyor, la dita carta, reebuda ab reverència e lesta en consell, la ciutat e nos reebem gran consolació en ço que vós, senyor, per la vostra gran e acostumada benignitat, avets aüda compassió dels vostres sotsmeses offeren-vos, axí com a príncep e senyor, de donar consell e favor sobre aquells dampnatges. De les quals coses pregam lo nostre senyor Jesuchrist que ns reta guardó complit. Senyor, sia cert a vós que ls dampnatges que la dita ciutat poch dies són passats ha soferts e sostenguts són molt inextimables, e significar a vós d'aquelles seria prolixitat de scriptura, mas en substància, senyor, són aquests: que no ha hom en la ciutat ne en lo terme d'aquella que no sia participant e's condolescha, no sens causa, dels dits dampnatges. Hom, per ço car molts e diverses alberchs són enderroquats; altres escalonats, qui són \en/ peryll de caer; altres qui fahien cens, car los emphiteotes tornen les cartes als senyors dels cens, per tal car no han poder de redifficar los dits alberchs; altres qui per diluvi del dit riu, qui per la multitud de les aygües pluvials han perdut lurs venemes, paniçs, daces, arroçs e altres esplets; altres qui per temporal de mar són desfeyts per rahó dels molts vexells qui eren ladonchs en la plaja de la dita ciutat, los quals ne vengren en terra e's perderen, e les robes e mercaderies que en aquells eren se guastaren, et moltes persones, per les dit<e>s coses, són mortes, e tots los ponts de la ciutat són diruïts e enderroquats, e los valls, axí per l'enderrocament dels dits murs com dels alberchs qui eren contigües a aquells, són enrunats e embargats, e los camins per esterronament de les dites aygües —semblant de les quals no és memòria de serrahins ne de crestians que fossen en la dita

¶ ²¹ A l'original: *prohomomens*.

¶ ²² Ratllat: *ésser*.

ciutat ne en son terme—, per la qual cosa són esterroncats e destruïts, axí que a penes sens gran perill no pot hom passat.

Senyor, la ciutat e nos, per les coses damunt dites, avem sostenguts grans dans e grans treballs; emperò, reeben consolació avents ferma sperança en Aquell qui és remunerador de tot bé, lo qual de les dites coses pot fer plena satisfacció e donar salvació a les ànimes. Et sperants fiançosament de la vostra gran benignitat, avem tractades moltes vies e maneres per les quals remey pusqués ésser donat a reparació dels dits murs, e mundació dels dits valls, e reedificació dels dits ponts, e aptació dels dits camins, e fer obres noves a deffensió del dit riu, e procuran de totes parts aver succurriment e sustentació de viandes, car de gran necessitat se convenen de fer les dites coses, com en altra manera no entenem que bonament pusquéssim habitar en la dita ciutat, et sguardan que la ciutat és fort oppresa e encarregada de diverses deutes, e ha sostengudes forts e greys anyades d'un temps a ençà, e les guayns feytes, axí que apenes los demés poden sostentar lurs alberchs, finalmente, no à trobada nenguna altra via tan covinent, ne que les gents o pusquéssen sofrir ne que les dites coses se pusquen reparar o fer, avem presa aquesta via, ço és, <a> saber, que anem ordonada ajuda en la ciutat, ço és, sobre les carns que's vendran en les carniceries de la ciutat e dels lochs qui contribuexen ab la dita ciutat, en aquesta manera: que .I. diner és acrescut al for de la libra del moltó, del cabró, de la cabra e de la ovella, del porch frech e de la carn salada, e, a la libra del bou o de la vacha, mealla.

La qual ajuda avem venuda a .III. meses per preu de .XVI. míllia .DC. sous, e aquella avem ordonada que dur aytant de temps com serà necessari a fer les damunt dites coses, e la pecúnia que d'aquèn exirà ésser convertida en les obres de les coses damunt dites. Et la ajuda que era ordonada de pagar per los comprants forment en l'almudí de la ciutat, la peccúnia de la qual se convertia en assegura-ment de navades de forment e d'ordi a obs de la ciutat, és revelada, e avem moderat, per ço que les gents mils o puxen comportar, que ajuda se pach per aquells qui habiten en la ciutat e en los lochs de la contribució d'aquella, ço és saber, per lo forment que molran, enaxí que la flequera pach .II. diners per faneca, e lo casolà .I. diner per faneca. La qual ajuda semblantment avem venuda a .III. meses per preu de .XII. míllia .DC. sous, partida de la qual peccúnia és ja covertida assegura-ment de forment e d'ordi que avem assegurat e feyt portar a la dita ciutat, e lo romanent se convertirà en les navades de forment e d'ordi que aven assegurades de les parts de Sicília e de Xibília, les quals, nostre senyors Déus volén, esperam ésser vengudes breument. Et la dita ajuda avem ordonat que dur aytant com nos serà necessari de procurar e aver de estranyes parts forment e ordi a obs de la dita ciutat per obviar e esquivar carestia.

Senyor, la ciutat e nos e tot lo regne avem gran desig de la vostra vista e visítació per exposar lo dit regne en tranquil·litat e bon estament, a servii de Déu e de vós, senyor, e a conservació de justícia, et, senyor, segons que bé por rememorar

la vostra altea, per part de la ciutat, ço és, per missatgers d'aquella a vós destinats, és estat una e dues vegades reverentment supplicat, request e protestat que volguéssets e deguéssets venir a la dita ciutat e regne per fer e complir ço que sots tengut segons privilegis per vostres predecessors atorgats e jurats a la dita ciutat e regne d'aquella, et, senyor, negú no us do a entendre que per carestia de viandes cessàssets de venir e visitar la dita ciutat, car ab ço que ja avem procurat e procuram e procurarem ab acabament, vós, senyor, e aquells qui ab vós seran, atrobarets, si a Déu plau, en la dita ciutat, suficiència e abastament de viandes e a covinent for.

Senyor, avem entès per persones dignes de fe que·ls compradors de les vostres rendes del regne de Sardènia, que tot lo forment que poden aver e conseguir en aquell regne venen e trameten als enemichs de la fe en Barberia, ço és, a Bugia, a Alcoll, a Bona e en altres diverses lochs dels dits enamichs, per la qual cosa, senyor, no avem pogut aver en lo present ayn forment de Serdenya. Per què, senyor, supplicam e clamam mercè a la vostra excel·lent senyoria, ab tota aquella reverència que podem, que a vós, senyor, plàcie attendre a la dita ciutat al pus breu que vós porets; e servir·n'ets Déu e exposarets, si a Déu plau, lo dit regne en bon estament, la qual cosa molt avem desigada e desigam.

Déus, per la sua clemència, don gràcia a vós, senyor, que·u aportets a bona perfecció. Resnomenys, supplicam, senyor, a la vostra magnificència que denyets manar ab carta vostra als vostres oficials en lo dit regne de Sardènia que cessen e facen cessar que del dit forment no sia tramès als dits enamichs, per tal que·ls vostres sotsmeses ne pusquen ésser socorreguts e ajudats, e que us plàcia provehir que la dita ciutat puscha aver del dit forment del dit regne de Serdenya en aquella manera que la vostra senyoria conixerà ésser faedor.²³ Lo Nostre Senyor Déus vos don, senyor, vida longa ab sanitat, al seu servii e victòria de vostres enemichs.

Datum Valentie, pridie nonas novembris, anno Domini .M^o.CCC^o.XX°.VIII°.

7.

1329, gener 20. València.

Els jurats de València informen el rei que, després de la seua decisió de fer imposicions als eclesiàstics per obtenir diners per reparar els danys que ha fet la riuada, el bisbe ha demanat que s'anul·len immediatament i ha establert un termini de dos mesos per a fer-ho o, en cas contrari, prendrà mesures. Li supliquen, a causa d'això, que intervinga per tal que l'advertència del bisbe s'ajorne fins que el monarca visite la ciutat.

AMV, MC A-2, ff. 67v-69r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 219-221.

¶ ²³ Ratllat des de *Resnomenys, supplicam* fins a *conixerà ésser faedor*.

Al molt alt e poderós senyor n'Amfós, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, etc. Los jurats e prohòmens consellers de la ciutat de València, besan vostres peus e mans ab deguda reverència, nos comanam en la vostra gràcia.

Conega, senyor, la vostra excel·lència que vós, en l'any present, per lo desaventurat e greu cas qui's esdevench en la dita ciutat e en lo regne d'aquella per lo gran diluvi de les aygües qui enderrochà los ponts e molts e diverses alberchs²⁴ de la dita ciutat e dels ravals d'aquella, e feu d'altres grans e senyalats dampnatges als habitants de la dita ciutat e de tot lo regne, segons que ja, senyor, l'altre dia a vós significam largament ab altra letra,²⁵ a provehir a la dirucció dels dits ponts e dels camins públichs e dels murs de la dita ciutat, applegam consell e, esguardan la pobrea e freytura de les gents per [lo]s anys apropassats, qui són estats fallits d'esplits e de fruyts e per altres moltes rahons, trobam que a la gran necessitat reffeció dels dits ponts, murs e camins e mundació dels valls, no podíem socórrer ni accórrer bonament sinó en una manera, ço és, que féssim imposició en les carns qui's venen en la dita ciutat, et, appellats molts savis de la dita ciutat, fem disputar largament si'ls clergues eren tenguts de contribuir e la reffeció dels dits murs, ponts e camins, e mundació dels valls, et, finalment, atenen que los dits cases de reffeció o construcció de ponts e de camins esguarden piatat e la reffeció dels dits murs e mundació dels valls, senyaladament a esquivar lo peryll de los grans qui seria e és comú a clergues e lechs, esguardada pública e comuna deffensió e necessitat, e encara piatat, majorment esguardan quant als murs e valls que dins lo regne de València ha gran població de moros e lo regne de Granada, qui és aprop vehí, trobam de consell que la Esgleya e los clergues de dret e de fur de València, qui açò determena espressament, eren e són tenguts de contribuir en los dits cases qui són specials,²⁶ e, aüt lo dit consell, ordenam a ops de la dita reffeció e mundació la dita imposició en les carns per la manera que ja, senyor, avets entesa.

Attenents encara que gran carestia de pa avia en los vostres regnes e's començava de metre en lo dit regne de València, e que si provisió no's hagués que asseguràssem e comptàssem e féssim venir gra de les parts de Sicília, de Cerdenya e de Sibília e de Niffe, les gents pobres se agren a exir del dit regne quasi per necessitat de fam, axí com an feyt e f[a]n moltes gents de vostres regnes que per gran necessitat són vengudes a la ciutat e al regne d'aquella per esguart de piatat, ordenam que'l kaffiz del forment qui's molgués per clergues e per lechs pagàs .VI. diners, los quals fossen convertits en la compra e assegurament del dit gra com trobàssem semblantment que en aquest cas de piatat e de tan gran ne[ce]ssitat quasi de fam la Esgleya era tenguda de contribuir, segons que totes les dites coses, senyor, significam per altra letra a²⁷ la vostra magnificència e aguem vostra graciosa resposta.

¶²⁴ Paraula repetida.

¶²⁵ Vegeu la letra anterior.

¶²⁶ *Furs* IX, 12, 18, vol. 7, pp. 167-168. ¶²⁷ Ratllat: *nostra*.

Et enaprés, l'onrat pare en Crist en R(amon), per la gràcia de Déu bisbe de València, afferman que les dites imposicions són feytes contra libertat ecclesiàstica e que aquelles devia ésser appellat ell e son capítol, de consell del dit capítol seu ha feyt proçés molt vigorós contra nos, dits jurats, en lo qual nos ha requests e amonestats una vegada, dues e terça, e peremptòriament sots descret de vet, en escrit, que dintre .II. meses comptadors après la dita requisició e monició, les dites imposicions e establiments revoquem e anul·lem, e per casses e nul·les de tot en tot ajam, ne d'aquelles d'aquí avant usem en la dita ciutat o bisbat de València. En altra manera, si dins lo dit temps la dita revocació no aviem feyta, que sapiam nos e cascun de nos ésser cayguts en sentència de vet, cominan de moltes altres majors penes a nos imposadores si les dites coses per ell requestes alargam de fer.

Senyor, nos, veents e conexents que les dites imposicions són estades feytes a servii de Déu e de vós, senyor, e a universal e comun profit de lechs e clergues, e en cas de gran necessitat e piatat, e que la Esgleya, segons fur e segons lo consell que havem aüt, deu contribuir en los dits cases specials, attenents, encara, que per neguna altra manera no poríem soccòrrer a la instant e evident necessitat dels dits ponts, murs, valls e camins generals e gra, attenents, encara, que null temps los clergues no foren appellats a establiments o ordinacions que la dita ciutat aja feytes tro aquí, e que seria cosa fort dampnosa a vós, senyor, e a la vostra senyoria, e a la universitat de la dita ciutat, de appellar en aytals cases ho semblants los clerguer, e volén-nos guardar de induir novitats, no avem volgut revocar ni revocaríem per res les dites imposicions sens manament e assentiment de vós, senyor, per la qual cosa aviem elets missatgers qui anassen a vós, senyor, per la dita rahó, et com ajam entès e creegam per cert que, Déus volén, vós, senyor, dins breus dies serets en la dita ciutat, jaquim la dita missatgeria, confian-nos que'l dit honrat bisbe e capítol, a prechs de vos, senyor, sobresehirà de anantar contra nos, ho alargará lo dit terme tro al vostre aveniment, per ço, recorrent a la vostra excel·lència, com del dit terme dels dits dos meses a nos assignats a fer la revocació de les dites imposicions sien ja passats .XXI. dies,²⁸ e temén-nos que'l dit honrat bisbe no enantàs contra nos passats los dits .II. meses, supplicam humilment, senyor, a la vostra sobirana altea, que escrivats e prengquets als dits bisbe e capítol que sobresequen de enantar contra nos e que alarguen los dits .II. meses entrò vós, senyor, siats en la dita ciutat, car lavors, senyor, Déus ajudant,²⁹ hi provehirets, sens lesió del vostre e del nostre dret e del dit bisbe e capítol, et sapiats, senyor, que si lo dit honrat bisbe e capítol han los vostres prechs de sobresehir, nos entenem e avem sentit que'ls obeiran.

Datum Valentie, XIII° kalendas februarii anno Domini .M^o.CCC^o.XX°.VIII°.

¶ ²⁸ A l'original: *dia*.

¶ ²⁹ A l'original: *aydant*.

1333, maig 11. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done el seu consentiment a les disposicions que volen fer en relació amb l'armament i la ruta de les galeres que han de viatjar a Gibraltar, dirigides per Francesc Carrós fill, per a combatre contra els musulmans que estan assetjant el penyal.

AMV, MC A-3, ff. 30v-32r.

Senyor, los jurats de la ciutat de València e los aministradors de la imposició e los acordadors de la taula de la armada, besans vostres peus e mans, nos comanam en la vostra gràcia.

A la vostra altea, senyor, fem saber que, aytant com podem o sabem, entenem en l'espegament de les .X. galees que primerament s'an a espeegar en la dita ciutat d'aquelles .XX. galees que's deuen armar en aquella, segons les covinences haüdes entre vós, senyor, e lo general del regne de València, axí que, Déus volén, seran aparellades e espeegades de partir hic .XX. dies dins lo present mes de matg, et com algunes coses, senyor, sien necessàries al espeegament de les dites galees, les quals no's poden fer sens vostre manament, licència e auctoritat, havem ordenades aquelles per capítols e trametem-les a la vostra altea supplican e claman mercè que aquelles vos plàcia atorgar ab cartes vostres e donar vostra licència e auctoritat breument, per ço que les dites galees per la dita raó no aguesen ací atardar. Nostre Senyor Déus vos don, senyor, vida longa ab sanitat e victòria de vostres enemichs.

Scripta Valentie, .IIII°. idus madii, anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°. terció.

Primerament, senyor, supplicam a la vostra altea que us plàcia donar e atorgar al noble en Francesch Caroç,³⁰ capità de les .X. galees,³¹ aquell poder e jurisdicció que per vós fon donat e atorgat al noble en Caroç, pare seu,³² en la capitania de les .X. galees en l'estiu proppassat armades en la dita ciutat.

Ítem, que'l dit capità haja semblant provisió e acoriment e drets que foren donats e atorgats al dit pare seu en la dita capitania.

Ítem, senyor, havem ordenat que una o .IIes. barques armades yvaçosament sien trameses en la hilla de Cerdenya ab cartes vostres de manaments a'n Ramon Çavayll o aquell qui vós, senyor, tenrets en bé que facen e procuren en tal manera tota excusació remoguda que les dites .X. galees troben e pusquen aquí levar .II. míllia quintars de bescuyt, com ací no'n pusquen levar sinó tant solament .IIe. míllia ab .CCCC. quintars que n'an feyts en Tortosa per raó de la gran mirva e carestia de forment que és en la dita ciutat e regne per falta de les messes del present ayn.

¶ ³⁰ Francesc Carrós († 1349), IV senyor de Rebollet. Hinojosa, *Diccionario...*, vol. 1, p. 456. ¶ ³¹ Al marge inferior, escrit en lletra del segle XVIII: *en Francisco Carrós, capità de*

les deu galeres de la ciutat y regne. ¶ ³² Francesc Carrós († 1343), almirall de la Corona d'Aragó i III senyor de Rebollet. Hinojosa, *Diccionario...*, vol. 1, pp. 454-455.

Ítem, havem ordenat e proveyt que .I. o .II. cavallers, e ciutadans que sien en nombre de .IIII., e alguns hòmens experts en l'art de la mar, ço és, .II. o .III. per galea, vagen en les dites galees ultra los acordats e tenguts d'aquelles per donar consell e per fortifica[r] d'aquelles, com agen a anar e navegar en aquelles partides e mars on nostres enemichs naveguen e usen ab lurs armades e que als dits cavallers e ciutadans e als altres sia feyt alcun acoriment a coneguda nostra e del dit capità ab què's pusquen arear e aver viandes.

Ítem, com lo capità e nos e los prohòmens de la ciutat, per bé dels afers hajam pregat en R(amon) Costa que deja anar en lo dit viatge, e lo dit en R(amon), per servir Déu e vós, e en honor de la ciutat e del regne, entenam que hirà volenter en lo dit viatge, mas dupta açò atorgar sens manament e licència vostra, com sia .I. dels aministradors de la imposició elet per part dels richs hòmens e cavallers, per ço, senyor, suplicam e clamam mercè a la vostra altea que us plàcia manar ab carta vostra al dit en R(amon) e donar-li licència de anar en lo dit viatge e que pusca subrogar en la dita aministració n'Andreu G(uillem) Escrivà, tant quant lo dit en R(amon) serà en lo dit viatge.

Ítem, que us plàcia manar ab carta vostra al dit n'Andreu G(uillem) que reeba la dita subrogació e que ús de la dita aministració ensemps ab los altres.

Ítem, que us plàcia, senyor, que los jurats e prohòmens de la ciutat pusquen eleger (*sic*) dos clavaris que vagen en la dita armada e co[ns]tituir a aquells lur salari, en poder dels quals vinga tot ço que Déus darà a guanyar a la dita armada.

Ítem, significam a vós, senyor, que'l capità e nos e alguns prohòmens de la ciutat ab qui havem comunicat e privatejat e del·liberat secretament de la via e del navegar de les dites .X. galees paria que'l dit navegar fos aytal, ço és: que, partén de la plaja de València, feesen la via d'Espanya tro al munt de Jubaltar, on se diu que són les galees de Mallorca, e que aquí aturen ab la dita armada de Mallorca e ab la de *Barchinona* ensemps per alguns dies, ço és, tro en .VIII. dies, e allí facen aquell bé que poran en desasetjar lo dit munt, per manera de batalla ab l'estol dels sarayns e armada de jenoveses si allí serà. E fet açò, que prenguen la volta de la Barberia e facen la via de Cerdenya, on han a levar lo dit bestuyt, e après la via de Sicília, si donchs lo dit capità, ab los altres capitans de les armades de *Barchinona* e de Mallorca, no acordaven fer altra via tots ensemps o departidament a bé dels afers.

9.

1333, maig 27. València.

Els jurats de València informen el rei de la desviació de l'estol que es dirigia per ordre seua a Gibraltar, decisió presa en consell amb els consellers reials Guillem Serra i Felip de Boil després d'haver rebut una lletra dels jurats de Mallorca.

AMV, MC A-3, ff. 43v-44v.

Senyor, los jurats e prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans humilment, nos comanam en la vostra gràcia.

A la vostra altea, senyor, fem saber que dilluns, après la festa de Cinquagesma, partí de la plaja de València lo noble en Francesch Caroç ab les .X. galees en present armades en la dita ciutat bé armades, areades e aparellades la mercè de Déu e fornides de molta bona companya e ab panàtica de dos mesos e mig per fer la via del munt de Gibraltar, segons que vós, senyor, a suplicació nostra haviets ordenat e manat. Aprés, senyor, ço és, lo dijous següent, .XXVII. dies anats del present mes de matg, reebem una letra dels jurats e prohòmens de la ciutat de Mallorques, de la qual trametem translat a la vostra altea ensemps ab la present, la qual, reebuda, encontinent appellam e tenguem consell en les cases de la confadria,³³ al qual appellam e foren en Philip³⁴ de Boyl, tressorer, e en G(uillem) Serra, cambrer major e consellers vostres, et finalment, senyor, a bon enteniment e per zel de servir-vos, e en honor de vós e de la corona e de vostres regnes, haguem acort e del-liberació que lo dit noble capità de les dites .X. galees mudàs la via que ordenada era, segons que largament la vostra altea porà veer e entendre per translat de una letra ara mesa al dit capità, la qual trametem a la vostra altea ensemps ab la present. Plàcia, senyor, a la vostra benignetat e altea haver agradable lo dit acort, car sab Déus que los dits consellers vostres e nos,³⁵ per servir Déus e vós, nos som moguts a fer les dites coses, et encara pensar en los dits affers e proveyr, ordenar e manar aquelles coses que la vostra saviea veurà ésser necessari e profitós als dits afers. Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, vos do, senyor, vida longa ab sanitat al seu servii e victòria de vostres enemichs.

Scripta en València, dijous, .XXVII. dies anats del mes de matg del ayn .M.CCC.XXX.III.

10.

1333, maig 27. València.

Còpia de la carta anterior.

AMV, MC A-3, f. 61r-v.

Senyor, los jurats e prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans humilment, nos comanam en vostra gràcia.

¶³³ Des d'inicis del Tres-cents, els jurats disposaven d'un lloc per a reunir-se —situat a l'àrea de la plaça de la Mare de Déu—, compartint espai amb la cort del justícia, però sembla que era insuficient per acollir tota la nòmina de prohoms que acudia a les sessions del consell. És per això que sovint se celebraven aquestes assemblees a les cases de la confraria de Sant Jaume, a l'ac-

tual convent de la Puritat, a canvi d'un lloguer de 200 sous. F. Iborra Bernad, *La Casa de la Ciudad de Valencia y el Palacio de Mosén Sorell. De la memoria nostàlgica a la reivindicación arquitectónica de dos episodios perdidos del Siglo de Oro valenciano*, València, Universitat Politècnica de València, tesi doctoral, 2012, pp. 174-178.

¶³⁴ Ratllat: P-. ¶³⁵ Ratllat: *nostres*.

A la vostra altea, senyor, fem saber que dilluns, après la festa de Cinquagesma, partí de la plaja de València lo noble en Francesch Caroç ab les .X. galees en present armades en la dita ciutat bé armades e aparellades la mercè de Déu e fornides de molta bona companya e ab panàtica de .II. meses e mig per fer la via del mont de Gibraltar, segons que vós, senyor, a supplicació nostra haviets ordenat e manat. Après, senyor, ço és, lo dijous següent, .XXVII. dies anats del present mes de matg, reebem una letra dels jurats e prohòmens de Mallorca, de la qual trameitem traslat a la vostra altea ensemps ab la present, la qual, reebuda, encontinent appellam e tenguem consell en les cases de la confadria, al qual appellam e foren en Philip de Bohil, tresorer, e en G(uillem) Serra, cambrer major e consellers vostres, et finalment, senyor, a bon enteniment e per zel de servir-vos e de la corona e de vostres regnes, haguem acord e deliberació que lo dit noble capità de les dites .X. galees mudàs la via que ordenada era, segons que largament la vostra altea porà veer e entendre per traslat de una letra tramesa al dit capità, la qual trameitem (*sic*) a la vostra altea ensemps ab la present. Plàcia, senyor, a la vostra benignitat e altea aver agradable lo dit acort, car sab Déus que los dits consellers vostres e nos, per servir Déus e vós, nos som moguts a fer les dites coses, e encara pensar en los dits affers e provehir, ordenar e manar aquelles coses que la vostra saviea veurà ésser necessari e profitós als dits afers. Nostre Senyor Déus, etc.

Scripta Valentie, .vI^o. kalendas iunii, anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°. tercio.

11.

1333, juny 4. València.

Els jurats de València notifiquen al rei la recepció de la seua lletra i el vistiplau sobre la pròrroga de la imposició de l'armada. Li supliquen, a més, que prenga una sèrie de mesures perquè la ciutat pugui abastir-se de blat de Tortosa, Sardenya i Sicília.

AMV, MC A-3, ff. 57v-60v.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 193-196.

Senyor, los jurats, consellers e prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab deguda reverència, nos comanam en vostra gràcia.

A la vostra altea, senyor, fem saber que n'Arnau Mercer, jutge de la vostra cort, divendres, .XXVIII. dies anats del mes de matg proppasat, nos delliurà una letra vostra de creença closa e ab lo vostre segell segellada. La qual letra, senyor, reebuda ab reverència e entesa la creença del dit A(rnau) Mercer, qui de part vostra nos dix e recomptà que vós, senyor, requeríets e pregàvets-nos que de la permissió e obligació per vós, senyor, feta ab sagrament, ço és, que entrò de la festa de Sent

Johan del mes de juy³⁶ instant hauríets feyt fermar tots los prelats, richs hòmens e cavallers e tots altres que fermat no haguesen la nova imposició feta e ordenada, axí per la anticipació com per l'armament de les .X. galees, segons que en los capítols d'aquèn fets és contengut, vos volguesen e consentisen prorogar,³⁷ ço és, de la dita instant festa de Sent Johan tro a la festa de Sent Miquel primeravinent, havén esguart a la brevitat del temps e encara que la dita prorogació era a vós, senyor, molt necessària per raó de la General Cort, la qual ara celebrats a catalans,³⁸ en la qual són haüts tractaments qui esguarden utilitat e profit de vostres regnes, e specialment del regne de València.

Aguem acord e deliberació entre nos una e moltes vegades sobre les dites coses, et finalment, senyor, ab gran dificultat e treball, car les gents han fort odiosa la dita nova imposició, specialment per la imposició vella e per la gran carestia de blats que en present és en lo regne de València e per les messes que són del tot fallades e per molts d'altres treballs e dans que les gents han sostenguts e sostenen e per moltes d'altres raons que serien prolixes d'escriure o recomptar, haüt esguart a la vostra necessitat e brevitat del temps e als afers que's tracten en la dita cort, los quals avem fe en Déu que seran a servii seu e a honor e bé vostre e de vostres regnes, e specialment del regne de València, som concordats e consentim, per reverència vostra, que la dita prorogació per vós, senyor, demanada, vos és atorgada e consentida, ço és, de la dita instant festa de Sent Johan de juyⁿ tro a tot lo mes d'agost primervinent tant solament. Si, emperò, vós, senyor, atorgats al general del regne ab carta vostra ab vostre segell pendent segellada, la qual sia a nos delliurada dins .VIII. dies del mes de juliol instant, que per la present prorogació ne per alcunes altres coses proceydes o enantades tro al present dia perjudici alcú no sia feyt al dit general ne sia entès ésser derogat a les offeretes, covinences, permisions e obligacions ab sagrament e penals e en qualsevol altra manera per vós, senyor, fetes al dit general en los tractaments haüts entre vós, senyor, e lo dit general en l'ayn proppasat sobre la nova imposició ordenada, axí per la anticipació com³⁹ per l'armament de les dites .X. galees, ans romanguen e sien e estien en plena força e valor, segons que mils e pus largament en la oferta e en los capítols e cartes vostres d'aquèn fets e ordenats és contengut.

Et axí, encara si prelats, richs hòmens, cavallers e viles reals del regne de València, los quals e les quals han ja consentit a la nova imposició, atorgaran e consentran la dita prorogació, et encara si aquells qui no han fermat e qui ferma-

¶ ³⁶ És a dir, el 23 de juny. ¶ ³⁷ A l'original: *prorogar*. ¶ ³⁸ Les Corts de Montblanc de 1333, on es va tractar el problema de la guerra amb la república genovesa i de l'amenaça dels benimerins, i els estaments concediren un subsidi per a donar suport al rei de Castella i continuar la lluita amb Gènova. J. Coroleu i Juglada i J. Pella i For-

gas, *Las Cortes catalanas. Estudio jurídico y comparativo de su organización y reseña analítica de todas sus legislaturas, episodios notables, oratoria y personajes ilustres, con muchos documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón y el del Municipio de Barcelona*, Barcelona, Imprenta de la Revista Histórica Latina, 1876, p. 180. ¶ ³⁹ Ratllat: *ordenada*.

ran dins lo temps d'aquesta prorogació consentran e hauran per ferma la present prorogació; en altra manera, la dita nostra prorogació no haja valor, ans sia haüda per no feta. Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, vos don, senyor, vida longa ab sanitat al seu servii e victòria de vostres enemichs.

Scripta Valentie, pridie nonas iunii anno Domini millesimo .CCC°.XXX°. tercio.

Aprés, senyor, excitan la vostra altea e reduén-vos a memòria alsunes coses a vós e a nos necessàries de fer e complir yvaçosament e sens altre mijà, e a les quals vós, senyor, sots tengut segons los tractaments e capítols haüts entre vós, senyor, e lo dit general sobre la dita nova imposició, fem sentir e saber a la vostra senyoria les coses següents.

Primerament, senyor, havets a fer compliment a les romanens .X. galees, com ací no haja sinó .VII. e de rems, arbres, entenes e veles, e de totes altres exàrcies e d'armes.

Ítem, que manets fer compliment de bescuyt en Torthosa a les dites .X. galees per a .IIII. meses.

Ítem, que ordenets e façats ab acabament que *Barchinona*, ab Catalunya, armen de present les romanents .XII. galees de les .XX. que devien armar, com no'y hagen armades sinó .VIII.

Ítem, que Mallorca axí metex⁴⁰ arme les romanens .X. galees, com no'n aje armades sinó .X. tant solament.

Ítem, senyor, que procurets e façats com pus breu porets que totes les armades fetes per vós e per les dites ciutats de *Barchinona* e de Mallorca, e aquelles que en present se deuen fer, se ajusten e sien ensemps per expugnar vostres enemichs e nostres, segons que enprés e ordenat és.

Per ço, senyor, car la ciutat e tot lo regne són pasats en gran perplexitat, dolor e angoxa per les messes, que són del tot fallides, e no tant solament en lo dit regne, ans encara en la major partida dels altres regnes vostres, hoc encara en les altres regnes circunvehins e en la major partida d'Espanya, plàcia a vós, senyor, atorgar de benignitat real les coses infrasegüents, segons que per capítols són ordenades, havén compasió dels vostres pobles del regne de València.

Primerament, que la inhibició feyta en la hilla de Cerdenya de no trer blat alcú sia que sia per ordenació e manament vostre o de official vostre, o per ordenació dels prohòmens e universitats de la hilla, sia en tot cas revocada quant als regnes e terres sotsmeses a la vostra senyoria.

Ítem, senyor, vos plàcia ordenar e manar e fer inhibició sots certa e greu pena que blat alcú no sia treyt de la dita ylla de Cerdenya d'ací a la festa de Pàsqua de Resurrecció de nostre Senyor primeravinent⁴¹ per qualssevol persones de

¶⁴⁰ A l'original: *ellex*. ¶⁴¹ La Pasqua de Resurrecció se celebra en algun moment entre el 22 de març i el 25 d'abril, la qual cosa indica que els

jurats volen allargar la prohibició d'exportar blat de Sardenya cap a terres estranyes fins al començament de l'any 1335.

qualque condició o estament, sien per portar o navegar aquell en alcunes altres partides sinó tant solament en les terres sotsmeses a la vostra senyoria.

Ítem, que plàcia a vós, senyor, e a la senyora reyna que vullats ordenar e fer inhibició que alguns legums no sien trets de la ciutat ne dels altres lochs del regne de València per portar fora lo dit regne, e que la dita inhibició dur aytant de temps com als jurats e prohòmens de la ciutat serà vist ésser necessari per raó de la dita necessitat.

Ítem, senyor, que plàcia a vós e a la senyora reyna ordenar e manar, havents esguart a la dita necessitat e carestia, que la inhibició feita en Torthosa de no trer blat de Tortosa sie revocada quant a la ciutat e regne de València.

Ítem, senyor, vos plàcia ab carta vostra pregar affectuosament lo molt alt en Frederich, rey de Sicília, que en honor vostra e per esguart de la dita necessitat li plàcia proveyr que los sotsmeses vostres, e specialment de la ciutat e regne de València e altres, volens trer blat de la hilla de Sicília per portar a les terres vostres, e specialment a la dita ciutat e regne, hagen favor més que gents de altres regnes e nacio<ns> que en altres partides lo volgueren portar.

Ítem, senyor, som en gran contrast ab lo bisbe de València e ab los clergues del seu bisbat per raó de les compres que entenen a fer de bous seens, e encara per les capellanies e aniversaris,⁴² e entenen açò obtenir per una carta que vós, senyor, los feés en lo consili de Tarragona,⁴³ et com açò, senyor, sia cosa que toch molt vós e nos e l'estament del regne, per ço, senyor, supplicam e clamam mercè a la vostra senyoria que us plàcia ab carta vostra pregar affectuosament lo dit bisbe e capítol que en lo dit negoci vullen sobresehir, axí en vet com en altres coses tro vós, senyor, siats personalment en la dita ciutat, e d'açò, senyor, podets parlar ab l'artiaça d'Algezira, qui en present va a la vostra cort.

12.

1334, juny 5. València.

Els jurats de València supliquen al rei que anul·le els impostos fronterers als mercaders de Castella, per tal que els mercaders valencians que tracten d'abastir la ciutat en aquell regne no siguen perjudicats.

AMV, LM g³-1, f. 6r-v.

Senyor, los jurats e prohòmens de la ciutat de València, b[e]sans vostres peus e mans ab reverència, nos comanam en la vostra gràcia.

¶⁴² Ratllat: *ain*. ¶⁴³ Es refereix al concili de Tarragona de 1330.

Vegeu J. M. Pons i Guri, «Constitucions conciliars tarraconenses (1229 a 1330)», *Analecta Sacra Tarraconensia*, 48 (1975), pp. 65-128.

Senyor:

Avem entès per los carnicers de la dita ciutat que ells, per haver passament de vida e per tal que la ciutat fos proveyda de carns, han tramès [a]lcuns de lurs companyons en Castella ab grans quantitats de moneda per comprar moltons, carbons, bous, vaques per entenció de amenar a la dita ciutat. Encara avem entès per alguns mercaders vehins nostres que alguns companyons lurs, ab robes, mercaderies e moneda, semblantment, són en Castella. Los quals mercader<s> e carnicers són tements que per la marcha per vós, senyor, atorgada a·n P(ere) Nadal, avén cessió de Jacme Copliure, d'en G(uillem) Ferran, d'en P(ere) Percaç e d'altres ciutadans de *Barchinona* contra hòmens de Castella, per la qual licència de la dita marcha són ja penyorats per manament del loctinent de batle general del regne de València alguns hòmens de Castella en certes quantitats de moneda e altres coses, que no sien marchats e penyorats en Castella per raó de les dites penyores feytes en València. Certa cosa e notòria és que la dita ciutat no pot ésser bonament proveyda de carns sinó de les parts de Castella, com lo bestiar d'Aragó sia necessari en aquell regne e en lo comdat de *Barchinona*. Per què, senyor, supplicam e clamam mercè a la vostra altea que, per ben de la ciutat, vos plàcia manar e fer sobresehir en la dita marcha quant és en la dita ciutat e proveyr, si a vós, senyor, ben vist serà, ésser feta en altres lochs de la vostra senyoria on menys de don⁴⁴ se pogués seguir als nostres sotsmeses e a la taula del pes vostre de València, car, segons que avem entès, los compradors del dret de la dita taula volen protestar contra lo dit loctinent de batle per lo interès e dampnatge que per la dita marca los poria en-seguir, ço és, que·ls castellans, per temor de marca, no venrien a València. Nostre Senyor Déus, etc.

Datum Valencie, quinto idus iunii anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°. quarto.

13.

1334, juny 13. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no accepte cap concessió que perjudique la ciutat, la qual ara travessa una delicada situació alimentària i econòmica a causa de la pèrdua del blat provinent de la Mediterrània i les despeses de les armades esmentades en les lletres anteriors.

AMV, LM g³-1, ff. 7v-8r.

Senyor, los jurats e·ls prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab reverència, nos comanam en la vostra gràcia.

¶⁴⁴ En realitat vol dir: *dany*.

Ben creem, senyor, que⁴⁵ remembre a la vostra senyoria en qual manera los jurats de la ciutat en l'ayn proppassat vos feeren saber com era estada remoguda la imposició en la ciutat. Senyor, ara poch dies ha en Machià d'Esplugues nos presentà una letra vostra de creença, e, reebuda la dita letra e entesa la dita creença ab reverència, entesem lo vostre bon propòsit e moviment a ben dels affers. Senyor,⁴⁶ lo dit en Machià, segons que avem entès, ha presentades letres vostres de creença als honrats bisbe e capítol de València e a alguns cavallers, als quals ha explicada la creença per vós, senyor, a aquell comanada, per la qual cosa los dits bisbe e capítol han tramès a vós l'artiacha d'Algezira e per part de la cavalleria en Pelegrí de Montagut e en R(amon) Costa.

Senyor, necessària cosa és a vós e a nos que en los affers vos atroben constant per ben vostre, en manera que per a avant no us pogués noure la vostra altea e de vostre savi consell és tal que n'entén mils que nos e, senyor, si alcunes cartes eren emanades o treytes de la vostra cort en contrari vostre e nostre, plàcia-us aquelles revocar per aquella manera, senyor, que a vós benvist serà. En altra manera, senyor, la c[i]utat no poria fer⁴⁷ ves vós ço que volria a vostre servii e utilitat per [lo]s grans càrrechs que ja té, axí per lo prèstec dels .C. míllia sous e de les .II. [ar]mades e messions comunes com per la pèrdoa del forment de les naus [de] Ma[n]fredònia e de Palerm, e ara que s'i és acrescut càrrech de .V. navades [de] forment per les quals és apparellada gran pèrdoa a la ciutat, la qual no és bé apparellada de sostenir e portar tants e tan grans càrrechs e de tan grans quantitats.

Per què, senyor, plàcia a la vostra excel·lència e benignitat que vuylats aquella en sos affers, axí com a aquells qui són vostres sustentar en tan gran e evident necessitat en què és exposada e que no us plàcia que alguns per colorades maneres la puxen subpeditar en dampnatge vostre e nostre. Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, vos don, senyor, vida longa ab sanitat al seu servii e victòria de vostres enemichs.

Scripta Valentie, idus iunii anno Domini .M°.CCC°.XXX°.III°.

14.

1334, juny 30. València.

Els jurats de València notifiquen al rei la recepció d'una lletra seua sobre l'afèr d'Esteve Roger i li comuniquen que en uns dies enviaran missatgers a la cort per a tractar aquesta qüestió.

AMV, LM g³-1, f. 8v.

Senyor, los jurats e'ls prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab reverència, nos comanam en la vostra gràcia.

¶⁴⁵ Ratllat: *us*. ¶⁴⁶ A l'original: *Senyors*. ¶⁴⁷ Ratllat: *que*.

Senyor:

Reebem una letra vostra sobre'l feyt d'en Stheve Roger, la qual fon data en Sarrió, .XV°. kalendas iulii del ayn dejús scrit,⁴⁸ e aquella, ab deguda reverència reebuda, vos responem que sobre aquell feyt e altres la ciutat dins breus dies entén a trametre missatgers a la vostra altea qui sobre lo dit negoci auran plenera informació de la dita ciutat e parlaran ab vós, senyor, del dit feyt e posaran aquell e[n] estament segons que serà faedor. Nostre Senyor Déus, etc.

Pridie kalendas iulii a[n]no Domini .M^o.CCC^o.XXX°.IIII°.

15.

1334, juliol 29. València.

Els jurats de València informen el rei de l'enviament a la cort de missatgers per a tractar el conflicte amb Gonçal Dies d'Arenós per la qüestió dels furs d'Aragó.

AMV, LM g³-1, f. 11r-v.

Senyor, los jurats e ls prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab reverència, nos comanam en la vostra gràcia.

De la vostra altea poch dies ha reebem una carta, la qual trametiets als prelats, barons, rics hòmens, cavallers e a nos e als jurats e prohòmens de les viles reals del regne de València, en la qual, notifican les demandes e pleyts moguts contra vós per lo noble en Gonçalbo Diecz d'Arenós e los hòmens seus de Vilaformosa per raon dels furs d'Aragó, los quals los sobredits affermen si haver e deure d'aquells usar, nos manàvets que a la deffensió dels dits pleyts e demandes nos deguéssim oposar, segons que les dites coses en la dita carta real, la qual fon data en Sarrió, *tertio nonas iulii* del ayn dejús scrit,⁴⁹ són pus largament contengudes, e, senyor, nos, atenents que les dites coses guarden molt lo universal estament de tot lo dit regne e que la dita carta, segons que dit és, no solament era tramesa a nos, ans a tots los sobredits, notifficam aquella als prelats, barons e rics hòmens e altres desús dits e sobre aquella entenem haver deliberació e acort ensems, lo qual, haüt, és nostre enteniment de trametre a la vostra excel·lència ab aquell acort que ensemps haüt aurem. Per què, senyor, humilment vos supplicam que, entretant, manets ésser sobresehit en los dits pleyts, car, Déu volén, dins espay de poch dies, esguardada la qualitat del feyt, haurets aquí nostres missatgers per la dita raó. Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, vos don, senyor, vida longa ab sanitat al seu servii e victòria de vostres enemichs.

Scripta Valentie, quarto kalendas augusti anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°.IIII°.

¶⁴⁸ Aquesta lletra es va copiar al mateix llibre: AMV, LM g³-1, f. 8r-v.

¶⁴⁹ Vegeu la nota anterior.

Semblant letra fon tramesa al senyor Patriarcha.⁵⁰

Ítem, al honrat n'Arnau Çamorera.

Les quals dites .III. letres foren trameses per D(omingo) d'Aranda, saig.

16.

1334, juliol 31. València.

Els jurats de València envien al monarca Alfons IV tots els documents que han trobat sobre el privilegi sol·licitat en relació amb el conflicte dels furs d'Aragó i de València.

AMV, LM g³-1, ff. 14v-15r.

Senyor, los jurats de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab reverència, nos comanam en la vostra gràcia.

Havem reebuda una carta vostra que fon data en Terol, .X^r. kalendas augusti del present ayn,⁵¹ en la qual nos fehiets saber que aviets entès que en la Cort General⁵² per vós celebrada en la dita ciutat aviets atorgat un privilegi que sobre les qüestions o pleyts esdevenidors del fur de València o del fur d'Aragó no comanariets fora lo regne de València a alcú o alguns sobre allò conexedors, per què manàvets que·l dit privilegi o translat d'aquell autèntich a vós per lo portador de les presents trametéssem.⁵³ Senyor, reebuda la dita carta e manament ab reverència, vos responem que, ab tota aquella cura e diligència que nos avem poguda haver, havem feit cercar e, primerament, lo registre dels privilegis e cartes fetes e ordenades en la dita cort, e com en aquell aytal \privilegi/ no·s atrobàs, feem cercar e regonèxer tots los privilegis qui són en la caixa de la sagrastia de la Seu de València, on, semblantment, aytal privilegi no és estat atrobat; ultra açò, senyor, avem feyt cercar tots privilegis e cartes que, enaprés de la dita cort, sobre los tractaments de les armades d'aquèn foren fets, axí elex aytal privilegi c[om] demanat és no·s atrobà salvu una carta en què vós manàvets a[l]s vostres jutges que servassen lo fur nou ordenat sobre les comissions [e] que de les relacions per aquells a vós faedores no reebesen alcun salari. E, veén que·l dit privilegi no·y és, aguem acort secretament ab micer G(uillem) Jàffer, lo qual donà de consell que us deguésem trametre translat de la dita carta e del dit fur nou e de la comissió que fon feta darrerament

¶ ⁵⁰ Joan d'Aragó († 1334), fill de Jaume II, arquebisbe de Toledo (1319-1328), de Taragona (1328-1334) i patriarca llatí d'Alexandria. I. Janer, «El Patriarca D. Juan de Aragón. Su vida y sus obras (1301-1334)», *Butlletí Arqueològic. Reial Societat Arqueològica Tarraconense*, 14 (1904), pp. 301-367.

¶ ⁵¹ Aquesta lletra es va copiar al mateix llibre: AMV, LM g³-1, f. 14r. ¶ ⁵² Corts de València de 1329-30. Vegeu S. Romeu, «Catálogo de Cortes valencianas hasta 1410», *Anuario de Historia del Derecho Español*, 40 (1970), pp. 591-592. ¶ ⁵³ AO, privilegi 26 d'Alfons IV (1329, octubre 24).

a·n P(ere) Despens e a·n G(uillem) Moliner en pública forma e autèntichs, car en prima facz li paria que facen al propòsit, e per aquesta raó trametem a vós per lo portador de les presents los dits .III. translats públichs e autèntichs. Vós, senyor, e vostre savi consell conexerà si fan directament al feit o ço que us en parrà. Nostre Senyor Déus, etc.

Scripta Valentie, pridie kalendas augusti anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°.IIII°.

17.

1334, agost 1. València.

Els jurats de València presenten les seues excuses al monarca Alfons IV per no enviar-li missatgers, donat que el consell vol que aquests afers tan importants per a la ciutat i el regne es resolguen allí, segons estableixen els furs i privilegis.

AMV, LM g³-1, f. 15r-v.

Senyor, los jurats e·ls prohòmens consellers de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab reverència, nos comanam en la vostra gràcia.

Senyor:

Avem reebuda una letra vostra, la tenor de la qual és aytal:

*Alfonsus, Dei gratia rex Aragonum, etc. [...]. Ut supra proxime.*⁵⁴

La qual letra, senyor, ab deguda reverència reebuda, metem lo dit negoci en consell e, haüt acort e deliberació, trobam que, salvant la vostra altea, senyor, nos, per la dita raó, no devem trametre a vós missatgers ab poder, segons que per vós nos és manat, \car, senyor/, segons nostres furs e privilegis, qüestions que toquen nos ho la universitat de València no deu ésser conegut d'aquelles fora lo regne de València,⁵⁵ e encara, senyor, que lo Conseyl no és de enteniment que la dita qüestió comanàs a alguns missatgers, mas que lo consell, ho la major partida d'aquell, hi vol ésser a qualque cosa s'i age a determenar e dins la ciutat de València, com lo dit negoci toch tot lo general e no special, e axí, senyor, plàcia-us nos haver per escusats de trametre missatgers a vós quant a ara per la dita raó. Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, vos don, senyor, vida longa ab sanitat al seu servii e victòria de vostres enemichs.

Scripta Valencie, .IIII°. nonas augusti anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°. quarto.

¶⁵⁴ Aquesta lletra es va copiar al mateix llibre: AMV, LM g³-1, f. 14r.

¶⁵⁵ *Furs* III, 8, 2, vol. III, p. 190.

1334, agost 5. València.

Els jurats de València sol·liciten al rei que ordene al justícia aragonès lliurar un carregament de draps francesos injustament confiscat al mercader valencià Gil de Civera.

AMV, LM g³-1, f. 17r-v.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, p. 143.

Senyor, los jurats e'ls prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans, etc.

Sàpia, senyor, la vostra altea que per recomptament d'[en] Gil de Civera, mercaders e ciutadan de València, havem entès que de Bayona eren trameses al dit en Gil de Civera, per faedor seu a la ciutat de València, .III. càrregues de draps franceses. Les quals .III. càrregues de draps venien ab .VI. càrregues de draps de la companyia d'en Gualbes,⁵⁶ mercader de *Barchinona*, e aquestes .IX. càrregues de draps, partén de Castelló de Baldeas per entrar a Saragoça faén lo camí acostumat de fer del dit loch de Castelló a Saragoça, a .II. legües de Çuera exiren ves ells los peatgers de Çuera, e, no contrastan que per part dels dits mercaders los fossen mostrades lurs cartes de franquea, e preseren totes les dites .IX. càrregues de draps e los hòmens e les bèsties dients que les dites .IX. càrregues eren confiscades a vós, senyor, e los hòmens a vostra mercè, e açò per tal cor dehien los dits peatgers que devien passar per Çuera, e preseren la dita roba e portaren-la a Saragoça e meteren aquella en poder del merino de Saragoça, lo qual no ha volgut ne vol deliurar la dita roba als senyors d'aquella, jassia ço que'n sia estat moltes vegades request.

On, com, senyor, nos hajam entès per alguns mercaders de la ciutat de València qui han moltes vegades feta aportar roba en València de les parts de Bayona que tota vegada han passada lur roba per lo camí qui ve de Castelló a Saragoça sens que no passaven per Çuera sens contrast d'alcuna persona, e que de .XX. a .XXV. ayns a ençà altre camí no s'i és fet per aquells qui han acostumat de venir de Bayona o de Sangossa a Saragoça ho a València, per ço, senyor, clamam mercè a la vostra clemència que us plàcia manar per vostra carta al justícia d'Aragó que faça deliurar les dites .III. càrregues de roba al dit en Gil de Civera, com, faén lo camí acostumat, la sua roba no deja ésser confiscada; e, senyor, posat que'l camí per on la dita roba passava fos vedat, açò no sabia lo dit en Gil de Civera, cor fos e sia cosa acostumada de passar per lo dit camí sens contrast e embarch alcú. Nostre Senyor Déus, etc.

Scripta Valencie, .VIII°. idus augusti anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°.IIII°.

¶ ⁵⁶ Sobre aquesta distingida família barcelonina vegeu Carne Batlle i Gallart, «Evolució d'una família de la Barcelona medieval: els Gualbes del

segle XIV», a *El «Llibre de Consell» de la ciutat de Barcelona. Segle XIV: les eleccions municipals*, Barcelona, Institució Milà i Fontanals, 2007, pp. 49-134.

1334, agost 10. València.

Els jurats de València es disculpen davant el rei per l'absència de notícies sobre la seua darrera missiva, en la qual requeria la presència en la cort de dos o tres prohoms per a tractar l'ordenació d'una nova imposició a la ciutat que havia provocat malestar entre la noblesa, ja que el correu no havia entregat la missiva. L'informen, a més a més, que parlaran amb les viles del regne i els altres estaments sobre la qüestió dels furs de València i Aragó.

AMV, LM g³-1, ff. 16r-17r.

Senyor, los jurats e'ls prohòmens consellers de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab reverència, nos comanam en la vostra gràcia.

Senyor:

Lo primer jorn del present mes d'agost reebem una letra vostra *data Turolii*, .I.^o. *kalendas augusti anno presentii*, la qual nos presentà Garcia de la Almúnia, correu de la vostra cort.⁵⁷ Per la qual letra, senyor, nos manàrets que elegíssem .II. o .III. prohòmens de la dita ciutat plenerament informats del nego[ci] de la imposició ara, ab auctoritat vostra, novellament ordenada en la ciutat de València e l[o]cs de la contribució de aquella, la qual, senyor, dehits que és impugnada per nob[les], cavallers e generoses del regne de València o per missatgers lurs a vós, senyor, trameses. La qual letra, senyor, reebuda ab deguda reverència, en aquell metex dia feem cridar e appellar consell a l'endemà següent de maytí. Lo qual consell, senyor, fo ajustat e fo en aquell legida la dita letra vostra e, enteses, senyor, les coses en aquella contengudes, lo dit consell, consideran que la ordenació de la dita imposició és estada feita deliberadament e per evident necessitat e raó, e en special, senyor, per pagar e satisfèr a vós ço que per la dita ciutat vos és degut.

Del qual deute, senyor, vós havets a quitar los lochs de Madrona e de Vila-real, e per altres raons, les quals vós, senyor, sabets, consideran encara que si alguna impugnació⁵⁸ és feta contra la dita ordenació que seria perilosa cosa a vós, senyor, e a la dita ciutat, diffinir o determenar aquella fora la dita ciutat. Per ço, senyor, lo dit consell vos respós ab letra sua que fos mercè vostra que haguéssets lo dit consell per escusat, car no era intenció del dit consell comanar tant cars affers a alguns missatgers. La qual letra, senyor, fon deliurada en lo dit dita segon del mes d'agost al dit correu, et enaprés, senyor, havem entès per recomptament d'en Berenguer de Codinacs, jurat de la dita ciutat e missatger a vós, senyor,⁵⁹ per la dita ciutat per alguns affers tramès, e encara per altra letra vostra per vós, senyor, a nos tramesa per Nicolau Ermengol, correu de la vostra cort, *data Turolii*,

¶⁵⁷ Aquesta lletra es va copiar al mateix llibre: AMV, LM g³-1, f. 15r.

¶⁵⁸ A l'original: *impugnació*.

¶⁵⁹ Ratllat: *tramès*.

.Vº. *idus augusti anno subscripto*,⁶⁰ que us marvellàvets com no us⁶¹ havíem trameses los dits missatgers ni havien feta a vós, senyor, alcuna resposta sobre lo dit negoci, de la qual cosa, senyor, som molt estats e som perturbats e marvellats, car, en fe del dit vostre correu, al qual deliuram la dita \letra/ responsiva, som estats decebuts.

Per què, senyor, clamam mercè a la vostra clemència que us plàcia haver-nos per excusats, com la dita resposta nostra ans no havets haüid, car, senyor, salva la vostra excel·lència, no és estat en culpa nostra, mas en culpa del dit correu; emperò, senyor, per satisfer al vostre manament e per be[n] dels affers, havem acordat que trametrem a vós, senyor, sobre lo dit negoci nostres missatgers al pus tost que porem. Senyor, per moltes letres vostres havets manat al general del regne e a nos que sobre la qüestió que·l noble en Gonçalbo Diecz d'Arenós e los hòmens de Vilafermosa fan contra los furs de València deguésem trametre missatgers e advocats a la vostra cort.

Sobre los quals affers havem appellats prelats, barons, cavallers e hòmens de viles del dit regne, la major partida dels quals, senyor, allarguen e alguns d'ells deneguen dar assentiment, ajuda e consell en los dits affers, axí, senyor, que algunes viles nos han feta resposta per lurs letres que trametran a la dita ciutat lur missatger per acordar sobre los dits affers si les altres viles hi trameten; altres viles han respost que encara no han acordat en los dits affers; la vila d'Algezira ha respost que no consellen ne consenten que·l general del regne se oppós a la dita qüestió e si'ns hi oposam protesten que no pagaran en les messions. Breument, senyor, que neguna vila del regne no·ns hic ha tramès missatger exceptat la vila de Murvedre, lo missatger de la qual vila nos ha respost que ell no y faria res sens les altres viles del regne. Per què, senyor, clamam mercè a la vostra altea que us plàcia nos haver per excusats en aquests affers com tant se laguien, car no·s laguien a culpa nostra; emperò, senyor, significam a la vostra altea que, aytant com nos podem, fem e procuram, farem e procurarem ab lo senyor bisbe e ab cavallers e generoses vehins nostres e ab altres que en los dits affers se cumpla com abans porem lo vostre manament. Nostre Senyor Déus, etc.

Scripta Valencie, .IIIº. idus augusti anno Domini .Mº. CCCº. XXXº. IIIº.

20.

1334, agost 13. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga en la ciutat per tal d'acabar amb el caos que estan causant les bandositats i els assassinats nocturns que protagonitzen.

AMV, LM g³-1, ff. 19v-20r.

¶⁶⁰ Aquesta lletra es va copiar al mateix llibre: AMV, LM g³-1, ff. 15v-16r.

¶⁶¹ Repetit: *marvellàvets com no us*.

Edicions:

1. CARRERES, S., *Notes per a la història dels bandos de València*, València, Impremta Fill de F. Vives Mora, 1930, p. 4.
2. RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, p. 271.

Senyor, los jurats e ls prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab reverència, nos comanam en la vostra gràcia.

Senyor:

De un temps a ençà se són levats \alcuns/ bandos⁶² en la ciutat entre diverses e poderoses persones, en los quals bandos se mesclen molts del poble de la ciutat. Enaxí, senyor, que justícia pereix en la ciutat e tot hom, per planament que vuyla viure, està e viu en la ciutat a gran perill, com los hòmens troba hom nafrats e morts de nits per les carreres e no sab hom qui u fa, la qual cosa, senyor, és fort perillosa e de mal exempli. Per què, senyor, clamam mercè a la vostra alta senyoria que vullats e us plàcia provisió alguna sobre aquestes coses fer, en tal manera que les gents planes e bones puxen sens perill anar de nuyt e de dia per la dita ciutat e que aquells qui hic fan e hi sostenen bandos, los quals són sostenidors de sexins e de males persones, sien costrets de fer entre si pau e treva, e que sia feyt manament a aquells sots certes e grans penes de no fer applegalles en la ciutat ne en lo⁶³ terme d'aquella ne que no sostenguen ne hajan per familiars alguns sexins o altres sospitoses persones. Nostre Senyor Déus, etc.

Scripta Valencie, idus⁶⁴ augusti anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°.IIII°.

21.

1336, gener 17. València.

Els jurats de València demanen al rei que intervinga en un conflicte de jurisdiccions entre el procurador del lloctinent del regne i el justícia valencià que s'ha desencadenat arran de l'assassinat d'un mudèjar al camí Reial i la fugida dels agressors a Paterna.

AMV, LM g³-1, ff. 55v-56v.

Senyor, los jurats e prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab deguda reverència, se comanen en la vostra gràcia.

Senyor:

.I. cas aytal ara poch ha s'és esdevengut, ço és, que .I. moro del loch de Benizanó, lo qual és d'en R(amon) Costa, cavaller, hixén de la ciutat caminan per lo camí Real, lo qual va de València ves Liria, volén anar al dit loch de Benizanó, e fos al aljup appellat de Paterna .II. christians, la .I. vehín de València e l'altre qui's

¶⁶² Ratllat: a-. ¶⁶³ A l'original: los. ¶⁶⁴ Ratllat: etc.

diu ésser vehín de Líria, encontraren-se en lo dit camín Real ab lo dit serrahí, ab lo qual hagren ritxa e baralla, finalmente que·ls dits .II. christians ocieren lo dit moro e les gents, axí pastors com altres qui eren en aquell contorn o circuit, attereren als crits de la dita baralla e aquí ateses atrobaren lo dit moro mort e preseren los dits .II. christians, los quals amenaven a la dita ciutat per cor de metre los dits malfeytors en poder del justícia de la dita ciutat en lo criminal, al qual la cognició e punició⁶⁵ s'esguarda e pertayn, per tal car lo crim era comés dins los térmens de la ciutat, e, com fossen aprop lo loch de Paterna, l'alcayt o sotsalcayt e justícia del dit loch de Paterna, ab companya armada del dit loch de Paterna, hisqueren ves lo dit camí e violentament e per força tolgren los dits malfeytors a aquells qui·ls volien amenar per metre en poder del dit justícia.

Los quals malfeytors meseren en presó e carçre⁶⁶ en lo dit loch de Paterna, en lo qual loch los tengren preses per spay de una nuyt e .I. dia, e com lo justícia de la ciutat de València, per los amichs del dit mort ó hagués entès e sabut, e volgués anar al dit loch de Paterna per pendre los dits malfeytors, en aquell entrevall l'alcayt o sotsalcayt de Paterna entrà en la ciutat e comparech denant en Berthomeu Matoses, tinentloch de portanveus de procurador en lo regne de València, en poder del qual donà fermança de dret temén que·l dit justícia no anàs ab mà armada al dit loch de Paterna per pendre e haver los dits malfeytors, e lo dit lochtinent de portanveus de procurador, reebuda la dita fermança de dret, manà ab letra sua al dit justícia, sots pena de .M. morabatins d'or pagadors de sos béns a vós, senyor, que no anàs o trametés al loch de Paterna per la dita raó, com lo dit lochtinent li dixés que·ls dits malfeytors havien mes en son poder, axí que per ell estaven preses en la presó comuna de la ciutat e estarien tro que fos conegut a qui·s pertanyia la cognició del dit crim.

E nos, sabut açò, per salvar les vostres regalies e furs e privilegis e bones costumes, en scrit havem request lo dit lochtinent de procurador que ell faça deliurar los dits criminoses al justícia de la ciutat, denant lo qual los amichs del mort los han denunciats, e, per ço que·l dit justícia pogués reebre confessió d'aquells e fer son enantament, segons que de fur e raó seria faedor. Lo dit lochtinent de procurador açò encara no ha volgut fer, e lo dit justícia, per temor de la dita pena, no ha gosat enantar en lo dit feyt, e nos, senyor, per reverència vostra, no havem consellat al dit justícia que·ls dits malfeytors trasqués de poder del dit lochtinent de procurador, mas si los dits malfeytors no fossen en poder del dit lochtinent de procurador e fossen en lo loch de Paterna, lo dit justícia e nos, per conservar les vostres regalies e jurisdicció e furs e privilegis e bones costumes, quesque costàs hagrem los dits malfeytors, car moltes de vegades los justícies de la ciutat en temps passat han treyts malfeytors del castell e loch de Paterna, e punits aquells segons que merexien.

¶⁶⁵ Ratllat: *per*. ¶⁶⁶ A l'original: *carczre*.

Per què, senyor, suplicam a la vostra altea que, per conservació de les vostres regalies e de vostra jurisdicció, e en observació de furs e privilegis e de bones costumes, vullats manar ab carta vostra al dit justícia que, no contrastan lo dit manament penal feit per lo dit lochtinent de procurador a ell ne alcun altre manament d'aquí avant sobre lo dit feit faedor enant contra los dits criminoses, segons que de fur e raó serà faedor. Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, vos don, senyor, vida longa ab sanitat al seu servii.

Scripta Valencie, .XVP. kalendas febroarii anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°. quinto.

22.

1336, gener 26. València.

Els jurats de València supliquen al rei que retinga el nomenament d'alcaid del castell de Xàtiva per la importància d'aquesta fortalesa. Ho fan arran de la notícia que Francesc de Mataró, el seu alcaid fins ara, nomenat pel difunt Bernat de Sarrià, viatjava a la cort reial per retre al monarca la seua potestat.

AMV, LM g³-1, f. 55r-v.

Senyor, los jurats e prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab deguda reverència, se comanen en la vostra gràcia.

Ben creen, senyor, que sabets que'l noble en Bernat de Serrià⁶⁷ és passat d'aquesta vida, lo qual tenia per vós lo castell de Xàtiva. Lo qual castell en temps de la sua vida havia comanat a'n Francesch de Materó, per la qual cosa lo dit en Francesch, per salvar la fe del dit noble e sua, va a vós per retre lo dit castell. Senyor, deute de feultat e de naturalea nos mou e costreyn per servir Déu e vós, senyor, zelans de la honor de la corona e del bon estament de vostres regnes, e specialment del regne de València, que us façam sentir e saber los grans perills qui's porien seguir als dits⁶⁸ regnes, e en special al dit regne de València, si lo dit castell no comanàvets a tal persona que feelment a honor de la corona tengués lo dit castell. Per què, senyor, suplicam a la vostra excel·lència que us plàcia sobresehir de comanar lo dit castell, car en breus de dies a vós, senyor, farem sentir e saber clarament los grans perills qui per lo dit castell se porien ensequir a la corona e als regnes sotsmeses a aquella, e en special al regne de València, si donchs no és provehit de tal persona que tema Déu e desig servir \a/ vós e guardan sa fe e la honor de la corona e el bon stament de vostres regnes. Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, vos don, senyor, vida longa ab sanitat al seu servii e victòria de vostres enemichs.

Scripta Valencie, .VIII°. kalendas febroarii anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°. quinto.

¶ ⁶⁷ Bernat de Sarrià († 1335), militar, diplomàtic i conseller al servei dels reis Pere III, Alfons III, Jaume II i Alfons IV, que participà

en les guerres a la Mediterrània. Hinojosa, *Diccionario...*, vol. 4, pp. 112-116. ¶ ⁶⁸ Ratllat: *clergues*.

1336, gener 27. València.

Els jurats de València, a la mort del rei Alfons, escriuen al nou monarca, Pere IV, transmetent-li les seues condolences. A més, l'informen de l'afer del castell de Xàtiva i li supliquen que pense en el benestar i l'estabilitat del regne.

AMV, LM g³-1, f. 57v.

Senyor, los jurats e prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab deguda reverència, nos comanam en la vostra gràcia.

Senyor:

Huy, que és dissapte, .XXVII. dies anats del mes de gener, haguem ardit del qual fom desolats e torbats, e no sens raó: que lo senyor rey, genitor vostre, era⁶⁹ finat e passat d'esta vida dimercres proppassat en la ciutat de *Barchinona*, e encontinent, haüt col·loqui e consell entre nos, vetlans e pensans de tot nostre enteniment en lo bon estament de la corona e de vostres regnes, trametem a'n Francesch de Materó, qui té lo castell de Xàtiva per en Bernat de Serrià, qui és finat, qui se n'anava al senyor rey per retre lo dit castell e que hic⁷⁰ era partit lo divenres proppassat, e creem haver ordenat e endreçat ab alguns amichs e tenguts seus qui d'açò li han scrit que tornarà encontinent a la ciutat de València, e's veurà ab nos e entenem posar en estament ferm ab ell que se'n tornara al dit castell e que aquell salvara a vós, senyor, axí que no hi acullira gents estranyes ne altres, salva tota via sa fe, e creem, senyor, que hic serà lo dicmenge o lo dilluns següent.

De ço, senyor, que d'aquí enant s'i enantarà, haurets encontinent nostre ardit. Senyor, torbats som perquè quant a ara pus largament no us podem scriure, mas és enteniment nostre de appellar alguns⁷¹ prelats, rics hòmens e cavallers e prohòmens de les viles del dit regne, e ab aquells pensar e deliberar en lo bon estament e salvament del regne, supplicans e clamans mercè a vós humilment e ab reverència, axí com a senyor rey e príncep nostre, que us plàcia pensar, vetlar e entendre en l'estament de vostres regnes, e especialment d'aquest qui és posat en major perill que nengú dels altres. Quant és en nos, senyor, perseveran e continuan en ço que, ab la ajuda de Déu, havem feyt tro al dia de huy, farem nostre esforcz de salvar lo regne a vós, senyor. Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, vos don, senyor, vida longa ab sanitat al seu servii e victòria de vostres enemichs.

Scripta Valencie, .v^o. kalendas febroarii anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°. quinto.

¶ ⁶⁹ Ratllat: *pass*.

¶ ⁷⁰ Ratllat: *fò*.

¶ ⁷¹ Ratllat: *prohòmens*.

1336, juny 25. València.

Els jurats de València informen el rei de l'amenaça que han rebut del comte de Flandes, que té com a súbdits a Bruges alguns membres de la companyia dels Bardi de Florència, a la qual una armada catalanoaragonesa havia pres un carregament d'alum a la Mediterrània, i li supliquen que retorne als seus propietaris la mercaderia perquè la ciutat no siga agreujada.

AMV, LM g³-1, ff. 74v-75r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, p. 129.

Senyor, los jurats e prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans ab deguda reverència, nos comanam en la vostra gràcia e mercè.

Senyor:

Sàpia la vostra altea que'l comte de Flandes⁷² nos ha escrit dues vegades per ses letres, e requests que nos façam restituir e tornar als mercaders de la companyia Delibardi⁷³ de Florença,⁷⁴ los quals diu que són sotsmeses seus e habitants en la vila de Bruges, una quantitat d'alum, lo qual mercaders de la dita companyia havien carregat en Sicília en una cocha d'en Sanxo Pèrecz d'Espanya per portar aquell a la vila de Bruges. La qual cocha lo noble en R(amon) de Peralta, almirall vostre, senyor, ab la armada de *Barchinona* e ab .III. galees, les quals lo molt alt senyor rey n'Amfós, de bona memòria pare vostre, armà en la ciutat de València, e ab .II. galees de Tarragona e del Camp en l'ayn proppassat pres en les mars de Tràpena, e aquella féu menar a la ciutat de *Barchinona* e aquí descarregar lo dit alum. En altra manera, lo dit comte menaça en ses letres que provehirà als dits mercaders de la dita companyia de remey covinent e que'ls darà recors contra vehins nostres.

On, senyor, com la ciutat de València no hagués part en la dita armada ne del dit alum haja alcuna cosa presa o reebuda, ne per consegüent la dita ciutat ne los singulars d'aquella sien tenguts per les dites coses, majorment com lo dit alum, ab auctoritat e manament del dit senyor rey pare vostre, fos partit en aytal manera que'l dit senyor rey ne hac sa part per les dites .III. galees que armà en la ciutat de València e los prohòmens e universitat de⁷⁵ *Barchinona* ne hagren lur part per la lur armada e los prohòmens de Tarragona e del Camp lur part per les dues galees que ells armaren, per ço, senyor, supplicam humilment e clamam mercè a la vostra altea que us plàcia provehir de remey covinent en lo dit fet en tal manera que los

¶ ⁷² Lluís I, comte de Flandes (r. 1322-1346).

¶ ⁷³ La companyia de la família Bardi es va estendre per tota l'Europa occidental a inicis del segle XIV, arribant a llocs tan llunyans com Se-

villa, Londres o Flandes, on es van convertir en un poder financer a tenir en compte, almenys fins a la seua fallida econòmica a mitjan del Tres-cents. ¶ ⁷⁴ Ratllat: *los quals*. ¶ ⁷⁵ Ratllat: *V*.

vostres sotsmeses, e specialment \los/ vehins de la ciutat de València qui en açò colpa alcuna no han, en fadiga de dret no sien marchats ne agreujats per lo dit comte. Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, vos don, senyor, bona vida e longa al seu servii e victòria de vostres enemichs.

Scripta Valencie, septimo kalendas iulii anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°. sexto.

25.

1336, juliol 15. València.

Els jurats de València supliquen al rei que pense com actuar davant la petició que ha fet l'infant Joan Manuel a la ciutat perquè l'ajuden contra el rei de Castella, puix ells no poden actuar pel seu compte en afers tan importants per al regne i la corona. A més, aconsellen al rei que responga evasivament a l'infant.

AMV, LM g³-1, ff. 79r-80r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 71-72.

Senyor, los jurats e prohòmens de la ciutat de València, besans vostres peus e mans humilment e ab reverència, se comanen en la vostra gràcia.

Senyor:

Ara novellament avem reebuda una letra de creença del noble don Johan Manuel, la qual nos donà Michel Sànxecz, scrivà seu, la qual, lesta e entesa, lo dit Miquel nos explicà largament la dita creença, la qual en substància fo aquesta: que lo dit noble⁷⁶ nos fahia saber que lo rey de Castella⁷⁷ tenia cercat lo noble don Johan Nunicz en lo loch appellat Lerma, e encara que havia posades companyes, moltes de cavall, en les fronteres de la terra del dit noble don Johan Manuel per fer mal e don a aquell e a sa terra e gents.⁷⁸ Per què ell, pensan lo bon deute que és estat e és enfre vós, senyor, e ell e la bona amistat e postures e covinences de valença entre vós, senyor, e ell feites ara novellament, translat de les quals en paper nos mostrà e ns legí, fahia sentir e saber les dites coses a la ciutat de València a aquesta fi: que si companyes alcunes de cavall e de peu de la dita ciutat e regne volien attendre e anar a ell per servir-lo en los dits affers en deffensió de si e de sa terra, que açò plagués a la dita ciutat e y donàs loch, favor e ajuda, e encara que els ó manàs, donan-los a entendre que ell los faria bé e mercè.

¶ ⁷⁶ Ratllat: *que lo d.* ¶ ⁷⁷ Alfonso XI, rei de Castella (r. 1312-1350). ¶ ⁷⁸ La ciutat de València va mantenir relacions properes amb Juan Manuel, marquès de Villena i personalitat de primer ordre dins de la cort i la noblesa de la

Castella d'inicis del segle XIV. Vegeu A. Rubio, «Don Juan Manuel, Valencia y el comercio con Castilla en la primera mitad del siglo XIV», *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura*, 63 (1987), pp. 391-415.

Senyor, oÿda la dita creença, retenguem acord e, haüda deliberació en los dits affers, finalment, ab letra nostra, havem feyta resposta al dit noble que nos erem pagats del bon deute e bona amiatat que enfre vós, senyor, e ell és, mas que nos en aquests affers no podiem ne devíem res enantar ne fer sens vostre manament e licència, e axí que nos fariem sentir e saber aquestes coses a la vostra altea, e après que hi fariem ço que vós, senyor, manariets e tenriets per bé, e com hajam entès, senyor, que per aquesta matexa raó missatge del dit noble és anat a la vostra altea, per ço, senyor, fem sentir e saber les dites coses a la vostra senyoria, supplican e claman mercè que com aquests affers sien grans e toquen molt la vostra honor e de la vostra corona e l'estament de vostres regnes, e especialment d'aquest, que us plàcia pensar en aquests affers e fer en aquells ço que sia honor vostra e bon estament de vostres regnes, e parria a nos, senyor, e plàcia a la vostra altea açò pendre benignament que al dit noble pogués ésser respost per paraules colorades e evasives que en los dits affers proveyrets e faretis resposta com serets en la ciutat de València, en la qual, Déus volén, entenets ésser breument. Nostre Senyor Déus, per la sua clemència, vos don, senyor, bona vida e longa al seu servii e victòria de vostres enemichs.

Scripta Valencie, idus iulii anno Domini .M^o.CCC^o.XXX°. sexto.

26.

1356, novembre 10. València.

Els jurats de València accepten les peticions de Pere IV d'enviar a Aragó mil soldats, entre els quals hi ha dos-cents ballesters, per a combatre les tropes castellanes, que probablement atacaran el regne en poc temps, i sol·liciten, a més, que els privilegis i els habitants del regne no es vegen afectats per les circumstàncies de la guerra.

AMV, MC A-13, 1a mà, f. 37r-v.

Edicions:

1. SÁNCHEZ-CUTILLAS, *Lletres closes...*, pp. 13-14.
2. RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, p. 205.

Molt alt e poderós príncep e victoriós senyor:

Sàpia la vostra gran altea nos haver reebudes vostres letres, les quals a nos són estades liurades per en Berenguer de Codinachs, mestre racional de la vostra cort, en les quals, senyor, nos dehiets e significàvets que, en cas que'l rey de Castella⁷⁹ no vingués en regne de València e vengués en regne de Aragó, la vostra altea havia [or]denat que, en lo dit cas, haguéssets de la ciutat vostra de València mil hò[mens] armats, entre ls quals hi haja bons doents ballestés, los quals fossen trameses a la vostra gran altea, cavalcants o en altra manera, ab totes lurs armes, per tal que la vostra

¶⁷⁹ Pedro el Cruel, rei de Castella (r. 1350-1369).

gran magnificència pogués notablement al dit rey de Castella contrastar e lo dit regne d'Aragó deffensar segons se pertany ab honor de la vostra alta corona, segons, senyor, les dites coses e altres en les dites vostres letres h[ave]m vistes largament contengudes, a les quals, senyor, ab [aque]lla reverència e honor que's pertany, vos responem que en lo dit cas que'l rey de Castella entre en lo regne d'Aragó o tenga girada la cara a aquell, e la vostra altea, senyor, se haja afrontar al dit rey, la dita ciutat vostra de València, esguar[da]da la gran naturalea e amor que ha a vós, senyor, e a la vostra alta corona, jassia sia molt oppressa, s'és offera e's offer appa-rellada trametre a la vostra real magestat los dits .M. hòmens <e>, ultra aquells, si metexa, béns, fills e mullers dels habitants en aquella per honor e deffensió de la vostra alta corona, protestan que per la dita rahó alcun prejudici no sia fet a si ni a sos privil·legis, ans aquella e aquells sien e romanguen en sa força e valor et que per a avant no li puxa ésser tret a conseq[üència]. Man, senyor, la vostra gran altea ço que ben vist li serà. Déu, senyor, per la sua mercè, vos do vida larga e exalç la vostra alta corona ab victòria dels seus enemichs.

Scripta Valencie, .IIIP. idus novembris anno Domini millesimo .CCC°.L°.VII°.

Los jurats, consell e prohòmens de la ciutat vostra de València, senyor, besants la terra denant los vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

27.

1357, juliol 27. València.

Els jurats de València fan saber al rei la seua decisió d'elegir com a missatgers Jener Rabassa i Francesc Marrades per complir la seua petició.

AMV, MC A-13, 2a mà, f. 10v.

Molt alt e poderós príncep e victoriós senyor.

Sàpia la vostra gran altea nos haver rehebuda, ab aquella reverència e honor que's pertany, una carta vostra de la tenor infrasegüent:

Lo rey d'Aragó.

Fem-vos saber, etc.

*Iam superius est inserta.*⁸⁰

Per ço, senyor, volents servir en quant puscam a la real magnificència \e complir vostre manament/, havem elets per misatges de la dita ciutat per la rahó en la dita carta real explicada en Jener Rabaça, licenciat en leys, jurat, e en Francesch Marrades, ciutadà de la ciutat vostra de València. Man, senyor, la vostra altea

¶⁸⁰ Aquesta lletra es va copiar al mateix llibre: AMV, MC A-13, 2a mà, f. 10r.

ço que ben vist li serà. Déu, senyor, per la sua mercè,⁸¹ vos don vida bona e longa ab gran exalçament de la vostra molt alta corona.⁸²

Scripta Valencie, .XVP. kalendas iulii anno Domini millesimo .CCC°.L°.VIP.

Los jurats, consell e prohòmens de la ciutat vostra de València, besants la terra denant los vostres peus, senyor, se comanen en vostra gràcia e mercè.

28.

1357, setembre 5. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que donaran els seus enviats, Berenguer de Carcassona i Arnau Escrivà, sobre alguns afers importants per a la ciutat.

AMV, MC A-13, 2a mà, f. 22r-v.

Molt alt e poderós príncep e victoriós senyor:

Sàpia la vostra gran altea que per mossèn en Garcia de Lòriç, governador del regne de València, e en Berenguer de Codinachs, racional de la vostra cort, és estada presentada a nos una carta en la qual són contengudes algunes paraules de e per les quals nos e la dita ciutat vostra de València nos tenim molt per encarregats, per què, senyor, havem destinats e elets missatgers per la dita ciutat en Berenguer de Carcassona, jurat, e n'Arnau Scrivà, habitador de la dita ciutat, los quals a la vostra alta senyoria intimaran largament les coses en la dita carta real contengudes. Per ço, senyor, ab aquella reverència e honor que's pertany, homilment sopicam a la vostra real magnificència que us plàcia donar fe plenera a aquelles paraules les quals per los dits missatgers sobre los dits afers a la vostra gran altea seran explicad<rs>, e sobre los dits afers proveyr per manera que nos e la dita ciutat no romangam encarregats de ço que culpa no tenim. Déu, senyor, per la sua mercè, vos don vida bona e longa ab gran exalçament de la vostra alta corona e victòria de vostres enemichs.

Scripta Valencie, nonas septembris anno predicto.

29.

1358, juliol 7. València.

Els jurats de València responen al rei trametent les respostes que han donat els membres del consell convocat amb motiu dels tractats de pau amb la república genovesa.

AMV, MC A-13, 5a mà, ff. 19v-20r.

¶⁸¹ Ratllat: *exalç*. ¶⁸² Ratllat: *real*.

Molt alt príncep e senyor:

A la vostra gran altea significam nos haver reebut de la vostra senyoria una carta ensemps ab los capítols, los quals se dehien ésser tractats per los cardenals de Aragó e de Florença, en lo tractament de la pau moguda entre vós, senyor, e lo comú de Jènova,⁸³ per la qual vós manàvets que nosaltres, appellats cinquanta o cent prohòmens al consell, responéssem singularment a cascun dels dits capítols ço que ns paregués sobre aquells ésser fahedor. La qual letra e capítols, reebuts ab humil e deguda reverència, decontinent ajustam consell segons forma de la dita letra, e, reebut sagrament de cors, aquells qui entrevengren en lo dit consell de tenir secret e explicat a aquells la tenor dels dits capítols e letra, fon per aquells acordat que a la vostra altea fos respost en aquesta forma: que vós, senyor, erets tan savi e Déus havia mes en vós tanta de saviea e havets tan noble, savi e asegnyalat consell que sabriets elegir sobre·ls tractaments de la dita pau ço que fos pus honorable, profitós e expedient a la vostra corona, specialment com sabets vós, senyor, e lo dit vostre consell mils que la dita ciutat, cars los contrasts qui són stats e eren entre vós, senyor, e lo dit comú. Per què, concloent, lo dit consell de la dita ciutat dehia que fos comanat a la gran altea, saviea e discreció de vós, senyor, e del dit vostre consell ço que fer se devia sobre·ls dits capítols e tractaments, comfiants que tota ora vós, senyor, e lo dit vostre consell elegiríets e tractaríets ço que serà honorable e profitós a vós, senyor, e a la vostra real corona, com axí hajats acostumat totstemp e u acostumets fer. Per què, molt alt senyor, remetem les respostes e determenació dels dits capítols e tractaments de pau a determenació de la vostra gran altea e del vostre molt savi e discret consell, qui sens tot dubte tota ora e temp elegirets e farets sobre·ls dits capítols e tractaments de pau allò que serà honor e profit de la corona real. Nostre Senyor Déu, senyor, per la sua mercè, vos don vida bona e longa e victòria dels vostres enemichs ab gran exalçament de la vostra alta corona.

Scripta en València, a .VII. de juliol en l'any damunt dit.

¶⁸³ La república de Gènova mantenia des de la conquesta catalanoaragonesa de l'illa de Sardenya en 1323 una postura hostil davant la Corona d'Aragó, amb la qual va entrar en guerra diverses vegades al llarg del segle XIV. En el marc de la guerra dels Dos Peres (1356-1375), després d'una breu aliança de la Corona amb els venecians, els genovesos rebutjaren aquest intent de pau proposat per Pere IV i s'alinea-

ren amb els castellans, als quals donaren suport a la mar. Es complia així el temor del Cerimoniós de veure's atrapat entre dos fronts amb dos enemics coordinats per atacar tant per terra com per mar. Vegeu J. V. Cabezuelo, «Diplomacia y guerra en el Mediterráneo medieval. La liga véneto-aragonesa contra Génova de 1351», *Anuario de Estudios Medievales*, 36/1 (2006), pp. 253-294.

1367, abril 30. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no se senta contrariat per la negativa dels governants a la seua ordre de tancar un carreró, atès que els propietaris dels immobles propers protestaren per aquesta decisió perquè el dit passatge els permetia accedir més fàcilment a la séquia propera.

AMV, MC A-14, f. 91r-v.

A nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ab humil e deguda reverència, havem reebuda la letra vostra de la tenor següent:

Lo rey.

Ja per altres letres, etc.

*Inseratur.*⁸⁴

La qual letra, senyor, ab la dita reverència nos, axí com aquells qui desiyàvem e desiyam enseguir e complir les coses en aquella contengudes, fem aplegar consell, en lo qual fem legir aquella e induhim aquell e los consellers de aquell ab totes aquelles bones maneres que havem pogut per tal que consentissen en la tanqua del dit carreró, e com en aquest induhiment sie estada feta oposició per part de pus de .XL. hereters o havents heretats, a les qual se deyen haver passatge pus prop, pus necessari e pus profitós e de meylor regar o prenimement d'aiga, per ço com céquia se diu ésser en aquell contorn per la qual reguen los dits hereters, los quals consellers e consell ensemps concordants, per rahó de la oposició dels dits hereters e per mantenir furs e privilegis, la tanca del dit carreró no volgueren consentir.

E axí, senyor, supplicam-vos homilment que no us desplàcia la dita denegació, ans vos plàcia que per proffit a fer al dit cuyner vostre no vullats fer perjudici a tantes persones, majorment contra furs e privilegis. Quant a açò, senyor, que en la dita vostra letra dehits que vós, senyor, sots cert que en altres parts de la dita ciutat o ravals de aquella se són preses e closes altres carrerons semblants e majors de les quals no havíem feita menció, responem-vos, senyor, ab homil e deguda reverència que, salva la vostra excel·lència, no és axí com vos és estat donat a entenre, cor si en la dita ciutat o ravals de aquella en temps passat se són tancats alguns carre-rons, senyor, aquells se són tancats primerament de volentat e manament vostre e del consell de la dita ciutat e per aquell vist e regonegut primerament que no ere perjudici ne interès de algú, e que's feye per gran proffit de la ciutat e de la cosa

¶⁸⁴ Aquesta lletra es va copiar al mateix llibre: AMV, MC A-13, ff. 90v-91r.

pública e per esquivar e tolre molts dampnatges, suçures, legehes e corrupcions que en aquells carrerons se fahien e's congriaven, e per donar meylor sanitat a les persones, e encara belea e examplària dels carrers de la dita ciutat; emperò, senyor, molt nos desplaui com nos sens lo dit consell no podem provehir en fer la dita tanqua del dit carreró per lo dit vostre cuyner demanada, e mantingue-us Déus, senyor, ab victòria e consumació de tots vostres enemichs.

Scripta en València lo derrer dia d'abril del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXVII.

Los jurats de la ciutat vostra de València, senyor, besants les vostres mans, se comanen en vostra gràcia e mercè.

31.

1370, abril 5. València.

A causa de la prohibició de no picar ni exportar arròs feta durant la convocatòria de corts, impulsada pel temor a la reanudació de les hostilitats amb Castella, els jurats de València informen el rei del descontent entre els llauradors del regne, que a causa d'això no poden pagar els censos ni sobreviure.

AMV, MC A-15, f. 99r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 131-132.

A nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra molt gran magnificència significam que los lauradors d'aquí han tenguda e tenen gran congoxa al portantveus de governador e al batle general e a nosaltres per lo destrenyiment que's feu per dupte de ésser guerra mentre vós, senyor, ara aquí teniets corts,⁸⁵ de no picar e traure arròç d'aquesta ciutat vostra ne del regne dients que no han de què viure ne de què pagar lo cens que fan de les lurs possessions, com no troben bonament compradors al dit arroç, pus picar e traure no lo hic poden, per què requerien que lo dit destrenyiment fos soltat, de la qual cosa los dits portantveus de governador ne batle ne nosaltres no·ns podem ne devem plevir sens consciència e volentat de vós, senyor. Axí, senyor, que per la dita congoxa havem tengut consell, en lo qual los dits lauradors han proposades

¶ ⁸⁵ Els jurats devien referir-se a les corts de Tarragona, Montblanc i Tortosa, iniciades en març de 1370 i prolongades fins a l'any següent, tot i que, segons el valor que es done al locatiu *aquí*, podria fer al·lusió a les corts de Sant Mateu i

València, finalitzades el 20 de febrer de 1370. Vegeu Romeu, «Catálogo...», pp. 595-596; M. Sánchez, «Cortes y fiscalidad: el caso de Cataluña durante la segunda mitad del siglo XIV», *Aragón en la Edad Media*, 21 (2009), pp. 279-308.

lurs grans necessitats, e lo qual consell, senyor, ha deliberat de notifficar a la vostra molt gran altea tot açò. Per tal, molt alt senyor, ab la present notifficam a vós les dites coses per ço que provehiscats sobre aquelles vós, senyor, tot ço que us plàcia, et mantinga-us Déus, molt alt senyor, ab victòria de tots vostres enemichs.

Scrita en València, a .V. d'abril l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXX.

Senyor, los jurats, consell e prohòmens de la vostra ciutat de València, besants les vostres mans, se comanen en vostra gràcia e mercè.

32.

1374, maig 30. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que de la seua part donarà Bernat Maresme, enviat per a tractar afers importants per a la ciutat.

AMV, LM g³-3, f. 2v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per alguns affers a aquesta vostra ciutat e a nos necessaris trametem a la vostra magnificència en Bernat Maresme, notari, portador de la present, sobre aquells plenerament informat. On supplicam humilment a la vostra excel·lència que deny e li plàcia per mercè donar fe e creença a tot ço que a la vostra senyoria lo dit en Bernat Maresme explicarà de nostra part, e sobre allò benignament de acostumada clemència proveir. E mantenga Nostre Senyor Déu per sa mercè la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs. Amén.

Scrita en València, a .XXX. dies de maig del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

33.

1374, maig 31. València.

Els jurats de València supliquen al rei que escriga al seu fill, el duc de Girona, perquè no pertorbe la ciutat per aconseguir el donatiu sol·licitat per a la defensa de l'illa de Sardenya.

AMV, LM g³-3, f. 4r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Axí com sab la vostra magnificència, nosaltres poch dies són passats trame-tem a vós, senyor, nostres missatgers specialment per supplicar e obtenir de vós, senyor, provisió covinent sobre la manera del levament del do qui ladonchs se tractava e s devia fer a vós, senyor, en persona⁸⁶ del senyor duch⁸⁷ en les presents corts per lo general d'aquest regne⁸⁸, e, tornats los dits missatgers, dixeren-nos en secret que sobre aquest fet havien obtenguda de vós, senyor, aytal provisió: que de .XL^M. florins qui us devien ésser proferts a sosteniment de Cerdenya, se levassen .XXVIII^M. florins per via de compartiment e .XII^M. florins per via de generalitats en pa, vi, carns, sal e draps de tayll, que són coses pus generals e comunes, e que açò mateix fos fet dels .X^m. florins qui devien ésser dats al senyor duch. De la qual provisió vós, senyor, havíets manada e feta fer e liurar als dits missatgers vostra letra closa per al dit senyor duch, al qual enaprés per nos fon liurada; en confiança de la qual cosa, nosaltres cuytam e donam tot espegement a les corts e a la proferta en tant que hir, a tèrcia, és estada feta en quantitat concordada per tots⁸⁹ los braços dels dits .L^m. florins ab certs capítols offersts per cascun braç.

E aprés haguem e havem sentiment cert que'l senyor duch entén ordenar lo dit levament per altra manera a aquesta vostra ciutat molt dampnosa, de la qual cosa som fort torbats, car par a nos que'l senyor duch no vulla observar la dita vostra provisió⁹⁰ o que'ls nostres missatgers, parlan ab reverència de la vostra gran senyoria, no'ns hajen dita veritat e que àls haja en la dita vostra letra. On, senyor, com açò sia importable dan e engenrament de greu perjudici a la dita ciutat a per totstemp, supplicam humilment e ab gran reverència a la vostra reyal magnificència que deny e li plàcia per mercè escriure al senyor duch que la dita vostra provisió,⁹¹ segons que dessús és declarada, observe en tot e per tot sens alcun mudament, e que sia mercè de vós, senyor, manar e fer trametre sobre açò vostra letra prestament e secreta, axí com la qualitat del fet requer e és estat en secret tro ací, e haurem-ho, senyor, a gran e special gràcia de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, conserve per lonch temps e li do victòria de tots sos enemichs. Amén.

Scrita en València, derrer dia de maig del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶ ⁸⁶ Ratllat: *presència*. ¶ ⁸⁷ Joan, duc de Giròna des de 1351, futur Joan I el Caçador (r. 1387-1396). Va ser el primer a ostentar aquest títol, de manera similar als que en altres monarquies europees s'estaven creant per distingir la figura de l'hereu al tron. J. Á. Sesma, «El ducado/principado de Gerona y la mo-

narquía aragonesa bajomedieval», *Aragón en la Edad Media*, 14-15/2 (1999), pp. 1507-1518.

¶ ⁸⁸ Corts de Sant Mateu, Vila-real i València de 1373-1374, que va presidir el duc Joan en absència del Cerimoniós. Romeu, «Catálogo...», p. 596. ¶ ⁸⁹ Ratllat: -s. ¶ ⁹⁰ Ratllat: *letra*.

¶ ⁹¹ Ratllat: *pro*.

34.

1374, juny 8. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les paraules que Pere Marrades, enviat seu, li transmetrà de la seua part sobre alguns afers importants per a la ciutat.

AMV, LM g³-3, f. 11r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Nosaltres havem comanades a n P(ere) Marrades, \conciudadà nostre/ qui per sos afers va a *Barchinona*, algunes paraules explicadores a la vostra magnificència. On supplicam humilment \a/ aquella que deny e li plàcia per mercè dar⁹² creença e fe a çò que a aquella lo dit en P(ere) Marrades dirà de nostra part, e sobre allò benignament de acostumada clemència proveir. E mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat per lonch temps e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VIII. de juny del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

Per semblant forma en substància fo escrit a la molt alta e molt excel·lent senyora nostra senyora la reyna.⁹³

Senyora, los jurats e pròmens de la ciutat de València, ab besament de peus e mans vostres, se comanen en vostra gràcia e mercè.

35.

1374, juny 14. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no retire Ramon Alamany de Cervelló del càrrec de governador del regne i que pugua tornar a exercir-lo amb normalitat.

AMV, LM g³-3, ff. 12v-13r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Entès havem dir que la vostra magnificència entén e vol transportar a mossèn Ramon Alamany de Cervelló de la Governació d'aquest regne en la Governació de Catalunya per mort de mossèn Berenguer Abella, a qui Déu haja.

¶ ⁹² Ratllat: *fe e*. ¶ ⁹³ Elionor de Sicília, reina consort de la Corona d'Aragó i tercera esposa de Pere el Cerimoniós (r. 1349-1375).

On, senyor, dementre pensam ab quanta difficultat havem al dit mossèn Ramon obtengut e retengut en la nostra Governació e quantes instàncies \e supplicacions/ havem fetes a vós, senyor, en haver a ell ací per reger son offici, de què encara no havem complit nostre desig, ans tots dies estàvem languin⁹⁴ en aquesta esperança, e majorment dementre consideram com és per a molt la sua suficiència de quèns teniem per molt bé arreats, havem haüt, senyor, e havem desplaer⁹⁵ de tal ardit, e no sens causa, car tan⁹⁶ poch temps l'avem haüt entre nos que quasi seria dir que ans nos fos tolt que'l hajam posseït, e per ço, senyor, ab aquella major humilitat e affecció de cor \que podem/, supplicam a la vostra reyal excel·lència que deny e li plàcia per mercè no fer⁹⁷ la dita transportació, ans voler e consentir que'l dit mossèn R(amon) Alamany romanga e sia en la Governació d'aquest regne, e proveir que prestament venga per reger son offici axí com moltes vegades havem supplicat segons és dit, e per vós, senyor, promés, atorgat e proveït, e en açò, senyor, farets a aquesta ciutat e a nos gran e assenyalada gràcia e mercè, e sobre açò, senyor, vos plàcia creure a'n P(ere) Marrades, al qual nos, senyor, n'avem informat largament, e mantenga nostre senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs. Amén.

Scrita en València, a .XIII. de juny en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los vostres humils jurats e pròmens de la ciutat de València, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

36.

1374, juny 16. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les paraules que Pere Marrades, ciutadà present a Barcelona en aquell moment per assumptes propis, explicarà, de part seua, sobre alguns afers importants per a la ciutat, o, en cas que aquest ja s'hi hagués absentat, a Ramon Alamany de Cervelló, governador del regne.

AMV, LM g³-3, f. 14r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Nosaltres havem informat largament per nostres letres a'n P(ere) Marrades, concitadà nostre qui per sos affers és a *Barchinona*, d'alcuns affers \novellament esdevenguts/⁹⁸ a aquesta vostra ciutat e a nos molt necessaris, los quals a la vostra

¶⁹⁴ Ratllat: *en esper o esch*. ¶⁹⁵ Ratllat: *haüt*.
¶⁹⁶ Ratllat: *ans*. ¶⁹⁷ Ratllat: *transpor*. ¶⁹⁸ Ratllat: *\qui són/*.

magnificència ell deu explicar. On supplicam humilment a aquella que deny e li plàcia per mercè dar fe e creença al dit en P(ere) Marrades de tot ço que a la vostra senyoria explicarà de nostra part, e sobre allò benignament de acostumada clemència proveir, e, car⁹⁹ poria ésser que'l dit en P(ere), espatxats sos affers, fos partit d'aquí, en tal cas sia mercè de vós, senyor, dar la dita creença a mossèn R(amon) Alamany de Cervelló, nostre governador, al qual semblantment n'escriuim, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVI. dies de juny en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los vostres humils jurats e pròmens de la ciutat de València, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

37.

1374, juny 28. València.

Els jurats de València, a petició del rei, envien a Montblanc els seus missatgers Miquel de Piera, Pere Marrades i Ramon de Soler, per a tractar els acords proposats pel duc d'Anjou sobre la pau amb Castella, i li supliquen que crega les seues explicacions sobre afers importants per a la ciutat.

AMV, LM g³-3, f. 23r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per letres de la vostra magnificència és estat manat a nosaltres que a aquella trametésem vers la vila de Montblanch nostres missatgers, ab los quals e ab altres de vostra senyoria enteníets haver consell sobre los tractaments¹⁰⁰ moguts per lo duch d'Anjou¹⁰¹ entre vós, senyor, e lo rey de Castella.¹⁰² On, senyor, per \obeir e/ satisfer a vostre manament, trametem a la vostra reyal senyoria micer Miquel d'Apiera, jurat, en P(ere) Marrades e en Ramon de Soler, ciutadans d'aquesta ciutat, en specials missatgers nostres per la¹⁰³ raó dessús dita, als quals, axí mateix, havem comanats alguns affers a aquesta \vostra/ ciutat e a nos necessaris¹⁰⁴ ab vós, senyor, per los dits missatgers¹⁰⁵ en loch nostre espeegadors. Per què supplicam

¶⁹⁹ Ratllat: *duptam*. ¶¹⁰⁰ Ratllat: *a vós, senyor*.
¶¹⁰¹ Lluís I, fill de Joan II de França, duc d'Anjou (r. 1360-1384) i rei de Nàpols (r. 1382-1384). Al final de la guerra dels Dos Peres, Pere IV el va proposar com a mediador per a la pau, convençut que la seua proposta seria acceptada per Enric II, amic proper seu; això no obstant, els termes ofer-

tats no van agradar i poc temps després el duc va esdevenir un dels més grans enemics del Cerimoniós. J. Zurita, *Anales de Aragón*, vol. 4, Saragossa, Institución Fernando el Católico, 2007, libro X, cap. 16, pp. 626-630. ¶¹⁰² Enric II, rei de Castella (r. 1369-1379). ¶¹⁰³ Ratllat: *dita*. ¶¹⁰⁴ Ratllat: *en la cort*. ¶¹⁰⁵ Ratllat: *de nostra part*.

humilment a la vostra reyal excel·lència que deny e li plàcia per mercè los dits nostres missatgers benignament reebre e oir, e donar fe e creença¹⁰⁶ \a/ tot ço que a vós, senyor, explicaran de nostra part e sobre allò de acostumada clemència, per justícia e per gràcia, proveir, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat per lonch temps e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XXVIII. dies de juny en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los vostres humils e devots servidors, jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

38.

1374, juliol 10. València.

Els jurats de València responen al monarca sobre la seua petició d'enviar a Barcelona una galera per anar, junt amb altres dues barcelonines, contra l'estol del jutge d'Arborea. El regidors supliquen, a més, que els envien totes les càrregues de gra que puguen trobar – menys la tercera part, que correspon a la monarquia–, atesa la greu carestia que travessa la ciutat.

AMV, LM g³-3, ff. 27v-28r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

La vostra magnificència per ses letres ha manat a nosaltres que decontinent trametèssem a *Barchinona* la galiota que havíem armada per lo fet del gra, car era mester aquí per anar en conserva ab les dues galees que s'armen a *Barchinona* per les galees del jutge d'Arborea,¹⁰⁷ segons és contengut en la dita letra de vós, senyor, e pus largament en altra letra de la senyora reyna, a la qual¹⁰⁸ ho remet la dita vostra letra. On, senyor, responents humilment a la vostra excel·lència, certificam que ja alguns jorns enans \de/ <la> recepció de les dites letres, la dita \nostra/ galiota era estada desarmada, per què aquella bonament no pot ésser tramesa, mas, per servir a vós, senyor, veén la dita necessitat, fem armar una altra molt major e mellor galiota, com la primera fos de .XV. banchs tant solament e aquesta és de .XXII. banchs, la qual se arma e \s'aparella/ a tan gran cuyta que pensam que demà per tot jorn o al tot pus larch dimercres matí, Déu volent, partrà d'ací per anar aquí \dreta via/,

¶¹⁰⁶ Ratllat: *sobre*. ¶¹⁰⁷ Marià IV, jutge d'Arborea (r. 1347-1375). Al llarg del seu regnat es va enfrontar en múltiples ocasions a

la Corona d'Aragó, amb la qual rivalitzava pel control de Sardenya. ¶¹⁰⁸ Ratllat: *és feta remissió*.

e supplicam humilment a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia per mercè proveir e fer de manera ab lo capità de les dites galees que tot lo \navili del/ gra que¹⁰⁹ trobaran¹¹⁰ en mar sia compartit per¹¹¹ \tal manera que al tot menys la terça part/ sia tramesa e venga ací, segons que és promès per la senyora reyna a nosaltres en la dita sua letra, car verament, senyor,¹¹² gran és la necessitat e angosa que pas-sam per fretura de blats més que no poríem explicar per letres. E mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .X. dies de juliol del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXVIII.

Senyor, los jurats de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vos-tres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

39.

1374, agost 7. València.

Els jurats de València demanen al rei que derogue una provisió seua perquè el vaixell que havien llogat a Pere i Perpenyà Blay, que per manament reial havia d'aprovisionar d'aliments la vila de Perpinyà, complezca el seu manament i porte de Sicília gra per a la ciutat.

AMV, LM g³-3, f. 41r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Jassia alcun temps és passat nosaltres, per subvenir a \la/¹¹³ extrema necessitat que havíem e havem per fretura de blats, haguéssim noliejada planament e legítima la nau d'en P(ere) e d'en Perpenyà Blay, que era e és a Mallorches, per anar en Sicília <e> carregar de gra portador ací; emperò, com sobre aquest viatge a fer nos fossen assajades fer algunes contrarietats,¹¹⁴ nosaltres, ab grans affanys e despeses, axí per missatgeries com per correus, obtenguem de la vostra magnificència algunes provisions¹¹⁵ \per ésser complit lo dit noliejament e viatge/, hoc encara que per obtenir una vegada la dita nau, \urgent la dita necessitat/, jassia tenguts no'n fóssem, affegim al nòlit d'aquella \e haguem refermació del dit noliejament/ per tolre¹¹⁶ tota excepció que'ns fos o pogués ésser posada contra lo dit noliejament.

Ara, nosaltres, creents que la dita nau, que per adobar havia estat de lavors a ençà a Mallorches, partís d'allí per seguir¹¹⁷ \lo dit/ viatge, havem haüt \contrari/ ardit de nostre procurador,¹¹⁸ qui és a Mallorches, notificam a nos que vós,

¶ ¹⁰⁹ Ratllat: *per*. ¶ ¹¹⁰ Ratllat: *sia*. ¶ ¹¹¹ Ratllat: *.III. parts iguals, a la una de les quals*. ¶ ¹¹² Ratllat: *-s*. ¶ ¹¹³ Ratllat: *nostra*. ¶ ¹¹⁴ Ratllades tres

paraules no identificades. ¶ ¹¹⁵ Ratllat: *que com aquelles*. ¶ ¹¹⁶ Ratllat: *obte*. ¶ ¹¹⁷ Ratllat: *son*. ¶ ¹¹⁸ Ratllat: *e mercader, qui deu*.

senyor, ab vostra letra, de la qual nos ha tramès translat, havets proveït e manat sots certes e grans penes que la dita nau, no contrastant qualsevol altre manament contrari, vaja carregar de mercaderies a Cochliure, e d'allí en Sicília carregar de gra per portar a Perpenyà, e, segons par per la dita letra, és causada en dues coses: la primera, en una ordenació que's diu ésser feta per vós, senyor, que alcun navili no gos portar gra sinó en lurs lochs propis, e com aquesta nau sia de Perpenyà, *ergo*, etc.; la segona, que per ço com Perpenyà és en frontera e en perill de perdre per gents d'armes estranyes, qui s'esforcen entrar en Rosselló, és obs que'ls habitants de Perpenyà sien fornits de gra, segons és contengut pus largament en la dita letra dada en *Barchinona* a .XVIII. de juliol proppassat.

On, senyor, remembrants-nos de tants contraris qui'ns són estats assajats fer per tolre'ns la dita nau e de tants treballs e despeses que n'havem haüts e fetes, e majorment veents¹¹⁹ e considerants la angosa¹²⁰ mortal que havem soffert e sofrim tots dies per la dita fretura, no sens gran perill de remor \e de ocasió/, e veents ara aquest novell embarch de la dita nau, cuydam exir de tot sen, no sens causa,¹²¹ com tan grans treballs e messions e nostra inexplicable necessitat e nostre¹²² \clar/ dret no'ns basten a obtenir sobre açò nostra justícia ne a açò contrastarien les dues raons dessus tocades, car, \quant a la primera/, posat per ver de la dita ordenació, cert és que aquella seria feta après lo nostre noliejament, hoc més que encara après d'aquella seria estat refermat lo dit noliejament consintent vós, senyor, e faent-hi novella provisió per nos haver la dita nau; quant a la segona, que Perpenyà sia en frontera¹²³ \e sia/ dupte de perill de perdre per entrament de companyes, etc., sab¹²⁴ la excel·lència de vós, senyor, que no menys és frontera València, e ultra semblant perill que ha, segons ardots que¹²⁵ havem de Castella, ha¹²⁶ \en aquesta ciutat/ un altre perill pus cert e pus prest, ço és, desabitació,¹²⁷ e per consegüent destrucció, per fam.

E posat, senyor, que en cascun cap e part¹²⁸ pogués ésser causat perill e dupte, emperò, senyor, en obtenir nostra intenció havem .i. gran avantatge, ço és, nostra justícia e nostre dret inconcencible, car puy nos, segons és dit, havem noliejada la dita nau¹²⁹ *et ceteris paribus* per nostre dret e per nostra justícia devem ésser preferits a aquella. Per què, senyor, molt humilment e ab gran reverència supplicam humilment la vostra reyal e justiciable senyoria que deny e li plàcia per mercè revocar e haver per revocada la dita derrera provisió e letra,¹³⁰ e conferman les nostres \primeres/ provisions, manar sots certes e grans penes als patró, mariners e servicials de la dita nau que'l dit nostre noliejament e viatge complesquen; en altra

¶¹¹⁹ Ratllat: *la*. ¶¹²⁰ Ratllat: *que*. ¶¹²¹ Ratllat: *com ne treballs ne despeses ne justícia no'ns \hi vallen a obtenir nostre dret/ poden valer en aquest fet, ne vós, senyor, salva reverència de la vostra gran*

senyoria. ¶¹²² Ratllat: *gran*. ¶¹²³ Ratllat: *e és*. ¶¹²⁴ Ratllat: *-e*. ¶¹²⁵ Ratllat: *certs*. ¶¹²⁶ Ratllat: *ha*. ¶¹²⁷ Ratllat: *per destrucció*. ¶¹²⁸ Ratllat: *haja*. ¶¹²⁹ Ratllat: *e per dot*. ¶¹³⁰ Ratllat: *e manar*.

manera,¹³¹ sia manat al governador de Mallorches semblantment sots certa pena que a açò los destrenga fortment e destreta, e en açò, senyor, retrets deute a justícia e relevarets \aquesta ciutat e/ nos de gran oppressió, e d'aquèn ho haurem a special gràcia e mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VII. dies d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los vostres devots sotsmeses, jurats e pròmens de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

40.

1374, agost 8. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que li donarà el seu enviat, Francesc de Luna, sobre alguns problemes urgents de la ciutat relacionats amb la carestia alimentària.

AMV, LM g³-3, f. 42v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Alcuns dies són passats, nosaltres, per la gran necessitat e fretura que havíem \e havem/ de blats, trametem en Francesch de Luna, conjurat nostre, al rey \don Enrich/ de Castella per haver d'ell treta de blats de sa terra, e açò ab licència de vós, senyor, e encara ab vostra letra de prechs al dit rey per aquesta raó. Ara lo dit en Francesch és vengut e, segons ha dit, entén e vol anar a vós, senyor, per fer relació d'alcunes coses, per la qual raó¹³² havem pregat a ell despeegament d'alcuns afers d'aquesta ciutat en cort de vós, senyor. On supplicam humilment a la vostra¹³³ reyal magnificència que deny e li plàcia per mercè dar fe e creença al dit en Francesch de tot ço que a la dita magnificència explicarà de nostra part, e sobre allò¹³⁴ per justícia e per gràcia, de acostumada clemència, proveir, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VIII. dies d'agost¹³⁵ \en/ l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Los humils sotsmeses vostres, jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶¹³¹ Ratllat: *que'l governador.* ¶¹³² Ratllat: *li havem comanades alcunes paraules e afers d'aquesta ciutat. On supplicam hu.* ¶¹³³ Ratllat: *magni.* ¶¹³⁴ Ratllat: *de acostuma.* ¶¹³⁵ Ratllat: *del.*

41.

1374, agost 11. València.

Els jurats de València envien Pere Broill a la cort, com a missatger seu, perquè transmeta al rei alguns assumptes importants per a la ciutat, i supliquen al monarca que crega les seues explicacions.

AMV, LM g³-3, f. 44v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per alguns affers a aquesta ciutat e a nos necessaris, trametem a *Barchinona* en P(ere) Broyll, ciutadà e vehí nostre, portador de la present. On supplicam humilment a la vostra reyal magnificència que, donan creença a les paraules que a la dita magnificència lo dit P(ere) Broyll explicarà de nostra part, la vostra senyoria deny e li plàcia \per mercè/ manar e atorgar \graciosament e benigna/ totes aquelles provisions que necessàries sien als dits affers, e haurem-ho, senyor, a special gràcia e mercè de la vostra gran senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XI. dies d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los jurats de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

42.

1374, agost 26. València.

Els jurats de València envien Ramon de Palou davant el rei, amb un missatge important, i li supliquen que done creença a allò que li explicarà.

AMV, LM g³-3, f. 55v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per alguns affers nostres, trametem a *Barchinona* en R(amon) de Palou, con-ciutadà nostre, portador de la present. On supplicam humilment a la vostra excel·lència que, donan fe a les paraules del dit R(amon), la¹³⁶ \vostra/ magnificència deny e li plàcia \per mercè/ manar e fer totes aquelles provisions que a aquell sien

¶ ¹³⁶ Ratllat: *dita*.

necessàries sobre los dits affers, e haurem-ho, senyor, a special gràcia de la vostra senyoria, la qual Nostre Senyor Déu mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVI. d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

43.

1374, setembre 24. València.

Els jurats de València notifiquen al rei l'existència de bandositats a la ciutat, les quals suposen un gran perill per al regne, i li supliquen que intervinga per solucionar el conflicte.

AMV, LM g³-3, f. 68r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, p. 10.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Ja sab la vostra magnificència com d'alcun temps a ençà és estada dissensió e bando entre lo senyor bisbe e alguns servidors seus, de una part, e los Vilaraguts e altres valedors lurs, de la part altra. Lo qual bando no ha plagut a Déu que sia estat pacificat, no contrastant que nosaltres moltes e diverses vegades hi hajam fet nostre esforç, hoc encara lo senyor duch si és més, e specialment de poch dies a ençà per raó de la sua partença, e açò és avengut per nafres que s'i esdevingren poch dies són passat, enaxí que'l senyor duch ha en propòsit de partir-s'ich per esprès manament, segons nos ha dit, de vós, senyor, per anar en Cathalunya en contra aquelles companyes, lexan¹³⁷ desavenguts del tot los dits bandos, e jassia, senyor, que en tot temps la dita dissensió e bando sia fort noïble a aquest regne, per tal com gran res dels habitants d'aquell, \e senyaladament/ hòmens de paratge, sien d'una part o d'altra, emperò, al present temps açò és molt pus noïble e de gran perill per dues raons: la primera, per la partença del dit senyor duch d'aquest regne, en lo qual no roman ne ha governador; la segona, per dupte de guerra de Castella, de la qual apparen gran<s> senyals, segons sap mils la vostra excel·lència.

On, senyor, com aquests affers sien fort¹³⁸ cars, notificam aquells a la vostra reyal senyoria per tal que aquella hi puxa provehir axí com deny e tenga per bé;

¶¹³⁷ Ratllat: *los*.

¶¹³⁸ Ratllat: *-s*.

emperò, senyor, d'una cosa supplicam a la vostra senyoria: que com en aquest regne estia fort mal per fretura o longa absència de governador, que sia vostra mercè o de trametre'ns lo que havem o provehir-nos-hen d'altre tal que pertanga a vostra honor e al bon regiment e profit del dit regne. E mantenga Nostre Senyor Déu per sa mercè la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament, e li do victòria de tots sos enemichs.

Escrita en València, a .XXIII. de setembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

44.

1374, octubre 12. València.

Els jurats de València supliquen al rei que reba de bona fe els cinquanta llancers que envia, encapçalats pel noble Pere Boil, els quals, d'acord amb l'ordre del duc de Girona, ja han partit. A més, s'excusen per no poder enviar més tropes pels esforços econòmics que ha fet la ciutat davant el problema de Sardenya i per la imperiosa necessitat alimentària de la ciutat.

AMV, LM g³-3, f. 77r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per servir a la vostra magnificència e del senyor duch, trametem a la vostra presència en companyia del dit senyor duch cinquanta lances¹³⁹ ab compliment de¹⁴⁰ \companyes/, segons que's pertany, pagades a dos mesos per fer lo manament de vós, senyor, e del dit senyor¹⁴¹ duch, les quals havem comanades al noble mossèn P(ere) Boil, lo qual e ab ell les dites lances e companyes són \ja/ exits e partits d'ací primers de manament del dit senyor duch. On supplicam humilment a la vostra reyal senyoria de dues coses: la primera, que no haja a poch lo dit nombre de lances, car per veritat, haüt esguart als grans e importables càrrechs d'aquesta ciutat, e majorment per la necessitat e importable carestia del temps present e per lo do novellament fet per los affers de Cerdenya, \és/ a aquesta ciutat e a nos¹⁴² gran càrrech; e la segona, que la vostra magnificència deny e li plàcia per mercè benignament reebre e favorablement proseguir lo dit noble e companyes dessus dites, e haurem-ho, senyor, a special gràcia e mercè de la vostra reyal excel·lència,

¶ ¹³⁹ Ratllat: *per par.* ¶ ¹⁴⁰ Ratllat: *cavalcadors.*

¶ ¹⁴¹ Ratllat: *les.* ¶ ¹⁴² Ratllat: *és.*

la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XII. d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

45.

1374, octubre 31. València.

Els jurats de València sol·liciten al rei, amb motiu de l'armament d'unes galeres que seran dirigides per Berenguer Duran i Jaume Marrades, que informe la ciutat de la situació de la Corona respecte d'altres regnes perquè no es produesquen atacs contra naus aliades o neutrals.

AMV, LM g³-3, f. 84r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Segons sab la vostra magnificència, nosaltres havem fetes fer de nou e armades dues galees per servey de vós, senyor, e guarda de vostres mars e per fer venir a aquesta ciutat gra, de què havem gran fretura, de les quals havem fets patrons en Berenguer Duran e en Jacme Marrades, qui dins poch dies, Déu volent, seran del tot espegats en lo dit armament, e com entre les altres coses hajen obs a saber de la vostra excel·lència quals reys e gents són qui ab vós, senyor, hajen pau o treva, per tal¹⁴³ que mils sien avisats e's guarden de fer dan a aquells e a lurs sotsmeses. Per ço supplicam humilment a la gran reyal senyoria que per ses letres deny e li plàcia als dits patrons e a nos certificar de les dites coses, e haurem-ho, senyor, a la special gràcia e mercè de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li <do> victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, derrer dia d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor:

Los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶ ¹⁴³ Ratllat: *que a aquells l.*

46.

1374, desembre 9. València.

Els jurats de València informen el rei que han rebut tres lletres del governador d'Oriola, Nicolau de Pròxida, per a la ciutat, per a ell i per al duc de Girona, i que envien les dues darreres junt amb aquesta carta pel mateix correu.

AMV, LM g³-3, f. 97r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ara de present havem reebudes de mossèn Nicholau de Pròxida, governador d'Oriola, .III. lletres: .I^a. a vós, senyor, altra al senyor duch e altra a nos endrecades,¹⁴⁴ e com hajam vist per la dita nostra letra que en los affers de què ell escriu ha perill e cuyta, \per ço/ trametem a vós, senyor,¹⁴⁵ la dita vostra letra e al senyor duch la sua per special correu, portador de la present,¹⁴⁶ lo qual deu ésser aquí dimercres primervinent, hora de migjorn,¹⁴⁷ per tal que la vostra magnificència proveesca en aquells affers axí com li deny e tenga per bé.

Scrita en València,¹⁴⁸ a .IX. de deembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los jurats de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

Per semblant raó fo escrit al molt alt senyor infant en Johan, del molt alt senyor rey primogènit, per la gràcia de Déu duch de Gerona e comte de Cervera.

Senyor, los vostres servidors, jurats de la ciutat de València qui, ab besament de peus e mans vostres, se comanen en vostra gràcia e mercè.

47.

1374, desembre 14. València.

Els jurats de València contesten les tres cartes trameses pel rei a la ciutat dies abans, en les quals sol·licitava que dos galeres valencianes acompanyaren l'estol enviat a Alguer per a proveir-la de vitualles i que enviaren el salari dels cinquanta llancers al seu capità, Pere Boil. La resposta a la segona petició és positiva, però la primera no la poden complir perquè les dites galeres ja han partit en direcció a Sevilla, Portugal i Galícia per a obtenir blat. Els regidors, a més, informen que, atenent als rumors de guerra que provenen de Granada, han contactat amb el governador d'Oriola perquè estiga preparat davant un

¶¹⁴⁴ Ratllat: *les qual totes, e com per tenor de la nostra.* ¶¹⁴⁵ Ratllat: *per si.* ¶¹⁴⁶ Ratllat: *a v.* ¶¹⁴⁷ Rat-

llat: *Scrita en València, dissabte, hora de dinar, a .IX. de deembre en l'any de la.* ¶¹⁴⁸ Ratllat: *dissabte, ho.*

potencial atac musulmà. Per acabar, atès que els seus privilegis ho prohibeixen i que la ciutat travessa una situació molt delicada, supliquen al monarca que anul·le totes les autoritzacions que ha permès per a traure blat del regne.

AMV, LM g³-3, ff. 98v-99v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ara de present havem reebudes .III. letres de la vostra magnificència dates¹⁴⁹ en Cervera, la primera a .XXVI., l'altra a .XXVIII. e la terça a .XXX. \del mes/ de noembre proppassat, entre les quals totes són contengudes \e per vós, senyor, a nos manades/ en acabament dues coses: la primera, que les dues galees nostres que són en mar vajen al Alguer per acompanyar alguns vexells que vós, senyor, hi trametets ab victualles per gran necessitat d'aquella vila; la segona, que trametam lo sou a mossèn P(ere) Boïl e a les .L. lances qui ab ell són trameses per nos, e que sobre \les dites coses/¹⁵⁰ donàssem creença a'n Bernat de Bonastre e a'n Francesch Marrades o a'n P(ere) Marrades en absència del dit en Francesch.

E, lestes les dites letres e enteses les paraules que·ls dits en Francesch e en P(ere) Marrades de part¹⁵¹ de vós, senyor, han volgut explicar a nos sobre aquests afers,¹⁵² ab humil reverència, a la vostra reyal senyoria responem, e primerament al fet de les dues galees que trametre aquelles no és en mà nostra, car ja lo .II. dia del present mes \de gran matí/ partiren d'aquesta¹⁵³ plaja espegades a tots obs per fer lur bon viatge vers ponent, axí vers Sibília, Portugal¹⁵⁴ e Gallícia com vers altres parts més avant per procurar e fer venir \ací/ blats per nostra gran e extrema necessitat, e no sabem hon o en qual part són¹⁵⁵ a present. Quant a la segona, responem que per¹⁵⁶ fer servey a vós, senyor, e perquè som certs que a vós, senyor, plau lo servey de mossèn P(ere) Boïl e de \sa/ companya, nosaltres prestament, Déu volent, li trametrem lo sou a *Barchinona*, hon havem sabut que és entrat en ajuda de la defensió d'aquella contra aquelles males companyes que aquí denant són.

Ítem, senyor,¹⁵⁷ nosaltres per diverses¹⁵⁸ noves que havem del fet dels moros de Granada, havem tramès special correu \cuytat/ a¹⁵⁹ Oriola a mossèn Nicholau de Pròxida per haver certa sabuderia¹⁶⁰ \de lur estament e, no res menys, havem fetes aquelles provisions que·ns ha paregut/. Tantost que·l dit correu sia tornat ne certificarem la vostra reyal senyoria, la qual man a nos, servidors d'aquella, tot ço que deny e tenga per bé.

Ítem, senyor, nosaltres som tots jorns en gran affany ab lo vostre batle general d'aquest regne e ab son lochtinent sobre les licències que dona a diverses persones de traure blats e altres victualles del \regne/¹⁶¹ afferman que ho fa per letres

¶¹⁴⁹ Ratllat: *pri.* ¶¹⁵⁰ Ratllat: *açò.* ¶¹⁵¹ Ratllat: *vostra.* ¶¹⁵² Ratllat: *responem.* ¶¹⁵³ Ratllat: *de la.* ¶¹⁵⁴ Ratllat: *com Porgo.* ¶¹⁵⁵ Ratllat: *ne*

hi. ¶¹⁵⁶ Ratllat: *fe servey de vo.* ¶¹⁵⁷ Ratllat: *per.* ¶¹⁵⁸ Ratllat: *de.* ¶¹⁵⁹ Ratllat: *m.* ¶¹⁶⁰ Ratllat: *d'aquell fet.* ¶¹⁶¹ Ratllat: *terme.*

e manaments molt forts de vós, senyor, de les quals nos ha mostrades algunes, e sab la vostra excel·lència que \en contrari/ nos havem per espesses privilegis jurats per vós, senyor, e per vostres precessors, hoc més que aytals tretes podem contrastar e d'aquèn armar galees e altres lenys en qualsevol temps, quant més donchs en tan fort temps, \ço és/, de guerra de sarrahins e de gran necessitat e fam,¹⁶² e si aytals letres e manaments se fahien e s'observaven no seria àls sinó metre en ocasió aquest regne. On supplicam humilment a la vostra excel·lència que deny e li plàcia \per mercè/¹⁶³ revocar totes e sengles les dites licències e manar al dit batle que¹⁶⁴ d'aquesta \raó/ algunes letres o manaments de vós, senyor, fets o faedors no observe ne per aquelles o en altra manera do¹⁶⁵ algunes \de les dites/ licències per alguna raó o manera, e en açò, senyor, retrets deute a justícia e a observació de nostres privilegis e preservarets aquest regne¹⁶⁶ e nos de perill, e ho haurem a special gràcia de la vostra senyoria, la qual Nostre Senyor Déu conserve longament e li do victòria de tots sos¹⁶⁷ enemichs, amén.

Scrita en València, a¹⁶⁸ .XIII. de deembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los jurats de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

48.

1374, desembre 20. València.

Els jurats de València supliquen al rei, a causa de les amenaces militars que planen sobre el regne, que hi envie les seues companyies i que designe amb urgència un capità, preferiblement un dels seus fills, i un governador.

AMV, LM g³-3, f. 105r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

\Segons/ ardots¹⁶⁹ d'alcunes persones qui versemblant ho saben,¹⁷⁰ aquelles males companyes han en propòsit de calar-se en aquest regne, e si açò per ventura se seguia per obra, sab la vostra magnificència com estam mal arreats d'alcunes coses, e specialment de caps, com no hajam governador ne capità, e tots o los demés barons e hòmens de cap \d'aquest regne/ sien en servey de vós, senyor,

¶ ¹⁶² La ciutat de València podia armar galeres que patrullaven la costa del regne i confiscar el blat d'aquelles embarcacions que pretengueren exportar-ne. Vegeu J. V. García , *La jerarquia de la mesa: los sistemas alimentarios en la Valencia*

medieval, València, Diputació de València, 1993, pp. 32-33. ¶ ¹⁶³ Ratllat: *per sa letra manar*. ¶ ¹⁶⁴ Ratllat: *que alcú*. ¶ ¹⁶⁵ Ratllat: *licència*. ¶ ¹⁶⁶ Ratllat: *e per*. ¶ ¹⁶⁷ Ratllat: *nostres*. ¶ ¹⁶⁸ Ratllat: *dijous, en hora de tèrcia*. ¶ ¹⁶⁹ Ratllat: *havem*. ¶ ¹⁷⁰ Ratllat: *que*.

e¹⁷¹ jassia nosaltres de tot nostre poder e saber hajam fet e fer no cessem aquelles mellors provisions que podem e sabem,¹⁷² emperò, tot poria poch valer sens esforç e sens caps,¹⁷³ e, senyor, si dir és legut a nos, no és sens gran maravella que, com en temps de la major pau del món, no deguésem estar sens governador, ara e de gran temps a ençà, ab tantes guerres e adversitats, siam estats e siam sens governador, par, senyor, que sia vostra volentat de haver nos¹⁷⁴ e aquest regne en oblit, plàcia a Nostre Senyor Déu que axí no sia.

On supplicam molt humilment a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia per mercè girar la cara e los ulls de providència vers nos e aquest regne,¹⁷⁵ e majorment si la vostra magnificència sab o sent què puxa ésser ver de la venguda a ençà de les dites companyes¹⁷⁶ e de trametre e proveir a nos de \tres/¹⁷⁷ coses¹⁷⁸ prestament: la primera, de soccors, no tant solament de les companyes d'aquest regne qui ab vós, senyor, són, mas d'altres axí com lo fet requirà;¹⁷⁹ la segona, de capità, ço és, .i. dels infants fills de vós, senyors (*sic*), e altre de la casa reyal axí com pertany a la vostra valor e a la condició d'aquest regne, e la terça, que en tot cas, senyor, nos trametats ací nostre governador. E les dites coses, senyor,¹⁸⁰ jassia toquen molt la vostra reyal corona, haurem a special gràcia e mercè de la vostra magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, conserve en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XX. de deembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

49.

1374, desembre 26. València.

Els jurats de València informen el rei d'alguns rumors sobre l'armament de trenta galeres de Portugal i Castella contra la Corona, i supliquen, a més, que trameta a la major brevetat un governador i que no permeta que puguen ser trets del regne aliments a causa de la gran carestia que hi ha, perquè d'això depèn l'estabilitat del regne i el manteniment frumentari de la ciutat.

AMV, LM g³-3, ff. 106v-107r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 208-209.

¶¹⁷¹ Ratllat: *la*. ¶¹⁷² Ratllat: *no sens*. ¶¹⁷³ Ratllat: *On supplicam humilment a la vostra reyal magnificència*. ¶¹⁷⁴ Ratllat: *en ob*. ¶¹⁷⁵ Ratllat:

e proveir e fer ab acabament. ¶¹⁷⁶ Ratllat: *e fer*. ¶¹⁷⁷ Ratllat: *dues*. ¶¹⁷⁸ Ratllat: *la*. ¶¹⁷⁹ Ratllat: *e*. ¶¹⁸⁰ Ratllat: *les q*.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Sàpia la vostra magnificència que .i. mercader d'aquesta ciutat és vengut a present de Sibília e comptà que en Sibília se espatxaven d'apparellar e d'armar .XX. galees e que'l almirall novellament fet per lo rey de Castella era vengut \allí/¹⁸¹ per fer espatxar a gran cuyta les dites galees e que's dehia comunament que les dites galees se armaven contra la terra de vós, senyor. Diu més: que ell, caminant a ençà,¹⁸² attés .i. cavaller castellà ab lo qual se acompanyà e caminà gran partida de .i. jorn e que'l dit cavaller, entre·ls altres, menava .i. escuder, lo qual era natural d'aquesta ciutat e ha estat lonch temps en Castella, e regonech al dit mercader e's descobrí a ell e li dix en secret que ell sabia de cert d'aquell cavaller, son senyor, que les dites galees e .X. que'n devia armar lo rey de Portugal¹⁸³ e diverses naus que cascú devia a\r/mar se apparellava tot per anar sobre Mallorches, e que'l rey de Castella devia venir prestament a Sibília per fer espatxar lo dit estol.

Més avant, .i. hom d'estament d'aquesta ciutat nos ha dit que .i. seu special amich de Castella li ha dit açò mateix pochs dies són passats, per manera que aquestes noves se seguexen e's concorden en una a moltes parts e, aytant com nos podem entendre, mostren-se semblants a veritat, majorment car ací ha letres fresques de mercaders¹⁸⁴ d'aquesta ciutat qui negociegen en Flandes e són estats en cort del rey d'Anglaterra que·ls angleses no s'ansien d'algun estol ne d'algun \altre/ aparell \d'armes/ a fer. Totes les dites coses intimam e notificam, senyor, a la vostra magnificència per tal que aquella hi puja degudament proveir.

Ítem, senyor, moltes e diverses vegades havem supplicat a la vostra senyoria que fos sa mercè de trametre ací nostre governador, lo qual havíem e havem molt necessari e tro ací no ho havem pogut obtenir,¹⁸⁵ de què som no poch meravellats, car¹⁸⁶ \si/ en tot temps de pau¹⁸⁷ \és/ ací necessari governador,¹⁸⁸ molt més en temps de tants perills, e majorment ésser tots o los demés hòmens de cap \d'aquest regne/ en servey de vós, senyor, fora¹⁸⁹ \lo dit/ regne. Verament, senyor, ab humilitat e reverència de vostra senyoria parlan, açò poria haver melloria e no podem veure o entendre¹⁹⁰ com \ne per què/ ve aquest tan gran oblit que a vós, senyor, plau haver de nos e d'aquest regne. On, senyor, altra e altra vegada supplicam \molt/ humilment¹⁹¹ a la vostra magnificència que deny e li plàcia per mercè trametre a nos¹⁹² lo dit governador prestament, com aparega evident perill en la \sua/ triga.

Axí mateix, senyor, havem supplicat altres vegades a la vostra excel·lència que denyàs per sa mercè revocar totes e sengles licències per vós, senyor, atorgades

¶ ¹⁸¹ Ratllat: *aquí*. ¶ ¹⁸² Ratllat: *hac en co*.

¶ ¹⁸³ Ferran I, rei de Portugal (r. 1367-1383).

¶ ¹⁸⁴ Ratllat: *de Flandes, qui*. ¶ ¹⁸⁵ Ratllat: *e*.

¶ ¹⁸⁶ Ratllat: *jassia*. ¶ ¹⁸⁷ Ratllat: *sia*. ¶ ¹⁸⁸ Ratllat:

emperò. ¶ ¹⁸⁹ Ratllat: *d'aquest*. ¶ ¹⁹⁰ Ratllat: *d'on*

ne. ¶ ¹⁹¹ Ratllat: *e ab*. ¶ ¹⁹² Ratllat: *prestament*.

a qualssevol persones de traure blats e altres victualles d'aquest regne, car, jassia que sien contra espesses privilegis \nostres/ per vós, senyor, jurats, emperò,¹⁹³ lo vostre batle general, per los forts manaments e penes qui són posats en aquelles letres, ve acordat de obeir a aquelles, de què tots jorns som ab ell en contrasts, specialment per preniments que nostres guardes¹⁹⁴ fan de tals coses per mar e per terra, segons és a nos legut per los dits privilegis,¹⁹⁵ e aytanpoch del dit fet havem haüda provisió alcuna de vós, senyor, e per tal sia mercè¹⁹⁶ de vós, senyor, trametre a nos la dita revocació, en la qual sia manat al dit batle que alcunes letres o manaments de vós, senyor, fets o faedors per aquesta raó, no observe. En altra manera, senyor, hajats per cert e per ferm que, esguardada la gran fretura e importable carrestia¹⁹⁷ e necessitat extrema que havem de blats e de totes altres victualles no és als sinó metre aquest regne en ocasió e en perill de perdició, e axí sia vostra mercè, \senyor/, de proveir-hi axí com dit és, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament¹⁹⁸ e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVI. dies de deembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

50.

1375, gener 2. València.

Els jurats de València trameten lletres de Xiva, Xàtiva i Llúria al rei i informen de totes les decisions que han pres davant l'arribada de les companyies armades de francesos al regne. Li supliquen que els envie tropes per a protegir el regne en cas de guerra i un capità competent, i, a més, que intervinga en la bandositat entre el bisbe i els Vilaragut.

AMV, LM g³-3, ff. 111v-112r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

De hir a ençà havem reebudes de Xiva, de Xàtiva e de Lúria les letres que¹⁹⁹ ensemps ab la present, encloses dins aquella, trametem a la vostra magnificència per ço que aquella mils sia certificada dels ardots allí contenguts, e d'aquèn \puxa/ proveir degudament sobre aquells. Quant és, senyor, de nosaltres, qui ja per dupte de les companyes²⁰⁰ dels franceses haviem fetes diverses provisions,

¶¹⁹³ Ratllat: *per.* ¶¹⁹⁴ Ratllat: *-i-*. ¶¹⁹⁵ Ratllat: *e de blats e/.* ¶¹⁹⁸ Ratllat: *scrit.* ¶¹⁹⁹ Ratllat: *trame-*
d'ací. ¶¹⁹⁶ Ratllat: *vostra de haver.* ¶¹⁹⁷ Ratllat: \ *tem.* ¶²⁰⁰ Ratllat: *havi.*

no cessam continuar e mellorar aquelles ensemps ab lo lochtinent de portantveus de governador, e specialment les qui's seguexen.

Primerament, en fer recullir dins les forces totes les viandes e palles de²⁰¹ cascun terme.

Ítem, en trametre espies en Castella a diverses parts.

\Ítem, en trametre nostres lettres al egregi marquès de Villena e en altres parts/.

Ítem, en ordenar les alimares e senyals e, specialment, ab alcayt e procurador de Xiva, e semblant\ment/ en ordenar les talayes.

Ítem, en regonèxer e mellorar los murs, andamis e vaylls²⁰² e los ginys e altres artificis e armes e arneses.

Ítem, en ordenar deenes e cinquantes e guaytes d'òmens d'armes e en moltes altres coses que serien longues d'escriure particularment.

E en açò, senyor, havem fet e farem nostre poder en servey de vós, senyor, e²⁰³ en bona defensió e guarda nostra e offensió, si cas serà, dels vostres e nostres enemichs; emperò, senyor, ultra tot açò són necessàries,²⁰⁴ \entre les altres, tres coses,/ sens les quals duptam que approfitem res de ço que dit és, e les quals són en mà de vós, senyor, és a saber: \la primera,/ que vós, senyor, nos trametats capità tal com pertany a la altea de vós, senyor, e a la condició d'aquest regne; la²⁰⁵ segona, que ns trametats no solament les companyes d'aquest reyne qui són ab vós, senyor, ans encara altres en ajuda d'aquest regne, e la terça, que plàcia a vós, senyor, pacificar lo bando qui és entre lo senyor bisbe e alguns servidors seus, de una part, e los Vilaraguts e altres valedors lurs de la part altra, car sap la vostra excel·lència que'l dit bando comprén tots o los demés grans hòmens d'aquest regne, e si aquell romania en divisió,²⁰⁶ segons doctrina o ley divinal e humanal, hauria a venir, ço que Déu no vulla, en desolació. E'n açò e en àls la vostra reyal magnificència proveesca e²⁰⁷ man a nos, servidors d'aquella, ço que deny e tenga per bé.

Scrita en València, a .ii.²⁰⁸ \dies/ de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

51.

1375, gener 12. València.

Els jurats de València comuniquen al rei les novetats sobre els rumors de guerra a la frontera de Requena, segons els ha informat l'alcaid de Xiva, Ramon de Soler. Supliquen, a més, atès que es preveu prompte l'arribada de les companyies franceses, que envie al regne,

¶²⁰¹ Ratllat: *del*. ¶²⁰² Ratllat: *Ítem, en*. ¶²⁰³ Ratllat: *en*. ¶²⁰⁴ Ratllat: *una cosa*. ¶²⁰⁵ Ratllat: *e*.

¶²⁰⁶ Ratllat: *no's poria escusar*. ¶²⁰⁷ Ratllat: *ço*. ¶²⁰⁸ Ratllat: *.X*.

segons ja han demanat en diverses ocasions, un governador, un capità i les seues milícies, i que pacifique les bandositats entre el bisbe i els Vilaragut. Finalment, sol·liciten que, per la seua imperiosa necessitat d'obtenir gra, se'ls permeta l'intercanvi d'unes galeres valencianes per unes altres castellanès, amb més càrrega, a Sevilla.

AMV, LM g³-3, ff. 115r-116r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Pochs dies són passats trametem a la vostra magnificència certes lletres en sa forma que nos havíem reebudes dels ardots de guerra que havien en les fronteres de Castella, e specialment en les parts de Requena. Enaprés, senyor, havem haüda certificació axí per letra d'en R(amon) de Soler, alcayt e procurador de Xiva, com per relació de persona digna de fe, la qual diu que tench e legí la letra d'aquesta raó tramesa per lo rey de Castella als de Requena, que'l manament aquell no era de fer tantost guerra mas solament que alçassen les viandes en les forces e desassen lurs bestiar, e estiguessen avisats tro altre manament haguessen; e axí mateix, que gitassen de si tots los naturals de vós, senyor, si donchs no juraven veinatge per .X. anys e daven sobre açò fermances. Bé és ver que moltes persones de poble d'aquelles partides, per no entendre, començaren metre veu e fer alguns actes de guerra, mas lo dit alcayt, ab los d'aquella baronia de Xiva qui'n \hagren sentiment/²⁰⁹ los castigaren tan bé que ells han haüt plaer de estar e estan en assossegament.

Nosaltres, senyor, no havem cessat ne cessam fer²¹⁰ quedament aquelles mellors provisions que podem, e majorment per les companyes dels franceses, de les quals, axí per relació de espies que nos hi tenim com en altra manera de secret, havem entès que han en propòsit de passar Ebre al pont de Tudela e de calar-se per Aragó e venir a exivernar en aquest regne, lo qual és entre ells en gran fama de viandes e d'altre bé. E verament no entenen la qüestió, car no'y trobaran viandes ne or, bé porà ésser que'y troben assats de ferre e d'acer. Mas puys aytal és lur ferm propòsit, obs és que nosaltres nos hi proveescam e que vós, senyor, per vostra mercè, nos hi ajudets, specialment faén ço de què altres vegades havem supplicat e ara, semblantment, supplicam a la vostra magnificència, ço és, de trametre'ns capità e governador e les companyes d'aquest regne que són en vostre servey e altres. E axí mateix, en pacificar lo bando del senyor bisbe e de sos servidors ab los Vilaraguts e valedors lurs, car molt va en açò del bé d'aquest regne axí com sap la vostra reyal senyoria.

Ítem, senyor, notificam²¹¹ a la vostra excel·lència que en aquesta ciutat e en son regne ha tan gran fretura e importable carestia de blats que ja les gents no

¶ ²⁰⁹ Ratllat: *ja estaven avisats*. ¶ ²¹⁰ Ratllat: *que*.

¶ ²¹¹ Ratllat: *ab congoxa de cor*.

saben que's facen, e nosaltres havem fet diligent escrutini del arroz e d'alcuns altres poch's blats menuts que haver-se poden e, per veritat, no trobam que basten a tot flix tro a Carnestoltes.²¹² Emperò, estàvem en qualque esperança d'aver blat de Sibília, e ara havem haüdes letres dels patrons de les nostres galees que són a Sibília en què'ns fan saber que per algun tresor²¹³ no poden haver treta de blats, mas han pensada una cosa ab que'n poran haver si nosaltres ho volem, ço és, que aquestes nostres galees, les quals són grosses e ben fetes, són estades mirades e parades en Sibília, e que per alguns oficials del rey de Castella los <és> estat mogut de barata per altres .II. galees leugeres ab bones tornes, car dien que aquelles los serien fort bones e necessàries a lur estol per les mars de Bretanya e que als nostres valrien més galeres leugeres per als fets que tenen entre mans, on dien los dits patrons que ab açò, si loch hi volem dar, hauríem sens dupte forment e treta d'aquell.

Nosaltres, senyor, havem haüt sobre açò consell e, moguts per semblant necessitat dels egipcians al temps de Josep,²¹⁴ havem acordat que no solament per barata d'altres galees mas encara sens aquelles per haver-ne més hajam forment, car aquelles galees castellanes no són comunament tan bé fetes ne tan estables com ací's fan, e en tal cas havem acordat de fer e espeegar en gran cuyta dues altres galeres leugeres que havíem fetes assure. Emperò, senyor, jassia les dites galees²¹⁵ sien pròpies nostres,²¹⁶ no entenem desexir-nos d'aquelles per algun dels dits partits sens special licència de vós, senyor, per què supplicam humilment a la vostra clemència que deny e li plàcia per sa mercè dar a nos e als dits nostres patrons per nos²¹⁷ licència de desexir-nos de les dites galees, vullas a barata per altres dues ab tornes de forment, vullas sens haver altres galees, mas solament forment, axí com mils los dits patrons fer poran a lur discreció.

Entenem,²¹⁸ emperò, e axí és estat acordat, que les dites galees completesquen lur temps e servii e tornen e posen deçà la companya e les armes, e les dites coses, senyor, haurem a special gràcia e mercè. E prometem a la vostra senyoria que en aquestes dues altres galees que havem fetes assure, metrem ara decontinent e assídua tro a tant que sien acabades, e ho seran, Déu volent, en lo dit cas prestament. E mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XII. de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶ ²¹² Les Carnestoltes indicaven l'inici de la Quaresma i, com indica la seua etimologia llatina, l'abstència (*tollere*) de carn fins a la Pasqua. Era una festivitat que se celebrava en febrer, en dates variables. Sobre aquesta festa, vegeu M. Á. Ladero, «La fiesta en la Europa mediterránea me-

dieval», *Cuadernos del CEMyR*, 2 (1994), pp. 23-24, i el clàssic de J. Caro, *El Carnaval (análisis histórico-cultural)*, Madrid, Taurus, 1979. ¶ ²¹³ Ratllat: *-er*. ¶ ²¹⁴ Es refereix al passatge bíblic «Els somnis de Josep» (Gn. 37-50). ¶ ²¹⁵ Ratllat: *qui*. ¶ ²¹⁶ Ratllat: *have*. ¶ ²¹⁷ Ratllat: *dar*. ¶ ²¹⁸ Ratllat: *complan*.

1375, gener 25. València.

Els jurats de València comuniquen al rei les novetats que Berenguer Duran, un dels seus patrons a Sevilla, els ha fet arribar per carta sobre l'atac del comte de Medinaceli i algunes companyies franceses a les aldees de Terol, a més de les grans necessitats que sofreixen a causa de la carestia i de les dificultats afegides pel brot de pesta negra. Supliquen, per tant, que permeta a la ciutat obligar tots els ciutadans a aportar diners per diversos mitjans per a comprar blat i enviar al regne el seu governador amb les tropes.

AMV, LM g³-3, ff. 125v-126v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

Ara de present havem reebudes letres dels patrons de les nostres galees qui són a Sibília, en les quals letres nos han fetes saber diverses coses e, specialment, com .i. d'ells²¹⁹ e axí mateix lo capità de les galees de *Barchinona* e .i. dels patrons de les de Mallorches, cascuns per si, eren muntats al rey de Castella a Còrdova per haver d'ell²²⁰ treta de forment per gràcia o per diners. E que a la final cascuns hagren resposta que no'n faria res en aquella saó, car ardit havia que'ls missatgers de vós, senyor, venien a ell, e axí, si finaven bé ab ell, que'ls lexaria traure gra per lurs diners; en altra manera no'n faria res, enaxí, senyor, que en aquest affinament par que estiga la salut de la plaga de fam que és en cascuna de les dites vostres ciutats. Plàcia a nostre senyor Déu que us hi ajud e vós, senyor, per vostra mercè, que'ns hi ajudets en quant \sia/ en vós, senyor.²²¹

Ítem, senyor, en Berenguer Duran, .i. dels dits nostres patrons qui romàs derrer al riu de Sibília, nos ha fets²²² saber molts altres ardits per sa special letra, la qual trametem dins la present a la vostra excel·lència perquè mils e pus largament dels dits ardits puja ésser certificada.

Ítem, senyor, de dos jorns a ençà havem haüts e haver no cessam d'ora en hora diverses ardits: que'l Rexon²²³ e lo bastart de Bearn²²⁴ e alguns capitans castellans qui's són mesclats ab ells, per manera que són de .D. a .DC. lances, han corre-gut vers les partides jusanas del termenal de Terol e han preses e²²⁵ robades a tots obs algunes aldeyes e, specialment, Allepuç e Torrijo, de què som certs; d'altres²²⁶

¶²¹⁹ Ratllat: *hoc encara*. ¶²²⁰ Ratllat: *la*. ¶²²¹ Ratllat: *sia*. ¶²²² Ratllat: *per sa*. ¶²²³ Jofre Rechon (o Rechau), capità bretó. En 1374 encapçalà, junt amb el comte de Medinaceli, un atac contra el sud d'Aragó aprofitant la distracció proporcionada per l'intent de Jaume IV, proclamat rei de Mallorca, de recuperar el Rosselló. Vegeu

J. L. De Mesa, «Hispanias and France, Warriors during the Middle Ages», *International Journal of Military History*, 100 (2022), p. 37. ¶²²⁴ Bernat de Bearn o de Foix († 1381), fill il·legítim de Gastó III de Bearn (reconegut des de 1371) i primer comte de Medinaceli. ¶²²⁵ Ratllat: *alcu*. ¶²²⁶ Ratllat: *dels àls*.

no sabem de cert, mas les derrerres certes noves que \huy/²²⁷ havem haüdes per letres e per espies són que·ls primers de les dites companyes eren ja plegats a Sarrió e eren entorn lo mur d'aquell, e que açò veeren a ull les dites espies. \Enaprés, havem haüt/²²⁸ ardit per letres que tro a .C. lances d'ells e bé mil pillarts eren ja plegats a Viver, de prop Xèrica, e que se'n venen dret camí²²⁹ vers aquesta ciutat.

Enaxí, senyor, que nosaltres, qui ja haviem dues assenyaldes plagues, ço és, mortaldat²³⁰ e fam, nos crexem ara de la terça, ço és, de guerra, e verament, senyor, en les dues altres dariem assats poch, mas a la fam no trobam remey, e majorment car per la fama d'aquests benastruchs de blats menuts, jassia \fort/ poch se'n són vengudes \ací/ de Mallorches e d'altres parts. E ara, per la remor d'aquestes companyes, de totes aquestes encontrades tantes gents menudes que²³¹ dolor és a qui ho veu, nosaltres, senyor, ab ajuda de Déu hi farem extrem de poder \per via de aviament o per aquella mellor via que puxam/, mas és obs que de vós, senyor, hajam, si vostra mercè serà, dues coses.

La primera, que plàcia a la vostra senyoria trametre a nosaltres almenys les companyes d'aquest regne qui són en servey de vós, senyor, e capità tant e tal com pertany al fet, car verament, senyor, açò és de gran necessitat, no tant solament per la ciutat mas per tot lo regne qui a present és fort minve de caps, e d'açò s'entenyoren molts d'aquest regne, e en special mossèn Bonafonat de Sent Feliu, alcayt de Murvedre, qui·ns ha escrit aquesta matinada que ell ha gran dupte d'aquella vila, car per²³² \una/ mort malament e falsa, e sobre pau e treva perpetrada poch dies ha en la dita vila, aquella està en mal partit e per ço·ns pregava de \qualque/ remey e cap. E com dit havem, senyor, tots o los demés grans hòmens d'ací són en vostre servey, estam prou empatxats de dar a ell remey, mas no romandrà en nos a nostre poder, e axí sia mercè de vós, senyor, provehir·hi degudament.

La segona, que com aquesta ciutat, per grans e importables càrrechs que ha haüts \senyaladament/ dins aquest any, \axí/ per lo do de les corts e per lo sou de les lances que té en vostre servey, e principalment per fer e armar aquestes galees com per altres diverses affers per ocasió de la fam, sia molt freturosa de moneda e hajam mester grans e infinides quantitats per comprar e fer venir blats de²³³ parts molt lunyadanes per sostenir e passar tantes adversitats, e no puxam trobar o saber manera de traure moneda sinó per la via dejús escrita. Per tal, sia mercè de vós, senyor, per vostra special letra donar licència e plen poder a nos, jurats,²³⁴ de forçar e destrènyer tots e sengles habitants, ciutadans e vehins de

¶²²⁷ Ratllat: *ara*. ¶²²⁸ Ratllat: *Axí mateix, havem*. ¶²²⁹ Ratllat: *a en*. ¶²³⁰ Entre 1374 i 1375 va esclatar una tercera onada general de pesta negra per tot Europa. Vegeu A. Rubio, *Peste negra, crisis y comportamientos sociales en la España*

del siglo XIV: la ciudad de Valencia (1348-1401), Granada, Universidad de Granada, 1979, pp. 35-39. ¶²³¹ Ratllat: *no saben el món que ns façam, e per ço reco*. ¶²³² Ratllat: *la*. ¶²³³ Ratllat: *de*. ¶²³⁴ Ratllat: *e a la majo*.

la dita ciutat, de qualsevol ley, estament o condició sien, de prestar a la dita ciutat²³⁵ aquelles quantitats que per nos a cascuns seran taxades, nosaltres e lo síndich assegurant-los-ho bé,²³⁶ per via de mogubell o de guany o de cens o de violari, segons que cascuns demanaran e volran e ab ell²³⁷ mils no's porem covenir. E d'açò, senyor, hajam recapte prestament, si vostra mercè serà, car gran perill és en la triga. Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga la vostra excellent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXV. de jener en l'any .M.CCC.LXXV.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

53.

1375, febrer 8. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions de Pere Guillem Català, enviat seu.

AMV, LM g³-3, f. 138r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Nosaltres havem informat largament per nostres letres a mossèn P(ere) G(uillem) Català d'alcuns affers a aquesta ciutat e a nos molt necessàriament espegadors ab la vostra senyoria, segons que a²³⁸ aquella porà lo dit mossèn P(ere) G(uillem) explicar largament. On supplicam molt humilment a la vostra magnificència que deny e li plàcia per mercè dar fe e creença a tot ço que a aquella lo dit mossèn P(ere) G(uillem) explicarà de nostra part, e sobre allò benignament, de acostumada clemència, proveir, e haurem-ho a special gràcia e mercè de la vostra reyal senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VIII. dies de febrer en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV.

Senyor, los humils vostres jurats e pròmens de la ciutat de València, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶²³⁵ Ratllat: *nosaltres*.

¶²³⁶ Ratllat: *vullas*.

¶²³⁷ Ratllat: *-s*.

¶²³⁸ Ratllat: *a*.

54.

1375, març 12. València.

Els jurats de València envien com a missatgers Bernat d'Alpicat i Jordi Joan per a tractar amb el rei el pariatge de les galeres de la ciutat amb les de Barcelona i Mallorca, i li supliquen que crega les seues explicacions sobre alguns afers importants per a la ciutat.

AMV, LM g³-3, f. 159v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per obeir al manament per la vostra excel·lència ab ses letres fet a nosaltres de trametre a aquella nostres missatgers per lo fet del pariatge entre les galees de *Barchinona* e de Mallorches e les nostres, e axí mateix per alguns altres affers a aquesta ciutat e a nos molt necessaris, trametem a la vostra reyal magnificència per specials nostres missatgers en Jordi Johan e en Bernat d'Alpicat, conciudadans nostres, sobre los dits affers plenerament informats. On supplicam molt humilment a la vostra gran senyoria que deny e li plàcia per mercè los dits nostres²³⁹ missatgers benignament reebre e oir, e donar fe e cre<e>nça a lurs paraules de part nostra e d'aquèn, per justícia e per gràcia de acostumada clemència proveir. E mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XII. dies de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV.

Senyor, los vostres humils e devots sotsmeses, jurats e pròmens de la vostra ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

55.

1375, març 23. València.

Els jurats de València supliquen al rei que atenga les peticions que li han fet arribar reiteradament sobre enviar un governador, un capità competent, tropes i pacificar les bandositats per tal d'assegurar el regne davant un hipotètic atac enemic.

AMV, LM g³-3, ff. 163v-164r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, p. 12.

¶ ²³⁹ Ratllat: *si*.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Sàpia la vostra magnificència que en lo dia proppassat mossèn R(amon) de Thous mostrà al lochtinent de governador e a nos una letra a ell tramesa per lo seu alcayt de la serra de Torís, en què li feu saber que companya de cavall tro a .XL. e de peu tro a .CC. havien corregut en aquelles partides e se n'havien menada la dula d'aquell loch e alcunes altres coses. Per la qual raó fo acordat per lo \lochinent/ de governador e per nos que ell escrivís d'aquest fet als de Requena si d'allí era exida la dita companya e, en cas que ho fos, que se'n meravellava com los dies de la treva encara no fossen ne sien passats, e axí que fessen tornar de fet ço que pres havien e'n castigassen los malfeytors, o semblants paraules, e axí'n fo escrit, de què encara no és haüda resposta. E huy havem reebuda una letra de Eltg en què'ns fan saber que dimercres proppassat l'adelantat, ab companyes de Múrcia, corregeren tro a les barreres d'Eltg, e que'l adelantat passà avant no sabien quina via tenia, e pregaven a nosaltres que²⁴⁰ en açò'ls donàssem consell e ajuda.²⁴¹ On, senyor, notificam totes les dites coses a la vostra excel·lència per tal que aquella hi proveesca²⁴² axí com deny e tenga per bé. Segons par, altre còmpter han aquella gent que axí han prevengut al temps del passament de la treva, la qual, segons nostre còmpter e certificació de vós, senyor, deu durar²⁴³ per tot lo .XXVII. dia del present mes.²⁴⁴

Senyor, moltes e moltes vegades havem supplicat a la vostra excel·lència que denyàs proveir a .III. coses specialment entre les altres²⁴⁵ \molt/ necessàries a aquest regne: la primera, de capità covinent; la segona, de fer venir \ací/ lo governador, e la terça, de pacificar lo bando del senyor bisbe e²⁴⁶ servidors \seus,/ e els Vilaraguts e valedors lurs, e res d'açò no se n'és fet. Considere la vostra magnificència²⁴⁷ com pot ésser dispost a guerra aquest regne ab tals .III. defalliments, e majorment ab dues altres terribles plagues que havem, ço és, mortaldat e fam,²⁴⁸ per què supplicam²⁴⁹ humilment a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia per mercè proveir als dits affers, per tal manera que, puys sens guerra passar no podem, li puxam estar de cara e vós, senyor, nos hi ajudets e a vós nos, e \ab açò/ ajudarà Nostre Senyor Déu \a tots/,²⁵⁰ qui per sa mercè mantenga la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. de març en l'any²⁵¹ de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV.

Senyor, los vostres humils e devots sotsmeses, jurats e pròmens de la \vostra/ ciutat de València qui, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶²⁴⁰ Ratllat: *escriu*. ¶²⁴¹ Ratllat: *e sa*. ¶²⁴² Ratllat: *se*. ¶²⁴³ Ratllat: *passar*. ¶²⁴⁴ Ratllat: *és estat* *obs que per aquest dubte tota e tot aquest regne sia*

estat avisat. ¶²⁴⁵ Ratllat: *la*. ¶²⁴⁶ Ratllat: *de sos*. ¶²⁴⁷ Ratllat: *en quin*. ¶²⁴⁸ Ratllat: *on*. ¶²⁴⁹ Ratllat: *a*. ¶²⁵⁰ Ratllat: *per*. ¶²⁵¹ Ratllat: *.M.*

De semblant raó fo escrit al molt alt senyor infan<t> en Johan, primogènit e general lochtinent de nostre senyor lo rey.

Senyor, los vostres servidors, jurats e pròmens de la ciutat de València qui, ab besament de peus e mans vostres, se comanen en vostra gràcia e mercè.

56.

1375, març 27. València.

Els jurats de València supliquen al rei que ordene el lliurament de les mercaderies de comerciants valencians confiscades per les autoritats de Càller.

AMV, LM g³-3, ff. 165r-166r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Pochs temps és passat, nosaltres, per procurar e haver gra a subvenir a nostra gran e extrema necessitat, entre les altres provisions²⁵² tractam e avenguem ab certs mercaders d'aquesta ciutat de ells anar o trametre²⁵³ ab la nau d'en Cantó en Sicília carregar de forment per portar ací²⁵⁴ ab certes ajudes e avantatges que nos los²⁵⁵ prometem per haver una vegada forment a car o a leu, e sobre açò fo\ren/ fetes²⁵⁶ \entre/ los dits mercaders e nos certes covinences e obligacions. Seguí:s que ls dits mercaders, per fer lur esmerç, carregaren ací la dita nau de draps e d'altres avers valents per veritat \de/ .X. a .XII^m. florins, e com la dita nau, faén son viatge, fos²⁵⁷ en Cerdanya, en les mars de Càller, no podent navegar per contrari temps, los de Càller, ab una galea e ab una nau que armaren per aquesta raó, axí com si fossen enemichs,²⁵⁸ \mà armada prengueren la dita nau/ e tolgueren per força als dits mercaders d'aquella, \la dita nau e/ tot lo dit lur esmerç, e aquella \e aquell/ éntegrament se n'han portat segons que per letres \e per persona que hi és estada/ som estats certificats, de la qual cosa, senyor, havem haüt subiran desplaer, e no sens raó, considerades moltes coses e specialment car axí:ns venen al revers totes les provisions que nos havem²⁵⁹ fetes per haver gra.²⁶⁰ E jassia que de les occasions e torbaments sobre les dites provisions a nos fets per estranys hajam desplaer, emperò, molt més l'avem e haver devem d'aquests qui són amichs,²⁶¹ car pus sostenidora cosa és sofrir o haver mal d'estrany²⁶² que d'amichs,²⁶³ e majorment, car sab la vostra magnificència \e ells mateix/ que totstemp, e singularment aquest any, nos havem fetes grans e assenyaldes profertes e dons a ells o a vós, senyor,

¶²⁵² Ratllat: *asseguram sots certs pactes tot lo càrrech de la nau d'en Cantó, la qual la.* ¶²⁵³ Ratllat: *en Sicília.* ¶²⁵⁴ Ratllat: *a car o a leu.* ¶²⁵⁵ Ratllat: *fem.* ¶²⁵⁶ Ratllat: *ésser per.* ¶²⁵⁷ Ratllat: *vers les*

parts de Càller. ¶²⁵⁸ Ratllat: *los combateren la dita nau e la prengueren.* ¶²⁵⁹ Ratllat: *-i-.* ¶²⁶⁰ Ratllat: *e majorment car tals coses nos.* ¶²⁶¹ Ratllat: *segons.* ¶²⁶² Ratllat: *per.* ¶²⁶³ Ratllat: *per.*

en lur ajuda, e per bones gràcies han-nos fet aquest joch. Considere la excel·lència de vós, senyor, si tals coses sostenits, a què pot sortir,²⁶⁴ car nos no som ne ésser devem tan impassibles que²⁶⁵ no-ns sintam de nostra minva e dan si per ventura ço qui és pres fos blat o altra vianda poria's tolerar per causa de necessitat, mas pendre tals \fusta e/ mercaderies, salva reverència de la vostra magnificència, no és àls sinó plana roberia.

Verament, senyor, àls si meresquera, majorment que és massa per a ells envers nos fer tals obres, mas en confiança de la vostra reyal justícia e justa senyoria,²⁶⁶ recorrem a aquella supplican molt humilment a la vostra magnificència que deny e li plàcia per mercè escriure rigorosament e reprehensible d'aquests affers als governador e altres officials e universitat de Càller, e manar a aquells sots grans penes que encontinent e de fet tornen e restituesquen als dits mercaders o part lur \la dita nau e/ totes e sengles mercaderies²⁶⁷ e coses lurs damunt dites ab tots dans e interesse e messions, tota contradicció cessant. E en açò, senyor, farets justícia e a nos special gràcia e mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVII. dies de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV.

Senyor, los vostres humils e devots sotsmeses, jurats e pròmens de la vostra ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

57.

1375, abril 10. València.

Els jurats de València comuniquen al rei que han rebut una lletra d'Alacant, la qual trameten també adjunta, i li supliquen que envie promptament al regne un governador, perquè, en cas d'atac, estarien indefensos.

AMV, LM g³-3, ff. 169v-170r.

Edició:

CABANES, *Correspondencia*, p. 116.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ara de present havem reebuda una letra d'Alacant, la qual en sa pròpia forma²⁶⁸ trametem dins la present a la vostra magnificència per tal que aquella mils hi puxa proveir axí com deny e tenga per bé.

¶²⁶⁴ Ratllat: *venir*. ¶²⁶⁵ Ratllat: *ne tan*. ¶²⁶⁶ Ratllat: *e açò per nostre descàrrech*.

¶²⁶⁷ Ratllat: *cos*. ¶²⁶⁸ Ratllat: *tram dins la present a la vostra*.

Ítem, senyor, diverses e moltes vegades per missatgers e per letres havem supplicat a la vostra excel·lència que denyàs proveir e trametre ací capità covinent e fer venir ací lo governador, e res d'açò no havem pogut obtenir. Par, senyor, ab humilitat e \ab/ reverència de la vostra senyoria parlan, que hajats per oblidats [en blanc] nos e aquest regne, majorment que sia cert a la vostra excel·lència²⁶⁹ los enemichs fer a nos guerra de fet e nosaltres haver ací moltes adversitats,²⁷⁰ axí com de mortaldat e de fam, les quals nos fan estar en tribulació e en torbament, no sens causa. On, senyor, altra e altra vegada en moltes doblàries supplicam²⁷¹ humilment a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia \per mercè/ proveir en los dits affers per²⁷² tal manera que aparega per obra que vós, senyor, \axí com <tots> temps havets fet/, amats nos e aquest regne, e que donets²⁷³ avine<n>tesa a tots de fer per vostre servey extrem de poder, e man, senyor, la vostra magnificència a nos, servidors d'aquella, tot ço que deny e tenga per bé.

Scrita en València, a .X. d'abril en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV.

Senyor, los vostres humils e devots sotsmeses jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

58.

1375, abril 25. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a allò que el seu enviat, Francesc Urgellés, li explicarà.

AMV, LM g³-3, f. 173r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Humilment supplicam a la vostra reyal magnificència que deny e li plàcia per mercè dar creença a les paraules que a la²⁷⁴ \dita magnificència/ de part nostra explicarà en Francesch Urgellés, notari, síndich e procurador nostre, portador de la present, e sobre allò de acostumada clemència proveir, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXV. dies d'abril en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV.

Senyor, los vostres humils e devots sotsmeses, jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶ ²⁶⁹ Ratllat: *ésser*. ¶ ²⁷⁰ Ratllat: *de*. ¶ ²⁷¹ Ratllat: *temps avets feyt*. ¶ ²⁷³ Ratllat: *cas*. ¶ ²⁷⁴ Ratllat: *aquella*.
e p. ¶ ²⁷² Al marge esquerre, ratllat: *axí com tots-*

59.

1375, maig 18. València.

Els jurats de València, degut a la mort del mestre racional Berenguer de Codinacs, supliquen al rei que nomene un valencià per al càrrec i recomanen Pere Guillem Català.

AMV, LM g³-3, f. 177v.

Edició:

RUBIO, *El patriciat i la nació...*, vol. 2, pp. 156-157.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Sàpia la vostra magnificència que en Berenguer de Codinachs, maestre racional de la vostra cort, axí²⁷⁵ com ha plagut a Déu, ha finat sos dies. On, senyor, com nosaltres ab gran desig hajam afecció que al seu ofici succeís alcú d'aquest regne, e no sens causa, haüda consideració que fort poch oficials²⁷⁶ ha en vostra cort d'aquest regne, per tal, molt gran senyor, ab²⁷⁷ aquella major humilitat e afecció que podem, supplicam a la vostra reyal senyoria e demanam a aquella en²⁷⁸ do e gràcia special que²⁷⁹ deny e li plàcia per mercè atorgar lo dit ofici graciosament a alcun d'aquesta ciutat o regne, de qui mils la vostra excel·lència sia contenta, e que en açò deny haver per recomanat mossèn P(ere) Guillem Català, lo qual, si vostra mercè serà, pot complir a aquest ofici considerats los mèrits de ses virtuts e los serveys²⁸⁰ a la vostra senyoria fets per aquell longament, e açò, senyor, haurem a gran e singular gràcia e mercè de la vostra magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs.

Scrita en València, a .XVIII. dies de maig en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXV.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, en spirit de humilitat, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

60.

1375, juny 1. València.

Els jurats de València informen el rei que envien Pere Marrades com a missatger per a negociar amb el rei de Castella i el seu fill per a obtenir aliments d'aquell regne, i supliquen que escriga al dit sobirà per afavorir la missatgeria.

AMV, LM g³-3, f. 183r.

¶²⁷⁵ Ratllat: haxí. ¶²⁷⁶ Ratllat: d'aq. ¶²⁷⁷ Ratllat: gran humil.

¶²⁷⁸ Ratllat: per do. ¶²⁷⁹ Ratllat: li. ¶²⁸⁰ Ratllat: per aq.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per obtenir treta de blats²⁸¹ de les parts de Castella per mar, hoc encara confirmació de .i. privilegi a aquesta ciutat atorgat en temps passat per lo rey de Castella don Enrich, trametem a aquell e al infant, son fill, nostre special missatger, ço és, en P(ere) Marrades, ciutadà nostre. On supplicam humilment a la vostra reyal excel·lència que, axí en escriure de la dita raó als dits rey e infant \e curials lurs/ com en altra manera, la vostra magnificència deny e li plàcia \atorgar al dit nostre missatger e/ manar fer aquelles privisions que al<s> dits²⁸² affers apparran necessàries, e açò, senyor, haurem a special gràcia de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, conserve en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, primer dia de juny en l'any de la nativitat de Nostre Senyor M.CCC.LXXV.

Senyor, los jurats e pròmens de la vostra ciutat de València, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

61.

1378, juliol 14. València.

Els jurats de València supliquen al rei que derogue la revocació de la prohibició que havia fet de traure bestiar del regne.

AMV, LM g³-4, f. 13v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Gran temps és passat, la vostra magnificència, per gran profit de la cosa pública d'aquesta vostra ciutat e del regne d'aquella, proveí e ordenà que alguns bestiaris no fossen trets del dit regne sots certes penes. La qual provisió, axí com útil e necessària, fo e és estada del dit temps a ençà contínuament observada, e ara, de poch temps a ençà, la dita provisió sens appellar part²⁸³ de la dita ciutat \e regne/ als quals era estada atorgada, és estada per vós, senyor, de fet revocada, la qual cosa no tant solament torna en dan irreparable de la dita ciutat \e regne/, ans encara de la cort de vós, senyor, per diverses penes comeses e que tots dies se assajen de cometre per aquesta raó, majorment car de justícia o poder ordenat la dita provisió en perjudici nostre, salva tota vegada la vostra excel·lència, no poch ne pot

¶²⁸¹ Ratllat: *per*. ¶²⁸² Ratllat: *missatger e*.

¶²⁸³ Ratllat: *d'aquesta*.

ésser revocada. Per tal, molt gran senyor, supplicam humilment²⁸⁴ a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia per mercè la dita provisió confermar,²⁸⁵ e encara de nou fer ab \vostre/ special privilegi e la dita revocació revocar, e en açò, senyor, retrets deute a justícia e n farets special gràcia e mercè a nosaltres, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIII. dies de juliol en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXVIII.

Senyor, vostres humils servidors los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

62.

1378, juliol 17. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que els seus enviats, Domingo Mascó, Jaume Romeu, Jaume Escrivà i Jaume Jofré, li donaran.

AMV, LM g³-4, f. 14v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per alguns affers molt necessaris a la cosa pública d'aquesta vostra ciutat, e encara del regne d'aquella, trametem a la vostra magnificència per specials missatgers nostres micer Domingo Mascó, doctor en leys, en Jacme Romeu, jurats, mossèn Jacme Escrivà e micer Jacme Jofré, licenciat en leys de la dita ciutat, sobre los affers damunt dits plenerament informats. On supplicam humilment a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia per mercè los dits nostres missatgers benignament reebre e oir, e dar creença a les lurs paraules de part nostra, e d'aquèn sobre los affers per ells explicadors de vostra acostumada justícia e clemència proveir per manera que ls dits missatgers²⁸⁶ se'n \puxen/ tornar ben espatxats \prestament/, e açò, senyor, haurem a notable gràcia e mercè de la vostra excel·lent senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVII. dies de juliol en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶²⁸⁴ Ratllat: *molt*. ¶²⁸⁵ Ratllat: *e la dita revocació*.

¶²⁸⁶ Ratllat: *prestament*.

1378, juliol 30. València.

Els jurats de València expliquen al rei Pere IV el malentès ocasionat per la suposada col·locació d'una campana a l'edifici de la Sala del Consell, que finalment no s'hi va instal·lar perquè hi havia altres afers més urgents per a la ciutat.

AMV, LM g³-4, f. 21r-v.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 73-74.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Una letra de la vostra magnificència havem reebuda continent que havíets entès nosaltres haver feta o fet fer una campana per alarotge que estigués en la Sala del Consell, e que, per ço com era cosa novella, no plahia a vós, senyor, car tals coses no's deguessen tenir sinó en esgleyes o palaus de reys là on les ciutats o viles han rey o príncep, per què manàvets a nosaltres que la dita campana o alarotge no tenguéssem en la dita Sala o en altre loch no acostumat, ans, si mesa la y havíem, la'n trasquéssem decontinent e la metéssem en esgleya o en altre loch acostumat, o la trencàssem, segons que en la dita vostra letra, dada en *Barchinona* a .XVIII. dies del present mes, és pus largament contengut, e ans, senyor, de nostra resposta, o per mils causar aquella, certificam la vostra senyoria que, poch temps és passat, lo senyor bisbe e capítol de València feren venir ací .I. alamaný maestre de tals coses per lo qual feren fer .I. alarotge poch en la Seu e, estan en acabança d'aquell, .I. dia nosaltres, tenints consell, .I. hom de part del dit maestre vench a nosaltres e ns dix que'l dit maestre, acabada sa obra, se n'entenia anar si donchs la ciutat no'l havia obs per fer alcun alarotge, affermant que bé estaria a ciutat tan insigne tenir aquell com altres molt menors n'aguessen, o semblants paraules.

D'açò fon raonat en consell, e per ço, com paria obra supersticiosa e voluntària, e la ciutat havia molts càrrechs e havia a fer moltes obres necessàries, axí com de ponts e de camins qui molt són estats guastats per ocasió de grans aygües, lo consell no y girà cara ne's curà d'aquell fet, ans proceí a altres affers ne despuys se n'és feta menció. Ara, senyor, responents a la dita letra, jassia sens tot dupte \creegam/ que proceís de bona e sana intenció \de la vostra magnificència, emperò, no sabem ne podem divinar si tal intenció/ hi hac aquell qui açò ha suggest a la vostra senyoria, e per ço, en esguart d'aquell, no y podem àls respondre a present, mas bé's pot dir, ab humil reverència parlan e salva \la vostra/ excel·lència, que aquell, quisque sia, no ha dita veritat, car la dita campana o alarotge no és feta ne's fa ne havem de res àls menys ànsia, e àls no y dehiim a present mas que supplicam tan humilment \com podem/ a la vostra excel·lència que deny e li plàcia per mercè creure e haver per tot ferm que nostre estudi e desig és a fer tals coses que sien

servii e plaer de Déu e de vós, senyor, e utilitat de la cosa pública d'aquesta vostra ciutat e, si àls és o serà suggest a vós, senyor, venga a afronte e report cascú paga segons sos mèrits, e açò, senyor, haurem a special e notable gràcia de la vostra magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXX. dies de juliol del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXVIII.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

64.

1378, agost 2. València.

Els jurats de València supliquen al rei que preserve els emoluments i altres beneficis de fra Joan Peres de Medes, prior de la casa de València de l'orde de Sant Jordi d'Alfama, davant les pressions de fra Guillem Castell, mestre del dit orde.

AMV, LM g³-4, ff. 22v-23r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt senyor:

Gran temps és passat, en Johan Péreç de Medes, prevere sotscabiscol ladonchs e beneficiat en la Seu de València, lexats sos beneficis per devoció que havia al benaventurat senyor Sent Jordi, pres l'àbit de son orde e fo fet prior de la casa de Sent Jordi d'aquesta ciutat, e foren-li atorgats a vida sua per lo comanador e per los frares qui ladonchs eren ab volentat e consentiment de vós, senyor, certs censals ab luïsmes e fadigues e altres drets e emoluments lurs que'l dit orde solia e devia haver en la orta de la dita ciutat, los quals de fet eren estats alienats e eren posseïts per persones legues, e per los quals enaprés lo dit prior pledejà per lonch temps e obtench e recobrà aquells ab gran treball e ab moltes despeses de sos propis béns en gran quantitat, enaxí que per aquesta e per altres maneres la dita casa en fàbrica e en altres coses del dit temps a ençà, per treball e cura del dit prior, ha haüt e ha tots dies mellorament.

Ara, lo religiós frare G(uillem) Castell, maestre del \dit/ orde, fa son esforç de tolre al dit prior alguna quantitat o part de la renda dels dits censals e los luïsmes e emoluments d'aquells, la qual cosa, si feta era, tornaria en gran dan del dit prior e, salva la vostra magnificència, no apparia covinent guardó al servii e utilitat que'l dit prior ha fet e fa al dit orde, e, si volia ésser al·legat que al dit maestre no romanquen béns del dit orde bastants a son estament e condició, pot-se dir en veritat que si cura o recapte s'i vol dar, los dits romenents béns són pus bastants al estament e condició del dit maestre que·ls dits censals e emoluments d'aquells al dit prior,

e com en açò hagués dupte deuria ésser favorejat lo dit prior almenys per esguart, com per sa cura e treball e ab ses pròpies despeses los dits censals foren recobrats, segons és dit. On, senyor, com nosaltres hajam affecció al dit prior, exigents sa honestat de vida e altres mèrits, per ço supplicam a la vostra reyal excel·lència que deny e li plàcia per mercè de paraula o per letres dir al dit maestre que no prenga ne toch al dit prior en los dits censals ne drets e emoluments d'aquells, ans, si per ventura alcuna cosa \li'n/ havia presa o tolta, que aquella li restituesca per manera que, sens inquietació, lo dit prior haja de sa vida tots los dits censals e emoluments d'aquells, segons que li foren atorgats axí com dit és, e en açò, senyor, farets al dit prior almoyna e mercè, e a nosaltres special gràcia, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .ii. dies d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXVIII.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

65.

1378, novembre 29. València.

Els jurats de València informen el rei de les últimes novetats sobre la quema, i li supliquen que els habitants del regne no siguen perjudicats i que hi intervinga per aconseguir l'alliberament d'alguns traginers (recuers) retinguts a Requena.

AMV, LM g³-4, ff. 48r-49v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Pochs dies ha, micer Jacme Jofré, sotsdelegat commissari als fets de la quema²⁸⁷ de manament e ordenació de vostre governador en aquest regne e de consell nostre, anà a vistes als mollons ab .i. semblant commissari de Castella, per lo qual de les dites vistes era estat request lo dit micer Jacme algunes vegades e, segons relació per lo dit micer Jacme feta enaprés al dit governador e a nosaltres, lo dit comissari de Castella posà diverses partits al dit micer Jacme sobre los dits affers, axí com se declaren dejús en acabament.

¶ ²⁸⁷ Aquest impost es recaptava tant a la Corona d'Aragó com a Castella des de 1371 per indemnitzar tots els damnificats pel caos de la guerra dels Dos Peres. Vegeu M. Diago, «La

“quema”. Trayectoria histórica de un impuesto sobre los flujos comerciales entre las coronas de Castilla y Aragón (siglos XIV y XV)», *Anuario de Estudios Medievales*, 30/1 (2000), pp. 91-156.

Primerament, presuposà lo dit comissari de Castella que del temps a ençà que la dita quema per ordenació de vós, senyor, e del rey de Castella era estada imposada en lo vostre e en lo seu regnes se eren collits e haüts en vostre regne de béns de vassalls del dit rey per raó de la dita quema dos comptes de moneda, dels quals, usan de ses paraules, «no era estat dat .i. diner a pagar o esmenar los dampnificats de Castella», e axí que amdós los dits comissaris venguessen a compte sobre totes les col·lectes en los temps passats \fetes/ de la dita quema en cascun dels dos regnes e que d'allò fos feta satisfacció als dampnificats del .i. regne e del altre faén partició equal de tot ço que en qualsevol dels dits regnes seria estat collit, pres e haüt per raó dels drets de la quema.

Segonament, per tal que la collita de la dita quema fos d'ací avant pus certa, que tota la quema del .i. regne e del altre se venés e's collís ensemps, e que'l dit comissari de Castella hi daria per .i. any preu de doents mília morabatins o que'l dit micer Jacme la'n prengué per aquell preu, axí, emperò, que en lo regne d'aquell qui compraria se collís tota la quema de tots los vassalls del .i. regne e del altre, e que qualsevol d'ells \qui/ fos comprador donàs bones fermances del preu e que d'aquell preu, fetes dues parts, la una hagués-la un comissari e l'altra l'altre per a pagar e esmenar los dampnificats de son regne; emperò, que d'aytal venda o compra fos exceptat cas de guerra notòria e cridada de rey a rey e de lurs primogènits.

Terçament, si lo partit contengut en lo proïsme capítol no plahia al dit micer Jacme, que'ls mercaders e sotsmeses, axí aragoneses com castellans de totes les mercaderies que portaran d'Aragó en Castella e de Castella²⁸⁸ en Aragó, paguen la dita quema, ço és, la meytat d'aquella en regnes d'Aragó als comissaris o col·lidors d'aquella, e l'altra meytat en los regnes de Castella semblantment, e que cascun comissari de sa meytat pach e satisfça sos dampnificats.

Quartament, si ço que dit és no paria al dit micer Jacme faedor, que'l comissari d'Aragó vaja arrendar los ports de Castella, ço és, vendre allí la dita quema ab notaris de Castella e semblantment lo de Castella en Aragó, per manera que amdós los comissaris sien a totes les vendes e hajen los dampnificats del .i. regne e del altre, e'ls facen paga d'aytant com munta la renda o preu de la dita quema o que'ls dits comissaris partissen la dita renda o preu per mig equalment e cascun de sa part satisfés sos dampnificats.

Quintament, si no paria bo ço que dit és, que d'ací avant la dita quema se collís per tal forma que'ls d'Aragó paguen en Aragó e los de Castella en Castella per les mercaderies que passen de qualsevol²⁸⁹ regne en l'altre, e que d'açò que s'aurà de la dita quema per la dita forma cascun comissari pach e satisfça als dampnificats de son regne.

¶ ²⁸⁸ Ratllat: *Aragó*.

¶ ²⁸⁹ Ratllat: *de quals*.

Sextament, si alcun dels dits partits no apparia bo al dit comissari d'Aragó, que d'ací avant cesse del tot la dita quema e que no se'n culla res en la un regne ne en l'altre.

E, jassia alguns dels dits partits a qui no sabés totes les circumstàncies dels dits affers poguessen apparer raonables, emperò, segons veritat e justícia, parlan ab humil reverència e salva <la> excel·lència de vós, senyor, ne son justs ne raonables per dues raons entre les altres.

La primera, car serien contra la forma de la concessió e ordenació de la dita quema fetes per vós, senyor, e per lo dit rey, o almenys seria cosa nova e no empresa ne continguda en les dites concessió e ordenació.

La segona, car la condició dels dampnificats de cada part és desigual en tant que no y ha comparació, car la extimació o taxació dels dans dels castellans no és .I. sou per lliura de la taxació dels dans d'aquells deçà, e la raó és estada e és aquesta: si e tota vegada que·ls de Castella se senten perjudicats o agreujats dels deçà, justament o injusta, sens tota dilació e licència fan penyores o represàlies dels primers béns que troben ne saben dels deçà e·s paguen a lur voler, creem que açò permeta generalment lur rey, e per ço a fort poch d'ells o en poch cal demanar judicació de lurs dans e satisfacció per via de la dita quema, mas no és axí dels deçà, car vós, senyor, o vostres oficials no volets o no volen consentir tals penyores o represàlies, per què cové que per via de judicació e de la col·lecta de la moneda de la dita quema hajen satisfacció los dampnificats deçà de lurs dans.

E que haja veritat ço que dit havem dessús de present ne tenim cas entre mans, car, poch dies ha, com alguns recoers d'aquesta ciutat, anants per lurs affers en Castella, fossen en Requena, lo dit comissari de Castella feu pendre e retenir aquells e·ls levà e se'n portà tot ço que havien, e primerament donà raó que ho fahia per ocasió de marcha o de represàlies, e enaprés donà raó que ho fahia per moneda falsa que dehia que portaven, e està en veritat que·ls dits recoers no portaven ne tenien sinó alguns florins d'Aragó e alguna moneda grosa d'argent feta ab veritat en Castella, e, posat encara que alguna falsa moneda los fos trobada, no y ha altra pena segons pactes fetes entre mossèn/²⁹⁰ Ramon Alamany per part nostra e don Àlvar Garcia per part del rey de Castella sinó de perdre aquella moneda, e, jassia los oficials del dit loch de Requena requests sobre açò per lo dit/ micer Jacme no volen soltar los dits preses al·legants que·l dit comissari en sa partença hauria manat que no·ls soltassen sens son manament e letra, ne lo governador d'ací vol fer procés de fet contra los de la dita vila, temén que açò no desplaçia a la vostra senyoria, la qual pot considerar si \en/ aquella deu caure sostenir tant perjudici, ne encara en nos sofrir tanta violència.

¶ ²⁹⁰ Ratllat: *en*.

Nosaltres, senyor, duplants que per importunitat o supressió de veritat d'alcuns la vostra excel·lència no proveís o atorgàs en los dits affers alcuna cosa contrària o desfavorable a vostres leyls sotsmeses, e senyaladament als d'aquesta ciutat dampnificants notablement, e havents assignacions de lurs dans sobre la dita que-ma, acordam de certificar e certificam ab la present de totes les dites coses la vostra reyal senyoria, supplicants humilment a aquella que deny e li plàcia per mercè no solament no atorgar alcuna cosa contrària com dit és, ans proveir per tal manera los dits affers que vostres leyls e devots sotsmeses sien preservats de injúries e d'oltratges, e en açò, senyor, retrets deute a justícia e a la preeminència de vostre reyal estament e'n farets gran e assenyada gràcia e mercè a nosaltres, qui per açò e per altres benefets som e serem pus astrets a complaure e servir de persones e de béns a la vostra reyal magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIX. dies de noembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXVIII.

Senyor, los vostres humils servidors, jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

66.

1378, desembre 4. València.

Els jurats de València informen el rei del plet entre Vidal de Vilanova i alguns creditors, i li supliquen que envie al regne el dit noble o el seu representant per a resoldre aquesta situació.

AMV, LM g³-4, ff. 49v-50r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Vistes les provisions²⁹¹ per la vostra magnificència fetes e atorgades a supplicació de nostres missatgers darrerament tornats de la vostra reyal presència e oïda la relació d'aquells largament, retem humilment a la vostra senyoria moltes laors e gràcies de la benigna recepció, audiència e expedició per vós, senyor, de acostumada clemència fetes als dits nostres missatgers. Enaprés, senyor, com entre les altres coses, no solament per paraules dels dits missatgers de part de vós, senyor, ans encara per special letra vostra fóssem e siam solicitats e pregats que a les qüestions que són entre mossèn Vidal de Vilanova d'una part e diverses creditors d'aquell²⁹² de la part altra, nos deguésem entreposar e tractar e fer ab los

¶²⁹¹ Ratllat: *les provisions*. ¶²⁹² Ratllat: *-s*.

dits creadors que les dites qüestions fossen meses en mà e poder nostre, e d'aquèn fer amigablement aytant com fos possible e a nos legut que·ls dits creadors se haguessen benignament envers lo dit mossèn Vidal, per manera que la sua cosa no perís, o semblants paraules.

Responents, certificam la vostra excel·lència que [n]os, per execució de les dites pregàries, les quals haguem e havem en manament de gran efficàcia, encontinent fem ajustar los dits creadors e fom ensemps e parlam ab ells dels dits affers largament, a la per fi aquells, per reverència de vós, senyor, atorgaren de bon grat metre tot soltament en mà e poder nostre totes les dites qüestions e tots lurs drets offirents-se de fet fermar compromès d'aquesta raó ab ple poder per via de dret e de amigable composició, e per ço, com ladonchs ne enaprés no havem vist ne sabut procurador bastant del dit mossèn Vidal a fer açò mateix, no havem pogut plus proceir en los dits affers, e, jassia que·ls dits creadors, veents la tarda del dit mossèn Vidal e de procurador seu legítim, com de la venguda dels dits missatgers a ençà sia passat .I. mes o pus, volguessen usar de les provisions reyls sobre açò atorgades novellament, e senyaladament volguessen cobrar e retenir la possessió del loch de Murla no per desdir lo dit compromès, mas per alcunes altres raons per ells a nos declarades e a nostre parer justes, les quals serien larch d'escriure, emperò, nosaltres, per més complaure a la vostra excel·lència e per expedient egualtat, hoc encara perquè mils sia en mà nostra de exeguir ço que y direm o arbitrarem, havem tractat e fet ab los dits creadors que la possessió del dit loch venga a mà nostra e sia per nos retenguda.

On, senyor, proferints-nos apparellats de treballar assíduament en aquests affers e de exeguir vostres pregàries e manaments aytant com en nos sia, supplicam humilment a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia per mercè manar al dit mossèn Vidal, qui encara és en vostra cort, o fer ab aquell que sens tarda venga o trameta ací son procurador ab bastant poder sobre los dits affers per portar aquells a bona conclusió e fi mijançant la divinal ajuda, la qual, per sa mercè, conserve la vostra excel·lent persona en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .IIII. dies de de<e>mbre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXVIII.

Los vostres humils servidors,²⁹³ jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶ ²⁹³ Ratllat: *los*.

67.

1379, gener 11. València.

Els jurats de València informen el rei de les noves notícies sobre l'estat del priorat de Sant Jordi i el conflicte entre el seu prior i el mestre de l'orde, del qual ja havien parlat en una lletra anterior.

AMV, LM g³-4, f. 54v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Axí com sab la vostra magnificència, la casa \del orde/ de Sent Jordi d'aquesta ciutat ha haüt en temps passats mala cura en tant que vench a gran pobrea e quasi desolació per culpa dels comanadors d'aquella qui foren per lur temps e qui no solament no hi melloraren, ans veneren de fet e aminvaren de la renda de la dita casa, e depuys a ençà que'n Johan Péreç de Medes, prevere ladonchs²⁹⁴ sotscabiscol de la Seu de València, fo fet prior de la dita casa, aquella, per treball e cura del dit novell prior, hagué alcuna reformació, axí en fàbrica com en recobrament de partida de la dita renda en altres, segons és dit, alienada, e esperàvem que d'allí avant contínuament reebés mellorament. Ara, o per discòrdia que sia entre lo maestre del dit orde e lo dit prior, o per qualque altra raó, veem que la dita casa no va avant, ans par a nos que s'apparell de tornar en l'estament primer, car som certs que moltes joyes e béns mobles de la dita casa són menys d'aquella o venudes o empenyorades. Havem²⁹⁵ oït dir que és culpa del dit maestre, no, emperò, que'n siam certs, car no'n havem reebuda, axí com nos cové a nos ne a nostre ofici \reebre/ sens manament de vós, senyor, \vera e legítima/²⁹⁶ informació. Totes aquestes coses anunciam a la vostra gran senyoria per tal que aquella hi puxa proveir axí com deny e sia sa mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona en prosperitat longament e li do victòria de sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XI. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Senyor, vostres²⁹⁷ humils servidors, los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

68.

1379, gener 26. València.

Els jurats de València supliquen al rei que, en relació amb la quema, no faça cap concessió als altres regnes que perjudique els valencians que s'hi han vist agreujats. A més, l'informen que d'aquestes qüestions serà informat per Pere Marrades.

AMV, LM g³-4, f. 56v.

¶ ²⁹⁴ Ratllat: *çaenre*. ¶ ²⁹⁵ Ratllat: *nos*. ¶ ²⁹⁶ Ratllat: *vertadera*. ¶ ²⁹⁷ Ratllat: *los jur*.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Entès havem que la vostra excel·lència ha manat e fer emparar la moneda de la quema que's cuyll en aquesta ciutat e en son regne dels sotsmeses del rey de Castella per a satisfer als dampnificats de la dita ciutat e regne en terres de Castella sobre los dans a ells donats e adjutjats, enaxí que és estat proveït e manat per la vostra senyoria que no sia feta distribució e paga de la dita moneda als dits dampnificats en paga de lurs dampnatges. On, senyor, com entre ls dits dampnificats qui són per tots en nombre de .CC. o pus haja alguns e molts qui són tant pobres que no han àls sinó la quantitat a ells adjutjada sobre la dita quema, com per raó d'aquells dampnatges fossen e sien desfets, e si ara los era embargada o tolt la satisfacció no seria àls sinó dar a aquells causa e matèria de mendicar, per tal, a la vostra magnificència humilment supplicam que deny e li plàcia per mercè manar e fer revocar la dita empara, e proveir que als dits dampnificats sia feta la satisfacció de la dita moneda a sou e a lliura de lurs dans, segons és acostumat per totstemps.

Encara, senyor, havem entès que la vostra excel·lència, a importunitat d'alguns, entén o vol proveir e atogar que alguns sotsmeses de vós, senyor, qui són del regne de Mallorches e del principat de Catalunya dampnificats, segons que's diu, per la dita forma, sien admeses a reebre satisfacció de lurs dans sobre o en la moneda de la quema que's cuyll en los regnes d'Aragó o de València e que comuniquen en aquella ensemps ab los dampnificats dels prop dits .II. regnes, la qual cosa, si axí era feta, salva tota vegada la vostra excel·lència, e parlan ab humil reverència, seria injusta e molt perjudicial a aquest regne e als habitants en aquell per .III. raons evidents entre les altres:

La primera, car en semblants o altres actes, los dits regnes e principat jamés no hagueren res comú ne contribució comuna, ans cascú d'aquells per si e no ab altre regne o principat ha totstemps haüd e ha ses col·lectes, questes e contribucions, com sien entre si departits e separats, e açò sab bé la vostra reyal senyoria.

La segona, car jamés del temps a ençà que la dita quema fon ordenada, que ha de .LXX. anys ensús, no fo ne és acostumat que aytal comunicació fos o sia, ans fo e és acostumat del dit temps a ençà que cascun dels dits regnes e principat ha ses collites e ses satisfaccions distintes e separades en tals o semblants fets de mar que's axí com és en raó, majorment per ço que dejús serà dit.

La terça, \car/ vertaderament la moneda de la dita quema que's cuyll en aquest \regne/ hix dels habitants mateixs d'aquell, car cascun mercader castellà o altre qui porte mercaderies en lo dit regne sab fer e fa son compte del cost de la mercaderia ab los drets que'n paga e ab altres messions d'aquella e ho careega tot \a/ aquella persona qui u compra e d'aquèn ven pus car, per manera que tot torna a càrrech de les gents d'aquella terra on se fa e's compra la mercaderia, e, si era fet axí com dit és, no seria àls sinó que'ls d'aquest regne, ultra lurs dans que ja han reebuts, pagassen als altres de Mallorches e de Catalunya los lurs dampnatges, car

cert és a vós, senyor, e notori que lo trahüll de la mercaderia de Castella, almenys per terra se té més en Aragó e en aquest regne que en los dits altres regne e principat per raó de la vicinitat o propinquïtat, e parria e és cosa raonable que, axí com en temps de guerra de Castella, Aragó e València, qui són primers e barrera, han los més affanys e dans que a tal cas de satisfacció deguessen e deuen ésser primers o haver avantatge.

E la .IIII^a., car la collita anual de la dita quema és tant poca en esguart de les indicacions dels dans d'aquest regne que a penes basta en la distribució de cascuna terra a .I. diner per lliura e, per consegüent, si altres o més dampnificats hi eren aollits, tornaria a no res o a destrucció.

Per què, senyor, humilment supplicam a la vostra clemència que deny e li plàcia per mercè no atorgar les dites coses als dits altres dampnificats, ans, si atorgades són de fet, sia vostra mercè revocar aquelles, e en açò, senyor, retrets deute a justícia e n farets a aquest regne e a nosaltres special gràcia e mercè. Tots aquests affers explicarà pus largament a la vostra senyoria en P(ere) Marrades, concitudà nostre, qui per aquests e altres affers va a cort de vós, senyor, sia vostra mercè de dar a ell fe e creença en tot ço que a la vostra senyoria explicarà de nostra part, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVI. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

69.

1379, febrer 18. València.

Els jurats de València supliquen al rei que, degut a la mort del bisbe de Tortosa, procure que Hug de Llupià, canonge valencià, siga nomenat com el seu successor.

AMV, LM g³-4, f. 61v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

No solament mèrits de virtuts de micer Huc de Lupià, \licenciat en leys/, canonge e prebordre de²⁹⁸ València, \e plaers acceptables e bones obres per ell fetes a aquesta ciutat/, ans encara recomendació special per la vostra excel·lència feta a nos del dit pebordre, nos induexen a \treballar en/ tot ço que sia sa promoció

¶ ²⁹⁸ Ratllat: *de la*.

e²⁹⁹ son bé, on, com hajam novellament sabut que la ecclésia de Tortosa vaga de present per \mort/³⁰⁰ de mossèn G(uillem) de Torrelles, derrer bisbe d'aquella, al qual Déu haja, e nos hajam gran affecció per ço que dit és al dit pebordre, per tal, senyor,³⁰¹ molt humilment supplicam a la vostra magnificència que deny e li plàcia per mercè escriure al capítol³⁰² de la dita ecclésia que dejen elegir en lur bisbe lo dit pebordre, e que, en altra manera, sia vostra mercè fer³⁰³ altres provisions favorables e profitoses a³⁰⁴ aquell e a sa promoció, e açò, senyor, haurem a gràcia molt assenyalada de la vostra reyal senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, \per sa mercè/, conserve e exalce per lonchs temps, amén.

Scrita en València, a .XVIII. dies de febrer del any .LXXIX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

70.

1379, febrer 23. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga per tal que els recuers retinguts fins fa poc a Requena puguen recuperar llurs possessions.

AMV, LM g³-4, ff. 62v-63r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

L'altra vegada per nostra letra notificam a la vostra senyoria una sobergueria e injustícia que era o fo feta a alguns hòmens de simpla condició appellats recoers d'aquesta ciutat en lo loch de Requena, ço és, que sens raó justa foren preses, per ço com se affermava que moneda d'argent \de Castella/ que portaven no era leyal ne feta en Castella, jassia que ho fos ab veritat, e axí ho proferien averar, requirents que aquella moneda fos conservada e que ab aquella fossen remeses al rey de Castella, al qual lo comissari qui açò fahia menaçava de remetre aquells preses e ligats, e ls hi tramès de fet sens, emperò, la dita moneda, e la vostra senyoria, a³⁰⁵ humil supplicació nostra escriví³⁰⁶ al dit rey requirén aquell³⁰⁷ que fes soltar los dits hòmens e a aquells restituir ço del lur, majorment car, segons capítols e pactes fets entre mossèn R(amon)³⁰⁸ Alamany de Cervelló per part de vós, senyor, e don Àlvar Garcia per part del dit rey, en semblant cas no y \hagués o/ haja altra pena sinó de perdre la moneda, e com en aquella saó mossèn Pero Boil degués tornar en Castella, nosaltres pregam aquell de paraula que fes ab lo dit rey que fes soltar los dits hòmens e tornar a aquells ço del lur.

¶²⁹⁹ Ratllat: *de*. ¶³⁰⁰ Ratllat: *obte*. ¶³⁰¹ Ratllat: *mol*. ¶³⁰² Ratllat: *dit*. ¶³⁰³ Ratllat: *per lo dit*. ¶³⁰⁴ Ratllat: *al*. ¶³⁰⁵ Ratllat: *suplicació*. ¶³⁰⁶ Ratllat: *-s*. ¶³⁰⁷ Ratllat: *-s*. ¶³⁰⁸ Ratllat: *de*.

Seguí's que'l dit rey, haüdes les dites letres de vós, senyor, e pregàries verbals nostres, feu soltar los dits hòmens sens, emperò, \alcuna/ restitució de ço que tolt los fo, ans lo dit rey los ho mes en compte de special gràcia com dixés que eren dignes de mort, car portaven moneda falsa, jassa que ab veritat no \ho/ fessen,³⁰⁹ e axí's fora trobat \pus clarament/ si la moneda que'ls fo presa fos venguda a juhí e a prova, ço que romàs per lo dit comissari, segons és dit. D'aquesta raó, lo dit rey ha tramesa una letra a nosaltres, la qual remetem a la vostra senyoria. On, com no sia en nos de pus a fer, supplicam molt humilment a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia per mercè proveir e fer en tal manera que als dits hòmens sia feta plena restitució de \tot/ ço del lur ab esmena³¹⁰ de tots dans e messions, e en açò, senyor, farets ço que pertany a la vostra reyal excel·lència e nos ho haurem a gran e special gràcia e mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. dies de febrer en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Senyor, vostres humils servidors,³¹¹ los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

71.

1379, febrer 24. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done crèdit a les explicacions que li farà Francesc Urgellés i, després, que actue en conseqüència.

AMV, LM g³-4, f. 63r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt senyor:

Per alguns affers d'aquesta vostra ciutat, trametem a la vostra reyal excel·lència en Francesch Urgellés, notari, síndich de la dita ciutat, sobre los affers aquells plenerament informat. On supplicam molt humilment a la vostra magnificència que deny e li plàcia per mercè dar creença a les paraules que a la vostra senyoria lo dit síndich explicarà de nostra part, e sobre aquelles de justícia e acostumada clemència³¹² proveir, e haurem-ho, senyor, a special gràcia de la vostra gran senyoria, la qual Nostre Senyor Déu mantenga e exalce per lonchs temps e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. dies de febrer en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Senyor, etc. *Ut supra.*

¶³⁰⁹ Ratllat: *segons és dit.* ¶³¹⁰ Ratllat: *totes.* ¶³¹¹ Ratllat: *jur.* ¶³¹² Ratllat: *ben.*

1379, març 4. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no permeta que cap necessitat reial perjudique els seus privilegis, puix la contribució que els ha requerit és contrària a ells.

AMV, LM g³-4, ff. 80v-81r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent e molt dreturer:

Alcuns dies són passats, de part de la vostra magnificència³¹³ per lo senyor infant en Martí,³¹⁴ fill vostre, fon feta demanda graciosament a nosaltres de moneda, primerament per al benaventurat passatge vostre en les ylles de Cecília e de Cerdenya, e, enaprés, per subsidi de la dita ylla de Cerdenya tant solament, car, jassia expressess e clars privilegis e provisions reials, axí de vostres alts predecessors com de vós, senyor, ab propis sagraments lurs e vostres roborats e roborades, escusassen e escusen nosaltres de tals demandes en dues maneres: la primera, en lo principal demanar com n'ajam expressess franquees e privilegis, e la segona, en la manera del demanar en quant se fa particular sens Cort General; emperò, nosaltres, per ben servir, segons havem acostumat, axí com sab la vostra excel·lència, a vós, senyor, hagem donat loch a la primera de les dites maneres sens altre perjudici nostre, mas, quant a la segona manera, sens assenyalat e perpetual perjudici de la ciutat e nostre, no podíem ne podem dar loch bonament.

E vós, senyor, no atseses aquestes coses, jassia raonables e justes, parlan ab humil reverència e salva la vostra excel·lència, per portar-nos a vostra volent o propòsit, segons havets manat al dit senyor infant de relevar a nos les imposicions, e sab o pot saber la vostra senyoria que açò, salva la dita excel·lència, e parlan ab humil reverència, de justícia o de poder ordenar no's pot ne's deu fer per dues raons molt evidents entre les altres: la primera, car seria expressament contra forma del privilegi e concessió jurat que haguem e havem de vós, senyor, de les dues imposicions e contra exprés e propri sagrament vostre apposat en la dita concessió e privilegi; la segona, car seria privar-nos de nostra pròpia cosa sens sentència e coneda (*sic*) de dret, la qual cosa, salves les excel·lència e reverència dessus dites, és contra tota ley divinal e humanal, majorment car sab Déu e vós, senyor, e tot lo món que les dites imposicions, les quals totes, o la major partida, hixen de nosaltres matexs e és la pus covinent manera de contribució que ésser pot haguem e havem per supportar molts e diverses càrrechs a nos avenguts per guerres e adversitats e altres affers propis de vós, senyor.

¶³¹³ Ratllat: *excel·lència*.

¶³¹⁴ Futur Martí l'Humà (r. 1396-1410).

Si totes aquestes coses la vostra excel·lència denyara considerar sanament e benigna, porà veure que relevar o prejudicar a nos en les dites imposicions ne és expedient ne profitós a la reyal senyoria, e senyaladament, per tal car no haurem per a vós, senyor, si no havem per a nos, e sobre açò a present no dehim plus, com la vostra senyoria ho entena mils e pus clarament, mas, ab aquella major humilitat e reverència que podem, supplicam a la vostra reyal justícia, la qual en vós, senyor, sol ésser per tot lo món reco\ma/nada, que deny e li plàcia per mercè no voler ne consentir que siam perjudicats o agreujats contra justícia, enaxí que, si per ventura, a vós, senyor, sens altra discussió, la qual no appar necessària, com clarament aparega de nostre dret,³¹⁵ no plahia abstenir-vos de tals coses, sinó que almenys ans d'altre procés, siam oiïts en nostre dret e en nostra justícia, e que y sia per vós, senyor, o per lo dit senyor infant, per part nostra feyta e enseguida.

E·n açò, senyor, farets molts béns no solament a nosaltres, mas a vós, senyor, car a nosaltres preservarets de perpetual perjudici e en vós, senyor, conservarets virtut de justícia e religió de propis sacraments, e porets haver vostre propòsit, puys se faça sens nostre perjudici e d'aquèn haurets lo cor e lo cors e los béns de vostres leyls sotsmeses ab grat e ab plaer, segons totstemps havets haüt e havets, e Nostre Senyor, per aytals obres de justícia e \de/ gràcia, prosperarà la vostra excel·lent persona e casa reyal per lonchs temps e li darà victòria de tots sos enemichs. Per aquesta raó, senyor, trametem cuytadament a la vostra reyal presència en Francesch Urgellés, notari, síndich nostre, dels dits affers en dret e en fet informat. Sia vostra mercè aquell benignament oir e dar creença de ço que a la vostra excel·lència sobre los dits affers explicarà de nostra part.

Scrita en València, a .IIII. dies de maig en l'any .LXXIX.

Senyor, vostres humils servidors, lo consell de la vostra ciutat de València, qui, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

73.

1379, març 7. València.

Els jurats de València informen el rei de les novetats respecte del conflicte entre Vidal de Vilanova i els seus creditors.

AMV, LM g³-4, ff. 68r i 91v-92r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Axí com a la vostra magnificència ja per altra letra notificam, los creedors de mossèn Vidal de Vilanova e havents censals e violaris sobre sos béns, havien

¶ ³¹⁵ Ratllat: *e en vostra justicia.*

atorgat metre³¹⁶ totes³¹⁷ lurs qüestions e drets en poder de nosaltres, en los quals proferiren fermar compromès d'aquesta raó per dret e per amigable composició si e quant açò metex fos fet per lo dit mossèn Vidal o per son procurador, com ladonchs no hi hagués alcú. Seguí's que, venguts ací sos procuradors bastants, lo dit compromès fo axí fermat no sens lagui e gran affany per diverses contrariis que y ocurrien d'una part e d'altra. Enaprés, senyor, per cascuna part foren moltes e diverses coses dites e demanades, axí de paraula com per escrits a sola memòria, e sobre aquelles fon longament e contínua disputat e altercat, e d'aquèn foren e són estades per nos cercades e tractades moltes vies e posats diverses partits per portar a bona conclusió los dits affers.

Per abreviar e per no enujar-vos, senyor, de longues noves los affers són e romanen en aquest estament. La part de mossèn Vidal demana o vol en acabament .III. coses: la primera, que·ls contractes en què fos entrevengut barat o injustificació alcuna fossen justificats e nedejats, axí de sort com de pensió; la .II^a., lexa, e la .III^a. espera e de temps gran. Quant a la primera, sens dificultat fon concordada del tot que·s fes axí; quant a la segona e .III^a., jassia no axí gras com se demanaven, emperò, en bona partida se acordaven. Encara nosaltres ab qualque sentiment dels creedors nos pleviren de [quacom?] per dar cap una vegada als dits affers per manera que lur afinament no romangués ne romandria per açò, mas la dificultat de tot aquells roman en açò, car los dits creedors demanaven e demanen peu o segurtat fermar e conivent de ço que fos o seria finat, per manera que a ells fos cert e que ho aguessen sens dupte, e no aguessen a tornar en l'afany primer, que ara són e són·stats de gran temps a ençà sobre açò.

<De> part de mossèn Vidal fo oferta aytal segurtat, ço és, que les universitats e singulars dels lochs s'i obligarien e respondrien de les rendes a certa o certes persones de qui fos concordat; fon respost per los creedors que açò no·ls era segurat alcuna o conivent, car cascuns d'ells tenia ja obligades les dites universitats e singulars tan fermament com se poria ordenar ne fer de nou, si donchs les dites universitats e singulars no y obligaven les persones lurs e de lurs mullers e fills, ço que les parts e nos tenim a cossa dificil de obtenir e som informats que farien tant son estats [estapnats?] en temps passats per les fermes que han fets a la final per part de mossèn Vidal nos fon dit tot clar que altra segurtat no havien ne podien dar ne los creedors volen en açò fluxar, dients que no volen fer lurs affers sots incert, perdén e esperan e que puy's ells fan tant vers mossèn Vidal que sos parents e amichs bé porien fer aquesta segurtat e ells que la prenguen d'ell e de les dites universitats e singulars, car per ço lexen del lur que·l romanent hajen segur e cert sens tot contrast.

¶ ³¹⁶ Al marge inferior, en lletra de l'època: *Vide ultra in .XCI^a. carta sub tali signo.* ¶ ³¹⁷ Al mar-

ge superior, en lletra de l'època: *Vide retro in .LXVIII. carta in tali signo.*

Nosaltres, senyor, encercades diverses vies e fetes moltes induccions, no trobam que'l fet puxa passar sinó per una de dues maneres: la una és que la dita segurtat pogués ésser e fos donada, car a veritat tot ço en que'ls creedors consenten és per confiança d'aquesta segurtat, e que no hagen res que partir o que fer ab lo dit mossèn Vidal, o almenys que'ls sia cert e segur e no tornen en lo mal en què són e són estats de gran temps a ençà, e la segona, que com pus profitosament trobar se pogués, se fes venda d'aquests lochs, e entenem e havem sentiment que se n'haurien tant covinents preus que, pagats los dits creedors qui majorment, per ço que poic (*sic*) ne són de fet ésser pagats de ço que seria convengut, farien majors lexes, sobraria a mossèn Vidal e a sos fills tant que'n porien viure covinentment mijançant Déu e bona administració, e per veritat, senyor, no solament nosaltres, ans encara alguns amichs del dit mossèn Vidal, tenim e tenen aquesta segona manera per pus profitosa al dit mossèn Vidal e a sos fills, mas com duptem a qual de les dites maneres ell se volrà acordar o vós, senyor, haurets en mellor, havem acordat de notificar totes aquestes coses a la vostra senyoria e escriure d'aquelles al dit mossèn Vidal, e encara a mossèn Ramon, son frare, per ço que vós, senyor, e ells mils hi puxats e puxen deliberar, e, entretant, havem prorogat lo temps del compromès tro a la festa exclusive de Nostra Dona Sancta Maria del mes present,³¹⁸ car, a major temps, la part dels dits creedors no ha volgut consentir per la vexació que han de ço que encertaren a mossèn Pascual Maça per lo preu de Murla, e axí l'alta saviea de vostra gran senyoria examine e d'aquèn, per sa letra, notifique a nosaltres qual cosa fer se puxa e deja en los dits affers honestament, e signif<ic>am a vostra senyoria que la part del dit mossèn Vidal no ha pogut ne volgut proferir de dar als dits creedors la taula d'en P(ere) Deccans, segons tractava e proferia dar en guany, estants los misatgers en vostra cort per los dits affers. Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga la vostra excel·lent persona en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VII. dies de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

74.

1379, març 8. València.

Els jurats de València informen el rei que, a causa de la seua sol·licitud d'armament de galeres contra els pirates barbarescos, es posaran en contacte amb els consellers de Barcelona i Mallorca.

AMV, LM g³-4, f. 68v.

¶³¹⁸ L'Anunciació del Senyor, que se celebra el 25 de març.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

La³¹⁹ vostra excel·lència per sa letra ha denyat sol·licitar³²⁰ nosaltres a fer patriatge de galees ab les ciutats de *Barchinona* e de Mallorches per contrastar als infeels sarraïns de Barberia lur propòsit e esforç que han \o mostren/ de discórrer ab galees e altres fustes armades per vostres mars dampnejan vostres sotsmeses e altres feels christians, e, ab gran humilitat responents, certificam la vostra magnificència que nos de present escrivim d'aquesta raó als consellers de *Barchinona* e als missatgers de Mallorches qui allí són per ço que·ls dits affers mils puxen venir a bona perfecció a servii de Nostre Senyor e de vós, senyor, al qual Déu,³²¹ per sa mercè, mantenga e exalce per lonchs temps e us³²² do victòria de tots vostres enemichs, amén.

Scrita en València, a .VIII. dies de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

75.

1379, juliol 18. València.

Els jurats de València trameten Miquel Piera i Domingo Mascó davant el rei per a tractar alguns afers importants.

AMV, LM g³-4, f. 95r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per part de la vostra molt gran senyoria fon presentada a nosaltres una letra reyal per la qual nos era manat que trametéssim a la vostra presència micer Ramon Tolsà e micer Miquel Apiera per algunes rahons en la dita letra reyal contengudes. On, senyor, com lo dit micer Ramon per alguns justs impediments no puxa complir lo manament per vós, senyor, a nosaltres e a ell fet, per aquesta raó trametem a la vostra reyal altea lo dit micer Miquel Apiera e micer Domingo Maschó, doctors en leys, per complir lo voler e manament reyal a nosaltres fet sobre alguns affers d'aquesta vostra ciutat plenerament informats, per què plàcia a la vostra reyal magnificència donar plenera creença a tot ço que·ls dits micer Miquel e micer Domingo explicaran a aquella de nostra part, e aquells bengnament reebre e manar espeegar aquells en los dits affers en manera que prestament se'n puxen

¶³¹⁹ Ratllat: *Axí com.* ¶³²⁰ Ratllat: *a.*

¶³²¹ Ratllat: *ma.* ¶³²² Ratllat: *li.*

tornar ab bo e espegat recapte, e açò, senyor, haurem a special gràcia e mercè de la vostra excel·lent persona, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVIII. dies de juliol.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

76.

1379, setembre 2. València.

Els jurats de València supliquen al rei que impartisca justícia exemplar a Joan Sanoguera, cavaller que ha assassinat la seua esposa Clara, una dona innocent.

AMV, LM g³-4, f. 107r-v.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 324-325.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

Una letra de la vostra magnificència havem reebuda, per la qual és manat a nosaltres que certificàssem la vostra altea de la fama e vida d'en Johan Çanoguera, donzell, e de la dona na Clara, muller que fon d'aquell, e de la causa de la mort per lo dit en Johan en la persona de la dita dona na Clara perpetrada, segons que en aquella és pus largament contengut. A la qual, senyor, vos responem que nosaltres, per complir al vostre manament reyal, nos som informats diligentment, axí ab los parents e amichs del dit en Johan com ab altres molts qui versemblant sabien e saben la veritat de la vida d'ells abdós, la qual, senyor, és segons que's segueix.

Que la dita dona na Clara era fort profitosa e recaptosa en sa casa; era, axí matex, dona profembra, casta e honesta, e, en totes altres coses que fossen e tocassen bé e honor de son marit, una de les acabades de València en profembria, castedat e honestat, e en açò, senyor, no havem pogut saber o sentir alcuna cosa sinistra, e per lo contrari, senyor, per ço com la dita dona na Clara havia la una cama pus curta que l'altra, segons en l'anar ho mostrava, o per altra qualsevol raó, la qual no havem pogut saber o sentir, lo dit en Johan, no altant-se d'ella, ans, segons comuna dita de gents, sens alcuna justa causa o raó, en diverses maneres, dies e hores, faén amagar hòmens en casa e prometén diners en grans quantitats, axí a vehins d'ell e a escuders, axí seus com de sos vehins, que's amagassen en casa del dit en Johan o en altre loch on versemblant pogués ésser presumit lo peyor perquè'n pogués fer mostra als jermans e parents de la dita na Clara. Lo dit en Johan ha cercat contínuament matèria de portar-ho a son propòsit que ab alcuna

ocasió pogués matar la dita dona, e com no ho pogués fer, induït de mal spirit, matà aquella e .i. flach escuder que estava en sa casa, ço és, la dita dona prenyada de quatre meses en sa cambra e en son lit hon acostumave jaure ab son marit e jahia aquella nit, e lo dit escuder en una cambra baixa prop la porta forana d'aquell alberch on acostumaven jaure los escuders.

E açò és, senyor, lo fet de la veritat que nosaltres n'avem pogut saber e del qual en la ciutat de València notòriament per tots generalment és fama pública. On, senyor molt dreturer, com gran temps ha e jamés no's fes tan leig fet en aquesta ciutat e que trenca lo cor de molts, majorment si sens justícia corporal passa, suplicam humilment la vostra gran senyoria que en aquest fet deny e li plàcia fer per sa mercè tal justícia que als malfaents sia càstich e als altres exemple e terror, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .ii. dies de setembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

77.

1379, setembre 2. València.

Els jurats de València supliquen al rei que permeta partir de la cort els seus missatgers, Miquel Piera i Domingo Mascó, perquè els requereixen per afers importants per a la ciutat.

AMV, LM g³-4, f. 113v.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per contemporar al manament reyal per vós, senyor, a nosaltres fet, trametem dies ha passats a la cort de vós, senyor, micer Miquel Apiera e micer Domingo Mascó, doctors en leys, los quals, senyor, han estat denant la presència de vós, senyor, pus de tres meses sols sens altres per semblant rahó de tots los regnes o senyoria de vós, senyor, aparellats de complir e ensequir los vostres manaments reyal, e jassia, senyor, que per part lur, a instigació nostra, vos sia estada demanada licència de retornar a aquesta ciutat, emperò, segons dien, no la han poguda obtenir.

On, senyor molt alt, com aquesta ciutat freture molt del consell dels dits micer Miquel e micer Domingo, qui són advocats pensionats d'aquella per absència de micer Jener Rabaça e de micer Jacme Jo[fr]é, semblantment advocats pensionats nostres, per cas de malaltia ocupats, e la nostra liberalitat, que per satisfer al dit manament e voler reyal de vós, senyor, tramès aquells decontinent que foren

demanats, no·ns deja tenir³²³ o fer sostenir dan, com a gran messió d'aquesta ciutat ells estien en cort de vós, senyor, supplicam humilment la excel·lència e gran altea de vós, senyor, que deny e li plàcia per sa mercè manar e donar licència de retornar als dits micer Miquel e micer Domingo Mascó a aquesta ciutat, axí com a necessaris, e açò, senyor, haurem a special do e gràcia de la vostra gran excel·lència, la qual e la persona de vós, senyor, e casa reyal mantenga Nostre Senyor Déu per sa mercè en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVI. dies de setembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

78.

1379, novembre 10. València.

Els jurats de València informen el rei d'un escàndol relacionat amb el cobrament de diners per pecats per part de l'oficial del bisbat de València, fets en els quals estaria també involucrat el mateix bisbe.

AMV, LM g³-4, f. 120r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Pochs dies ha, pervengut a sabuderia nostra que'l oficial de València per mer offici enqueria contra lechs³²⁴ d'aquest bisbat de diverses peccats, axí com de usures, d'adulteris, de concubinats e d'altres semblants falliments, e que la penitència d'aquells tornava a peccúnia e d'aquèn havia fetes e fahia grans extorsions, nosaltres, veents que açò era dan de la cosa pública e perjudici notable de les regalies e jurisdicció reyal, almenys per quant hi entrevenia extorsió peccuniària, la qual, per dret divinal e humanal, no pertany a Déu, mas a César, anam ensemps ab lo lochtinent de governador e ab lo justícia en criminal al dit oficial per afrontar e li afrontam aquesta cosa, e, jassia ell no pogués negar ne escusar aquella, no·ns hi volch àls dir o fer, sinó que'n consultaria lo senyor bisbe de València, lo qual, segons sab la vostra magnificència, és en cort de vós, senyor. Per la qual raó lo dit lochtinent de governador, a consell de son assessor³²⁵ e de nosaltres, feu algunes provisions e crides penals manan a les persones legues de³²⁶ no fer ne dar altre rescat peccuniari per les dites raons o altres semblants, e que manifestassen dins certs dies al dit lochtinent

¶³²³ Ratllat: *tomar*. ¶³²⁴ Ratllat: *al*.

¶³²⁵ Ratllat: *e nostre*. ¶³²⁶ Ratllat: *no dar orde*.

o a sa cort \tot/ ço que dat o pagat n'aguessen, e diu-se, molt alt senyor, e axí ho volen mostrar algunes conjectures, que'l dit official ha comprades per cert preu e a cert temps del dit bisbe les dites enquestes e extorsions peccuniàries.

Plagués a Nostre Senyor Déu que de tals e altres peccats la correcció fos caritativa e la penitència saludable, car molt seria obra sancta, mas que torn a peccúnia e'n sia jutge aquell qui és part. Considere l'alta saviea de la vostra excel·lència si allò és bé fet e tolerable a la vostra reyal senyoria majorment, car pagat lo rescot no és apagat lo peccat, ans pejora e creix en confiança del rescot. On, senyor molt dreturer, totes les dites coses a la vostra magnificència per feultat e per descàrrech nostre notificam per ço que la vostra senyoria hi proveesca mils e hi faça ço que deny e sia sa mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu,³²⁷ per sa mercè, la vostra excel·lent persona³²⁸ en prosperitat longament \e exalce la vostra reyal casa/ e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .X. dies de noembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València, qui besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

79.

1379, desembre 14. València.

Els jurats de València informen el rei que fra Vicent Ferrer ha demanat a la ciutat la convocatòria d'una sessió del consell per a tractar l'elecció d'un segon papa, i li demanen que transmeta la seua postura respecte al Cisma ja que, fins que no la coneguen, no actuaran en cap sentit.

AMV, LM g³-4, f. 130r-v.

Edicions:

1. SERRANO, J. E., «El priorato de San Vicente», *Revista de Valencia*, 2 (1881-1882), pp. 41-43.
2. SORBELLI, E., *Il trattato di San Vincenzo Ferrer intorno al Grande Scisma d'Occidente*, Roma, Libreria Pontificia Federico Pustet, 1900, p. 130.
3. IVARS, A., «Los jurados de Valencia y el inquisidor fray Nicolás Eymereich», *Archivo Ibero-Americano*, 6 (1916), pp. 149-150.
4. JULIÀ, E., «San Vicente Ferrer y los jurados de Valencia», *Boletín de la Real Academia de la Historia*, 75 (1919), p. 23.
5. MARTÍNEZ, J., «Relaciones entre Vicente Ferrer y el municipio valenciano. Colección documental», a *IV Congreso de Historia de la Corona de Aragón*, vol. 2, Barcelona, 1970, pp. 594-595.
6. TEIXIDOR, J., *Vida de San Vicente Ferrer, apóstol de Europa*, vol. 1, ed. a cura d'A. ESPONERA, València, Ajuntament de València, 1999, pp. 92-93.
7. RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 222-223.

¶³²⁷ Ratllat: *la*. ¶³²⁸ Ratllat: *e casa reyal*.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

Ara poch dies ha, lo religiós frare Vicent Ferrer,³²⁹ prior del convent dels Preycadors d'ací, qui novellament, segons dehia, era vengut de *Barchinona*, vench a nosaltres e mostra·ns una carta de comissió a ell feta per lo cardenal d'Aragó³³⁰ com a legat de la Seu apostolical sobre la instrucció de la segona elecció de papa.³³¹ Mostra·ns, axí mateix, una letra closa del dit cardenal endreçada al consell e a nosaltres, e prega·ns lo dit prior que com ell volgués explicar aquests affers largament³³² al consell,³³³ féssem \aquell/ appellar e ajustar a dia cert. Nos, \ans d'altra/ resposta, li demanam si portava d'aquesta raó letra de vós, senyor, e respós-nos que no, axí com no li paria obs per quant aquest fet era spiritual e \no/ temporal, o semblants paraules.

Nosaltres, consideran que per relació de nostres missatgers, qui per aquesta raó \de manament vostre/ havíem trameses a la vostra reyal presència, ne per letres de vós, senyor, o per altra manera no sabíem ne saber podíem que vós, senyor, haguéssets o hajats triada opinió ne presa part sobre les .IIes. eleccions de papa, dixem al dit prior que no fariem per res ço que·ns demanava, si donchs d'aquesta raó no havíem letra de manament o de assentiment de vós, senyor, car no volíem ne volem³³⁴ passar .I. punt de la volentat vostra sobre aquests affers, ans ab aquella conformar de tot en tot la nostra, axí com està en raó, vullas car \sots/ senyor natural nostre, vullas car príncep molt cathòlich e cristià molt ver, e ab açò ell partí de nos.

E seguís que, com lo dit prior,³³⁵ \segons sabem/, en privades col·lacions instruís e mantengués la dita darrera elecció e·s dixés que per aquesta raó entenia anar en altres parts d'aquest regne, lo lochtinent de governador e nosaltres, duptants si açò³³⁶ plauria o no a la vostra senyoria, e majorment consideran que enguany al abat de Sistra, qui per part de la primera elecció de papa e a instrucció d'aquella era en aquesta ciutat, no fo soffert de ell fer ací alcuna instrucció o inducció per part sua,³³⁷ fem venir lo dit prior ab alguns notables frares de son covent e li dixem que ell cessàs de tals coses, almenys tro a tant que·n haguéssim consultat vós, senyor, e axí ho atorgà lo dit prior. On, senyor, com aquest fet sia

¶ ³²⁹ Sobre la vida de Vicent Ferrer (1350-1419), vegeu P. Daileader, *Saint Vincent Ferrer. His World and Life. Life and Society in Late Medieval Europe*, Nova York, Palgrave MacMillan, 2016. ¶ ³³⁰ Pero de Luna (1328-1423), cardenal d'Aragó i futur papa d'Avinyó amb el nom de Benet XIII (r. 1394-1403). ¶ ³³¹ El Cisma d'Occident (1378-1417) va dividir la cristiandat entre l'obediència al papa de Roma i al papa d'Avinyó. En el cas de la

Corona d'Aragó, Pere IV va decidir mantenir una postura de neutralitat i retenir en el procés les rendes eclesiàstiques, política trencada pel seu fill, Joan I, qui va recolzar el papat avinyonès. Sobre aquest període, vegeu V. Á. Álvarez, *El Cisma de Occidente*, Madrid, Rialp, 1982. ¶ ³³² Ratllat: *que*. ¶ ³³³ Ratllat: *que aji*. ¶ ³³⁴ Ratllat: *axí com és en raó*. ¶ ³³⁵ Ratllades quatre paraules no identificades. ¶ ³³⁶ Ratllat: *era bo*. ¶ ³³⁷ Ratllat: *v*.

a nos de gran càrrech, e majorment com no'n sapiam vostra intenció, supplicam humilment a la vostra reyal magnificència que deny e li plàcia per mercè manar a nosaltres ço que li plaurà que fer o consentir dejam sobre aquests affers o almenys, privadament e secreta, per letra o per altra manera, revelar³³⁸ alguna cosa de vostre sentiment si e en quant legut sia o plàcia a la vostra reyal senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga per lonch temps e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIII. \dies/ de deembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

80.

1379, desembre 19. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que el seu enviat, Francesc Urgellés, li donarà de part de la ciutat.

AMV, LM g³-4, f. 124r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per alguns affers tocants \utilitat/ no tant solament de la cosa pública d'aquesta vostra ciutat, ans encara del vostre fisch, trametem a la vostra reyal presència en Francech Urgellés, notari, síndich e procurador nostre, sobre los dits affers plenerament informat. On supplicam \humilment/ a la vostra magnificència que deny e li plàcia per mercè dar creença a les paraules del dit síndich per part nostra e sobre aquelles de acostumada clemència proveir. E mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona \per lonch temps/ e prospere la vostra reyal casa³³⁹ e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIX. \dies/ de noembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶ ³³⁸ Ratllat: *vol.*

¶ ³³⁹ Ratllat: *per lonchs.*

1380, gener 4. València.

Els jurats de València supliquen al rei que permeta a l'esposa de Berenguer de Vilaragut, citada a la cort, poder comparèixer al regne, segons estipulen els furs.

AMV, LM g³-4, f. 133r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

Sabut havem que la vostra magnificència per sa letra ha manada e feta citar la dona muller de mossèn Berenguer de Vilaragut a comparar per si o per son procurador en vostra cort a *Barchinona* per respondre e fer dret a una demanda per vostre procurador fiscal contra aquella proposada per raó de la evicció del loch de Borriol. On, senyor, com per fur exprés posat sots rúbrica «De jurisdicció de tots jutges e de for covinent», lo capítol .IX., la dita dona o altra persona habitadora d'aquest³⁴⁰ \regne/ no puxa per justícia ne deja ésser treta \del dit/³⁴¹ regne per respondre o fer dret en altra³⁴² cort o part de vostra senyoria, mas tant solament puxa e deja ésser³⁴³ convenguda \ací o en lo loch de son domicili./³⁴⁴ e açò toch interès no solament de la dita dona, ans encara de la cosa pública de tot aquest regne, al qual lo dit fur, entre totes les altres immunitats, és fort car e dels pus cars que hajam, e la observació d'aquell totstemp sia estada mantenguda e obtenguda si e quant és estat assajat fer lo contrari ne en açò sia differència que'l plet sia del fisch reyal o de persona privada, com lo dit fur parle generalment e clara, majorment com \al procurador fiscal/ de vós, senyor, no sia més fàcil o difícil haver \son/³⁴⁵ dret ací que allí, com³⁴⁶ en tot e per tot egualment sia vostre \poder e vostra/ senyoria, per tal, senyor, ab aquella major humilitat e reverència que podem³⁴⁷ supplicam a la vostra reyal excel·lència³⁴⁸ que deny e li plàcia per mercè revocar e haver per revocada la dita citació e proveir e manar que'l dit fet sia remès e tractat o menat ací on mils e pus prestament porà ésser fet, vullas per observació del dit fur, vullas per quant los altres plets de la dita evicció són estats ací tractats e finits, e en açò, senyor, farets justícia e a la cosa pública gran bé e a nosaltres special gràcia e mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

¶³⁴⁰ Ratllat: -s. ¶³⁴¹ Ratllat: *d'aquest*. ¶³⁴² Ratllat: *part sinó tant solament ací o*. ¶³⁴³ Ratllat: *ací*. ¶³⁴⁴ *Furs XXXVII*, 9. A l'edició de Germà Colón i Arcadi Garcia no consta el fur on indica el text de la lletra. Remetem, en aquest cas,

a P. López, *Los orígenes de los Furs de València y de las Cortes en el siglo XIII*, València, Generalitat Valenciana, 2001, p. 152, i citem directament la rúbrica i el fur. ¶³⁴⁵ Ratllat: *nostre*. ¶³⁴⁶ Ratllat: *per*. ¶³⁴⁷ Ratllat: *preg*. ¶³⁴⁸ Ratllat: *ma*.

Scrita en València, a .IIII. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils servidors, jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

82.

1380, gener 10. València.

Els jurats de València supliquen al rei que revoque la prohibició de fer compensacions econòmiques als afectats per la quema, perquè aquestes persones travessen moltes penalitats. I envien Ramon de Vilanova i Gisbert de Campllonch perquè li ho expliquen.

AMV, LM g³-4, f. 135r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

Alcunes vegades, a prechs e a instància d'alcuns ciutadans e vehins nostres dampnificats en Castella e havents assignació de les taxacions de lur dans sobre la moneda de la quema que's cull per pagar aquells, havem soplicat a la vostra magnificència que fos sa mercè revocar la empara de manament de vós, senyor, o de vostre tresorer feta de la dita moneda per oc[casió] de [la] [...] [e]mpara és estat cessat de .I. any e pus a ençà fer pagues als dits dampnificats [de] la dita moneda, segons era acostumats (*sic*); emperò, jamás la dita revocació los dits dampnificats o nos no havem poguda obtenir ne podem veure o entendre, parlan tota vegada ab humilitat e reverència de la vostra senyoria, d'on o com la dita empara puxa proceir de justícia, car no y appar causa alcuna, si donchs no era dit que per volentat tolgués hom lur dret als dits dampnificats, ço que no pensam ne creem per res que volgués o vulla consentir la [vostra] clemència e justícia, majorment com los dits dampnificats o los demés d'aquells sien persones freturoses e alguns encara qui per ocasió dels dits dans foren del tot desfets no hagen àls de què viure sinó d'aquelles assignacions, les quals, com se destribuesquen poch a poch, han obs e no·ls basten a lur viure.

On, senyor, per aquells siam d'aquesta raó tots jorns infestats. Per tal, a la vostra reyal justícia e clemència supplicam humilment que deny e li plàcia per sa mercè manar e fer revocar la dita empara, manan als jutge e reebedor de la dita moneda que, d'aquella que tro ací és collida e de la que d'ací avant se collirà, facen lurs distribucions e pagaments als dits dampnificats, segons era acostumat ans de la dita empara, e en açò, senyor, farets justícia, hoc encara gran almoyna als sobredits e a nosaltres especial gràcia e mercè. D'aquests affers, senyor, informaran mils la vostra senyoria mossèn R(amon) de Vilanova e en Gispert de Campllonch, qui d'aquells són plenerament certificats, a les paraules dels quals sia vostra mercè dar

fè e creença. E mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .X. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

83.

1380, febrer 8. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que el seu enviat, Francesc Urgellés, li donarà de la seua part.

AMV, LM g³-4, f. 140r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per alguns affers tocants utilitat de la cosa pública d'aquesta vostra ciutat, trametem de present a la vostra reyal presència en Francesch Urgellés, notari, síndich e procurador nostre, sobre los dits affers plenerament informat. On supplicam molt humilment a la vostra magnificència que deny e li plàcia per mercè dar creença a les paraules del dit síndich per part nostra e sobre aquelles de justícia e de acostumada clemència proveir, \e haurem-ho a special gràcia de vostra senyoria/, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona en prosperitat per molts anys e exalce la vostra reyal casa e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VIII.³⁴⁹ dies de febrer en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

84.

1380, març 3. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que li donarà el seu enviat, Bernat d'Alpicat, i que actue en conseqüència.

AMV, LM g³-4, f. 142v.

¶ ³⁴⁹ Ratllat: .X.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

A·n Bernat d'Alpicat, jurista, ciutadà nostre, qui per sos affers va de present a la vostra reyal cort, havem comanats alguns affers de la ciutat espegadors en la cort dessús dita. On, senyor, \humilment/ supplicam a la vostra reyal magnificència que deny e li plàcia per mercè dar creença a tot ço que³⁵⁰ a aquella lo dit en Bernat explicarà de nostra part, e sobre allò de justícia e de acostumada clemència proveir, e haurem-ho, senyor, a gran e special gràcia de la vostra senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, tercer dia de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres³⁵¹ humils servidors, los jurats \e pròmens/ de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

85.

1380, març 8. València.

Els jurats de València supliquen al rei que conença el pontífex per aconseguir el nomenament de Bartomeu Gassó com a bisbe de Marràqueix.

AMV, LM g³-4, ff. 143v-144r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Los mèrits de sciència e de costumes e d'altres virtuts del religiós frare Berthomeu Gaçó, mestre en theologia del orde dels Preycadós e la naxença que ha d'aquest regne, e n'cara moltes bones obres per ell fetes a aquesta ciutat, nos enduexen que nosaltres façam instància e supplicació, e en altra manera treballem per sa promoció e per son bé. On, com hajam entès que'l bisbat de Marrochs vaga de present e entenam que aquell de la persona del dit mestre serà bé proveit, per tal, senyor, a la vostra reyal excel·lència humilment supplicam que deny e li plàcia per mercè, axí en escriure'n al sant pare³⁵² com en altres maneres legudes e possibles, voler e fer que'l dit mestre del bisbat dessus dit sia proveit, e açò, senyor, haurem a special do e notable gràcia de la vostra magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

¶ ³⁵⁰ Ratllat: *que'l dit*.

¶ ³⁵¹ Ratllat: *los*.

¶ ³⁵² Clement VII, papa d'Avinyó (r. 1378-1394).

Scrita en València, a .VIII. dies de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

86.

1380, març 10. València.

Els jurats de València informen el rei, a instància dels prohoms d'Oriola, que els impostos establerts es cobren degudament tant a cristians com a jueus i musulmans, i que, en cas de transgressions, els oficials encarregats imparteixen justícia a tots per igual.

AMV, LM g³-4, f. 144r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A pregàries dels pròmens de la vostra vila d'Oriola, certificam la vostra reyal magnificència que en³⁵³ totes e sengles impositcions, les quals per concessió de vós, senyor, nostres precessors e nosaltres han e havem collides o fetes collir e collim, o fem collir en aquesta vostra ciutat e en los lochs de la contribució d'aquella, han contribuït e pagat, e contribuexen e paguen, tots e sengles juheus e moros habitants en la dita ciutat e contribució d'[a]quella sua o en aquella confluents o a aquella declinants compran o venén o faén altres qualssevol negocis o actes, per los quals se dejen e s'acostumen pagar per los christians les dites impositcions, açò, emperò, \exceptat e/ declarat que·ls juheus \tant solament/ per lurs casseres e per lur vi juhevesch no paguen ne acostumen pagar \en les dites/ impositcions, mas en totes les altres coses los dits juheus, e en totes coses alcuna no exceptada los moros, indiferentment, axí³⁵⁴ com los christians, paguen les dites impositcions.

Axí mateix, certificam la [dita] vostra senyoria que·ls administradors de les dites impositcions, los quals nosaltres, per la dita reyal concessió, hi elegim e posam d'any en any, han acostumat haver e exercir, han e exercexen jurisdicció, e fer \e fem/compulsions, \penyores/ e execucions per les dites impositcions, e per totes e sengles coses d'aquelles emergents o aquelles tocants, axí en o contra christians com en o contra juheus e moros, e axí dins les juheria e moreria com en altres partides de la dita ciutat o de la sua contribució sens tota diferència. Senyor, la vostra excel·lent persona e reyal excel·lència mantenga e prospere Nostre Senyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

¶³⁵³ Ratllat: *les*.

¶³⁵⁴ Ratllat: *pag*.

Scrita en València, a .X. dies de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils vassaylls e servidors, los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

87.

1380, març 29. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que els seus enviats, Berenguer Duran i Berenguer d'Alpicat, li donaran de la seua part.

AMV, LM g³-4, f. 147v.

A la molt alta [m]ajestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Nosaltres havem informats largament en Berenguer Duran e en Bernat d'Alpicat, legista, ciutadans nostres, sobre uns affers, los quals a la vostra excel·lència deuen explicar \de/³⁵⁵ part nostra. On supplicam molt humilment a la vostra reyal magnificència que deny e li plàcia per mercè dar creença a les lurs paraules e sobre lur explicació benignament proveir, e haurem-ho, senyor, a special do e gràcia de la vostra senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, conserve e exalce longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIX. dies de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

88.

1380, abril 12. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que els seus enviats, Francesch del Bosch, Guillem Gostans, Pere Joan i Jaume Romeu, li donaran de la seua part.

AMV, LM g³-4, f. 149r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Supplicam humilment a la vostra reyal magnificència que deny e li plàcia per mercè dar creença a les paraules que en Francesch del Bosch, en G(uillem)

¶ ³⁵⁵ Ratllat: *per*.

Gostañç, jurats, en P(ere) Johan e en Jacme Romeu, concitudans nostres, los quals per specials missatgers trametem a la vostra senyoria e subsegüentment a la presència del senyor duch, qui per diverses letres nos ha manada fer aquesta missatgeria, explicaran a la vostra senyoria de nostra part, e aquells benignament reebre e oir, e graciosament proseguir, e haurem-ho, senyor, a special gràcia e mercè de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e prospere per lonchs temps e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XII. dies d'abril en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

89.

1380, maig 10. València.

Els jurats de València informen el rei del conflicte esdevingut al convent agustí de la ciutat entre els partidaris del frare Jaume Escuder i els defensors de l'actual prior, perquè pugui intervenir-hi i resoldre'l.

AMV, LM g³-4, f. 152v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

En temps passats són estades diverses dissensions en lo covent dels frares agustins d'aquesta ciutat,³⁵⁶ e, après que aquell fo visitat darrerament,³⁵⁷ romàs e perseverà en estament assats pacífich. Ara lo dit covent par que sia tornat quasi en lo primer estament de dissensió, e havem sabut que és per ço que uns d'ells volrien en prior lur frare Jacme³⁵⁸ Escuder, remogut d'aquèn frare Bernat Saragoça, prior a present del dit covent; altres volrien que aquest romangués en lo dit priorat, axí com a pus honest e mellor, e a veritat, senyor, axí ho havem trobat nosaltres,³⁵⁹ ço és, que'l dit frare Bernat és pus honest e mellor al dit priorat sens comparació que'l altre, e per ço com³⁶⁰ la part d'aquest se dupta que'ls altres, per importunitat o supressió de veritat, no obtenguen alcuna cosa de vós, senyor, contrària al profit del dit \covent/,³⁶¹ a \pregàries/³⁶² lurs totes les dites coses anunciam a la vostra reyal excel·lència per tal que aquella hi puxa degudament proveir, e la vostra senyoria man a nosaltres, servidors d'aquella, tot ço que deny e tenga per bé.

¶³⁵⁶ El convent de Sant Agustí va ser fundat a la fi del segle XIII en una zona llavors exclosa de les muralles, on ara es troba l'església de Sant Agustí, l'única part del complex que va sobreviure després del seu enderrocament a inicis del segle XX.

Vegeu D. Benito, *El Real Monasterio de San Agustín de Valencia*, València, Institució Alfons el Magnànim, 2015. ¶³⁵⁷ Ratllat: *per*. ¶³⁵⁸ Ratllat: *Jac*. ¶³⁵⁹ Ratllat: *que'l*. ¶³⁶⁰ Ratllat: *casquí*. ¶³⁶¹ Ratllat: *monestir*. ¶³⁶² Ratllat: *supplicació*.

Escrita en València, a .X. dies de maig en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor,³⁶³ vostres humils servidors e sotsmeses, los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

90.

1380, maig 17. València.

Els jurats de València informen el rei d'unes reclamacions formulades pel cardenal Pedro de Luna, en representació del papa d'Avinyó, a alguns habitants de la ciutat sobre un plet ja obert en temps de l'anterior pontífex, per tal que pugua actuar com estime oportú.

AMV, LM g³-4, f. 156v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Ja per letres de la vostra excel·lència e en altra manera certificats de vostra intenció e volentat, havem fet nostre poder que la universitat d'aquesta ciutat e los singulars d'aquella se estiguessen cominals e indiferents del fet dels papes tro tant que la³⁶⁴ gran saviea de la vostra magnificència³⁶⁵ hagués elegit .i. d'aquells e que ladonchs tots tenguésem ab aquell, conformants-nos axí com³⁶⁶ devem ab la volentat de vós, senyor, e axí fo e és estat fet tro ací per tots comunament sens tot departiment³⁶⁷ e sens ús d'alcun rescrit d'un ne d'altre dels dits papes. Ara \havem sabut que, alguns dies són passats, per part d'en Matheu Vilaur, habitant en aquesta ciutat, fo impetrat del cardenal d'Aragó com a legat de papa Clement un rescat de comissió a alguns canonges d'ací/ sobre una³⁶⁸ appellació que aquell en temps de papa Gregori³⁶⁹ e a aquell papa havia feta en .i. plet o causa ecclesiàstica que havia \o ha/ ab en Berthomeu Canet e Domingo Albert de la dita ciutat, de la qual comissió, jassia fós presentada per lo dit Vilaur als dits canonges, aquells no han volgut usar, e ara és avengut que per part dels dits Berthomeu Canet e Domingo Albert³⁷⁰ és estat impetrat .i. rescrit del dit papa Clement sobre \aquell mateix plet d'appellació/³⁷¹ per vigor del qual rescrit lo dit Matheu és estat citat a compàrer a dia cert en Avinyó denant commisari del dit papa. És, axí mateix, estat citat \per l'official/³⁷² de Terragona \a compàrer denant ell/ per veure cloure los processos del dit plet e aquells remetre a Avinyó al dit commisari.

¶³⁶³ Ratllat: -s, los. ¶³⁶⁴ Ratllat: sigl. ¶³⁶⁵ Ratllat: sab. ¶³⁶⁶ Ratllat: és raó. ¶³⁶⁷ Ratllat: en tant que. ¶³⁶⁸ Ratllat: .i. ple. ¶³⁶⁹ Gregori XI, papa (r. 1370-1378). Va ser l'últim papa no cismàtic que va residir a Avinyó, retornant a Roma

un any abans de la seua mort, en 1377. ¶³⁷⁰ Ratllat: habitants en aquesta la dita ciutat. ¶³⁷¹ Ratllat: .i. plet que aquells han contra en Matheu Vilaur, habitant en la dita ciutat. ¶³⁷² Ratllat: a compàrer.

Lo governador, los justícia e nosaltres, sabut aquest fet, fom ensemps e acordam d'escriure'n a la vostra excel·lència per ço que aquella, certificada mils, hi pogués proveir e manar ço que fos sa mercè. Per què, molt alt senyor, totes e sengles les dites coses anunciam a la vostra reyal senyoria e aquella orden e man tot ço que sa mercè sia e li plàcia que fer dejam en aquest fet, car son manament serà complit a nostre poder, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVII. dies de maig en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils servidors e sotsmeses, los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

91.

1380, maig 28. València.

Els jurats de València supliquen al rei que impedisca que Guerau del Bosch, originari de la ciutat, perda els seus drets sobre l'església de Vilallonga i, amb ells, el seu manteniment.

AMV, LM g³-4, f. 160r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Sàpia la vostra excel·lència que en Romeu de Soler, cononge (*sic*) de València,³⁷³ com a sotscol·lector qui's diu dels drets de la cambra papal per ordenació de vós, senyor, durant la divisió de la Ecllésia, se és esforçat³⁷⁴ demanar e haver d'en Guerau del Bosch, prevere, rector³⁷⁵ çenrere de Paníscola, \.XVIII. lliures que afirmava restar de/ dret de annada per raó del cambi que'l dit rector e lo rector d'Alfofar feren³⁷⁶ entre si de lurs ecllésies en mans \de lurs/³⁷⁷ ordinaris.³⁷⁸ \E jassia/ que'l dit en Guerau al·legàs si no deure pagar annada, per quant lo dit cambi era estat fet en mà de lurs ordinaris, segons és dit, \e que axí seria estat declarat en temps de papa Gregori per lo seu camerlench; emperò, no contrastant açò/, lo dit sotscol·lector de fet ha arrendada a diners primers per .XX. lliures la ecllésia de Vilalonga, la qual és ara del dit Guerau.

On, senyor, com nosaltres hajam affecció \e compassió/ al dit en Guerau, vullas per ço com és natural d'aquesta ciutat e en³⁷⁹ arts de gramàtica e de lògica ha instruïts molts fills dels ciutadans d'aquella, vullas car per alcunes adversitats és vengut a indigència e si lo dit arrendament passava no hauria de què viure, per tal

¶³⁷³ Ratllat: *lo qual*. ¶³⁷⁴ Ratllat: *-s f*. ¶³⁷⁵ Ratllat: *de*. ¶³⁷⁶ Ratllat: *de*.
¶³⁷⁷ Ratllat: *dels*. ¶³⁷⁸ Ratllat: *no, e no contrastant*. ¶³⁷⁹ Ratllat: *en*.

supplicam humilment a la vostra magnificència que deny e li plàcia per mercè fer ab lo col·lector dels drets de la dita cambra ordenat per vós, senyor, que escriv a al dit sotscol·lector que, revocat lo dit arrendament,³⁸⁰ restituesca o restituir faça los drets de la dita ecclésia de Vilalonga al dit en Guerau, rector d'aquella, ell obligant-se en poder del dit sotscol·lector de estar a determenació de la ecclésia sobre lo \fet/³⁸¹ de la dita annada, \e d'aquèn pagar aquella/ si pagadora serà, segons la dita determenació faedora, e en açò, senyor, farets obra de caritat³⁸² e nosaltres ho haurem a special gràcia de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVIII. dies de maig en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils e devots vassalls e servidors, los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.³⁸³

92.

1380, maig 28. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga en les diferències ocasionades per la disputa del priorat en el convent dels agustins de la ciutat per tal que finalitze el conflicte.

AMV, LM g³-4, ff. 160v-161r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Creem que sàpia la vostra excel·lència com lo monestir dels frares augustins d'aquesta ciutat, per alcunes dissensions dels singulars del covent d'aquell monestir, és cuydat venir alcunes vegades a desolació, e senyaladament en los presents dies per alteració del priorat, car uns volien en prior frare Jacme Escuder e altres frare Bernat Çaragoça, qui ja és prior, e lo governador e nosaltres, per reverència de Déu e per bé e bon estament del dit monestir, som-nos entreposats a tolre amigablement aquesta dissensió e, ab ajuda de Déu, havem reduïts a concòrdia los dits frares e havem fet que aquells qui temen ab la partida del dit frare Jacme Escuder se callen del priorat d'aquell, e trobam de assentiment comun e dels demés que al dit priorat serà \pus/ agradable e pus covinent .I. de .II. qui han fama, e creem que axí sia dels mellors e dels pus honests frares que y sien, ço és, lo dit frare Bernat Çaragoça o frare Augustí Jener. D'aquesta raó lo maestre en theologia qui ací és del dit orde escriu a lur provincial. On, senyor, supplicam humilment a la vostra

¶ ³⁸⁰ Ratllat: *torn la*. ¶ ³⁸¹ Ratllat: *paga*. ¶ ³⁸² Ratllat: *en farets*. ¶ ³⁸³ Al marge esquerre, escrit en

lletra de l'època: *Cum fuisset amissa fuit iterum redacta in forma sub die .XXII^a. iunii.*

magnificència que deny e li plàcia per mercè dar loch en quant sia en vós, senyor, que .I. dels propnomenats .II. frares sia elet al dit priorat, e en açò, senyor, farets bé al dit monestir e nosaltres ho haurem a special gràcia de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVIII. dies de maig en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils e devots vassalls e servidors, los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

93.

1380, juny 6. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que Ramon de Vilanova, el seu enviat, li donarà sobre les bandositats que assolen el regne.

AMV, LM g³-4, f. 164r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Supplicam humilment a la vostra reyal excel·lència que deny e li plàcia dar creença a les paraules que a la dita excel·lència explicarà mossèn R(amon) de Vilanova de part nostra sobre los affers dels bandos d'aquest regne, dels quals affers lo dit mossèn R(amon) és informat largament per nosaltres, e d'aquèn sia mercè vostra proveir-hi degudament, e haurem-ho, senyor, a special gràcia de la vostra magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VI. de juny en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor,³⁸⁴ vostres humils vassalls e servidors, los jurats de València, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

94.

1380, juliol 16. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que Francesc Urgellés, el seu enviat, li donarà, i que prenga les determinacions que calga.

AMV, LM g³-4, f. 172v.

¶ ³⁸⁴ Ratllat: -s.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt senyor:

A la vostra reyal excel·lència humilment supplicam que deny e li plàcia per mercè dar creença a les paraules les quals a la dita excel·lència explicarà de nostra part en Francesch Urgellés, notari, síndich nostre e d'aquesta ciutat, qui per alguns affers d'aquella va envers aquexes partides, e sobre³⁸⁵ ço que explicat serà de acostumada clemència proveir, e açò, senyor, haurem a special gràcia de la vostra magnificència, la qual³⁸⁶ nostre senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVI. dies de juliol en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

95.

1380, agost 3. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que li donaran Galceran de Vilarig i Ramon de Vilanova, enviats seus, i que actue en conseqüència.

AMV, LM g³-4, f. 174v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Nosaltres havem informats plenerament a mossèn R(amon) de Vilanova e a mossèn Galceran de Vilarig sobre alguns³⁸⁷ affers nostres e d'aquesta vostra ciutat,³⁸⁸ los quals³⁸⁹ a la vostra excel·lència ells poran explicar largament. On supplicam molt humilment a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia per mercè dar creença a tot ço que a aquella los dits cavallers e qualsevol d'aquells explicaran de nostra part, e sobre allò de acostumada clemència proveir, e haurem-ho, senyor, a special gràcia e mercè de la vostra magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, conserve \e exalce/ en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .III. dies d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶³⁸⁵ Ratllat: *les dites*. ¶³⁸⁶ Ratllat: *per*.
¶³⁸⁷ Ratllat: *nostres*. ¶³⁸⁸ Ratllat: *sen*. ¶³⁸⁹ Ratllat: *ell*.

96.

1380, agost 25. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que el seu enviat, Jaume Felemir, li donarà, per a després proveir adequadament.

AMV, LM g³-4, f. 179v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

A la vostra magnificència humilment supplicam que deny e li plàcia per mercè dar creença a les paraules les quals a la vostra excel·lència explicarà de nostra part en Jacme Felemir, notari, sotssíndich nostre e d'aquesta ciutat, qui per alguns afers d'aquella va a vostra reyal cort, e, sobre \ço/ que explicat haurà, de justícia e de acostumada clemència proveir, e açò, senyor, haurem a special do e gràcia de la vostra senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXV. dies d'agost en l'any .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, jurats e pròmens de València, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

97.

1380, setembre 14. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga a favor seu davant el monarca portuguès, l'armada del qual ha capturat certes mercaderies pertanyents a comerciants valencians, per tal que puguen recuperar-les o bé rebre'n indemnització.

AMV, LM g³-4, ff. 181v-182r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 167-168.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

Ardits certs havem haüts que'l rey de Portugal, ab naus armades, ha preses en ses mars algunes fustes carregades de mercaderies de catalans passants per les dites mars³⁹⁰ anan o vinén a o de viatge de Flandres, hoc encara que d'algunes fustes carregades³⁹¹ \en/ major partida de mercaderies d'altres persones e en alguna poca partida de mercaderies de catalans ha fetes traure e retengudes les mercaderies

¶³⁹⁰ A l'original: *marts*. ¶³⁹¹ Ratllat: *per*.

dels catalans e lexades anar les mercaderies de les altres persones³⁹² ab les lurs fustes. Entre les quals mercaderies axí preses e retengudes hi ha de mercaders d'aquesta ciutat en moltes e grans quantitats e valor. No sabem de cert la raó per què, mas diu-se que'l dit rey ho fa per reintegrar-se de ço en què afferma que vós, senyor, li seríets tengut; emperò, qualque sia la raó, cert és que no és per fet o causa dels dits mercaders, e per ço, senyor, ab humil e deguda reverència parlan, és de gran entrenyorament esguardades dues coses: la primera, que aquests mercaders, sens lur peccat e culpa, hajen tal pena e dan, e majorment car n'i ha alguns qui'n romandrien del tot desfets; e la segona, car per tals o semblants coses l'art e actes de mercaderia, que és cosa per la qual les terres se poden mils enriquir, se irien, perdre e lunyar de vostra terra e senyoria. On, senyor, ab aquella major devoció que podem, supplicam humilment la vostra excel·lència que deny e li plàcia per mercè proveir en los dits affers per tal manera que·ls dits nostres mercaders cobren ço del lur, e que d'ací avant sien preservats de tals marques e dampnatges, e en açò, senyor, retrets deute a justícia e a la vostra reyal preeminència e'n farets gran caritat e assenyada gràcia als dits mercaders e a nosaltres, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de \tots/ sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIII. dies de setembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

98.

1380, setembre 17. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no intervinga en els processos judicials que les autoritats municipals encetaran contra algunes persones sospitoses de haver comès delictes.

AMV, LM g³-4, ff. 182v-183r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per algunes presumpcions e sentiments que haguem e havem de ésser gabelle, e encara gabelles o mals empreniments entre alguns d'aquestes partides, nosaltres, considerants que açò és cosa molt desplaent a Déu, molt odiosa a la senyoria temporal e molt dampnosa a la cosa pública, acordam secretament, ab algunes sàvies persones, de encercar la veritat d'aquests affers e de proceir contra los difamats

¶ ³⁹² Ratllat: *ab \aquelles/ aytals fustes.*

o sospitoses de tal crim, e axí s'és seguit que yo, justícia, al qual pertany ordinàriament, he proceït ab assistència de nosaltres, governador e jurats, contra alguns preses e denunciats d'aquesta raó a reebre confessions e d'aquèn a altres actes, e, axí mateix, a citacions contra altres qui's són desats o absentats per aquesta raó, e tots, ab ajuda de Déu, entenen continuar e acabar mijançant justícia aquests proceïments per manera que'ls qui seran \a/trobats culpables, segons lurs demèrits hajen deguda punició a correcció lur e a exemple d'altres. On, senyor, com dup-tem que alguns dels dessús dits, e senyaladament dels absents, no impetren de vós, senyor, per amichs curials o per importunitat o per altra manera guiatge, sobresseïment o altra provisió contrària als dits proceïments, e açò, senyor, axí com mils sab la vostra magnificència, sia cosa de mal exemple, per tal, humilment supplicam a la vostra excel·lència que deny e li plàcia per mercè no atorgar sobre aquests affers alguna contrària provisió, mas voler e consserir que, axí en los recorrents a vostra cort si preses poran ésser com en los qui són o poran ésser ací preses e atrobats culpables, sia e puxa ésser proceït degudament, e en açò, senyor, farets bé a la cosa pública e encara a la vostra senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a³⁹³ .XVII. de setembre del any .LXXX.

Senyor, vostres humils servidors.

99.

1380, setembre 18. València.

Els jurats de València supliquen al rei que ordene a les autoritats del regne aturar el procés portat a terme contra una nau portuguesa capturada recentment fins que un plet entre la dita nau i un jueu de la ciutat siga resolt.

AMV, LM g³-4, ff. 183v-184r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Pochs dies \ha/, notificam a la vostra excel·lència la ocupació per lo rey de Portugal en ses mars, ab naus armades, feta de moltes e diverses mercaderies e sotsmeses vostres navegants³⁹⁴ \en e de/ Flandes e passants per les mars del dit rey.³⁹⁵ Per raó de la qual ocupació, lo governador,³⁹⁶ a instància d'alcuns mercaders d'ací dampnificats en la dita manera, manà e feu emparar e detenir en aquesta plaja una pròpia nau del dit rey a qualque segurtat dels dits mercaders. Ara, per part de Jacob Xambell, juheu d'aquesta ciutat, havent, segons que's diu ja temps

¶³⁹³ Ratllat: a. ¶³⁹⁴ Ratllat: per.

¶³⁹⁵ Ratllat: per los quals ardots. ¶³⁹⁶ Ratllat: per vós, senyor, d'aquest regne.

ha passat, marcha contra sotsmeses del dit rey, és demanada instantment execució de la dita nau per satisfer a ell de sa demanda, e d'açò se diu que ha haüda provisió de vós, senyor, novellament.

On, senyor, jassia entre los dits mercaders d'una part e lo dit juheu de la part altra sia contrast per la dita nau, emperò, parria expedient, salva tota vegada mellor intenció e volentat de la vostra senyoria, que de la dita nau a present no's degués fer execució per la dita marcha o per altra raó,³⁹⁷ mas tant solament retenció tro a tant que vós, senyor, \d'aquest fet/ haguéssets escrit al dit rey e, haüda sa resposta o per altra manera, hi haguéssets proveït, car fer de present la dita execució poria torbar o noure al fet dels dits mercaders, e sobreseure en aquella manera no perjudicaria a alcú, com tota hora³⁹⁸ que a vós, senyor, plagués, \se/ poria³⁹⁹ acabar. Per aquesta intenció, senyor, supplicam humilment a la vostra reyal magnificència que deny e li plàcia per mercè manar als governador, batle general e altres officials e commissaris vostres que en fer la dita execució a instància del dit juheu o d'altre havent marcha, sobreseguen tro altre manament hajen de vós, senyor, e que, entretant, meten e conserven la dita nau en bon port e recapte, e en açò, senyor, farets bé als dits affers e nosaltres ho haurem a special gràcia de la vostra reyal senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, conserve en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XVIII. dies de setembre en l'any .LXXX.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, \los/ jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

100.

1380, setembre 24. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga a favor seu en el conflicte que mantenen amb la vila de Morella per privilegis concedits en el passat a la ciutat i que, si es perdessen, podrien posar en perill l'abastiment de carn.

AMV, LM g³-4, ff. 184v-185r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 108-109.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Axí com la vostra magnificència sab mils, aquesta ciutat e tota altra de gran poble no ha ne pot haver de si collites d'esplets e criances de bestiar bastants a sa

¶³⁹⁷ Ratllat: *manera*. ¶³⁹⁸ Ratllat: *vegada*. ¶³⁹⁹ Ratllat: *ésser feta*.

provisió, ans cové que de totes ses encontrades, e encara d'altres parts lunyadanes, sia soccorreguda, car en altra manera no poria haver sosteniment ne durada, e per aquesta raó los molt alts reys precessors vostres e vós, senyor, feren e fes diverses privilegis e provisions en favor e sosteniment de la dita ciutat, axí com inhibicions de no traure blats ne bestiar covinents a desfer del regne e en altres maneres. Ara no sabem d'on ne per què som per aquestes raons en la major fortuna del món, car d'una part los de la ciutat de Xàtiva e de la vila d'Algezira, no per necessitat, mas per volentat lur contra expresses privilegis nostres, s'esforcen fer e tenir inhibicions de no traure blats de lur terme per portar ací, e en açò senyaladament los d'Algezira, parlan ab humil reverència, són tant favorejats per vós, senyor, e per la senyora reyna que tro ací no havem poguda obtenir justícia, no constrastant que en vostra cort d'alcun temps a ençà hajam tengut síndich contínuament d'altra part, com de carns, e senyaladament de moltons, haguéssem e hajam tanta fretura que les gents no'n podien haver e haguéssem sabut que açò esdevenia per la treta que's fahia a palés dels moltons del dit regne contra exprés privilegi.

Lo⁴⁰⁰ governador, a instància nostra, tramès en les partides de Morella lo seu lochtinent a vedar la dita treta, e com volgués per justícia, usar de son offici, és estat obeït e tractat tan gallardament per los justícia, jurats e poble de la dita vila, campana repicada e host feta, no sens avallot e furor en tant que'l dit lochtinent és estat e és en perill de sa persona e li han pres porter, saig e altres de sa companya que han poguts haver, segons que la vostra magnificència mils e pus largament porà veure per la letra del dit lochtinent de governador a ell e a nosaltres tramesa, la qual en sa pròpia forma trametem a la vostra magnificència, e, jassia, molt gran senyor, los dessus dits hajen dada e donen raó a nosaltres de fer contra ells procés de fet, puys ells han fet tal procés e no volen ésser obedients e justiciables e a vostres officials. Emperò, pensants que no'ns hi cabia valer ne ben estar, e majorment car ells e nos havem rey e senyor qui a cascuns darà son dret e hi farà justícia, havem acordat escriure'n a la vostra senyoria.

Per tal, molt gran senyor, totes les dites coses anunciam e notificam a la vostra excel·lència. Supplicam humilment a quella que deny e li plàcia per mercè voler e consentir que'l dit governador, qui ara se'n va vers les dites partides de Morella, per aquesta raó hi faça justícia, tota remissió, sobresehimment e altra qualsevol gràcia o provisió de vós, senyor, cessants e denegades, car, en altra manera, senyor, no seria àls sinó dar a ells audàcia de inobediència e de malignitat, e a nosaltres ocasió de viure en misèria per fretura de viandes, e d'aquèn procehir contra ells de fet, axí com a cascuns animals és dat haver vianda per natural vida. E en açò, \senyor/, farets justícia e assenyalada gràcia a nosaltres, qui per aquesta raó e altres entenem trametre prestament missatgers a la vostra magnificència,

¶⁴⁰⁰ Paraula repetida.

la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. dies de setembre en l'any .LXXX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

De semblant raó fo escrit al senyor duch.

101.

1380, setembre 24. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que li farà misser Bonifaci Ferrer, el seu enviat.

AMV, LM g³-4, f. 185v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per alguns affers⁴⁰¹ d'aquesta ciutat trametem de present⁴⁰² a la vostra royal excel·lència per special⁴⁰³ missatger⁴⁰⁴ nostre micer Bonifaci Ferrer, doctor en decrets,⁴⁰⁵ \ciudadà nostre/, sobre los dits affers plenerament informat. On, \senyor/, supplicam molt humilment a la vostra⁴⁰⁶ \magnificència/ que deny e li plàcia per mercè lo dit nostre missatger benignament reebre e oir, e dar creença a les sues paraules de part nostra, e d'aquèn sobre los affers per ell explicadors de justícia e de acostumada clemència proveir. E haurem-ho, senyor, a special gràcia e mercè de la vostra⁴⁰⁷ \senyoria/, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. dies de setembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors los jurats e pròmens de la ciutat de València qui,⁴⁰⁸ besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶ ⁴⁰¹ Ratllat: *necessaris*. ¶ ⁴⁰² Ratllat: *per s*.
¶ ⁴⁰³ Ratllat: *-s*. ¶ ⁴⁰⁴ Ratllat: *-s*. ¶ ⁴⁰⁵ Bonifaci Ferrer (1355-1417), jurista i frare de Vicent Ferrer, dues figures importants al regne de València, sobretot durant la celebració del Compromís de Casp de 1412. Vegeu A. Esponera, *Bonifacio Ferrer, un valenciano muy poco conocido*, València, Institució Alfons el

Magnànim, 2013 i A. Furió, «El paper dels germans Vicent i Bonifaci Ferrer en el Compromís de Casp», a A. Ferrer, J.-M. Gómez i E. Ferrer (dirs.), *Actes del Seminari Bonifaci Ferrer (1355-1417) i el seu temps*, Salzburg, Universität Salzburg, 2018, pp. 53-64.
¶ ⁴⁰⁶ Ratllat: *re senyoria*. ¶ ⁴⁰⁷ Ratllat: *magnificència*. ¶ ⁴⁰⁸ Ratllat: *pres*.

102.

1380, octubre 19. València.

Els jurats de València supliquen al rei que, a causa de la mort de Francesc Marrades, batlle general, en trie el successor amb prudència.

AMV, LM g³-4, f. 192v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

Axí com ha plagut a Déu, en Francesch Marrades,⁴⁰⁹ vostre conseller e batle general d'aquest regne, finà sos dies a nit passada, e ses exèquies són estades huy celebrades. Nostre Senyor⁴¹⁰ \Déu/, per sa mercè, l'aculla ab sos elets.⁴¹¹ Creem que⁴¹² ho farà segons la bona vida e bona fi d'aquell, axí com de ver prom, e plus no dehim sobre açò. Mas com, senyor, en l'offici⁴¹³ de la dita batlia vaja molt⁴¹⁴ al \bé del/ patrimoni⁴¹⁵ de vós, senyor,⁴¹⁶ e al bé d'aquesta ciutat e de son regne, supplicam, ab aquella major humilitat e affecció que podem, a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia per mercè proveir al dit ofici de tal persona e, senyaladament,⁴¹⁷ de béns temporals, abundant que per necessitat o fretura no covenga fer alcuna cosa sinistra ans, per⁴¹⁸ sa opulència e altres virtuts, lo dit ofici sia ben regit a laor de Nostre Senyor Déu a servii de vós, senyor, e a profit de la cosa pública del dit regne. E en açò, senyor, farets bé a vostre patrimoni e al dit regne, e nosaltres ho haurem a mercè e notable gràcia de la vostra magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIX. dies d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

103.

1380, novembre 9. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que Domingo Mascó, el seu enviat, li donarà, i que actue després en conseqüència.

AMV, LM g³-4, f. 204r.

¶⁴⁰⁹ Ratllat: *batle nostre general.* ¶⁴¹⁰ Ratllat: *l'aja s.* ¶⁴¹¹ Ratllat: *segons voluntat e comuna opinió de tots, axí com a ver prom que-l tenien e ho era ab veritat, e axí s'és mostrat en sa bona finada, e pus no de-*

him sobre açò. ¶⁴¹² Ratllat: *\preserve/.* ¶⁴¹³ Ratllat: *que en lo que ell tenia.* ¶⁴¹⁴ Ratllat: *no tant solament.* ¶⁴¹⁵ Ratllat: *e altres affers.* ¶⁴¹⁶ Ratllat: *ans encara.* ¶⁴¹⁷ Ratllat: *opol opulenta.* ¶⁴¹⁸ Ratllat: *açò.*

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Humilment supplicam a la vostra reyal excel·lència que deny e li plàcia dar creença a les paraules que a la dita excel·lència micer Domingo Mascó, \doctor en leys/, explicarà de part nostra, e sobre allò per vostra mercè de justícia e de gràcia⁴¹⁹ benignament proveir, e haurem-ho, senyor, a special gràcia de la vostra magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, conserve en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .IX. dies de noembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, los jurats e pròmens de València, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

104.

1380, desembre 1. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no nomene Domingo Llull com a lloctinent de batle general, perquè seria perjudicial per al regne.

AMV, LM g³-4, ff. 206v-207r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 75-76.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Creem que record a la vostra magnificència com, mort en Francesch Marrades, vostre batle general d'aquest regne, nosaltres encontinent per nostra letra notificam la sua mort. Supplicam humilment a la vostra excel·lència que fos sa mercè proveir de tal persona al offici de la dita batlia que aquell ne fos ben regit a laor de Déu e servii vostre e profit de vostre patrimoni e bé de la cosa pública del dit regne, e senyaladament fem expressa menció que la \dita/ persona fos opulent, enaxí que per fretura de béns temporals no li covengués fer alcuna cosa sinistra, e açò, senyor, a expressar-nos mogué, sab Déu, bon zel no solament per consell escrit de savis antichs e de ley divinal e humanal, ans encara per experiència maestra de totes coses.

Axí's seguí⁴²⁰ que la vostra reyal providència, la qual no fretura de instrucció, hi ha proveït per la dita manera ordenan al dit offici mossèn Aznar Pardo,

¶⁴¹⁹ Ratllat: *de acost*.

¶⁴²⁰ Ratllat: *-s*.

del qual sab Déu que sens tota ficció e adulació fom e som molt contents no tant solament per mèrits de ses virtuts, mas encara per sa generació, car pot-se dir ab veritat que comunament nos som mils trobats ab oficials aragoneses e no·ns hen cal pus decla\rrar/, car bé ho sab la vostra excel·lència, mas, ab temor e reverència de la vostra senyoria parlan, no·ns par, si dir és legut, que⁴²¹ axí·s sia seguit en lo lochtinent del dit ofici, en lo qual comunament està de més lo regiment del dit ofici, car diu-se que vós, senyor, per importunitat d'alcuns, havets atorgat que en Domingo Luyll per vigor d'una concessió \a aquell/ ja en temps del dit en Francesch Marrades feta, tenga la dita lochtinència.

Plauria·ns, sab Déu, que res no·ns hi calgués dir, mas⁴²² feeltat nos \hi/ astreny, e per ço, ab les dites temor e reverència, certificam la vostra senyoria que no tant solament per indigència e inòpia, ans \encara/ per altres defalliments de què·ns callam per ben estar, la dita lochtinència en lo dit en Domingo és⁴²³ e appar inconvenient en tant que és quasi derrisió del dit ofici de batlia, e majorment per consideració dels passats qui aquella han tenguda e qui foren e són hòmens solemnes e de gran estament, axí com en Berenguer de Manresa, en Johan de Solanes, en Jacme del Mas, en Pere Marrades, en R(amon) de Soler e altres notables persones. Si vostra mercè serà, senyor, \de/ proveir en lo dit fet, \molts/ béns se'n seguiran, ço és, profit a vostre patrimoni, honor al dit ofici e, \per consegüent/, al dit batle e bé a la cosa pública, hoc encara relevació de molts affanys e treballs nostres, los quals en tant són o seran menors en quant vós, senyor, tenits o tendrets bons oficials, e pot considerar la vostra excel·lència que, no sens causa, lo dit en Francesch Marrades no poch sostenir en lochtinent lo dit en Domingo, ans per importunitat o necessitat d'aquell, volch més reembre e reemé la dita lochtinència per certa quantitat que·n donà al dit en Domingo de \volentat de/ vostre tresorer, e parria⁴²⁴ egualtat, \salva la dita reverència/, que puyt una vegada li és reemuda, degué del tot cessar. Pensam que la vostra excel·lència, puyt n'és certificada, hi proveirà degudament, e axí li'n supplicam humilment e ho demanam per gran, singular e do special de la vostra magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, primer dia de deembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶⁴²¹ Ratllat: *ço*.

¶⁴²² Ratllat: *per lo*.

¶⁴²³ Ratllat: *inc*.

¶⁴²⁴ Ratllat: *que li fos assats*.

1380, desembre 8. València.

Els jurats de València notifiquen al rei les accions portades a terme pel marquès de Villena en la pacificació del regne i l'eliminació dels bàndols.

AMV, LM g³-4, f. 209r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 30-31.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Recordar pot a la vostra excel·lència com alguns dies són passats vós, senyor, ab special letra vostra, comanàs lochtinència al egregi marquès de Villena⁴²⁵ sobre la pacificació dels bandos d'aquest regne, e manà's a nosaltres ab letres e en altra manera que sollicitan lo dit marquès e per altres maneres treballàssem en la dita pacificació, per la qual raó, procedents moltes e diverses letres entre lo dit marquès e nosaltres, com aparegués necessari als affers, ell e lo governador e alguns notables hòmens⁴²⁶ e nosaltres venguem ensemps a parlament en la vila d'Algezira, on, après moltes raons, fon concordada certa via e manera per la qual degué ésser proceït a la dita pacificació, e d'aquèn, segons lo dit acord, lo dit marquès tramès ses letres a cascuns del dit bando a ésser denant ell en la dita vila a dies certs, és a saber, als⁴²⁷ del bando \dels Centelles/ al .X^{en}. dia de jener propinent e als⁴²⁸ del altre bando \dels Vilaraguts/ al .XV^{en}. dia del dit mes.

Les quals letres,⁴²⁹ per porter ab notari públich que nos hi tremetem, són estades presentades a tots los⁴³⁰ \de cascun/ bando personalment o a specials procuradors lurs e en altres legítimes maneres, exceptat al⁴³¹ noble en P(ere) de Vilaragut, com aquell o algun procurador seu no sia estat atrobat \en aquest regne/, car diu-se que té sa habitació en Çaragoça, e per ço, entre lo dit marquès e nosaltres, fò acordat per letres que ho notificàssem a la vostra senyoria e que aquella, si fos⁴³² sa mercè,⁴³³ manàs sots certa pena al dit noble que al dia e loch dessús dits comparegués denant lo dit marquès.⁴³⁴ E aytant, senyor, com podem entendre, lo dit fet, ab ajuda de Déu, té bona via, vullas per lo⁴³⁵ gran voler e bona cura que y veem haver lo dit marquès, vullas per altres sentiments, ara, \senyor/, havem sabut que'l dit marquès ha haüda letra de vós, senyor, que a dia cert del dit mes de

¶ ⁴²⁵ Alfons el Vell (1332-1412), marquès de Villena, comte de Dènia i Ribagorça i duc de Gandia. Sobre la vida d'aquest personatge i el seu paper polític a la Corona d'Aragó, vegeu J. Castillo , *Alfons el Vell, duc reial de Gandia*, Gandia, CEIC Alfons el Vell, 2012. ¶ ⁴²⁶ Rat-

llat: *del eglie*. ¶ ⁴²⁷ Ratllat: *los*. ¶ ⁴²⁸ Ratllat: *altres*. ¶ ⁴²⁹ Ratllat: *ab notari*. ¶ ⁴³⁰ Ratllat: *del dit*. ¶ ⁴³¹ Ratllat: *a'n P(ere)*. ¶ ⁴³² Ratllat: *dessexir*. ¶ ⁴³³ Ratllat: *fes*. ¶ ⁴³⁴ Ratllat: *e havíem e havem esperança en Déu que la dita pacificació*. ¶ ⁴³⁵ Ratllat: *bon*.

jener sia a Çaragoça per la coronació de la senyora reyna,⁴³⁶ e com aparega que ell bonament no poria satisfacer al un fet e al altre ensemps, e duptem⁴³⁷ haver càrrech o reprensió si totes aquestes coses no notificàvem a la vostra reyal senyoria per ço que aquella, certificada mils, hi pusca proveir.

Per tal, senyor, totes e sengles \les dites/ coses anunciam e notificam a la vostra magnificència, e aquella orden-hi e man tot ço que deny e tenga per bé, e si per ventura sa mercè serà, que'l dit marquès degués o deja ací romandre per continuar e acabar, si plaurà a Déu, l'acte de la dita pacificació, \en tal cas/ plàcia a la vostra senyoria manar o fer manar al dit noble en P(ere) de Vilaragut sots certa e gran pena que al dia e loch dessús assignats als del seu bando sia e comparega per si o per special e bastant procurador denant lo dit marquès, e de ço que la vostra senyoria sobre açò acordarà sia sa mercè \per sa letra/ certificar a nosaltres per ço que y puxam retre nostra diligència a⁴³⁸ \laor/ de Nostre Senyor Déu e \a servii/ de vós, senyor, e a bé e bon estament d'aquesta vostra ciutat, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VIII. dies de deembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

106.

1381, gener 3. València.

Els jurats de València notifiquen, en primer lloc, que investigaran qui és l'autor d'un missatge tramès a la cort amb informació falsa sobre ells i el governador del regne, i, en segon lloc, informen de la propera elecció de missatgers per a presenciar la coronació de la reina i tractar l'afet del cisma de l'Església.

AMV, LM g³-4, f. 213r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per letra de la vostra magnificència és estat intimat a nosaltres que per alguns seria estat dit que'n R(amon) Nebot, assessor de la Governació d'aquest regne, hauria escrites a la vostra excel·lència algunes paraules⁴³⁹ denotants minva o injúria

¶ ⁴³⁶ Sibil·la de Fortià, reina consort de la Corona d'Aragó i quarta i última esposa de Pere el Cerimoniós (r. 1377-1387). ¶ ⁴³⁷ Ratllat: *ésser*.

¶ ⁴³⁸ Ratllat: *sup*. ¶ ⁴³⁹ Ratllat: *en injúria*.

de mossèn lo governador e càrrech nostre. Les quals paraules en la dita letra són expressades, e, testificats allí en veritat, vós, senyor, que aytals coses⁴⁴⁰ a la vostra senyoria lo dit en R(amon) no hauria escrites,⁴⁴¹ e com vós, senyor, hajats a cor saber de qui hauriem haüdes les dites paraules, manats a nosaltres que encontinent per letra nomenem a la vostra senyoria les persona o persones que aquelles paraules⁴⁴² haurien a nos dites. A les quals coses, senyor, ab humil e deguda reverència responents, certificam la vostra senyoria que nos,⁴⁴³ segons \altre/ vostre manament, havem ja proceït a elecció de missatgers per la coronació de la senyora reyna e per lo fet de la dissensió de la Ecllésia. Los quals missatgers⁴⁴⁴ al dia assignat seran en la vostra reyal cort, Déu volent, e com ells sien certs e cer<ti>ficats del⁴⁴⁵ fet⁴⁴⁶ del dit en R(amon) Nebot aytant com nos hi sabem, poran-ho pus largament recitar a la vostra reyal senyoria,⁴⁴⁷ la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .III. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

107.

1381, gener 9. València.

Els jurats de València recorden al rei que ja en el passat havien notificat l'existència de confabulacions i que estaven intentant de posar-hi fi. Ara, però, han rebut una lletra amb la qual el monarca vol reservar-se l'última paraula en els processos que s'estan portant a terme, cosa que dificulta la tasca de les autoritats, i per això supliquen que siga derogada.

AMV, LM g³-4, f. 214r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

Alcun temps és passat per nostres letres notificam a la vostra excel·lència que com nos haguéssim alguns sentiments e senyals de gabella entre alcunes perverses persones d'aquest regne,⁴⁴⁸ e entenéssem⁴⁴⁹ de tot nostre poder e cura inquirir d'aquest fet e punir los culpables, supplicàvem a la vostra senyoria que⁴⁵⁰ fos sa mercè per via de guiatge de sobreseïment o d'altra⁴⁵¹ \provisió/ no dar loch a embargar la inquisició e execució d'aquest fet, e la vostra senyoria per ses letres axí

¶⁴⁴⁰ Ratllat: *lo do a vós.* ¶⁴⁴¹ Ratllat: *ans per.*
 ¶⁴⁴² Ratllat: *a nos.* ¶⁴⁴³ Ratllat: *ha.* ¶⁴⁴⁴ Ratllat:
 se. ¶⁴⁴⁵ Ratllat: *dit.* ¶⁴⁴⁶ Ratllat: *aytal.* ¶⁴⁴⁷ Rat-

llat: *e axí-ns hen som.* ¶⁴⁴⁸ Ratllat: *supplicàvem*
a la vostra senyor. ¶⁴⁴⁹ Ratllat: *ab.* ¶⁴⁵⁰ Ratllat:
deyà. ¶⁴⁵¹ Ratllat: *embargament.*

ho atorgà e-n sollicità e feu commissió a nosaltres, governador e justícia, dels dits affers, e jassia que alguns dies fóssem vists a \intenció d'alcuns/ qui los affers no sabien no proceir o no curar dels dits proceïments, emperò, en veritat està, senyor, que nosaltres no cessàvem⁴⁵² \ne cessam/ de cercar secretament los dits affers e⁴⁵³ \enquerir la/ via de veritat en aquells, la qual en⁴⁵⁴ \tals/ affers qui versemblant estan⁴⁵⁵ pregonament celats és difícil de trobar, mas, ab ajuda de Déu, qui verament hi ha mostrat de son poder, havem trobada pochs dies ha e uberta la via de la veritat del dit fet en tant que .I. pervers hom, qui par ollà e principi d'aquests mals, per proves assats covinents e per provables conjectures, és estat⁴⁵⁶ precedent, coneixença e pronunciació qüestionat, e ha dit⁴⁵⁷ \molt e massa/ de si e assats d'altres,⁴⁵⁸ per la qual raó de dia en dia contínuament proceïm a presó e procés dels altres, e ara és-nos estada presentada per vostre procurador fiscal una letra de la qual a la vostra senyoria trametem trellat enclòs dins la present, e per la qual appar que vós, senyor, vullats reservar a vós la difinitiva dels dits affers, e verament, senyor, ab humil reverència parlan,⁴⁵⁹ no és àls sinó torbar o laguiar los dits affers e tolre la devoció a nos e a les gents de justícia e de bon estament del regne.

És opinió d'alcuns que aquesta provisió sia exida de tresorer per⁴⁶⁰ \intenció de emoluments/, e verament va errat, car la condició d'aquests \hòmens/ no fa per⁴⁶¹ \ell/, com sien persones de poca lana, e⁴⁶² axí ho poria pensar ell e tot sa entenent que persones tant o quant oppulents no's metrien en tals malefícis, e, jassia la dita letra,⁴⁶³ salva tota vegada la vostra reyal magnificència, sia contra fur e noïble al bon estament d'aquest regne. Emperò, a major nostre descàrrech, totes les dites coses anunciam a la vostra reyal excel·lència, supplican humilment a aquella que deny e li plàcia per mercè la dita letra revocar, e en açò, senyor,⁴⁶⁴ \farets/ gran bé a tot aquest regne e gràcia assenyada a nosaltres, qui hi entenem fer tals coses que plauran a⁴⁶⁵ Nostre Senyor Déu e a vós, senyor, e a totes les gen\ts del regne, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excellent persona en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .IX. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors, los governador, justícia en criminal e jurats de València, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶ ⁴⁵² Ratllat: *secretament*. ¶ ⁴⁵³ Ratllat: *de trobar*.
 ¶ ⁴⁵⁴ Ratllat: *semblants*. ¶ ⁴⁵⁵ Ratllat: *són*. ¶ ⁴⁵⁶ Ratllat: *mijança*.
 ¶ ⁴⁵⁷ Ratllat: *assats*. ¶ ⁴⁵⁸ Ratllat: *e ara*. ¶ ⁴⁵⁹ Ratllat: *és*.
 ¶ ⁴⁶⁰ Ratllat: *bé de son ofici*. ¶ ⁴⁶¹ Ratllat: *tresorer*.
 ¶ ⁴⁶² Ratllat: *po*. ¶ ⁴⁶³ Ratllat: *sia*.
 ¶ ⁴⁶⁴ Ratllat: *farets servii a Nostre Senyor Déu e*.
 ¶ ⁴⁶⁵ Ratllat: *Déu e*.

1381, gener 15. València.

Els jurats de València supliquen al rei que escriga al bisbe de la ciutat per tal que no intervinga en els processos penals que s'estan portant a terme contra alguns delinqüents.

AMV, LM g³-4, f. 216r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Ja per altres lletres havem notificat a la vostra excel·lència com, per alguns sentiments que havíem de ésser gabella entre alguns d'aquestes partides, començam fer procés contra alguns en qui per algun temps no poguem trobar, ço que enteníem per pregonea de secret que sol ésser en tals coses, e com, poch dies ha, Nostre Senyor Déu nos havia uberta carrera de la veritat, specialment per confessió de .I. dels denunciants, lo qual, mijançant justícia, fo qüestionat. És-se seguit enaprés que alguns per lo dit qüestionat inculpats foren preses, e, com volguessen proceir contra aquells, lo senyor bisbe demanà alguns d'aquells, los quals afirmava que eren coronats, e per veritat, senyor, a fi que no fóssem embargats, metem-nos en tractament ab lo dit bisbe e avenguem ab ell que, de .IIII. que eren los al·legans corona, li remetéssem los .III. qui no eren conjugats, e que contra lo quart, qui és conjugat e appar .I. dels pus principals, fos procehit a qüestions per nos entrevinent .I. comissari del dit bisbe e en nom seu per tal que fos satisfet a la intenció de cascuns, ço és, a la sua per son descàrrech e a la nostra per saber la veritat del fet e los culpables en aquell.

Ara, lo dit bisbe, ab gran instància, demanà⁴⁶⁶ lo dit coronat, e dubtam encara que no ns deman algun dels altres qui romanen, los quals se diu que han corona, jassia no la porten ne la han al·legada tro aquí, mas és dupte que no la hagen e que no la al·leguen, com sien persones letrades, jassia conjugades, e si açò lo dit bisbe fahia, no seria àls sinó torbar aquests affers e no trobar la veritat d'aquells e lexar impunits tants e⁴⁶⁷ tals maleficus. On, senyor, con (*sic*) en aquells vaja molt a la vostra corona e al bé de la cosa pública d'aquest regne, supplicam humilment a la vostra senyoria que deny e li plàcia per mercè escriure al dit bisbe que's caïll d'aquesta cosa e que permeta ésser fets per nosaltres processos e punicions contra los culpables ne en açò ns faça algun embarch o contrast, ne encara procés alcú públich o secret contra nos ne contra altres entrevinents en los proceïments dessus dits. Apposam, si vostra mercè serà, tan forts o tals paraules al dit bisbe, e encara a son official, que en tot cas sien induïts a fer ço que dit és, e en açò, senyor, farets bé a vostra senyoria e a la cosa pública de tot aquest regne, e mantenga Nostre

¶⁴⁶⁶ Ratllat: *alcuns dels altres*. ¶⁴⁶⁷ Ratllat: *tants*.

Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XV. de jener en l'any .LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors, los governador, justícia en criminal e jurats de València, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

109.

1381, gener 15. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga en l'afer dels criminals donant certes instruccions al justícia de la ciutat perquè actue sense tenir en compte les al·legacions d'aquells qui diuen ser del clergat.

AMV, LM g³-4, ff. 216v-217r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

Jassia mossèn lo governador, lo justícia en criminal e nosaltres per altra letra de present hajam escrit e supplicat a la vostra magnificència d'alcunes provisions reals necessàries a acabament dels proceïments qui's fan ací contra alguns delats e inculpats de gabella, los quals se dien ésser coronats; emperò, senyor, ultra aquelles provisions, n'í ha obs altres de les quals als dits governador e justícia no par que vengués bé de escriure, mas tant solament a nosaltres, e per ço n'escrivim ab la present. Senyor, les dites provisions demanades en la dita altra letra se deuen endreçar al senyor bisbe de València e a son official que no embarguen, ans permeten fer los dits proceïments, e si ells axí ho volran fer, bé irà, e, si no par, salva tota vegada correcció e melloria de la vostra senyoria, que encara los dits proceïments no degen romanir per lo perill qui's porà seguir en no trobar la veritat e en no fer punició del dit malefici, e havem pensat que si'l dit justícia, al qual ordinàriament pertany a consell nostre e dels consellers qui, segons fur, som ordinaris assessors seus, fahia los dits proceïments contra los dits coronats ab acabament, seguir-se'n dos grans mals o dans: lo primer és que tota la ciutat romandria entredita, e dubtam que aquest entredit no duràs molt per la dissensió de la Ecclésia, e lo segon és que la absolució havedora del sant pare puys per universitat e majorment de gran ciutat, axí com aquesta se hagués haver, se hauria ab molt gran difficultat e ab molt gran cost.

Açò, senyor, havem vist per experiència nosaltres, pochys anys són passats, en .i. qui's dehia coronat, lo qual, per gran enormitat de malefici, fon sentenciat per lo justícia e per lo consell, e sab Déu ab quant treball e ab quanta despesa n'aguem absolució e ab quants dons, specialment per obtenir que'l justícia e cert nombre de consellers no haguessen anar a Avinyó ne fer o instituir certs beneficis, per la qual raó havem pensat que aquests proceïments, si plaurà a la vostra senyoria, se

facen per lo dit governador, lo qual, puys és gran official reyal, fort leugerament e sens cost haurà la dita absolució axí com ja és estat vist en semblants fets, e, entretant, la ciutat no romandrà de si entredita, e, per ço que ls dits proceïments no hagen repugnància de fur,⁴⁶⁸ no cal que vós, senyor, façats comissió d'aquells al dit governador, car no's poria fer segons fur per quant los dits processos són fiscals e vós, senyor, sots absent del regne, mas legudament pot-hi ésser tenguda tal manera que vós, senyor, escrivíssets e manàssets al dit justícia en criminal que ell proceïs rigorosament contra los culpables del dit malefici, no contrastant que alguns pretenguessen haver corona, puys fossen o sien conjugats; en altra manera, que per aquella mateixa letra manàssets al dit governador que en fadiga del dit justícia fes los dits proceïments excitant aquell sobre açò ab forts e carregoses paraules, axí com la sobirana saviea de la vostra excel·lència, la qual no fretura de instrucció, mils sabrà dir e manar. On, senyor, supplicam humilment a la vostra real magnificència que deny e li plàcia manar la dita provisió per la forma dessus contenguda, e en açò, senyor, farets gran bé als affers e a la vostra real corona e a la cosa pública d'aquest regne, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XV. de jener en l'any .LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

110.

1381, gener 21. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que li farà el seu enviat, Francesc Urgellés.

AMV, LM g³-4, f. 217v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per alguns affers ùtils e/ necessaris⁴⁶⁹ a la cosa pública d'aquesta vostra ciutat, trametem a la vostra reyal presència en Francech Urgellés, notari, síndich de la dita ciutat,⁴⁷⁰ informat plenerament sobre los dits affers, los quals a la vostra senyoria⁴⁷¹ \ell/ porà explicar pus largament. On supplicam a la vostra reyal senyoria que deny e li plàcia per mercè dar creença a tot ço que a aquella lo dit síndich explicarà de nostra part, e sobre allò de acostumada clemència proveir, e haurem-ho, senyor, a special gràcia de la vostra magnificència, la qual Nostre

¶⁴⁶⁸ Ratllat: *fet*. ¶⁴⁶⁹ Ratllat: *e profitosos*.

¶⁴⁷⁰ Ratllat: *sobre los dits affers plenerament*. ¶⁴⁷¹ Ratllat: *lo dit síndich*.

Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXI. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

111.

1381, gener 25. València.

Els jurats de València trameten al rei els seus missatgers, Domingo Mascó, Pere Marrades, Bernat d'Alpicat i Pere Passadores, perquè l'aconsellen sobre quin dels dos pontífexs cismàtics cal recolzar, a més de tractar altres afers relatius a la ciutat.

AMV, LM g³-4, f. 218v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt senyor:

Per obeir a vostres manaments e per complaure e servir a la vostra excel·lència, trametem a aquella de present per specials missatgers nostres micer Domingo Mascó, doctor en leys, en P(ere) Marrades, en Bernat d'Alpicat, jurista, e en P(ere) Passadores, conciutadans nostres, informats plenerament de nostra concordant intenció sobre lo consell per vós, senyor, demanat e a la vostra senyoria donador per ells en loch e nom nostre e de la universitat d'aquesta vostra ciutat en lo fet del cisma de la Ecclésia, ço és, a qual dels dos elets en papa deja ésser obeït axí com a ver vicari de Jhesuchrist, enaxí que tot ço que·ls dits missatgers o lo major nombre d'aquells consellaran a vós, senyor, sobre lo dit fet, lo consell o universitat de la dita ciutat ho ha e haurà per agradable e per ferm. Encara, senyor, tramete\m/ los dits missatgers per ésser a la festivitat de la coronació de la molt alta senyora reyna, vostra companyona, e per fer-hi aquell servii a aquella honor que poran, e axí mateix, senyor, havem comanats als dits missatgers alguns e pochs affers de la dita universitat espeegadors per ells en vostra re\y/al cort. On, senyor, supplicam humilment a la vostra magnificència que deny e li plàcia per mercè los dits missatgers benignament reebre e oir, e dar fe a lurs paraules de part nostra explicadores, e sobre ço que explicaran e supplicaran, proveir justiciablement e misericordiosa, e açò, senyor, haurem a special do e gràcia de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déus, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXV. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors, lo consell, jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

112.

1381, març 4. València.

Els jurats de València informen el rei dels esdeveniments ocorreguts a la vila d'Oriola i supliquen que hi intervinga perquè pugui retornar a la normalitat.

AMV, LM g³-4, ff. 227v-228r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Sabut havem, no sens desplaer, que en la vila d'Oriola, de poch temps a ençà, procurant l'enemich del humanal linatge, és moguda e és dissensió entre los habitants d'aquella, no som certs a culpa de qui o de quals, mas duptam que officials que huy hi sien puxen o sàpien dar remey a tolre la dita dissensió e a tornar en estament degut la dita vila, ans duptam que aquella no venga a desolació e despoblació, car, axí com sab mils la vostra excel·lència,⁴⁷² virtut singular e manera apartada se vol a regir vila o terra de frontera, e havem entès que per ocasió de la dita dissensió alguns de la dita vila se'n són ja anats e molts d'altres se n'apparellen d'anar per mudar lurs domicilis a Múrcia e en altres parts, e dolem-nos que tanta e tal vila venga en aquest partit, car no solament és dan d'aquella, mas de tot lo regne, com sia barrera d'aquell e totstemps⁴⁷³ sia estada loada de bon ardiment, e obs que y és estat e és per esguart del poder dels estranys ab qui comarcha. On, senyor, anunciam per feultat totes les dites coses⁴⁷⁴ a la vostra reyal excel·lència e supplicam humilment aquella que deny e li plàcia per mercè proveir en los dits affers per tal manera que la dita vila sia reformada e torn en son bo e acostumat estament, e en açò, senyor, farets gran bé a la dita vila e a tot lo regne, e nosaltres ho haurem a special gràcia de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .iiii. dies de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, los jurats de València, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

113.

1381, març 11. València.

Els jurats de València supliquen al rei que escriga als enfrontats marquès de Villena i bisbe de València perquè no puguin desdir-se dels acords assolits fins aleshores gràcies a la mediació de l'infant Martí.

¶ ⁴⁷² Ratllat: *magnificència*. ¶ ⁴⁷³ A l'original: *tepm*s. ¶ ⁴⁷⁴ Ratllat: *totes les dites coses*.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 34-35.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Vistes havem dues letres per la vostra excel·lència trameses, una al reverent bisbe de València e altra al egregi marquès de Villena, sobre lo contrast mogut novellament entre ells, en les⁴⁷⁵ quals manàvets a aquells que cessassen de tot amprament e moviment de \dissensió/⁴⁷⁶ e que metessen lurs \qüestions/⁴⁷⁷ en poder de vós, senyor, e certificam,⁴⁷⁸ molt alt senyor, la vostra excel·lència que ja enans que les dites vostres letres fossen ací plegades lo senyor infant en Martí, vostre fill, e nosaltres nos erem entrameses de tractar entre los dits bisbe e marquès, e per aquesta raó, ab acort e volentat del dit senyor infant, alguns de nos erem anats al dit marquès a la sua vila de Gandia. Finalment, ab ajuda de Déu, havíem \ja/ fet que ls dits bisbe e marquès meteren e han mes lurs qüestions en mà e poder del dit senyor infant e de nosaltres per compromès de dret e d'amigable composició sots gran pena, per vigor del qual lo dit senyor infant e nosaltres,⁴⁷⁹ \volents començar a tractar/ dels mèrits de les dites qüestions,⁴⁸⁰ \havíem emprès que⁴⁸¹ ell, qui era e és a la⁴⁸² sua ciutat de Segorb, se'n vengués ací o al loch seu de Paterna, e escrivim al/ dit marquès que se'n vengués a Manizes per ésser en major avinentea del dit tractament, e⁴⁸³ ha'ns feta resposta \lo dit marquès/ que dupta açò fer⁴⁸⁴ per la dita vostra letra, la qual, entretant, ha reebuda, e, jassia vejiam que la intenció que vós, senyor, hagués en fer les dites letres sia sana e sancta, emperò, creem que vós, senyor, no sabéssets que'l dit senyor infant e nosaltres ne fóssem tan avant, e per ço, intimants totes les dites coses a la vostra magnificència, supplicam a aquella que, si li és acceptable ço que començat e fet hi havem, ne li plau que ho continuem, sia sa mercè escriure d'aquesta raó als dits bisbe e marquès per ço que ells, per les dites \vostres/ primeres letres, no puxen pendre alcuna escusació a desviació del dit tractament o que en altra manera la vostra excel·lència hi proveesca e man a nosaltres⁴⁸⁵ ço e segons que sa mercè serà, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XI. de març en l'any .LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶⁴⁷⁵ Ratllat: *marquesa*. ¶⁴⁷⁶ Ratllat: *brega*. ¶⁴⁷⁷ Ratllat: *contrast*.

¶⁴⁷⁸ Ratllat: *la*. ¶⁴⁷⁹ Ratllat: *començàvem tractar*.

¶⁴⁸⁰ Ratllat: *e per les dites havíem fet ab lo*.

¶⁴⁸¹ Ratllat: *\que·l/*. ¶⁴⁸² Ratllat: *\escrit/*.

¶⁴⁸³ Ratllat: *axí·ns*. ¶⁴⁸⁴ Ratllat: *contra*. ¶⁴⁸⁵ Ratllat: *axí com*.

1381, març 13. València.

Els jurats de València informen el rei del seu procediment contra els perpetradors de conspiracions, i li demanen que comuniqui al governador i al justícia del regne si l'aprova o mana un procediment diferent.

AMV, LM g³-4, ff. 230v-231r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Ja per altres lletres havem notificat a la vostra excel·lència com lo justícia en criminal d'aquesta ciutat, ab assistència de mossèn lo governador e ab consell nostre e dels pròmens consellers de la dita ciutat, qui som ordinaris assessors del dit justícia, ha proceït contra alguns d'aquestes partides enculpats e denunciats de crim de ligances o de gabelles, e sobre açò, a supplicació nostra, són estades fetes algunes provisions per vós, senyor, a expedició de justícia dels dits affers. Per vigor dels quals proceïments són estats condempnats a mort per lurs demèrits mijançant justícia tres dels dits denunciats, los quals apparien caps o principals de una o de dues de les dites gabelles e eren en altra manera hòmens scelerats. E com los dits vostres oficials, a consell nostre, continuan volguessen proceir semblantment contra los altres denunciats e preses, hoc encara contra los absentats a bandejament, segons orde de fur e de raó, és estat dit e raonat als dits vostres oficials e a nos per algunes honestes persones que condempnar a mort tots los altres culpables del dit crim apparria severitat o rigor excessiva, mas que seria pus expedient enantar per tal forma de temprament que, encercada la veritat, deguéis hom condempnar a mort los caps o principals de tant crim, e encara altres, si alguns n'i ha, que ultra la culpa del/ dit crim fossen o sien en altra manera criminoses, e que en los altres menys principals o adherents fossen enseguides altres maneres de penes, axí com exili perpetu o temporal o composició peccuniària, segons les spècies e qualitats de les culpes de cascuns d'aquells, e que aquestes coses fossen exeguides axí en los preses com en los absents denunciats, segons és dit. D'aquesta manera de temprament los dits vostres oficials a tenir o a fer, e nosaltres a consellar, no'ns som volguts ne'ns volem plevir sens expressa volentat, consentiment e manament de vós, senyor.

Per la qual raó, totes les dites coses anunciam a la vostra molt gran senyoria per ço que aquella hi proveesca e man, segons que sa mercè serà, e si, per ventura, li apparrà expedient la dita manera de temprament, sia mercè de vós, senyor, per letra declarar vostra intenció als dits governador e justícia e dar a ells special e exprés poder de fer les dites peccuniàries composicions e les altres coses dessus dites en sos cases, axí com mils a la vostra magnificència plaurà dir e manar, e, per ço que aquella mils hi puxa deliberar e proveir, certificam aquella que tots los enculpats e denunciats del dit crim poden ésser en nombre de .XXXVI., dels quals n'i ha preses .XIX. o .XX. e los altres són absentats e citats ab crida pública,

segons fur. Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga, molt gran senyor, la vostra excel·lència e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIII. de març del any .LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

Per semblant forma fo escrit al molt alt senyor infant en Johan, primogènit de nostre senyor lo rey e de sos regnes e terres general governador.

115.

1381, març 16. València.

Els jurats de València informen el rei que els seus enviats, Ramon Soler i Bernat d'Alpicat, li transmetran el seu consell sobre l'afar del cisma de l'Església i, a més, li supliquen que done creença a algunes explicacions sobre qüestions importants per a la ciutat que li exposaran.

AMV, LM g³-4, f. 232r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per complir vostre manament, trametem a la vostra reyal presència micer Ramon Soler, licenciat en leys, e en Bernat d'Alpicat, jurista, informats plenerament de nostra intenció concordat sobre lo consell per vós, senyor, demanat e a la vostra senyoria donador per ells en nom⁴⁸⁶ e veu⁴⁸⁷ nostre e de la universitat d'aquesta vostra/ ciutat en lo fet del cisma de la Esgleya, ço és, a qual dels .II. elets en papa deja ésser obeït, axí com a ver vicari de Jhesuchrist. Enaxí, senyor, que tot ço que ls dits missatgers consellaran a vós, senyor, sobre lo dit fet⁴⁸⁸ és o serà consell nostre e de la dita universitat, e nos e aquella ho havem e haurem per agradable e per ferm. Axí mateix, senyor, havem comanats als dits missatgers alguns e poch affairs de la dita universitat espegadors per ells en vostra reyal cort. On, senyor, supplicam humilment a la vostra magnificència que deny e li plàcia per mercè los dits missatgers benignament reebre e oir, e dar fe a lurs paraules de part nostra explicadores, e sobre ço que explicaran e supplicaran proveir benignament e graciosa, e açò, senyor, haurem a special do e gràcia de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVI. dies de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶⁴⁸⁶ Ratllat: *loch*. ¶⁴⁸⁷ Ratllat: *del C*. ¶⁴⁸⁸ Ratllat: *no*.

116.

1381, abril 3. València.

Els jurats de València informen el rei de la persistència del conflicte entre el bisbe i el marquès de Villena perquè pugui intervenir-hi o indicar una solució.

AMV, LM g³-4, ff. 234v-235r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 35-36.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per altra letra notificam a la vostra excel·lència com los reverent bisbe de València e egregi marquès de Villena havien mesos lurs qüestions e'n havien fet compromès en mans del senyor infant⁴⁸⁹ en Martí e de nosaltres, la qual cosa plagué a vós, senyor, e'ns manà e⁴⁹⁰ \solicitàs per vostra letra/ que en levar de carrera les dites qüestions entenéssem diligentment e assídua. Ara, senyor, certificam la vostra excel·lència que'l dit senyor infant qui per aquesta raó se'n vench de Segorb a Paterna \e ací/, e nosaltres havem \tractat e/ treballat en los dits affers anand'una part a altra, axí dins la ciutat com en lochs defora,⁴⁹¹ e en altra manera en tant com havem pogut e és estat en lo dit senyor infant e en nosaltres, e a la final no y havem pogut res acabar, ans lo dit fet es romàs discordat e lo dit⁴⁹² senyor infant se n'és muntat a Segorb e lo dit marquès se n'és tornat a Gandia. Creem que açò \haja fet e/ faça la malícia del temps. On, senyor, totes les dites coses anunciam a la vostra magnificència per ço que aquella mils hi puxa proveir e a nosaltres manar tot ço que deny e tenga per bé, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .iiii. dies d'abril en l'any .LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

117.

1381, abril 15. València.

Els jurats de València expliquen al rei l'afer que han tingut amb Antoni de Vilaragut, qui ha estat expulsat de la ciutat i recentment ha presentat queixa sobre ells a la cort reial, i justifiquen la seua actuació.

¶ ⁴⁸⁹ Ratllat: e de. ¶ ⁴⁹⁰ Ratllat: exortàs. ¶ ⁴⁹¹ Ratllat: on era.

¶ ⁴⁹² Ratllat: marquès se n'és tornat a Gandia. Creem que e per consegüent lo dit.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 36-37.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Per letra de nostres missatgers qui són en vostra reyal cort, havem sabut que mossèn Anthoni de Vilaragut se és clamat a la vostra excel·lència de mossèn lo governador e del justícia en criminal e de nosaltres, dient que, sens causa justa, és bandejat d'esta ciutat, o semblants paraules. Per veritat, senyor, a ell estegra mils lo callar d'aquest fet que'l parlar, com, salva la vostra excel·lència e la sua benivolència, la culpa'n sia sua, de la qual volenters nos callàriem, mas cové, per escusació dels dits governador e justícia e nostra, de explicar aquella. Poch temps ha, senyor, se moch novella dissensió entre lo dit mossèn Anthoni de Vilaragut d'una part e en Johan Gascó e en Martí Ényigueç d'Eslava, frares, de la part altra, specialment per ço, segons que's dehia, cor los dits frares havien emparats .III. hòmens qui solien ésser domèstichs del dit mossèn Anthoni, contra ell o contra .I. hom qui romania e era en servii d'aquell, e com tots los dits .IIII. hòmens fossen e sien de tal condició e vida com ell se sab, los dits governador e justícia e nosaltres, per esquivar ocasió entre les dites parts, tractam e avenguem entre aquells per la forma contenguda en uns breus capítols, trellat dels quals a la vostra senyoria trametem enclós dins la present. E està en veritat que la forma dels dits capítols plagué al dit mossèn Anthoni, hoc encara que ell fon quasi trobador d'aquella.

E seguís que'ls dits frares fermaren e juraren los dits capítols en poder del dit justícia en criminal, segons pot appàrer per actes de la sua cort, e com lo dit justícia demanàs e volgués reebre semblantment la ferma e sacrament del dit mossèn Anthoni sobre los dits capítols, aquell no ho volch fer, per la qual raó los dits governador e justícia hagueren a fer e feren, a consell de lurs assessors e de nosaltres, lurs provisions e manaments envers lo dit mossèn Anthoni per esquivar mals e occasions, donchs si d'açò ha entrenyor o clam, lo dit mossèn Anthoni haja-ho de si mateix, qui hi donà causa, segons que's mostra manifestament per ço que dit és. On, senyor, totes les dites coses notificam a la vostra reyal senyoria per ço que aquella mils hi puxa proveir, axí com deny e tenga per bé, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona e casa real en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XV. dies d'abril en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors los jurats de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

1381, maig 20. València.

Els jurats de València supliquen al rei que impedisca l'armament de algunes galeres a la ciutat per a fer pràctica corsària, perquè això comportaria perjudicis greus per a la integritat de l'urbs.

AMV, LM g³-4, f. 242r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

Sabut havem que alguns hòmens de paratge d'aquesta ciutat han en volentat e fan lur aparell d'armar ací alcunes galees per entrar en cors e que han haüdes e haver entenen alcunes provisions de vós, senyor, per portar açò a acabament, e senyaladament que·ls⁴⁹³ deputats del general d'aquest regne degen a ells prestar de les galees que ací són del dit general. E si, per ventura, senyor, tals armaments se fahien per bon zel, axí com és per servir a vós, senyor, e dampnejar los enemichs vostres e de la fe, seria cosa loable e meritòria, e cascuns hi deurien dar loch, mas, a veritat, la condició e les paraules d'aquests no demostren tal zel, ans tant solament intenció de enrequir-se ab roba de qui's vulla, de què's seguexen roberies no tant solament de béns d'amichs, e d'aquèn marques e altres infinits mals, ans encara de béns de nostra e lur pròpria nació, e, per no al·legar altres lunys exemples, havem-ne entre mans demostració, per ço que han fet e fan mossèn Ximén Pérez d'Arenós e mossèn Roger de Muncada, segons sab mils la vostra excel·lència.

On, senyor, com tals coses no sien àls sinó destrucció de vostres terres, e senyaladament en ço car se'n pert del tot la mercaderia per la qual les dites terres e totes altres se solen enriqueir, e sens la qual tot l'àls és fam e misèria, per ço, senyor, ab aquella major affecció e humilitat que podem, supplicam a la vostra real magnificència que deny e li plàcia per mercè no dar loch a tals armaments, ans revocar totes contràries provisions, e specialment lo manament fet als dits deputats de fer lo dit prèstech, majorment com aquell seria e és contra exprés capítol de la derrera cort de Monçó atorgat per vós, senyor, e per los dits deputats sots religió de sagrament e homenatge, e en açò, senyor, retrets deute a justícia, e'n farets gran bé a la cosa pública de vostres regnes, e nosaltres ho haurem a special gràcia e mercè de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XX. dies de maig en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

¶ ⁴⁹³ Ratllat: *generals*.

1381, maig 29. València.

Els jurats de València informen el rei que, tot i que el monarca castellà ha decidit recolzar el papat d'Avinyó, ells no prendran partit per cap pontífex fins que coneguen la seua decisió.

AMV, LM g³-4, f. 245v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt gran senyor:

La vostra magnificència per sa letra ha denyat notificar a nosaltres com per letra del cardenal d'Aragó la vostra senyoria era estada certificada que'l rey de Castella⁴⁹⁴ se era determenat per papa Clement, no sens vostre maravellar, per ço car entre vós e ell era emprés que'l .i. no's determenàs sens l'altre o sens saber sa intenció, e com vós, senyor, no us érets mogut per ço que'l dit rey havia fet, ans dins breus dies, sabuda la veritat e justícia, enteníets convocar vostres gents e acordar, Déu volent, ço que fos son servii e benavenir vostre e de vostres regnes, e com vós, senyor, haguéssets creença que semblant nova de la⁴⁹⁵ determenació del dit rey hauríem haüda nosaltres, manàvets que per res que'l dit rey hagués fet no'ns moguéssem ne féssem alcuna novitat, ans esperàssem vostre acord, segons que aquestes coses e altres en la dita vostra letra, dada a .XXIII. dies del present mes, són pus largament contengudes, e, responents, senyor, ab humil reverència, certificam la vostra excel·lència ésser veritat que ans de la recepció de la dita vostra letra havíem reebuda letra del dit cardenal certificatòria de la dita determenació del dit rey e de qualssevol altres, mas tant solament de la faedora per vós, senyor, ab lo qual entenem e volem conformar en açò e en àls tota nostra opinió e determenació, axí com és raó e encara cosa deguda, e haja per ferm e per cert la vostra senyoria que nosaltres e quasi tot lo poble fom e som axí bé indiferents com jamés, fort poch exceptats los demés dels quals són religioses e qui ja enans havi-en lur affecció al .i. o al altre d'aquests elets. E⁴⁹⁶ no pens la vostra senyoria que sostengam per ells o per altres ésser feta alcuna novitat en aquests affers tro a tant que vostra determenació sia feta e ladonchs segons aquella e no en altra manera, e sobre⁴⁹⁷ \açò/ lo dit vostre manament⁴⁹⁸ és e serà⁴⁹⁹ fermament per nos observat, Déu volent, lo qual, per sa mercè, vos leix bé avenir en aquest⁵⁰⁰ fet e en tots altres, e mantenga la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

¶ ⁴⁹⁴ Joan I, rei de Castella (r. 1379-1390).

¶ ⁴⁹⁵ Ratllat: dita. ¶ ⁴⁹⁶ Ratllat: per què.

¶ ⁴⁹⁷ Ratllat: d'aquén ab.

¶ ⁴⁹⁸ Ratllat: sce. ¶ ⁴⁹⁹ Ratllat: per.

¶ ⁵⁰⁰ Ratllat: -s.

Scrita en València, a .XXIX. dies de maig en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils servidors los jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè.

120.

1386, octubre 8. València.

Els jurats de València informen el rei que han rebut la proposta del rei de Castella de vendre'ls els llocs de Requena, Utiel i Moya, la qual rebutjaran per la impossibilitat de fer front a tal pagament, si ell dona el seu vistiplau.

RAH, CSC A-4, f. 182r-v.

Document original.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.⁵⁰¹

Molt excel·lent senyor:

Huy vench a nosaltres un clergue castellà appellat Goçalbo Ferràndez, canonge de Toledo, e liurà'ns una letra del archebisbe de Toledo⁵⁰² en què's contenia que'l rey de Castella trametia a nosaltres un seu doctor ab letra de creença, lo qual, vinent per son camí, enmalaltí e tramès al dit archebisbe una letra que'l dit rey li trametia, per la qual ell havia sabut ço que'l rey trametia dir per lo dit doctor a nosaltres, e, perquè havia perill en la tarda, lo dit archebisbe trametia a nosaltres lo dit canonge, a les paraules del qual donàssem creença. Per vigor de la qual ell explicà a nosaltres que com lo dit rey per obs de moneda hagués acordat d'empenyorar o de vendre ab carta de gràcia alguns lochs, que empenyoraria o vendria ab carta de gràcia a aquesta ciutat Requena, Otell e Moya ab lurs aldees, ço és, Requena per .LX^m. florins e Otell e Moya per altres .LX^m., ço és, cascú per .XXX^m. florins, e, jassia sens altre acord, nosaltres veésem que açò no covenia a aquesta ciutat ne y era bastant, haüt majorment esguard als grans càrrechs que ha. Però, senyor, delliberam, segons se deu fer, de notificar-ho e ho notificam a la vostra senyoria, a fi que del callar no'ns pogués ésser dat càrrech, ans la vostra magnificència, certificada, hi pogués e puxa fer ço que sa mercè sia e tenga per bé, certificants més avant aquella que haguem sentiment que per molt menors quantitats se acordaria lo dit rey fer les dites vendes o empenyoraments. Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce la vostra excel·lent persona e corona reyal en sanitat e prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

¶ ⁵⁰¹ L'adreça apareix a l'anvers. Baix, amb la mateixa lletra: *Iurati Valentie qualiter fuerit eis exposita venalia cum instrumento tamen perpetue gracie Requena, Otell et Moya. Recipe? Barchinona*

.XXIII^a. octobris anno LXXXVI^a. Dalt, en lletra del segle XVIII: *Al rey don Pedro el 4.º. La ciudad de Valencia, anno 1386.* ¶ ⁵⁰² Pedro Tenorio, arquebisbe de Toledo (r. 1377-1399).

Scrita en València, a .VIII. dies d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXVI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de la ciutat de València.

121.

1391, maig 22. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença als afers que, segons li explicarà el seu enviat, Jaume de Xiva, exposarà al papa a Avinyó, i que li trameta cartes de recomanació per assegurar-se'n un bon tracte.

AMV, LM g³-5, f. 4v.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per afers molt àrdues d'aquesta vostra ciutat, havem deliberat trametre, si vostra mercè serà, a nostre senyor lo papa lo religiós e honorador mestre Jacme de Xiva, professor en sancta theologia e elet a la ecclésia de Saracosa, sobre los dits afers plenerament informat. Havem encara proveït que·l dit mestre vaja primerament a la presència de vós, senyor, per captar benivolència e licència de la vostra senyoria sobre aquesta ambaxada, e impetrar letres recomandatòries de vós, senyor, al pare sant e al cardenal per son millor espatxament. On, senyor, a la vostra magnificència supplicam molt humilment que sia vostra mercè benignament reebre e oir sobre açò lo dit mestre Jacme e dar creença a ses paraules e atorgar e manar fer les dites letres, tantes e tals com coveguen fer als dits afers, e açò, senyor, haurem a special e notable gràcia de la vostra reyal senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, en sanitat conserve per lonchs⁵⁰³ anys e li do victòria en tots sos enemichs, amén.

[Scrita en València], a .XXII. de matg del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXVI.

Senyor, vostres humils vassalls [e servidors], qui, be[sants la terra denant] vostres peus, se comanen [en vostra gràcia e mercè, los jurats de València].

122.

1391, maig 29. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que els seus enviats, Pere Marrades i Joan Mercader, li donaran i que actue en conseqüència.

AMV, LM g³-5, f. 8r.

¶⁵⁰³ Ratllat: *temps*.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per nostra letra havem plenerament informat e de paraula en Bernat Gacet, vehí de Càller, qui per aquesta raó va a vostra reyal cort, deu informar pus largament [a?] micer Johan Mercader e an P(ere) Marrades, de casa vostra, e puy tots ells a vós, senyor, [...] infomar sobre lo fet de les escoltes qui's [...]. On, senyor, humilment supplicam a la vostra reyal excel·lència que [sia vostra mercè dar creença] a les paraules que·ls dessus dits o dos d'ells de la vostra [...] dits affers explicaran de nostra part, e sobre aquelles [de justícia e de gràcia] e de acostumada clemència proveir, e haurem-ho, senyor, [en do special de] vostra magnificència, la persona de la qual molt excel·lent Nostre Senyor Déu, per sa mercè, en sanitat e prosperitat longament mantenga e exalte [e li do victòria de] tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XXIX. dies de maig en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

123.

1391, juny 15. València.

Els jurats de València envien el seu missatger, Pere Marrades, a demanar al rei provisions sobre alguns afers de la ciutat i supliquen al monarca que done creença a les seues explicacions.

AMV, LM g³-5, f. 16r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

D'alcuns affers d'aquesta vostra ciutat molt àrdues explicadors a la vostra senyoria, havem informat per letra en P(ere) Marrades, vostre boteller. On, senyor, a la vostra reyal magnificència humilment supplicam que sia vostra mercè dar creença sobre ço que a vostra senyoria lo dit en Pere Marrades explicarà de nostra part, e sobre allò, per justícia e per expedient de vostra acostumada clemència, proveir, e haurem-ho, senyor, a special e assenyalada gràcia de la vostra molt excel·lent persona, la qual en sanitat e prosperitat Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga per lonchs⁵⁰⁴ anys e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XV. de juny del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e pròmens de València.

¶ ⁵⁰⁴ Ratllat: *temps*.

1391, juliol 9. València.

Els jurats de València informen el rei dels darrers disturbis ocorreguts a la jueria, que han desencadenat destrucció i saqueig.

AMV, LM g³-5, ff. 19r-20r.

Edicions:

1. CARBONERES, *Nomenclátor...*, pp. 17-18.
2. CHABÁS, «Los judíos valencianos. El robo de la Judería en 9 de julio de 1391», *El Archivo*, 5 (1891), pp. 184-185.
3. RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 247-249.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per letra de la vostra magnificència, poch dies són passats, per los adelantats de la jueria d'aquesta ciutat liurada, fon manat a nosaltres que de paraula e de fet, si obs seria, corregíssem e féssem corregir aquells qui ab folls gosars volguessen injuriar e fer oltratge a la aljama de la dita jueria o a singulars d'aquella. Nosaltres, senyor, per complaure e servir a vostra senyoria, intimada e lesta en ple consell la dita vostra letra, induïm cascuns a corregir si mateix e sa casa e son offici de tota obra e cogitació sinistra de tals injúries e oltratges,⁵⁰⁵ e ultra allò, per crides e per ereccions de forques en algunes partides de la ciutat, e en altres maneres, fem e fer fem aquelles provisions que Déu nos administrà en tant que d'allò se mostraren contents los dits adelantats, e d'allí avant nosaltres hi tenguem bé esment e assenyaladament a desviar noves contràries que tots jorns d'aquesta matèria venien de les parts de Castella.

Seguí's ço que, ab subiran desplaer e gran dolor de cor, recitam. Que huy, hora queda, mentre la gent se dinava, una companya de minyons ajustats en nombre de .L. poch més o menys, ab .i. penó poch de drap blanc \blau/ en lo qual era cosida una creu blanca, vengren a un portal de la jueria que hix vers la plaça de la Figuera,⁵⁰⁶ e aquí començaren a cridar que l'arcidiano de Castella⁵⁰⁷ venia ab sa creu e que tots los juheus s'i batejarien o morrien, o semblants paraules. E, deïnts aquelles, una partida dels dits minyons entraren dins lo dit portal e molts juheus que aquí foren a colp contrastaren-los d'entrar, e sobre allò los juheus nafraren e tolgueren a .i. dels minyons la meytat o molt més de la una mà, per manera

¶ ⁵⁰⁵ Ratllat: *en algunes partides de la ciutat.*

¶ ⁵⁰⁶ Plaça situada a l'inici del carrer de la Mar, prop de l'actual plaça de la Reina, desapareguda en l'actualitat. Més tard també s'anomenà de Santa Tecla. Carboneres, *Nomenclátor...*, p. 105. ¶ ⁵⁰⁷ Ferrand Martínez, ardiaca d'Écija i

predicador obertament hostil als jueus. Els seus sermons es consideren l'inici de l'onada anti-jueva que va recórrer la península, inclosa la Corona d'Aragó. Vegeu N. Corral, «El pogromo de 1391 en las Crónicas de Pero López de Ayala», *Ab Initio*, 10 (2014), pp. 61-75.

que li'n levaren tots los dits e tancaren les portes del dit portal, romanents dins aquell alguns dels dits minyons, foragitats los altres. E sobre açò moch-se romor e, pervengut a sentiment nostre, cascun de nos per si, e d'altra part los governador, justícia en criminal e lurs lochtinents fon ab l'alt infant lo duch de Montblanch, car frare vostre, e ell tantost levàs de taula e compartits cascuns dels dits oficials e de nos per anar a certs portals, ell matex cavalcà e anà vers lo portal dessus dit, e axí ell com nos trobam prou de gent e de remor, e, jassia per la part on cascú d'ells e dels dits oficials e de nosaltres era no's seguís alcun esvaïment de la dita juheria, contrastant l'esforç seu e de cascuns, emperò, per una part d'on no'ns talayàvem, és a saber, per lo vall vell, dejús la volta de la tanca, trencades rexes de fust que y havia, la juheria se començà d'esvahir, majorment com en aquella part los juheus mataren un cristià, lo cors del qual fon portat denant lo dit alt duch, per manera⁵⁰⁸ que'l croxit se mes en tant que tota la juheria s'esvahí e moriren-hi alguns cristians, mas molts més juheus, e la dita juheria és estada robada, que si no Déu altri no y donara consell, no contrastant que'ls dits alt duch e oficials e nosaltres hi féssem extrem de poder, no sens perill de les persones d'alcuns de nosaltres, car paria que fos disposició divinal.

Senyor, nosaltres no cessam ne cessar entenem a dar aquell mellor remey que puxam en refredar aquesta fortunal pestilència, la qual és quasi del tot cessada e en reformar la dita juheria d'aquells qui romanen e volran romanir juheus, com molts se'n sien batejats, e la vostra reyal providència ordén sobre aquests affers e man a nosaltres tot ço que sia sa mercè, e de tot ço que d'ací avant se seguirà entenem per nostres lettres certificar vostra molt gran senyoria, la qual en sanitat de persona per lonchs anys e en prosperitat Nostre Senyor Déu, per sa mercè, conserve e mantenga, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .IX. de juliol en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

125.

1391, juliol 17. València.

Els jurats de València informen el rei de les últimes notícies relacionades amb l'assalt a la jueria, des de l'inici de l'avalot fins a la massacre dels jueus, a més de la intervenció de l'infant Martí i de les autoritats de la ciutat per dissoldre els disturbis.

AMV, LM g³-5, ff. 23r-24r.

¶ ⁵⁰⁸ Ratllat: *los jurats de la ciutat de València, als honrats los jurats de la vila de Cullera. Reebuda* *havem ara una letra dels honrats los jurats de la ylla d'Eviça, en la qual.*

Edició:
RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 249-252.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Jassia a la vostra magnificència tantost que fo fet l'esvaïment e robament de la juheria scrivíssem de la manera e accidents d'aquell, però, senyor, ab lo torbament e desplaer subiran que havíem no poguem scriure'n tan bé e ple com se meresquera, e per ço, senyor, \e/ per satisfer e respondre a una letra de la vostra senyoria que ara havem reebuda responsiva a nostra primera letra, e, axí mateix, per intimar a vós, senyor, ço qui enaprés se és seguit, certificam la vostra excel·lència de ço qui's segueix per orde.

Veritat és, senyor, que aquell mal fet hac començament per minyons, segons que a vostra senyoria fem ja saber. Enaprés dixeren alguns que·ls dits minyons foren instruits e amonestats per majors; d'açò saber, s'és entramés l'alt infant lo duch, vostre frare, e nosaltres, e encara ell o nos no havem pogut entrar a la veritat, bé que'ns parega per algunes conjectures o versemblances que axí sia, specialment per tal car la partida d'on vengueren los dits minyons, ço és, lo mercat, era axí, com comunament és, e majorment als dies de ladonchs, plena d'òmens acordats de galees, d'alcatots, de vagabunts, d'estrangers e d'altres de poqua e pobra condició, los quals en veritat són estats causa e començament del dit esvaïment e robament ajudant-hi altres coses dejús declaradores, specialment que·ls juheus, a la venguda dels minyons, tancaren totes les portes de la juheria romanents dins aquelles alguns dels dits minyons e alguns e pochis christians qui ja enans per lurs affers eren dins la juheria, e lo primer crit de la concitació fon veu deïnt que·ls juheus mataven als minyons e als christians qui eren dins la juheria, e majorment cresqué la dita concitació per tallament de dits e per mort d'un hom christià feta prop les rexes del vall vell. Al primer crit, l'alt infant lo duch e ab ell nosaltres, e a altra part los officials reyls, correquem a la dita juheria, e si los juheus haguessen ubertes les portes, axí com lo duch los manava, e los officials axí matex, foren-se'n seguídes versemblant dues coses: la una, que la gent haguera vist o haüda presumpció que no fos ver de la mort dels minyons e dels altres christians e foras assossegada, e l'altra, que'l duch, els officials e nosaltres, ab los hòmens de bé que eren, ab tots ells e nos a cavall, haguérem descorreguts e establerts tots los carrers e alberchs mellors de la juheria, e haguérem fet exir la gent ferín o encara matan-ne alguns que exir no'n volguessen, e no s'i haguera robat ne guastat res, o almenys fora poch, mas los desastruchs juheus, per dupte de peyor, no volgueren obrir les portes, e lo duch e los officials e nosaltres ab nostres companyes no y poguem entrar, e la remor crexent alguns, per terrats d'alberchs contigües a la juheria e altres per lo vall vell, trencades les rexes, entraren la dita juheria. D'allí avant no y fora bastant a dar-hi remey sinó Déu. E és ver, senyor, que al dit esvaïment, entrament e robament se

mesclaren alguns hòmens de paratge e escuders e companyes de casades e altres, jassia alguns d'ells metén escusa que ho fahien per estalviar o salvar persones e béns d'alcunes cases de juheus lurs conexents; de tot se sabrà la veritat, Déu ajudant.

Lo dilluns següent de matí, nosaltres, ab alguns pròmens, fom al duch e⁵⁰⁹ supplicam-li que'l plagués fer dues coses: la una, que ab crides públiques e en altra manera manàs tornar tot ço qui robat era estat de la juheria, e l'altra, que fes diligent enquesta, specialment de saber los concitadors e començadors, e d'aquells fes justícia rigorosa, e en altra manera hi fes plena justícia proferint-li nos e tota la ciutat a obediència e manament d'ell en loch de vós, senyor, e sobre açò hac alguns raonaments e assentaments entre ell e nos. E de fet les crides foren ordenades e fetes per recobrament de la roberia, acordat e emprés que nosaltres tantost appellàssem e appellam consell, en lo qual foren ordenades moltes bones coses d'aquesta matèria, specialment les següents.

La primera, que com açò fos cosa terrible e odiosa a Déu e al món, e de molt mal exemple, que en tota manera fos greument castigada a pena dels malmirants e exemple dels altres.

La segona, que·ls hòmens de cavall e les cinquantenes de peu de la ciutat fossen e foren meses en orde a ésser prests al manament del duch, e ajudar als oficials reials e a nosaltres.

La terça, que tantost foren elets los .IIII. consellers de cascuna parròquia ab lur scrivà per fer escorcoll cascuns en sa parròquia, ab sagrament, de tots diners, argent, joyes, robes e altres coses de la juheria e tot allò e tot ço que per vigor de les crides del duch los seria manifestat, reebessen ab inventaris e ho metessen en lurs caps d'esglésies ben estojat ab contínues guardes.

Quartament, que .IIII. pròmens ab .II. escrivans foren elets a reebre los manifestes en la sala e al palau de la confraria de Sent Jacme, e allí estojat tot ço que·ls seria portat o farien venir.

Quintament, que .VIII. bons hòmens, de .II. en .II. ab .I. escrivà, anassen per los quarte\r/s de la orta, e acompanyats cascuns ab .X. de cavall per fer allò mateix en la orta.

Lo terme primer assignat per lo duch a fer los dits manifestes és estat per ell prorogat alcunes vegades, e la derrera dura per demà tot jorn. Senyor, no seria de creure a qui vist no u hagués la pressa qui és estada de tornar los béns robats, no solament ambaxes e roba de lana, de li, de seda e altres, mas argent e diners prou, e encara dura specialment en argent e en diners, que són coses pus envejoses e pus amagables. En açò, senyor, se farà extrem de poder, ajudant Déu.

Mentre teníem consell, sentim que alguns en la partida del mercat, creem que cevats de la juheria, començaven metre remor vers la moreria per esvaire aque-

¶ ⁵⁰⁹ Ratllat: *sop*.

lla. Tantost correghueren llà lo governador e altres officials acompanyats de bona gent, e fo-hi bé obs e sabut e trobat .I. hom vagabunt que entre·ls altres era estat enagador. Fo aquí matex pres e tantost penjat en una finestra, a la croera qui és aquí a la carniceria de la moreria, e, retornats los altres atràs a gran empentes de cavalls e colps, romàs e roman pla e quiet d'allí avant, majorment car lo governador, los officials e nosaltres, ab bona companya de cavall e de peu, compartint-nos-ho per nits, fem guayta totes nits, e, axí mateix, aytant com havem pogut, havem, de complacència del duch, assossegats tots los moros del regne, trametents en les partides d'aquell ab nostres letres, christians e moros en parells, ab porter reyal e en altres maneres.

Senyor, jassia nosaltres hajam per abhominable lo dit esvaiment e robament e ho donem apparés per ço que dit és, per ço car havem fets pendre hòmens de diverses condicions, axí de paratge com de arts o mesters e vagabunts, qui són en nombre més de .C. com a pus principals e aquells fets denunciar, e si proceeix tant com pot es proceria contra ells e altres culpables; però, senyor, par \per/ les coses dejús deïdores que açò sia misteri divinal, specialment per evidents experimentats e provats miracles fets en lo creximent de la crisma, la qual en la Seu e en les parròquies per la gran pressa dels batejats sens nombre, era del tot despesa e los curats estaven en ànsia d'on haurien crisma, e a una hora totes les crismeres foren trobades⁵¹⁰ plenes de vera crisma, e axí fo experimentat per lo official e d'aquèn fetes cartes públiques de tal e tant miracle, e d'alcuns altres specials d'aquesta raó que serien lonchs de recitar.

No tant solament, senyor, quasi tots e los demés juheus e juhies d'aquesta ciutat, specialment lo lur rau, ans encara tots los juheus de Xàtiva, d'Algezira e de Gandia —estant-hi present lo marquès—, e de Líria e d'altres viles se són batejats e tornats a la sancta ley christiana, e, bé que açò sia cosa que a tots feels christians deu plaure, emperò, senyor, la inquisició e punició dels principals malfeytors no romandrà, majorment puys plau a vós, senyor, e ho havets manat per la dita vostra letra ara per nos, ab humil e deguda reverència, reebuda, apparellats de exeguir aquella a tot nostre poder, e de ço que se'n seguirà la vostra excel·lència·n serà per nostres letres certificada, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat per lonchs anys, e li do victòria de tots sos enemics, amén.

Scrita en València, a .XVII. de juliol en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶ ⁵¹⁰ Ratllat: *de vera*.

1391, juliol 22. València.

Els jurats de València informen el rei de les novetats en la investigació sobre l'atac al call i el processament dels culpables, i, a més, dels rumors de guerra provinents de Granada.

AMV, LM g³-5, f. 29r-v.

A la molt alta magestat de nostre senyor \lo/ rey.

Molt excel·lent senyor:

Per altres lletres, recitada primerament e larga la gesta de la commoció, esvaïment e robament de la juheria d'ací, notificam a la vostra senyoria dues coses entre les altres.

Primerament, la instant supplicació al alt infant lo duch, vostre frare e general lochtinent, per nos e per part del consell de la ciutat feta d'ell inquirir e proceir rigorosament contra los concitadors e pus principals culpables del dit esvaïment, e ço qui proceït hi era estat a presó de molts e a denunciació e procés e en altra manera, la qual cosa pres e pren bé lo dit senyor duch e haguera acabat son fort procés si no fos la sobrevenient remor dels moros de Granada, de què dejús serà feta pus larga menció.

Segonament, les grans e moltes provisions fetes a recobrar los béns robats, de què's són seguides manifestacions e restitucions de infinits béns, no solament ambaxes e robes de lana, de li e de seda, ans encara diners e vexells e joyes d'or e d'argent, e d'altres coses precioses, e encara dura e no se'n levava mà tro a bon acabament tant com fer se puxa, ajudant Déu.

E jassia nosaltres, senyor, haguéssim e hajam a cor la prosecució e punició rigorosa dels dits concitadors e principals culpables, e axí ho metéssim en continuació e en obra, emperò, senyor, com poch après, per lletres trameses a Xàtiva e de Xàtiva ací d'alcuns lochs del marquesat vers la frontera de Granada, fos mesa e's seguís ací fama que en Granada eren passats de Barberia gran nombre d'òmens a cavall e que'l rey de Granada,⁵¹¹ ab aquells e ab los seus, qui eren per tots .VII^m. de cavall e pus se aparellava de venir en aquest regne e aquesta fama cresqués d'ora en hora, nosaltres, posats en gran perplexitat per dupte de remor dels moros del regne, qui ja estaven quiacom sollevats per la invasió dels juheus e per la remor moguda ací contra los moros d'aquesta moreria, acordam .II. coses.

La primera, que de fet per cuytats correus escrivim a Oriola, a Múrcia e trametem secretes espies en Granada per saber pus certament la veritat d'aquests affers. Noresmenys, fem cuytar de partir d'ací .I. leny de bandes qui ab draps per via de mercaderia s'espaxava per anar a Almeria, a fi que per terra e per mar pres-tament haguéssim clara cer[tifica]ció ab [...] dels moros de Granada.

¶ ⁵¹¹ Yússuf II, soldà de Granada (r. 1391-1392).

E la segona, que per assossegar los moros del regne [...] [di]verses parts d'aquell christians e moros aparells, cascuns ab son porter, a vi[...] [...] altres provisions quedament e secreta a bon avisament e guarda del dit regne per la remor dels moros dessus dits. Encara, senyor, no havem cobrat alcú dels dits correus e espies, e per ço havem cessat tro ací d'escriure'n a vostra senyoria, car desijam fer tal scripció aptament e clara, tantost, senyor, que qualque certenitat n'ajam, a la vostra senyoria curarem scriure'n per cuytat correu, e sia mercè vostra, almenys en tal cas, venir o acostar-vos a ençà; però, senyor, la fama dels dits moros de Granada continua e creix de dia en dia, e ara hòmens qui per mar són venguts de la costa de Guardamar compten que·ls moros frontalers vers Lorcha havien corregut a Lorcha, bé que y havien pres lur pesar, encara s'ic afferma que la correguda que·l rey de Granada entén fer serà vers la plena lunació prop instant.

A nosaltres, senyor, per lo gran perill de ço qui dessus és tocat dels moros, covench advertir en aquells affers, axí com a pus àrdues e requirents major cuyta, e per aquelles haguéssim quasi afluxar sa prosecució dels commovedors e pus principals culpables en lo fet de la juheria, e açò per no torbar o tardar les dites provisions, axí com a pus cuytades e pus urgents, e açò mateix al duch, qui hac e ha bon cor al dit procés e execució e a son consell parech lo mellor; però, senyor, enaprés lo duch nos ha dit que sent e sab de vós, senyor, que us plau la dita execució rigorosa, no contrastant l'ardit o remor dels moros, de la qual, per altra part, vós, senyor, haviets ja haüda menció, e açò mateix plau bé a nosaltres, desijants conformar ab la volentat de vós, senyor, la nostra, e axí ho havem dit al duch, e man, senyor, la vostra reyal excel·lència a nosaltres, servidors d'aquella, en aquests affers e tots altres tot ço que sia sa mercè, e mantenga la santa divinitat vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat per lonchs anys e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXII. de juliol en l'any de .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants vostres peus e mans, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

127.

1391, juliol 29. València.

Els jurats de València supliquen al rei que vinguen a la ciutat els seus consellers, que han malentès les seues accions en els fets de la juheria, per tal d'aclarir la situació.

AMV, LM g³-5, f. 34v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència. En dies passats havem trameses diverses lletres tocants l'esvaïment e roberia de la juheria d'ací, e les provisions d'aquèn fetes

179

per nosaltres ab lo consell, e senyaladament en dues coses: la una, en fer instant supplicació al alt infant lo duch, vostre frare e general lochtinent, de inquirir e proceir rigorosament contra los concitadors e culpables principals, e l'altra, en cobrar e haver les coses robades, axí com açò e als incident<s> d'aquests affers és contengut pus largament en les letres dessús dites. Ara, senyor, havem sabut que les dites letres en alcunes passes d'aquelles són estades notades e glosades per alguns en vostra cort, e singularment senyaladament en .I. pas on és feta menció de miracles per lo creximent de la crisma, induïnts los dits notadors que per allò serien vists escusar la culpa del esvaïment o aprovar aquell per alleujar la punició dels culpables.

Senyor, ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria parlan, nosaltres no haguem jamés ne havem tal intenció, e açò poden demostrar dues coses entre les altres ubertament: la una, car totes nostres dites letres van plenes de expressió de nostra volentat e desig a la dita punició, e l'altra, car aquesta nostra volentat se és mostrada e-s mostra per les obres foranes o la instància que fer no cessam de la dita punició e d'aquest voler mateix en tot lo consell de la ciutat tengut per aquest fet dues veus. E tot açò se mostrarà pus clar, volent Déu, quant vostres consellers, qui venir deuen per aquesta raó, siam ací venguts, los quals esperam ab gran desig, mas sab Déu, senyor, que a fer menció dels dits miracles nos induí sana e sancera intenció, ço és, que del callar no·ns fos dat càrrech per vós, senyor, majorment car sabem que altres e pus larch n'escrivien a vostra senyoria.

E ja per tot allò nostra intenció nun[...] mu[da] [...] en lo fet de la punició rigorosa, car fer-se deu puys la obra fo malvada quesque se'n sia seguit, ara haja nom miracles o com se vulla. Sabem, axí matex, ab la dita reverència parlan, que de moltes altres iniquitats e falsies ubertes és estat scrit d'ací a vostra cort e en altres parts, e per ço, en la derrera de les dites letres supplicam a la vostra excel·lència fos sa mercè no dar-hi creença almenys tro a tant que y hagués mesa la mà, e d'açò matex supplicam ara majorment, car per la venguda de vostres consellers d'açò pora ésser prestament certificada vostra reyal senyoria, la qual en sanitat e altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga per lonchs anys e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIX. dies de juliol en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

128.

1391, agost 1. València.

Els jurats de València trameten al rei els informes dels seus correus enviats a Oriola i Múrcia, sobre les novetats dels moviments de les tropes del regne de Granada.

AMV, LM g³-5, f. 36r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ara havem cobrat lo primers dels correus que havíem trameses vers Oriola e Múrcia per haver certificació del ésser del rey e moros de Granada, e ha'ns portada lo dit correu una letra responsiva de mossèn Olfo de Pròxida, governador d'Oriola, la qual letra en sa forma a la vostra senyoria trametem enclosa dins la present. Tantost, senyor, que per altres dels dits correus o de les espies o en altra manera sabrem certs ardis d'aquesta matèria, aquells a la vostra senyoria notificar semblantment curarem, e man la vostra senyoria a nosaltres, humils vassalls e servidors d'aquella, tot ço que sia sa mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, primer dia d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

Senyor, dementre la present scrvia cobram altre correu que havíem tramès a Múrcia e han portades .II. letres, una del dit governador d'Oriola e altra del consell de la ciutat de Múrcia, les quals semblantment a la vostra senyoria trametem incloses dins la present.

129.

1391, agost 5. València.

Els jurats de València supliquen al rei que vinga al regne per accelerar els processos contra els culpables de l'assalt al call, els quals es veuen contínuament bloquejats.

AMV, LM g³-5, f. 37r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Axí com a la vostra reyal magnificència per moltes letres nostres és estat intimat, nosaltres de part del consell e per ordenacions e exprés voler d'aquell, tantost fet lo malvat esvaïment e robament de la juheria e enaprés contínuament haver

feta instant supplicació al alt infant lo duch, vostre frare e general lochtinent, que li plagués fer diligent enquesta e rigorosa punició dels concitadors e culpables principals del dit esvaïment e robament. E jassia lo duch hi haja molt treballat, e per lo procurador fischal sien estades posades denunciacions e d'aquèn per la audiència del duch hi sien estades fets diverses proceïments, emperò, senyor, tro a huy que ha prop d'un mes passat punició alcuna realment no hic és feta.

No volem dir per què ha estat, car més val que vostra senyoria mesa la mà, ho puxa trobar e veure pus ubertament. Bé podem dir que a nostre parer o intenció ho facen dues coses. La una, importunitat d'alcuns magnats, per si o per lurs parents o familiars culpables, qui, en tant com en ells és, dilaten lo procés e desvien que·ls pus culpables no sien denunciats, menaçaen los clamaters qui han reebut lo dampnatge si·ls notifiquen a vostre fischal, com dels dits culpables hi haja de totes condicions, és a saber, axí hòmens d'orde de Montesa e de Mendicants exempts com de cavallers e hòmens de paratge e escuders de casades, com encara de ciutat, los quals haurien presta punició si vostra reyal senyoria era ací corporalment.

E l'altra, per les males maneres que, ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria parlan, nos han tengudes e tenen los delats que d'una part, perquè alguns de lur seqüela són bé adins en la culpa, fan lur engany a desviar-ho, e per ço induexen molts del poble a desgrat e a malvolença contra nosaltres, donan-los a entendre⁵¹² que per mal dels menors nosaltres fem aquesta instància; e a altre cap escriuen e fan escriure a cort de vós, senyor, moltes coses contràries a veritat, salva la dita reverència, per tal que indignen vostra senyoria contra la ciutat e consell e regidors d'aquella, qui de cor e de fet a Déu mercè són nedeus d'aquella malvada obra, la qual en veritat feren singulars e malvades persones, segons que la vostra senyoria, volent Déu, ho trobarà clar per les provisions que·l consell de la dita ciutat hi feu.

E per altra manera, per abreujar, senyor, nosaltres d'aquestes ni d'altres mals no esperam remey de salut après Déu sinó de vostra reyal presència, qui a·quells e altres càstich e[m]ponescha. On, senyor, ab aquella major humilitat e affecció cordial que podem, supplicam a la vostra reyal senyoria que sia vostra mercè com ans bonament fer-se puxa venir e ésser presencialment ací, car per la vostra venguda, ajudant Déu, se segui[ran] molts béns, specialment e lo primer que, feta punició dels culpables malmirents, serà a ells càstich e a·ltres presents e esdevenidors exemple en gran laor vostra e assossegament e bé de la vostra cosa pública, Déu volent, e lo segon, que aquests pleys e [...] ab los delats e ab los braços haurien determinació e fi, e vós, senyor, mesa la mà per tot veuríets ubertament qui ha la culpa e qui us serveix o desserveix, e vol la honor e bé reyal e del regne, e sia vostra mercè pendre'ns tot açò en bé, car sab Déu que sa e sancer zel nos ho fa dir,

¶ ⁵¹² A l'original: *entenén*.

e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat per lonchs anys e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .V. d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

130.

1391, agost 7. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que li donaran els seus enviats, Francesc Fluvià, Ramon Soler, Miquel de Novals i Bernat Anglés, per tal d'actuar degudament sobre alguns afers molt importants per a la ciutat.

AMV, LM g³-5, f. 38v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la presència de vostra reyal senyoria trametem per specials missatgers nostres en Francesch Fluvià, jurat; micer R(amon) Soler, en Miquel de Novals e micer Bernat Anglés, concitadans nostres, per affers molt àrdues d'aquesta vostra ciutat, los quals a la vostra excel·lència ells poran explicar largament. On, senyor, a aquella molt humilment supplicam que sia vostra mercè los dits missatgers benignament reebre plenerament, oir e dar creença a lurs paraules de nostra part, e sobre lur explicació de vostra acostumada clemència proveir per manera que·ls dits missatgers bé e breu espatxats se'n puxen tornar prestament, e haurem-ho, senyor, a special e assenyalada gràcia e mercè de la vostra gran senyoria, la persona de la qual molt excel·lent Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga per lonchs anys en sanitat e prosperitat e la exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VII. dies d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, lo consell de la ciutat de València.

131.

1391, agost 11. València.

Els jurats de València informen el rei que els temors de guerra amb els musulmans de Granada eren infundats i que no hi ha cap amenaça.

AMV, LM g³-5, f. 39v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal senyoria dins letra nostra poch dies ha trametem .III. letres en sa forma que havíem haüdes de Múrcia e d'Oriola, continents que, jassia ells d'alcuns lochs de les fronteres haguessen haüdes letres e noves de la remor del rey e moros de Granada, però, que enaprés, certificats mellor, havien sabut que no era res. Ara, senyor, per mellor afirmació d'açò, havem sabut certament per letres trameses d'Almeria a alguns mercaders nostres per lurs factors qui anaren ab lo darrer leny de bandes ab draps per via de mercaderia en Almeria, segons a vostra senyoria d'aquest leny fem menció en una letra, que del avist e de la remor dels dits rey e moros no és res, ans dien que'l dit rey s'està en Granada en aquell mellor assossegament que pot, e que tracta als mercaders christians e's mostra haver-los bon voler més e mils que jamés no feu son pare, e que'ls fa bona e presta justícia en cobrar ço del lur dels deutors d'aquells quant cas s'i esdevé. Totes les dites coses, senyor, a la vostra reyal magnificència intimam a fi que aquella en sos affers mils, ajudant Déu, puxa deliberar e proveir manant, senyor, a nosaltres, servidors d'aquella, tot ço que sia sa mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat per lonchs anys, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XI. d'agost del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

132.

1391, agost 15. València.

Els jurats de València, que acaben de saber que el rei anirà a Barcelona abans que a València, li supliquen que vinga al cap i casal sense més demora per resoldre l'afer de la jueria.

AMV, LM g³-5, ff. 41v-42r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Gran consolació havíem haüda com sabem que la vostra magnificència, a humil supplicació literal nostra, havia acordat e atorgat de venir ací prestament, e per ço havíem proveït en .II. coses: la una, en trametre a vostra reyal presència nostres missatgers per suplicar e justar l'espataxament de vostra partença e venguda, e l'altra, en justar e endreçar tant com és en nosaltres l'acabament dels processos de molts denunciants com a pus culpables del mal fet de la juheria d'ací, dels quals alguns, mijançant tortura dels denunciants e en altra manera són en acabament, e que's acabassen los altres de guisa que tantost que la vostra molt excel·lent persona

fos ací plegada trobàs a conclusió molts dels dits processes e pogués fer gran colp de sentències a glòria de Déu e vostra, senyor, e bon estament de la cosa pública.

Mas ara, senyor, havem sabut que la vostra excel·lència, per l'ardit que ha haüid de *Barchinona*, ha mudat l'acord, ço és, lexada la venguda d'ací anar llà e, espatxat allí, venir ací, de la qual cosa, senyor, en veritat havem haüida gran desolació no solament per la tarda que veem de vostra venguda, ans encara per lo fortunal cas de *Barchinona*, del qual sab Déu nos dolem punyentment. Tornant, senyor, a la matèria principal, supplicam humilment e de cor a la vostra excel·lència que sia vostra mercè venir ací primerament per fer aquella punició dels culpables que mereix; però, senyor, com vostra volentat fos del tot anar primer a *Barchinona*, sia vostra mercè no tardar allí, mas cuytar a ençà vostra venguda, la qual és a nos fort necessària no tant solament per fer la dita punició, ans encara per metre en estament de justícia e de determinació molts plets e contrasts en què aquesta vostra ciutat és posada axí ab los braços ecclesiàstich e militar com ab altres universitats e persones.

E açò, senyor, haurem a singular e notable gràcia de la vostra reyal senyoria, e com hajam entès que vós, senyor, havets en propòsit d'anar a *Barchinona* poderós ab moltes gents d'armes, deïm, senyor, que vostra venguda ací sia en la manera que mils plaurà a vostra reyal senyoria, mas aquella, senyor, fem ben certa que ab sola una petita vrega (*sic*) pot venir ací e fer morir o viure tals e tants dels culpables com sia sa mercè [...] no-y trobarà sinó tanta obediència e paciència com feels leylals e humils vassalls deuen haver de lur rey, príncep e senyor natural reductable, e per amable ne vulla Déu, senyor, que tantes gents d'armes ha el món basten a açò a que és estada, és e serà bastant [...] la leyltat, temor e amor cordial de vostres devots sotsmeses, e [...] és e serà, volent Déu, lo vostre gran tresor pus preciós que de quants [...] món. Man, senyor, la vostra magnificència a nosaltres, servidors d'aquella, tot [ço que sia sa mercè], e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat per lonchs temps e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XV. d'agost del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

133.

1391, agost 19. València.

Els jurats de València informen el rei de la situació a la ciutat i li demanen que hi acudisca tan aviat com puga, ja que han sabut que anirà a Barcelona i no al regne.

AMV, LM g³-5, ff. 44v-45r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per dues semblants lletres de la vostra magnificència, una a cascuna condició de nosaltres tramesa, fo intimat a tots nosaltres que la vostra senyoria, la qual havia acordat venir ací prestament, enaprés, per sinestres e perilloses ardots de *Barchinona* havia [...]at d'acord, ço és, lexada e present la venguda d'ací d'anar a *Barchinona* cuytadament per fer allí tal punició del avalot horrible allí seguit que fos càstich dels malfeytors e exempli a altres, e anaprés venir ací per fer semblant, de manera que vostres regnes e terres sien, ajudant Déu, en pau e en tranquil·litat, e volíets e manàvets, senyor, que entretant tro fóssets ací, féssem e tinguéssem ensemps ab l'alt infant lo duch, vostre frare, mentre ací atturàs e enaprés en sa absència totes aquelles bones maneres que fossen expedients a preservar aquesta ciutat de tot sinestre, e responents, senyor, ab humil e subjecta reverència, havem gran desplaer de vostre mudament de camí, car més volguérem, si vostra mercè fos, que sens [divertir] en altra part, féssets \ací/ vostre dret camí, e majorment car lo duch era ací de pocha a[...] e hic és ja partit de vostra licència, segons nos ha dit, mas pus tant és que a vós, senyor, no ha plagut vostra primera venguda ne la atturada del duch ací, som de cor e de voler a tota nostra possibilitat de complir vostre manament.

E perquè açò mils sia factible posades primerament totes nostres alteracions e qüestions velles en tractament e disposició de bona concòrdia e avinença, ajudant Déu, som-nos concordats certes persones de cascuna condició de nos per ordenació del senyor duch a ésser e som d'un cor e d'una volentat a complir vostre manament, e de fet tots ensemps havem ja fetes e fer no cessam tals e tantes provisions que, mijançant la divinal ajuda, aquesta ciutat perseverarà en vostre servii e serà a tot nostre poder de tot sinestre preservada, e sia mercè de vós, senyor, dar creença sobre açò als missatgers de cascun de nos qui són en vostra cort, als quals n'escrivim d'aquesta raó, e mantenga Nostre Senyor Déu per sa mercè la vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat per lonchs anys e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIX. d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors rics hòmens, cavallers generoses e ciutadans, jurats e pròmens de la ciutat de València qui, besants vostres peus e mans, se comanen en vostra gràcia e mercè.

134.

1391, setembre 6. València.

Els jurats de València informen el rei de les novetats de Sardenya. Per una lletra d'un mercader de la ciutat han sabut que Brancaleone Doria havia conquerit Sàsser amb l'ajut dels seus habitants.

AMV, LM g³-5, f. 52r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ara havem vista e lesta una letra a .I. mercader d'ací per companyó seu de Mallorques tramesa, feta a .III. del present mes, la qual, entre les altres coses, fa menció que ladonchs era arribat a Mallorches .I. leny de Càller qui comptava que micer Brancha⁵¹³ havia haüda a sa mà la ciutat e lo castell de Sàcer ab diners per trayció dels de dins. Més avant, que allò matex havia emprès e s devia seguir del Alguer, sinó que .I. d'aquells de dins qui cabien en la trayció era enmalaltit greument e, confessant-se a son sacerdot, li havia dexelada aquella trayció e nomenats alguns dels qui hi cabien e dels quals eren estats preses e morts .II. per vostres oficials e que'l malalt era mort de sa malaltia. Totes aquestes coses, senyor, a vostra reyal magnificència intimam per ço que aquella mils hi puxa deliberar e proveir, e man, senyor, la vostra excel·lència a nosaltres, affectuoses servidors d'aquella, tot ço que sia sa mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat per molts anys e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VI. dies de setembre en l'any .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui besants la terra denant vostres peus se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

135.

1391, octubre 7. València.

Els jurats de València informen el rei de l'origen de les notícies sobre la guerra de Granada i conclouen, després d'haver enviat espies a les fronteres, que no hi ha cap amenaça. A més, li demanen que no pare atenció a rumors que tenen com a objectiu desestabilitzar els regnes.

AMV, LM g³-5, ff. 60v-61v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Innumerables laors e gràcies a la sancta divinitat e a la vostra reyal excel·lència retem del agradable accolliment, benigna exaudició e bo e prest espatxament que a la vostra magnificència, per sa liberal mercè, ha plagut fer a nostres missatgers, ara tornats de vostra reyal presència, segons que per lur relació plena e en altra manera havem sabut certament, per la qual cosa, senyor, aquest vostre gran poble, ja per sa naturalea fervent e n subjectia affecció de vós, senyor, és fet pus devot e perseverarà totstemps e creixerà, Déu ajudant, en vostra

¶⁵¹³ Brancaleone Doria (1337-1409), marit de la jutgessa Elionor d'Arborea.

complacència e servii.

Senyor, creem no sia oblidat a la vostra excel·lència com a aquella poch temps ha per nostra letra foren notificades rumors que ací, per letres d'alcuns lochs de fronteres de Castella vers Granada, eren estades portades de commoció e ajust de moros de Granada per córrer e entrar en aquest regne, e com nosaltres, per haver clara certificació de tal ardit, havíem trameses no solament correus a les dites fronteres, ans encara espies per mar e per terra en Granada, e com d'aquells e d'aquelles havem cobrades respostes e haüdes certificacions que en les dites noves no havia punt de veritat, e els rey e moros de Granada no havien d'als menys ànsia.

Seguís [...] més après, altra vegada nosaltres haguem semblant ardit per letra [...] e dels pròmens d'Oriola, en la qual eren insertes letres que affermaven [àls] [...] haüdes de lochs de les dites fronteres d'aquesta raó, les quals, jassia prima [faç] fossen colorades, parech a nosaltres per alguns sentiments que tot fos ficció, e per traure'n una vegada lo glaç, trametem altra vegada secretament correus a les dites fronteres e .i. discret mercader per espia en Granada. Los dits correus han tornades letres de les dites fronteres continents que res no y hac ne ha de veritat dels dits ardots.

E la spia diu que no fo jamés ymaginat, ans ha sabut de pregon secret que'l rey de Granada, qui mort és, en sos derrés dies, castigan e adoctrinan sos fills, los dix que si per christians los era moguda guerra, que fossen valents hòmens en defendre lur terra, mas que per cosa del món no moguessen de guerra a christians, car molt era que entre ells aquell regne de moros estigués e's sostengués, o semblants paraules, les quals, senyor, a tot sa entenen poden parer pus semblants a veritat que'ls dits ardots, mas creets, senyor, que d'aquell graner d'on isqué la lavor de les letres zizànies són exits los dits ardots volents fer perdre los moros del regne, axí com los juheus⁵¹⁴ o volents metre remor en la ciutat e en lo regne, per què tota e tot anàs a perdicció, e fiam en Déu que no ho veuran lurs ulls, ans passaran pena de lurs malvestats.

Senyor, nosaltres sab Déu havem mes e metre entenem tot nostre saber e poder ab tota cura en conservar aquesta ciutat e lo poble d'aquella, e encara lo regne en quant és en nos en bona concòrdia e tranquil·litat a laor de Déu e servii de vós, senyor, no contrastants sinestres suasions e zizànies, e de entrar pus pregonament a la veritat clara dels sembradors d'aquelles, tantost que pus hi sapiam la vostra senyoria serà per nostres letres certificada, a la qual plàcia e sia sa mercè no donar creença a tots spirits, car ultra los del abís e del àer n'i ha molts en la terra plens de malignitat, axí com sab bé la molt alta saviea de vostra gran senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, longament en sanitat corporal e en totes prosperitats mantenga e exalte, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

¶ ⁵¹⁴ Ratllat: *o volents metre remor en la ciutat e en lo regne, axí com los juheus.*

Scrita en València, a .VII. d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

136.

1391, octubre 14. València.

Els jurats de València supliquen al rei que permeta a la companyia de cavallers de la ciutat posar en pràctica el privilegi antic d'ajudar-se entre ells quan un cavall mor.

AMV, LM g³-5, ff. 63v-64r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

La vostra magnificència creem sàpia com per exprés e special privilegi del senyor rey, vostre pare, que Déu haja, fet en Cort General, aquesta vostra ciutat pot tenir e té cent hòmens de cavall, los .LXX. armats e los .XXX. alforrats o genets,⁵¹⁵ e los tinents los dits cavalls, axí armats com alforrats, per mils mantenir aquells, volien fer ordinació entre si que a cascuns d'ells a qui sia mort o muyra son cavall los altres haguessen a fer ajuda de certa quantitat per a comprar-ne altre, car axí's fa en alcunes parts de vostra senyoria e ab allò són mils mantenguts e nodrits en aquella cavalls e cavalcadors, e, jassia parega a molts que tal ordinació se puxa fer sens altra licència de vós, senyor, car és cosa incident del dit fet o a quell con nexa, emperò, és deliberat que a major cautela la dita ordinació sia feta de licència de vós, senyor. Per tal, senyor, humilment supplicam a la vostra magnificència que sia sa mercè atorgar e dar licència ab letra vostra als dits cent de cavall, e a cascuns d'ells de fer la dita ordinació e de observar aquella, e açò, senyor, haurem a special gràcia de vostra liberal excel·lència, la persona de la qual molt excel·lent Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en sanitat e prosperitat per lonchs anys e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIII. d'octubre del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶⁵¹⁵ *Furs* I, 3, 36, vol. 1, pp. 181-182.

El privilegi va ser concedit a les Corts de Montsó de 1376.

1391, octubre 24. València.

Els jurats de València informen el rei dels fets ocorreguts en relació amb els genovesos que viuen a la ciutat, els quals semblen estar finalitzant tots els seus assumptes al regne en previsió, creuen, d'una guerra imminent amb la Corona d'Aragó.

AMV, LM g³-5, f. 65r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Un[a nau] de jenoveses, venint dreta via de Jènova, d'on partí poch dies ha per son dret temps, [...] arribada [fatga] sens tota mercaderia, e nosaltres, marvellats com axí venia b[uyda] [...] [...]erem-nos de cercar e saber la raó de sa venguda, e havem sentit que és per levar los mercaders jenoveses qui ací són e axí ho mostrà clar senyal, car tots e cascun d'ells acuyta se arredonexen e s'espaxen de lurs comptes e affers que ací han. Senyor, nosaltres, per dupte dels pactes qui són entre vós, senyor, e duch e comú de Jènova, havem duptat de fer-hi proveisió alcuna, bé, emperò, havem pregat e request secretament a vostre batle general que estretament observàs e observar fes en los dits jenoveses, e en tots altres de qui raonablement se deja hom sospitar, la inhibició de la treta de pega, de seu, d'alquitrà e de exàrcia. Més avant, senyor, havem sabut d'alcuns amichs lurs qui dien, que ho han d'alcuns d'ells, que'l lur duch e poble han acordat de moure guerra o qualque novitat contra vós, senyor, specialment per los fets de Sicília e de Cerdenya, e par semblant a veritat que axí deja ésser per ço com los dits fets són a ells molt cars e que micer Brancha ço que ha començat \ha fet/ per tracte o escalfament dels jenoveses.

Totes aquestes coses, senyor, a la vostra excel·lència notificam a fi que, aquella certificada, mils hi puxa deliberar e proveir, e man, senyor, la vostra magnificència a nosaltres, humils vassalls e servidors d'aquella, tot ço que sa mercè serà, e parria, salva reverència de la vostra reyal senyoria, que aquella per sa letra degué manar al dit batle ço de què nosaltres l'avem request e pregat de la dita inhibició axí com dessús és escrit, e mantenga Nostre Senyor Déu vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. dies d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui besants la terra denant vostres peus se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

1391, novembre 15. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no intervinga en l'execució de l'assassí d'un capellà. L'informen, tanmateix, del procés judicial portat a terme contra Tomàs, àlies Pere Carbonell, qui havia estat acusat de difamacions i altres delictes.

AMV, LM g³-5, ff. 68v-70r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

De la vostra reyal magnificència havem reebuda una letra continent que per letres d'ací aquí trameses haviets entès, senyor, que nosaltres impugnàvem no menys destempradament que desraonable la remissió feta per lo governador d'aquest regne a .i. hom appellat Correger, sobre la mort d'un capellà de què era inculpat. E que si'l impugnament era tal com se dehia, erem dignes de gran reprehensió, car on la remissió no fos ben feta, deguera ésser usat d'altres remeys, dels quals usar en semblants cases la vostra reyal senyoria, per sa mercè [instrue-n'ò]? nosaltres ab la dita letra.

E, ans d'altra resposta, retem, senyor, a la divinal clemència laors, e a la vostra gràcies e mercès grans e moltes de la dita instrucció, e no menys de la dita reprensió comque sia del dit impugnament, e totstemp, senyor, havem e haurem a mercè e a gràcia singular la vostra benigna reprensió, com sia e ésser molt pus desijable e fructuosa que de natural pare en fill obedient e amable, esguardant quant sobrepuja més la senyoria e poder de la reyal excel·lència. Però, senyor, com sia escrit que qui menysprea sa fama és cruel a si mateix,⁵¹⁶ responents ab humil e subjecta reverència, deïm que perdó Déu a qui ha escrit axí, car par que ignore la veritat, la qual fo e és aquesta, sotsmetents-nos-hen a tota prova e averació.

Ver fo, senyor, que poch temps és passat, contra lo dit Correger e altres en lur contumàcia, fon dada sentència per lo justícia criminal de condempnació de mort de traydors e de penes peccuniàries e de messions e d'estar a risch dels amichs, segons fur, per la mort del dit capellà feta en cas acordat sobre pau e en fe cridat de sa finestra que devallàs parlar amigablement ab los qui'l mataren.

Seguí's, poch dies ha, .i. dissabte o vespra de festa sobre dinar, que'l dit Correger trobat ací amagat per lo lochtinent de justícia fo pres e mes en presó, e après vespres d'aquell dia, dues germanes e alguns parients del mort vengren al justícia e a nosaltres ab la dita sentència en pública forma, requerints lo dit justícia instantment e ab plors que menàs la dita sentència a execució en la persona del dit Correger pres. E, al·legat per part sua que havia remissió del governador, bé

¶⁵¹⁶ S. Aug., *Serm.* 355, cap. 1.

que no hagués poguda haver la carta d'aquella de son escrivà, però que ab ell se'n podia haver certificació, l'altra part, negant la dita remissió e impugnant aquella, lo justícia, sentint d'alcuns qui's deyen saber-ho que era ver de la dita remissió, e duptant en fet e en fret, assignà de consell de son savi assessor e de nosaltres que'l dilluns següent de matí cascuna part fos davant ell per al·legar e mostrar tot ço que's volgués e faria·ls-hi la raó.

Ací deïm, senyor, que si nosaltres hi haguéssim tal intenció, com a la vostra excel·lència és estat suggest, espay e temps covinent havíem e haguem de consellar e fer metre a la forcha lo dit condempnat, mas per vostra reverència e honor del governador, duptants de la remissió, no y volguem pus consellar ne induir tro a tant que plenament fos discutit.

Lo dit dilluns, lo pare e molts altres de la part del mort, denant lo dit justícia impugnaren la dita remissió per .iii. raons entre les altres: la primera, que'l poder per vós, senyor, dat al governador de fer remissions no s'estenia a tal cas, ans n'era exceptat, com fos irremissible, segons exprés fur; la segona, car l'atorgament de la remissió era estat⁵¹⁷ fet per causa no vera, deïnt que'l dit Correger no havia culpa en la dita mort, lo contrari de la qual cosa, hoc més que'l principal colp de què era mort lo dit capellà havia fet lo dit Correger, se proferí provar la part del mort, jassia fos haüt per provat per la contumàcia e absència dessus dites, e la terça, que no era estat satisfet al interès de la part e per consegüent, segons fur exprés, lo remés no's podia alegrar de la remissió encara que valgués. Pot veure, senyor, tot sa entenent que tals raons, sens plena discussió d'aquelles, no pogren ne poden per alcun jutge ésser regitades, e per ço, senyor, lo justícia e son savi assessor e nosaltres, qui per fur som sos ordinaris assessors e consellers,⁵¹⁸ duptam molt en aquelles, majorment en la segona, sobre la qual la part del mort requeria instantment al justícia que li reebés informació de testimonis, e, jassia reebre aquells e conèixer e pronunciar sobre les dites raons pertangués e pertanga principalment e primera al dit justícia, e puys per fadiga o apel·lació sua al governador, emperò, lo dit justícia e son assessor e nosaltres, per mellor espatxament del fet e per relevar les parts de despeses, fom ab lo governador e ab son assessor, e concordam e assentam ab ells que·ls savis assessors seu e del dit justícia ensemps reebessen la dita informació de testimonis, e axí's feu.

Seguí's que'l dit justícia, feta relació en consell de les dites raons e informació, e haüd plener acord ab lo consell, jassia grans e moltes al·legacions fossen contra lo dit Correger, emperò, una sola raó és a saber, car en fe del governador e en confiança de la dita sua remissió, aquell era vengut. Mogué al dit consell, per reverència de vós, senyor, e honor del governador a acordar, e acordà, que la dita remissió valgués, e axí fo pronunciat tantost per lo dit justícia, e per ell de fet lo dit Correger fou gitat de la presó.

¶⁵¹⁷ A l'original: *testat*. ¶⁵¹⁸ Ratllat: *vd'aquell*./

La transcendent saviea de vostra reyal excel·lència, senyor, veja e jutge per sa mercè si per les dites coses som dignes de repremsió o de premi. A bona fe, senyor, si alguns vostres oficials fossen estats o eren pus [acosimentats] en fer les remissions dels criminoses, no s'ic farien tantes morts com fan, e per ço, major nombre s'i trobaria de matadors d'òmens que de bous, e no és maravella, car confiança de prestes remissions e a tot mercat ne nodreix molts, com sia escrit que impunitat pareix gosar de què sortexen inobediències a senyoria, e altres infinits mals de què'ns dolem cordialment, e plagués a Déu, senyor, que ja fos tolt poder per la vostra excel·lència a tots sos oficials de fer remissions en cas de pena de mort principalment deguda per ço que qui volgués tal remissió hagués anar a la vostra reyal presència e no hagués los remetadors tan avinents e tan bon mercat, que direm, senyor, en aquest cas que pena de mort de traydor e pena peccuniària de .C. morabatins al fisch ja jutjades sien remeses per .XL. florins. Veja e jutge la divinal e reyal justícia qual zel és pus dret: o lo lur de nodrir malfeytors o lo nostre d'estirpar aquells. E pus no y deïm, mas que supplicam humilment e de cor a la vostra reyal senyoria que sia sa mercè manar al governador que en algun cas de mort acordada no faça remissió alcuna, com en veritat lo fur vulla e ordén que tot matador, en tal cas, muyra sens tot remey.

Més avant considere, si sa mercè serà, vostra molt excel·lent senyoria, les intencions de cascuns per .I. altre novell fet: quasi al contrari del dessús dit, ací eren e són alguns mercaders italians negociants, jassia contra penal prohibició de privilegi antich, emperò, ab novell guiatge de vós, senyor, tot lur poder vostres oficials han fet de levar dels béns dels dits mercaders les penes del dit privilegi, ço és, tolrè'ls lurs béns no contrastant vostre guiatge. Sia demanat, senyor, e sabut qui ha ajudat e valgut als dits mercaders en observació de lur guiatge, e trobar s'à en veritat que nosaltres pus principalment qui, jassia dixéssem que ells, per lo dit privilegi, no podien ne devien ací estar o negociar, emperò, que lur guiatge los devia ésser observat tro a tant que fos revocat, e que's devia e deu revocar per vigor del dit privilegi.

Ítem, senyor, creem sàpia la vostra excel·lència com ací se fahia procés per lo justícia criminal a instància de part privada contra en Thomàs àlies P(ere) Carbonell, denunciat d'alcuns crims e de moltes e leges paraules per sa lengua sutzea \dites/⁵¹⁹ d'aquesta vostra ciutat en gran opprobri d'aquella e, en veritat, senyor, era e fon tota hora nostra opinió que, acabada de reebre la informació de testimoni qui contra ell se daven, ací e en altres parts, aquella fos tramesa a vostra senyoria per veure si la dita denunciació procehia de veritat o de iniquitat, segons alguns de la sua part dehien, e ans que la dita informació fos acabada de reebre, lo dit Carbonell presentà remissió de vós, senyor, al justícia, e, jassia segons exprés

¶⁵¹⁹ Ratllat: *dients*.

fur ell no's puxa alegrar d'aquella, tro a tant que haja satisfet al interès, ço és, a les messions de la part denunciadora, emperò, senyor, per vostra reverència, lo justícia, de consell de son assessor e nostre, tantost delliurà de la presó sots capleuta lo dit Carbonell, e per açò, senyor, no entenem estar de trametre la dita informació tantost que endreçada sia a vostra senyoria, per veure ço que dit és e conèxer que aquests mordiments qui a tantes parts nos són fets, salva la dita reverència, no proceexen de bon zel ne de vera raó, e sobre aquells a Déu mercè podem estar e estarem de front a tots e tota hora denant Déu, e vós, senyor, de qui sia mercè la present, après que lesta e publicada serà, manar e fer estojar ab les letres que del dit impugnant e d'altres coses a nosaltres adverses sien estades e discutides, e totes aquestes coses, senyor, haurem a special e notable gràcia de la vostra senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en sanitat e prosperitat per lonchs anys e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XV. dies de noembre del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

139.

1391, desembre 2. València.

Els jurats de València notifiquen al rei que no s'han desfet d'alguns dels seus crítics i enemics amb l'argument de l'expulsió dels vagabunds i altres persones de vida poc exemplar de la ciutat. A més, li expliquen les raons d'aquesta mesura i li demanen que no faça cas de rumors falsos.

AMV, LM g³-5, ff. 72v-73r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 289-290.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

De la vostra reyal magnificència havem ara reebuda una letra recitant una altra per vós, senyor, en dies passats tramesa a nosaltres sobre la informació reebedora e acomiadament e foragitant de la ciutat, faedor per nosaltres, de tots aquells hòmens de qualque ley o condició fossen, qui's trobarien bregoses vagabunts e de mala vida e inhonesta conversació e altres proceïments faedors contra ells, e que novellament vós, senyor, havíets entès que nosaltres, contra forma de la dita primera letra e del poder dat ab aquella e contra tota forma de fur e en violació d'aquell, havíem proceït e procehíem contra alguns més per volentat desordenada, que, en altra manera, e'n erem dignes de gran reprehensió e altres

paraules punyents contra nosaltres, contengudes pus largament en la dita darrera letra, concloent que vós, senyor, axí per interès e observació de vostres regalies com a humil supplicació d'alcuns pretenents en açò ésser contra justícia prejudicats, volents saber, senyor, quins proceïments havem fets e contra quals e manats, senyor, que encontinent a vostra senyoria trametam los dits proceïments ab alcuna sufficient persona que en vostre consell puxa raonar aquells.

E ans de totes coses, ab humil e subjecta reverència deïm, senyor, que si les dites coses són veres en nosaltres no de repressió, ans de gran punició, som dignes, mas sabets, senyor, com ne pren als suggerints tals coses, axí com a aquells de qui dix lo savi Sèneca: «sovén alguns se cuyten a clamar per ço que lurs excesses puxen pal·liar».⁵²⁰ O quant desijam, senyor, que aquestes e altres detraccions que tot enguany són fetes a vostres molt \sanes/⁵²¹ orelles contra nosaltres per lengües de juïchs, fillastres e altres enemichs de Déu e del bé públich, e envejoses del pacífich estament de la dita ciutat, venguessen en la gran plaça de vostre reyal juhí per ço que vostres molt subtils ulls, mentals e corporals, poguessen⁵²² aquests affers uberament veure e sobre aquells justament discernir. Tota cuyta·ns és tarda, fiam en Déu e en la vostra reyal prudència que ans de molt satisfarà a nostres bons desigs.

Ara, senyor, venints a la resposta, sab la vostra magnificència que, com enguany aquesta ciutat, a inducció e enagament de males persones, estigués en perill de conmovió contra sos regidors e majors, la vostra excel·lència, per ses letres, e en altra manera excità e manà a nosaltres que ab subirana cura vetlàssem en tolre·n tot sinistre. Sab Déu e pot saber vostra senyoria ço que hi fem no·n cal pus exprimir, car la obra⁵²³ ho ha mostrat. Són algunes ciutats de vostra senyoria, ço que ab gran desplaer recitam, que sens tot gran enagador, mas per sola malícia del temps, moltes malvades persones vengueren a conmovió contra lurs regidors e majors.

E, per contrari, d'aquesta ciutat, jassia haguessen molts e grans enagadors hoc e prometedors de assenyalada ajuda e trahents en exemple, \ço/ que en les altres ciutats mal era estat fet, emperò, ab la gràcia de Déu no vingueren a alcuna comoció e, en veritat, senyor, açò après la Divinal providència vench per dues raons assenyaladament: la una, per temor de la verga de vostra reyal e dominable correcció, e l'altra, per les dites informacions que ordenam ésser e foren començades reebre, les quals apitraren als dits enagadors en tant que la detracció e mal enach de molts d'ells, e tornaren en laor dels regidors e enach de [bé al] poble ne creega, senyor, si sa mercè serà, vostra magnificència que .i. punt de les dites informacions sia estat fet contra ne ultra forma de vostre manament \ne/ en altra manera contra justícia, segons se pot veure de clar per lur lectura. És ver, senyor,

¶ ⁵²⁰ Sen., *Epist.* XVI, 98. L'expressió apareix una altra vegada en llatí en una lletra enviada a Pere de Benviure, secretari del rei a Albalat, en octubre de 1391: «*frequentem qui-*

dam prosiliunt ad querelam». AMV, LM g³-5, f. 58v (1391, octubre 5). ¶ ⁵²¹ Ratllat: *sàvies*. ¶ ⁵²² Ratllat: *veure*. ¶ ⁵²³ Ratllat: *h*, perquè diu: *hobra*.

que nosaltres, veents que·ls dits enagadors, axí com dit és, se eren apitrats, e lo poble a Déu mercè estava e està en bon assossegament, no curam de pus proceir, e per ço les dites informacions no foren acabades ne manament ne altre proceïment fet contra alcú, segons se pot veure per aquelles, les quals, dins breus dies, volent Déu, seran portades per persona discreta, segons volentat e manament de vós, senyor, lo qual la gràcia divinal, per sa mercè, en sanitat e vida corporal longament mantenga e exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, segon dia de deembre⁵²⁴ en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui besants la terra denant vostres peus se comanen en vostra gràcia e mercè, lo⁵²⁵ justícia en criminal e los jurats de València.

140.

1391, desembre 18. València.

Els jurats de València informen el rei que els seus enviats, Nicolau de Valldaura i Ramon Soler, presentaran a la cort el capellet propietat de la reina.

AMV, LM g³-5, ff. 75v-76r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per veure e complaure a la reyal magnificència vostra e de la senyora reyna, molt cara companyona vostra,⁵²⁶ segons volentat e prechs literals vostres e seus, los quals prenem axí com devem en manament de gran eficàcia, havem bestret e pagat lo preu per lo qual vós, senyor, e la dita senyora haviets venuts ab carta de gràcia perpetual a mossèn Johan Gascó los castells e lochs de Planes e altres, e li haviets mes en penyora per la segurtat de la dita venda un molt rich e preciós xapellet de la dita senyora. Per la qual bestreta e paga vostres procuradors han remuts e cobrats los dits castells, lochs e xapellet, e consegüentment han, ab carta de gràcia perpetual, venuts a nosaltres, per nom e a obs d'aquesta vostra ciutat, los dits castells e lochs, e liurat lo dit xapellet tramedor a vós, senyor, e a la dita senyora per nosaltres.

On, senyor, lo dit xapellet ab totes ses coses, segons que·ns és estat liurat per los dits procuradors, inventariat ab carta d'època e trellat autèntich d'aquella a la reyal magnificència de vós, senyor, e de la dita senyora, trametem de present per en Nicholau de Valldaura, jurat, e micer R(amon) Soler, concitudans nostres, portadors de la present, supplicants molt humilment e sotsmesa a la reyal clemència

¶⁵²⁴ Ratllat: *de l.* ¶⁵²⁵ Ratllat: *-s.* ¶⁵²⁶ Violant de Bar, reina consort de la Corona d'Aragó i esposa de Joan el Caçador (r. 1387-1396).

de vós, senyor, e de la dita senyora que sia mercè vostra e sua aquest servii de mans dels dessus dits en loch de nosaltres prendre ab tanta benignitat quanta és —sab Déu— nostra fervent affecció a fer aquell e d'aquèn manar fer carta d'apocha e de quitança a nosaltres del dit xapellet e costs d'aquell complidament, e açò, senyor, haurem en singular e assenyallat do e gràcia de la vostra molt excel·lent persona, la qual en sanitat e bona vida Nostre Senyor, per sa mercè, lonchs⁵²⁷ anys mantenga e prospere, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVIII. de deembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXI.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e pròmens de València.

141.

1391, desembre 28. València.

Els jurats de València informen el rei que els seus missatgers, Joan Gascó i Nicolau de Valldaura, viatgen a la cort per a entregar a la reina el seu capellet. A més, supliquen que done creença a les explicacions que li faran i que actue en conseqüència.

AMV, LM g³-5, f. 76v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Jassia principalment e primera per portar e liurar a la senyora reyna, segons son manament, lo seu molt car e preciós xapellet que tenia penyora mossèn Johan Gascó, hajam trameses a vostra reyal cort per specials missatgers nostres en Nicholau de Valldaura, jurat, e micer R(amon) Soler, licenciat en leys, conciuatans nostres, emperò, senyor, comanam segonament a ells alguns altres affers dels quals foren e són plenerament informats. On, senyor, recomanants a vostra reyal magnificència los dits missatgers e affers a aquella, supplicam humilment que sia sa mercè admetre e oir benignament los dits missatgers e dar creença a lur explicació, e sobre aquella per justícia e per gràcia de acostumada clemència proveir, e haurem-ho, senyor, a special e notable gràcia de la vostra molt alta senyoria, la qual en sanitat corporal e en totes prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, longament mantenga e exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVIII. dies de deembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶⁵²⁷ Ratllat: *molts*.

1392, gener 25. València.

Els jurats de València supliquen al rei que ordene als seus oficials restituir tot allò confiscat als jueus i musulmans convertits al catolicisme, ja que la seua actuació és contrària a la llei.

AMV, LM g³-5, f. 86r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Pregats ab gran e contínua instància per los çañrere juheus e ara converses e novells christians d'aquesta vostra ciutat, la vostra senyoria certificam que per exprés e special privilegi del senyor rey en Jacme l'antich, quart avi vostre de loable memòria, lo qual privilegi vós, senyor, en acte o capítol de Cort General celebrada per la vostra excel·lència als valencians en l'any .LXXIII. expressament confermàs e manàs observar sots certa pena allí contenguda que a tots e sengles, axí juheus com sarraïns, reebents sant baptisme e tornants a la fe christiana són e deuen ésser salvus tots lurs béns mobles seents e semovents, e res d'aquells no deuen perdre, ans segurament tenir e posseir salvu als fills e proïsmes d'aquells en lur fi ço que·ls pertanguera si morissen en estat judàyc o pagà, segons és contengut en los dits privilegi e capítol pus largament.⁵²⁸

On com, senyor, après lur conversió alguns oficials e commissaris e procuradors de vós, senyor, o de la senyora reyna, de manament, segons que·s diu, vostre, hajan ocupats e preses als dits converses, axí en special com en general o en comunitat, molts e diverses béns, axí mobles com seents, no solament contra o en perjudici dels dits privilegi e capítol, ans encara en perjudici de molts e diverses creedors dels dits converses qui per recuperació de lurs deutes infesten e angoxen los dits converses, en tant que aquells hauran a venir en total desolació si per la vostra justiciable clemència no y és proveit, per tal, senyor, a la vostra misericòrdia humilment supplicam que sia vostra mercè proveir e manar als dits oficials, e commissaris, e procuradors vostres e de la senyora reyna, e a cascun d'aquells, sots certa e \gran/ pena que tots e sengles béns mobles e seents per ells ocupats, preses o emparats dels dits converses e de qualsevol d'aquells, axí en singular com en general o en comunitat, tornen, restituesquen e desembarguen a aquells e a cascun d'ells realment e de fet sens tota tarda e dificultat franchament, e en açò, senyor, retrets deute a justícia e los dits converses e nosaltres ho haurem e haurem a special e notable gràcia e mercè de la vostra royal magnificència,

¶ ⁵²⁸ AO, privilegi 15 de Jaume I (1343, març 12. Lleida).

Les corts de València de 1374, davant l'absència del Cerimoniós, foren dirigides pel llavors lloctinent, el príncep Joan. Romeu, «Catálogo...», p. 596.

la qual en sanitat corporal longament Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXV. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

143.

1392, abril 9. València.

Els jurats de València supliquen al rei que envie el seu comissari de la quema al rei de Castella per aclarir alguns afers relacionats amb les compensacions dels damnificats de marca.

AMV, LM g³-5, f. 106r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

De vostre nebot lo rey de Castella⁵²⁹ per mà de special hom seu havem ara reebuda una letra, la qual en sa forma trametem a la vostra senyoria, e certificam aquella que, per lo servii vostre e bé de vostres regnes e terres a nostre parer, havem fetes dues coses: la una, que parlam ab vostre commissari de la quema e li demanam si ço que'l dit senyor rey volia en sa letra lo dit commissari podia e devia fer per vigor dels pactes de la quema sens consultació de vós, senyor, lo qual nos respós que encara que fer-ho pogués e degués, no se'n pleuria sens tal consultació e pregam-lo que fes aquella, e axí'ns ho atorgà; l'altra és que per nostra letra e per informació de paraula a son hom, responguem al dit rey escusant-li tant com poguem e sabem aquest fet, e concloent-li que ell de justícia no podia ne devia manar e fer fer represàlies o penyores per aquella raó de béns de vostres sotsmeses, car seria contra los capítols e pactes dels reys, ans en cas que reintegració s'i meresqués, lo dampnificat devia recórrer als commissaris de la quema e, denant ells, posar e averar son clam e obtenir son dret e no en altra manera, com axí fos contengut en los dits pactes per esquivar represàlies e escàndels e occasions de cascun dels regnes.

Senyor, aytant com nosaltres havem pogut saber, no's pot denegar de justícia que, puys a culpa o per causa de vostres oficials, lo sotsmès del dit rey no poch o no pot aconseguir satisfacció dels béns del comte d'Agosta, que allò no deja haver en la quema, la qual de vostres sotsmeses se cuyll en Castella, per pagar los dampnificats de la part d'aquella. On, senyor, humilment a la vostra excel·lència supplicam que sia vostra mercè manar a vostre dit comissari que's veja per aquesta

¶ ⁵²⁹ Enrique III, rei de Castella (r. 1390-1406).

raó ab lo de Castella, e que do de si tota raó de fer-hi ab ell justícia, per manera que si'l dret és per lo castellà, que'l haja, e si no que li sia denegat, e ab allò poran cessar tots sinestres o proveir de fer, senyor, en tot cas, per qualque via pus acceptable a vostra senyoria, que tota causa e ocasió de represàlies o penyores entre los dits regnes sia tolta e esquivada. E en açò, senyor, retrets deute a justícia e a vostra reyal dignitat, de la qual se pertany preservar sos vassalls de injúries e d'oltratges, e nosaltres, senyor, ho haurem a special e notable gràcia de vostra senyoria, la qual en sanitat corporal e totes altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .IX. dies d'abril en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

144.

1392, abril 10. València.

Els jurats de València comuniquen al rei que no han rebut la invitació a la celebració de les nocés de les infants, acte al qual han estat convidades moltes altres personalitats del regne i, a causa de l'absència d'una lletra formal endreçada a ells, li escriuen per aclarir la situació.

AMV, LM g³-5, ff. 106v-107r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Certament havem sabut hoc, e en partida vist a ull, que moltes letres de la vostra reyal magnificència són estades ací presentades a diverses barons e cavallers e altres, aemprant vós, senyor, aquells ab les dites letres per al primer dia de matg prop instant en *Barchinona* a les honors e festes d'esposalles e de nocés de les altes infantes filles vostres. E veénts, senyor, que letra de tal matèria no'ns era liurada, fem encercar e demanar si entre tantes hi havia letra a nos endreçada e fon trobat que no, de la qual cosa venguem e som en grans e molts pensaments, car adés pensam que tal letra fos manada e feta fer per vós, senyor, e enaprés per desastre perduda, adés pensam si adversaris nostres o de la ciutat la haurien sostreta e desada, e a vegades pensam si vós, senyor, per qualque sinistra inducció, hauríets scientment cessat de manar tal letra. E jassia cascuna de les dites raons de pensaments sia a nos molt desplaent, però, pus subiranament ho seria la darrera, jassia no's puxa bé acostar a nostra creença sinó per diversitats de suspicions, axí com fa o sol fer al perdent cosa cara, e si per ventura la dita darrera raó és vera, aquella, tota hora parlant ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria, seria e és terrible turbació e capital desplaer nostre, e no sens gran raó, ha, senyor, e qui

més e primer fo prest a sublevació de les tribulacions e affanys vostres e de vostres molt alts predecessors, que aquesta ciutat, a qui costa més vostra producció e ésser en natura que a aquesta ciutat, e qui sofrí més dans en persones e en béns per mantenir e esforçar lo nom e la honor de vostra reyal casa e corona que aquesta ciutat, donchs que a les tribulacions e angoxes no haja fallit, fallirà als vostres serviis e honors, ja Déu no ho vulla.

Axí és, senyor, si vostra mercè és⁵³⁰ covidar-nos-hi, nostres missatgers hi iran e, si no, també s'i iran e hi faran aquell servii e aquella honor que a vostra reyal dignitat e de vostra reyal casa pertanyen, segons nostra possibilitat. E encara, senyor, que a grans vergades los gitàssets de vostre reyal palau per una porta, s'i tornarien per altra ab aquella humilitat e paciència que pertany de devots vassalls a natural e amable senyor, e entenem, senyor, que ho esdevendrem mils que aquells qui, segons evvangèlica doctrina, cridats a les noces del rey, no y volgueren venir prenants diverses escusacions, car, senyor, axí com entre amichs a covidar ab cor d'atendre no basta simpla paraula, ans s'i requer quasi força, per semblant raó no és inconvenient fer ab acabament bon servii, no curam si y ha qualche rebutg de part del servit, e a Déu mercè no sabem raó per què vós, senyor, dejats rebujar a reebre de nosaltres aquest e tots altres bons serviis, dels quals a fer sovén e molt la divinal Providència do a nosaltres loch e poder, e per sa mercè mantenga vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .X. dies d'abril⁵³¹ en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

145.

1392, maig 15. València.

Els jurats de València supliquen al rei que reba de bon grat els seus missatgers, Nicolau de Valldaura, Ramon Soler, Joan de Clarmunt i Pere Català, per les celebracions de les noces de les infantas.

AMV, LM g³-5, f. 113r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

Segons letres a⁵³² la vostra senyoria per nos e per aquella \a/⁵³³ nos endreçades, trametem a la vostra reyal presència per⁵³⁴ specials missatgers en Nicholau

¶ ⁵³⁰ Ratllat: *serà*. ¶ ⁵³¹ A l'original: *d'rabril*. ¶ ⁵³² Ratllat; *per a*.

¶ ⁵³³ Ratllat: *per*. ¶ ⁵³⁴ Ratllat: *que*.

de Valldaura, jurat; micer R(amon) Soler, en Johan de Clarmunt, e micer P(ere) Català, conciuatadans nostres, \portadors de la present/, per ésser presents e fer \en vostre servii/ aquella honor que en ells sia a les solemnes festivitats de les esposalles e noces de les altes infantes, vostres filles, proïsmament, ab la gràcia de Déu, celebradores. On, senyor, a la vostra reyal magnificència molt humilment supplicam que sia vostra mercè pen\dre⁵³⁵ aquest servii ab aquella affecció que proceeix, sab Déu, de nostre sancer cor, e d'aquèn/ benignament reebre, graciosament acollir,⁵³⁶ favorablement proseguir los dits missatgers,⁵³⁷ per manera que ab grans e altes laors de la vostra excel·lència se'n puxen tornat benaventuradament. E açò, senyor, haurem a special e notable gràcia de la vostra reyal senyoria, la qual en sanitat corporal e altres prosperitats, segons son bon desig, Nostre Senyor Déu, per sa mercè, longament mantenga e exalte e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XV. dies de matg en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e pròmens de València.

146.

1392, juny 1. València.

Els jurats de València comuniquen al rei diversos afers urgents relacionats amb Granada i els atacs de l'inquisidor Nicolau Eimeric perquè en siga coneixedor i puga intervenir-hi degudament.

AMV, LM g³-5, ff. 117v-118r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència, per son avisament e per nostre descàrrech, notificam dues coses.⁵³⁸ La primera és que, alcun temps és passat, l'official del reverent senyor de cardenal e administrador de la ecclésia de València, prenent que mossèn Jofré de Thous havia mesa mà violenta en ell invasivament, no sens nafra corporal, lo feu publicar per excomunicat, e, noresmenys, aquell entrat e estant en aquesta ciutat, supposà aquella cascuna vegada a entredit, no sens dany e affany dels mort e dels vius ne sens afflicció dels pobres per moltes almoynes e altres caritatives obres que cessen a tal temps. Per la qual raó nosaltres fem ajustar una e moltes veus tots los nostres advocats e alguns altres⁵³⁹ doctors e juristes de la ciutat per examinar

¶ ⁵³⁵ Ratllat: \acceptar/. ¶ ⁵³⁶ Ratllat: e manar e fer allogar decentment e en altres maneres. ¶ ⁵³⁷ Rat-

llat: e açò, senyor, haurem a special e notable gràcia. ¶ ⁵³⁸ Ratllat: la u i. ¶ ⁵³⁹ Ratllat: de la ciutat.

si tal entredit podia ésser gitat o no; fo acordat primerament per tots que fos sabut del dit official per qual cànon o constitució era mogut a gitar lo dit entredit.

E, jassia ell mostràs algunes constitucions de Tarragona d'aquesta matèria, però, als dits doctors e juristes parech que aquelles no bastaven a fer tal procés, proferints-se disputar e mantenir lur opinió en loch o juhí covinent, e consellaren que fos feta certa requesta e protestació al dit official, e's feu tres veus sens que resposta alcuna no y ha feta, sinó que a la final dix que manament literal havia del cardenal que no s'entrametés en res d'aquest fet tro a sa venguda, la qual diu que serà prestament. Senyor, nosaltres nos som estrets ab los dits doctors e juristes si per apel·lació o altre procés judicial hi cercariem remey, e han respost que si'l fet venia en cominal juhí, no fan dupte de lur opinió, mas que a juhí de la Ecclésia haja a venir totstemp entrepretarà e jutjarà per si e que per ço ho notificàssem a vós, senyor, perquè la vostra reyal senyoria hi puxa, segons sia sa mercè, proveir.

La segona cosa, senyor, és que per procurador de mossèn Ximén Péreç d'Arenós, en virtut de letra de creença sua, ha notificat a nosaltres que ell, estant en les partides de Gandia, sentí e sabé certament que .i. fill de rey moro barberesch, qui poch dies ha vench de Castella en aquest regne, era en alcunes valls e lochs de moros dellà Gandia, e havia conversat alguns dies entre ells e li havien fets grans aculliments e dons, e que d'açò porien sortir alguns tractaments e dans, car axí o quasi esdevench d'una semblant venguda que'l alcayt Redovà de Granada,⁵⁴⁰ en temps del senyor rey en Jacme, vostre besavi⁵⁴¹ de loable memòria, havia feta en aquest regne, de què's seguí enaprés que'l dit alcayt, ab poder de Granada, córrech en aquest regne e pres Guardamar e combaté Eltg estretament e hi feu diverses dampnatges, e axí que'ns avisàssem e hi proveíssem, e nosaltres, senyor, cercan quin remey hi pendriem, havem sabut que'l dit fill de rey moro se n'és anat e té son camí a la vostra reyal cort. Par a nosaltres que depús no'ns dejam curar, puys lo dit moro va a la presència de vós, senyor, qui mils hi sabrets e porets proveir e manar a nosaltres ço, e segons que sia vostra mercè.

Ítem, senyor, nosaltres havem tramesa a nostres missatgers qui són en vostra cort reyal una letra que'ns és estada tramesa, certificatòria d'alcunes detraccions, jassia contra notòria veritat, salva tota hora humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria, dites contra aquesta ciutat per maestre Nicholau Eymerich⁵⁴² en públich sermó en plena Seu de Leyda. Sia vostra mercè veure la dita letra e proveir-hi

¶⁵⁴⁰ Abul Nuaym Ridwan, visir de Granada durant els primers anys del segle XIV. Cristià en origen, més tard es convertí a l'islam i passà a servir als emirs granadins. En 1331 va encapçalar un atac contra la governació d'Oriola que va culminar amb el saqueig de Guardamar. J. E. López, «Los mudéjares valencianos y el reino nazarí de Granada. Propuestas para

una investigación», *En la España Medieval*, 2 (1982), p. 649. ¶⁵⁴¹ Ratllat: avi. ¶⁵⁴² Nicolau Aimeric, inquisidor a la Corona d'Aragó entre 1357 i 1399. Vegeu A. Boadas, «Nicolau Eimeric, un dominico antilulista», a A. Bueno (ed.), *Los dominicos españoles e iberoamericanos y la traducción*, vol. 1, Granada, Comares, 2018, pp. 33-47.

per tal manera que'l dit maestre Nicholau, castigat e punit segons mereix, no haja sabor de fer tals o altres insolències, car ja lo senyor rey, vostre pare que Déu haja, per semblants coses proveí que'l dit maestre Nicholau, axí com hom escandalós e perillós, fos e fon gitat de tota la sua e vostra senyoria, en la qual ell és tornat après obte del dit senyor e retornat en les obres que solia e en pejors. La sancta divinitat, senyor, per sa mercè, vostra persona molt excel·lent en sanitat e altres prosperitats longament mantenga e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, primer dia de juny en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

147.

1392, juny 14. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que els seus missatgers li donaran per tal que pugui intervenir degudament.

AMV, LM g³-5, f. 121r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència humilment supplicam que sia vostra mercè dar creença a les paraules, les quals a vostra senyoria nostres missatgers, qui ja per altres afers són en vostra reyal cort, diran de part nostra sobre lo fet de la assessoria de la Governació d'aquest regne, e d'aquèn proveir-hi per tal manera que sia laor de Nostre Senyor Déu e de vós, senyor, e utilitat de la vostra cosa pública, e açò, senyor, haurem a special e notable gràcia de vostra reyal senyoria, la qual en sanitat corporal e altres prosperitats la sancta divinitat mantenga per lonchs anys e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIII. dies de juny en l'any .M.CCC.LXXXII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

148.

1392, juliol 12. València.

Els jurats de València informen el rei de l'arribada pròximament a la cort d'un missatger del rei de Granada i li supliquen que signe la pau amb aquest regne perquè els captius cristians puguen recuperar la llibertat.

AMV, LM g³-5, f. 129v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ací és vengut un moro qui, segons que's diu, va a la vostra reyal presència per misatger del rey de Granada a tractar e finir de pau o de longa treva entre vós, senyor, e lo dit rey, e havem sentiment que'l dit missatger ha exprés manament del dit rey de [...] al [...] encara que a vós, senyor, plagués haver del dit rey tots los catius christians qui són en son poder. On, senyor, com una de les pus caritatives obres e christianes [...] [...]tat de infeels per dues raons: la una per relevacions [...] vida, e l'altra e major, per esquivar en aytals perill de renegar. Per ço, senyor, a la vostra [...] de cor supplicam que sia vostra mercè fer per m[...] [...] [...]nitat. En açò, senyor, podets fermament [...] que en veritat està que tots los dies [...] en temps de paus per tal via, jassia, senyor, [...] d'una part e rey de Granada, qui [...] diverses paus en diverses temps, emperò, aquelles e aquells [...] almugàvers de Granada no s'abstengueren de saccejar, pendre e [...] christians d'aquest regne ab ajuda o fauteria dels moros [...] a públich e fon palès, hoc encara a so de trompa metre [...] vendre allí aquells, specialment al rey de Granada, qui en defalliment d'altres [...] ja cert nombre de moneda per cap, la qual cosa vostres oficials d'aquest regne no consentiren ne consentien en los almugàvers d'aquell, ans si semblant fahien los perseguien e'ls destançaven al·legants que eren trencadors de pau, enaxí que's podia dir que'ls moros⁵⁴³ de Granada havien pau en vostres sotsmeses e no aquells en ells, no sens gran trencament de cor ne sens injúria de la divinal e de la reyal senyoria e de la sancta ley christiana. Donchs, senyor, la vostra reyal excel·lència, per sa gran valor e laor proveesca, si sa mercè serà, que del passat sia haüda esmena per recobrament dels dits catius e en l'esdevenidor hi sia d'una part e d'altra egualtat observada. En açò, senyor, farets loable servii a Nostre Senyor Déu, melloria de condició a la sua sancta ley, honor e gran favor a vostra reyal corona e utilitat a vostres devots e leyls sotsmeses, e per [...] obres [...] la sancta divinitat conservarà en longa vida, [sanitat e prosperitat a] vostra molt excel·lent persona e li darà victòria de tots sos en[emichs, amén.

Scrita en València, a .XII. dies de juliol] en l'any de la nativitat de Nostre Senyor [M.CCC.LXXXII.

Senyor,] vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶ ⁵⁴³ Repetit: *que'ls moros*.

1392, juliol 15. València.

Els jurats de València supliquen al rei, a través del seu missatger Jaume de Vallseguer, que defense els interessos dels comerciants valencians a Granada, puix el seu sobirà hi ha imposat greus restriccions que els perjudiquen.

AMV, LM g³-5, f. 130r-v.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 135-136.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per ço com lo rey de Granada, qui darrerament és mort, havia en sos derrers dies fetes algunes novitats als mercaders vassalls e sotsmeses vostres negociants en sa terra, specialment en exigir d'aquells més que no era acostumat e més que no exigia d'altres de lurs negociacions, e en vedar a ells la treta de moneda d'or de son regne, ço que no havia acostumat vedar a ells ne huy en dia se veda a altres, e en diverses altres coses e maneres. Les quals novitats lo fill e succeïdor del dit rey se és esforçat e s'esforça continuar, e aquell ara trameta son missatger a vostra reyal presència per tractar e finir de pau ab vós, senyor. Los mercaders d'aquesta ciutat, qui pus comunament han negocis en Granada, han acordat de nostre consell e consentiment trametre, e de fet trameten a la vostra reyal presència en Jacme de Vallseguer, notari, portador de la present, per informar-vos, senyor, de totes les dites novitats e per obtenir, si vostra mercè serà, reparació sobre aquelles.

On, senyor, com una de les majors laors de tots príncep sia que sos feels vassalls en estrangeres partides sien guardats de injúries e d'oltratges, e favorejats e avançats, car del contrari seria no poch menyspreu e trencament de cor, majorment que esdevengués sens special e justa raó, ne és ne appar raó alguna com e per què jenoveses e altres són e ésser dejen pus franchs de drets e pus licenciats en la terra del dit rey que vostres leyls sotsmeses. Per tal, senyor, a la vostra reyal excel·lència supplicam molt humilment que sia vostra mercè benignament oir sobre açò lo dit Jacme, qui'n és bé informat, e dar creença a ses paraules, e proveir e fer per manera que en la [finança] e capítols de la dita pau sia expressament posat que tots e sengles mercaders vassalls e sotsmeses vostres, en la terra e senyoria del dit rey, sien tractats axí com los mercaders jenoveses e ls sien observades aquelles franquees, licències e immunitats que són observades als dits jenoveses, tota frau e cavil·lació cessants. En açò, senyor, fàrets vostra gran valor e acte de justícia pertanyent a vostra reyal preeminència, e nosaltres, senyor, ho haurem a special e notable gràcia de vostra gran senyoria, la persona de la qual molt excel·lent Nostre

Senyor Déu, per sa mercè, mantenga per lonchs anys en sanitat e prosperitat, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XV. de juliol del any .XCII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

150.

1392, juliol 24. València.

Els jurats de València supliquen al rei que allibere Domingo Mascó, el qual ha estat empresonat perquè s'ha resistit a acceptar la revocació del seu nomenament com a assessor de la Governació del regne.

AMV, LM g³-5, f. 132r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Entès que la vostra magnificència, per sa pròpia liberalitat e motiu, havia atorgada la assessoria de la Governació d'aquest regne a micer Domingo Maschó, haguem plaer de tal concessió per ço solament, car a nostra intenció era e fo bé proveït al dit ofici, e com enaprés sabésem que en aquella concessió li era fet oppòsit per alguns e que vós, senyor, ho haviets remés a justícia, supplicam a la vostra reyal excel·lència que fos vostra mercè proveir e manar que hi fos feta justícia espegada. Ara, senyor, havem sabut que, per ço com lo dit micer Domingo no vol renunciar a la dita concessió, és estat e està de manament de vós, senyor, arrestat dins sa posada, hoc encara que li són fetes algunes cominacions si no fa la dita renunciació, de la qual cosa, senyor, tota hora ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria parlan, nos e molts altres qui ho saben [...] han gran entenyor, e no sens maravella, com no sia àls sinó disposició de tolre a cascú son dret sens causa e sens coneguda de dret. On, senyor, com segons divinal doctrina moltes prosperitats sien promeses als prínceps retents dret e justícia, per ço humilment supplicam a la vostra reyal senyoria que sia vostra mercè solt lo dit arrest e tot altre sinestre proveir e manar que sobre los dits affers sia ministrada justícia. En açò, senyor, retrets deute a vostra reyal preheminiència que és per fer justícia, en farets servii a Déu e nosaltres ho haurem en special gràcia de la vostra magnificència, la persona de la qual molt excel·lent Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en sanitat e exalce en prosperitat e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. de juliol del any .XCII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

1392, agost 16. València.

Els jurats de València supliquen al rei que allibere el vicecanceller Domingo Mascó, el qual, nomenat en un primer moment com a assessor de la Governació del regne, havia estat substituït i es negava a acceptar la renúncia.

AMV, LM g³-5, f. 137r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

[Entès] alguns dies són passats que la vostra magnificència, per sa pròpia liberalitat e motiu, havia atorgada la assessoria de la Governació d'aquest regne a micer Domingo Maschó, haguem plaer de tal concessió per ço solament, car, segons vostra intenció, era e fo bé proveït al dit offici. E com enaprés sabéssim que en aquella concessió li era fet oppòsit per alguns e que vós, senyor, ho havíets remés a justícia, supplicam a la vostra reyal excel·lència que fos sa mercè proveir e manar que y fos feta justícia speegada. Ara, senyor, havem sabut que per ço com lo dit micer Domingo no vol renunciar a la dita concessió, és estat e està de manament de vós, senyor, arreatat dins sa posada, hoc encara que li són fetes algunes cominacions si no fa la dita renunciació, de la qual cosa, senyor, tota hora, ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria parlan, nos e molts altres qui ho saben havem e han gran entrenyor, car pus vós, senyor, per vostra mercè ho havíets e us havia plagut remetre-ho a justícia assats e bé hi era proveït, e, segons que a vostra magnificència se pertany e que alcú no seria privat del dret que's afferma haver sens coneguda de dret. On, senyor, com segons divinal doctrina moltes prosperitats sien promeses als prínceps faents juhí⁵⁴⁴ e justícia, com per aquella regnen, per ço humilment supplicam a la vostra reyal senyoria que sia vostra mercè proveir e manar que sobre los dits affers sia ministrada justícia, e en açò, senyor, retrets deute de vostra reyal preeminència que és per fer juhí e justícia, e'n farets servii a Déu e assenyalaria gràcia a nosaltres, e mantenga la Sancta Trinitat vostra persona molt excel·lent en sanitat e prosperitat per lonchs anys e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVI. d'agost del any .XCII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶ ⁵⁴⁴ Ratllat: *justícia*.

1392, octubre 19. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga davant el papa a favor del seu concutadà, Antoni Riera, qui viatja a Avinyó per a denunciar l'inquisidor general Nicolau Eimeric per males pràctiques, escàndols i corrupció, i sol·licitar-ne la destitució.

AMV, LM g³-5, f. 156r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Lo portador de la present, dit Anthoni Riera, originari d'aquesta vostra ciutat e student en Leyda, va o tramet a cort d'Avinyó per proseguir una appellació per part sua interposada de proceïments ínichs e injusts, ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria parlan, fets contra ell per mestre Nicholau Eymereich, qui's diu inquiridor de pravitat heretical en vostra senyoria. No per alcuna màcula del dit Anthoni, mas per capital oy que li ha per ço com ell e altres d'ací, students en Leyda, haurien escrit a nosaltres d'alcunes paraules, salva la dita reverència, folles e falses dites per lo dit inquiridor en públich sermó dins la Seu de Leyda en detracció e difamació en quant fo en ell d'aquesta ciutat e dels habitants en aquella, no per alcuna veritat mas per capital oy que li ha per quant lo síndich d'aquella, exigents les paraules e obres del dit mestre, posà e provà contra aquell justes e legítimes raons de suspició, hoc encara de tals e tants convicis e crims que mereix ésser cremat viu.

És fort cosa, senyor, ab la dita reverència parlan, que tan pervés e ínich hom, qui no per alcun zel de la fe, mas per extorsions peccuniàries e per oys e malvolences fa sos mals proceïments, dure e persever de fet en tal offici, no contrastants diverses provisions axí per lo senyor rey, vostre pare de loable memòria, com per vós, senyor, hoc encara per lo reverent cardenal d'Aragó estant ací legat papal, fetes. Cert, senyor, açò és gran negligència o sobres paciència de vostres devots sotsmeses. On, senyor, ab humilitat cordial supplicam a la vostra reyal senyoria que sia mercè vostra recomendar per vostres letres lo dit Anthoni e fets seus a vostre procurador en Avinyó, e scriure encara a nostre senyor lo papa que aquest ocasionat e scandalós hom remogue del tot del dit offici, o que almenys sobre tal remoció faedora e sobre la conexença de les dites raons de suspició e de convicis e crims faça comissió al reverent cardenal de València o a qualque prelat de vostra senyoria, ab exprés poder de tota punició e execució, e fer altres provisions que mils seran vistes a la transcendent providència de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, en sanitat e prosperitat longament mantenga e exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIX. d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de la ciutat de València.

1392, octubre 22. València.

Els jurats de València supliquen al rei que envie el seu missatger a tractar amb el rei de Granada els acords de pau firmats amb el seu antecessor amb la finalitat de mantenir la bona relació entre ambdós territoris.

AMV, LM g³-5, ff. 157v-158r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Pochs dies ha pervegut a nostres orelles que alguns bonien lo rey de Granada ésser mort, entrametem-nos de saber si açò era veritat per què'n poguéssim la vostra senyoria, segons en tals coses havem acostumat certificar, e no trobam certament que axí fos. Seguís que nosaltres sabem enaprés dues coses ensemps: la una, que era ver e cert de la dita mort per .I. mercader e per letres dellà enaprés vengut e vengudes; e l'altra, que mossèn lo governador, qui era en Xàtiva e havia sabuda primerament aquesta nova, n'avia ja scrit a vós, senyor. Per aquestes raons, senyor, cessam de fer tal certificació; ara, senyor, havem sabut que la vostra reyal excel·lència per vostra valor e honor, e per bé de la vostra cosa pública, havia elet missatger al dit rey per resposta o confirmació de ço que'l missatger d'aquell havia portat, e d'aquèn tractat de pau e de concòrdia ab vós, senyor.

On, senyor, com hajam haüt sentiment que'l fill e succeïdor del dit rey⁵⁴⁵ volenterosament acceptarà ço que entre vós, senyor, e son pare o lo missatger d'aquell era stat tractat, per tal, molt excel·lent senyor, a la vostra reyal magnificència humilment supplicam, si tal sentiment ha, la vostra senyoria sia vostra mercè lo dit vostre missatger ja elet endreçar e trametre al present rey de Granada per tractar e finir ab ell ço e segons que devia ab lo pare d'aquell, e'n açò, senyor, farets vostra valor e honor e bé a vostres regnes, e vasalls, e sotsmeses, e a la vostra cosa pública, e nosaltres ho haurem en special gràcia de la vostra reyal magnificència, la qual en sanitat corporal e en tota prosperitat Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXII. d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor mil .CCC.XCII.

Senyor, vostres humils vassals e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de la ciutat de València.

¶ ⁵⁴⁵ Muhàmmad VII, soldà de Granada (r. 1392-1408).

154.

1392, octubre 26. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions dels missatgers enviats per la ciutat, Bernat Anglés, Ramon Soler, Nicolau Valldaura i Miquel de Novals, i que indique les mesures a prendre.

AMV, LM g³-5, f. 159r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència molt humilment suplicam que sia vostra mercè agradablement reebre e benignament oir micer Bernat Anglés, jurat, micer Ramon Soler, en Nicholau de Valldaura e en Miquel de Novals, conciudadans nostres, los quals a la vostra reyal presència per specials missatgers nostres sobre alguns affers àrdues d'aquesta vostra ciutat de present trametem, e dar creença e fe a lurs paraules de part nostra, e sobre aquelles de justícia e de gràcia per vostra acostumada clemència provehir, de manera que prestament e bé spatxats se'n puxen tornar ab vostra gràcia abundant. E haurem-ho, senyor, a special e notable do de vostra clement liberalitat, e Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga per lonchs anys vostra molt excel·lent persona en bona sanitat e la exalce en totes prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVI. dies d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor mil .CCC.XCII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, lo consell de la ciutat de València.

155.

1392, novembre 17. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions dels missatgers enviats per la ciutat, Ramon Tolsà i Andreu de Civera, i que indique les mesures a prendre.

AMV, LM g³-5, f. 161r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Sia vostra mercè dar creença a les paraules les quals a la vostra senyoria mossèn R(amon) Tolsà e n'Andreu de Civera, jurats, explicaran de nostra part, e sobre lur explicació de special gràcia benignament proveir, e haurem-ho, senyor, en do special de vostra reyal magnificència, la persona de la qual molt excel·lent Nostre Senyor Déu mantenga en sanitat e altres prosperitats longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVII. de noembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e pròmens de la ciutat de València.

156.

1393, juny 25. València.

Els jurats de València informen el rei que, obeint el seu manament, trametran a Tortosa, a la seua presència, els seus missatgers Bernat Abelló, Guillem Saera, Miquel de Novals i Joan Mercader.

AMV, LM g³-5, f. 197r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Pochs dies ha fo presentada a nosaltres una letra de la vostra reyal excel·lència, continent tal tenor:

Iohannes, Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, dilectis et fidelibus nostris iuratis et probis hominibus civitate Valentie, salutem et dilectionem. Cum nos super quibusdam magnis arduisque negociis a nostris subditis, deliberaverimus habere consilium, volumus et vos precamur quatenus aliquos probos homines civitate pretense ad nos apud civitatem Dertuse mittatis, qui propterea inibi prima die mensis iulii proxime nunc venturi nobiscum adesse procurent nos eis consimiles letras nostris aliis subditis destinamus et in civitate Dertuse predicta aderimus die iamdicta infallibiliter Deo duce.

Datum Valentie, .XVI^a. die madii anno a nativitate Domini .M^o.CCC^o.XCIII^o.

Garcia, cancellarius.

On, senyor, per satisfer a les coses en la preinserta letra contengudes, e per complaure e servir en aquelles a la vostra senyoria, havem elets e trametem en la dita ciutat de Tortosa a la vostra reyal presència per specials missatgers en Bernat Abelló, micer G(uillem) Çaera, en Miquel de Novals e micer Johan Mercader, concitudans nostres, supplicants humilment a la vostra magnificència que sia sa mercè los dits missatgers agradablement reebre e benignantment oir lur consell sobre ço que vostra mercè serà demanar aquell. Car pensam e confiam en Déu e en la promenia e discreció dels dits missatgers que a vostra senyoria daran bo e leyal consell a lur intenció, e man, senyor, la vostra magnificència a nosaltres, servidors d'aquella, tot ço que li plàcia e sia sa mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València a .XXV. dies de juny en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXXIII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e pròmens de València.

157.

1393, juliol 9. València.

Els jurats de València escriuen al rei sobre l'estat de salut de la infanta Elionor, greument malalta, i expressen els seus desitjos que es recupere al més prompte possible.

AMV, LM g³-5, ff. 201v-202r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Jassia l'alta infanta dona Elionor del estament de sa malaltia en lo qual era al temps de vostra partença vengués \quasi/ de dia en dia a⁵⁴⁶ pejorament, segons relació dels metges e viares nostre qui a tots jorns l'avem visitada, emperò, senyor, del dit estament no scrivim a vostra senyoria scientment per \.III./⁵⁴⁷ raons: la primera, per no cuytar qualche desplaer en vostra molt excel·lent persona, com sia scrit que a mal no deu hom fer vigília, majorment; e la segona, puys la dita infanta havia⁵⁴⁸ tot ço que obs li era, que res no y ha fallit ne fall a Déu mercè; e la terça, car esperàvem lo prest girant d'aquesta lunació, en lo qual los metges⁵⁴⁹ dehien ells creure que la malaltia, en bé o en lo contrari, faria sa determenació.

Ara, senyor, vostra magnificència certificam que, seguit lo dit girant de lunació, la dita malaltia, segons⁵⁵⁰ relació dels metges e segons apparència, és romasa no en alcun contrari qui conèxer se puxa, ans per consegüent en quant és possible de conèxer, és romasa en tant o quant de melloria, e confiam en la divinal misericòrdia que la dita melloria crexerà tro a perfeta sanitat de la dita infanta. Man, senyor, la vostra excel·lència a nosaltres, humils vassalls e affectuoses servidors d'aquella, tot ço que li plàcia e sia sa mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra molt excel·lent persona en sanitat \e en prosperitat/ longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VIII°. dies de juliol en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶ ⁵⁴⁶ Ratllat: *quasi*. ¶ ⁵⁴⁷ Ratllat: *dues*.

¶ ⁵⁴⁸ Ratllat: *e ha*. ¶ ⁵⁴⁹ A l'original: *matges*. ¶ ⁵⁵⁰ Ratllat: *segons*.

158.

1393, agost 7. València.

Els jurats de València envien al rei unes lletres que contenen informació sobre els successos de Sicília i de Sardenya.

AMV, LM g³-5, ff. 212v-213r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Pervengut adés a nostra audiència que en lotja eren vengudes letres fresques de Mallorches ab ardots de Sicília e de Cerdenya, trametem a cercar los reebedors de les dites letres, et trobam e sabem que entre les altres la pus larga e pus copiosa era una, la qual ab benivolència d'aquells a qui era tramesa haguem a nostres mans, e aquella a vostra senyoria trametem enclosa dins la present, per ço que la vostra magnificència mils puxa percebre tot ço qui en aquella és contengut, e man, senyor, vostra reyal excel·lència a nosaltres, servidors d'aquella, tot ço que sia sa mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu vostra molt excel·lent persona en sanitat et prosperitat per lonchs e molts anys, et li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .VII. dies d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIII.

Senyor, vostres humils vassals e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

159.

1393, agost 12. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no done per certes les acusacions que algú ha llançat contra ells per traure beneficis i que castigue exemplarment les persones culpables.

AMV, LM g³-5, ff. 215v-216r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

De la vostra magnificència reebem poch dies ha una letra dada en Tortosa, a XVI dies del proppassat mes de juliol, continent vós, senyor, haver sabut que nosaltres, après vostra partença, hauríem empatxats e per nostre poder torbats los diputats en los negocis de la juheria d'aquesta ciutat, pretenents les commissions per vós, senyor, e per la senyora reyna a ells fetes ésser contra furs e privilegis, e que, jassia tal al·legació no proceesqua per alcunes raons allí contengudes, però que deguérem aquella haver feta stant ací vós, senyor, qui y haguérets feta deguda con-

xença, e que ara vós, senyor, absent, hauríem feta la dita al·legació més per torbar los affers de vós, senyor, e de la dita senyora e dels creadors de la dita juheria que per altres justes raons.

Per ço manats, senyor, que d'ací avant no façam tal empatg o perturbació, e com ladonchs nostres misatge\ r/s fossen en cort de vós, senyor, haguem —parlan ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria— gran maravella que tal letra fos exida de vostra reyal cort estants en aquella los dits misatgers, e per ço acordam d'esperar lur venguda ans d'alcuna resposta per mils ésser informat a fer aquella, sabents que ls dits misatgers devien venir prestament segons han fet, e haüt raonament ab ells dels dits affers, podem dir que vós, senyor, e nosaltres sots e som estats enganats finament per l'impetrant la dita letra, qui per açò és digne de gran repreusió e punició.

Sia mercè de la vostra senyoria saber que de la matèria dessus tocada eren stades fetes dues reyal commissions, ab la primera de les quals, com lo justícia civil per los commissaris fos stat inhibit h'en consultàs nosaltres, qui som per fur assessors ordinaris d'aquell, parlam-ne ab alguns solemnes doctors presents los dits commissaris, los quals tots concordaren que la dita primera commissió era expresament contrafur en alguns caps, e los dits commissaris mateix dixeran que ja ells, havents-la per tal, n'avien feta fer una altra segona, per vigor de la qual procehien no desviant de fur a lur intenció, e aquesta segona fo per tots examinada e parech a tots que enadint-hi alcunes poques paraules staria bé; les quals paraules allí mateix foren scrites, concordat per tots que per aquella forma fos la dita segona commissió refeta, e la part impetrant partí de tots ab la dita forma concordada per anar, segons dehia, a cort de vós, senyor, per obtenir aquella.

Ara, segons par, ell ha fet lo fundament de son clam en la segona commissió callada la primera, e ha explicat a la vostra senyoria ço que s'a volgut, equivocan les dites commissions e per retre-se'n pus sabent no refeta la dita segona commissió, segons era acordat, han feta una altra e terça inserta la segona e les paraules, segons és dit, concordades, ha fetes metre en la dita terça. Si plaurà a Déu, encara ho mostrarem a ull a vós, senyor, per mellor intel·ligència, e d'aquèn fer càstich de qui ho meresca, ne vulla Déu, senyor, que s'acost a nostres obres ne encara a nostre pensament empatxar ne torbar los dits o altres affers vostres ne de la senyora reyna, ne ho haguem jamés en costum, ans de endreçar aquells no sostendriem a nostre poder que altri·ns passàs lo peu.

On, senyor, a la vostra reyal excel·lència humilment supplicam que sia vostra mercè haver-nos per scusats dels dits affers e haver per no feta la desús dita letra a nosaltres endreçada, la qual havem en gran càrrech, e en açò, senyor, farets justícia e nosaltres ho haurem a special gràcia de la vostra senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en sanitat per lonchs anys e exalce en prosperitat, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XII. dies d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIII.

Senyor, vostres humils vasalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

160.

1393, agost 16. València.

Els jurats de València supliquen al rei que protegisca els interessos dels ciutadans del regne davant els funcionaris castellans de la quema.

AMV, LM g³-5, ff. 217v-218r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Alcuns anys són passats, en vostra sacra audiència per en Martí Sànxez, castellà, fo obtenguda sentència contra mossèn G(uillem) Ramon de Muncada, comte d'Agosta, en certa quantitat de florins d'or d'Aragó per raó de una nau, la qual \menava/ lo dit Martí Sànxez, e diu-se que era de Pero Ferràndeç de Villiegas e la qual en les mars de Tuniç fo presa e retenguda per lo dit comte, e, jassia de la dita sentència fos supplicat, però, aquella, per altra sentència, fo enaprés confirmada e d'aquèn obtenguda de vós, senyor, letra executòria per part del dit Pero Ferràndeç, ab la qual e ab les dites sentències son procurador vench ací e's presentà al governador requirent execució d'aquelles, e la dita execució fon començada e continuada, e fon oferta la baronia de Xiva del dit comte e proceïtro a venda fahedora.

Et per bona paga hòmens del dit comte nafren al procurador del dit Pero Ferràndeç demanador, qui era e és notari d'aquesta, e hageren fet semblant o per ventura mort a .I. hom castellà qui per lo dit demanador era tramès ací per tenir aprop lo dit procurador, si no que aquell se recullí dins hun alberch, e puys, per temor de mort, hac-se'n a tornar en Castella sens que àls no poch fer en la dita execució. E entretant, la mare o germans e los fills del dit comte e de muller sua primera defuncta posaren demandes e obtengueren sentències contra aquell en grans quantitats, per les quals afermaven ésser primers en temps e mellors en dret que'l dit castellà, e per vigor d'aquelles executaren los béns que'l dit comte havia en aquest regne, ço és, lo castell e vila de Xiva ab sos lochs e alqueries e térmens, e se'n portaren lo preu d'aquells en paga de lur deute.

Seguís après que'l rey de Castella, vostre nebot, scrivi a oficials e al jutge de la quema vostres ací, e a nosaltres recitan tot lo dit procés e exprimín com les dites demandes eren stades posades e obtengudes fictament e en frau de creedós, e specialment del dit vassall seu per tolre-li son deute, per què requeria e pregava

que foragitades aquelles ficcions e col·lusions, fos pagada dels dits béns o preus d'aquells al dit castellà sa quantitat dessus dita. O, si en alcuna manera fer no's podia, que almenys vostre jutge de la quema se afrontàs ab lo seu en lo loch on havien acostumat, e ordenassen e metessen la dita quantitat ab interès, dans e mesions en la quema havedors d'aquella.

Nosaltres, senyor, dubtants que vostres oficials en aquest fet, axí com bé han acostumat en semblant, no fossen negligents e que no sortís lo mal qui ara és sortit e dejús se dirà, tenguem aprop los dits oficials e trobam primerament que tot lo preu dels dits béns era stat levat de la cort per los dits creadors del dit comte. Per la qual raó, parlam al sotsdelegat de vostre jutge de la quema que s'afrontàs ab l'altre de Castella e hi proveïssen degudament. Lo qual respós que no's pleviria de tant sens consultació de vós, senyor, \o almenys/ de son principal qui ladonchs no era ací. De les quals coses totes e sengles scrivim tantost a vós, senyor, supplican que fos vostra mercè manar a vostre jutge de la quema lo dit afronte o vistes e provisió, e en altra manera provehir-hi de guisa que d'aquest fet no sortissen represàlies. Norresmenys, scrivim largament al dit rey de Castella escusant-li tant com poguem aquest fet e certifican-lo que procurariem de afrontar vostre jutge ab lo seu.

E axí's seguí que'ls dits jutges se veeren e's raonaren a molló e no's pogueren concordar ans partiren discordes, car lo jutge deçà dehia que aquell deute no's podia ne devia metre en la quema, o que almenys devia ésser satisfet de la quema que's cull dellà, puys lo dampnificat era dellà; l'altre dellà tenia lo contrari, deïnt que's devia pagar de la quema e de la deçà, puys deçà era la culpa e la causa d'aquest dan. Ara, senyor, és seguit⁵⁵¹ \que/ per aquesta raó en aquestes fronteres de Castella, specialment de Conqua e de Moya, són estades fetes a colp penyores e represàlies de béns de vostres vassalls d'aquesta ciutat, e, sabut açò certament, los vostres governador e batle general d'aquest regne e lo justícia civil d'aquesta ciutat, veents que les dites penyores en Castella no eren ne poden ésser fetes per justícia, com no y haja fadiga alcuna, segons és dit e's pot mostrar per los processos, han fetes diverses empires de béns d'òmens de Castella atrobats ací.

Veus, senyor, com se aparella matèria d'escàndels, no contrastant que en quant havem pogut ho hajam esquivat, perdó Déu a qui és causa e ocasió de tant mal. E si vostra mercè era, metre-hi la mà, trobariets, senyor, qui n'és en culpa e seria raó que aquell ho pagàs, e no los mesquins qui mal no y meren. On, senyor, com pus o àls no sia en nos de fer, supplicam molt humilment a la vostra reyal preeminència, de la qual pertany sos pobles defendre e guardar de injúries e d'oltratges, que sia vostra mercè proveir sobre los dits affers, en tal manera que tot escàndel⁵⁵² occasió lu<n>yants, vostres vassalls e terres perseveren en tranquil·litat

¶⁵⁵¹ Ratllat: *per.* ¶⁵⁵² Ratllat: *e.*

e concòrdia e no sien maltractats ne marchats sens lur culpa, ans sien preservats de tots sinestres ab ajuda divinal. Et en açò, senyor, retrets deute de vostra dignitat reyal, e nosaltres ho haurem a special gràcia e mercè d'aquella, e mantenga Nostre Senyor Déu vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat per lonchs anys, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVI. dies d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidós, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

161.

1393, agost 21. València.

Els jurats de València supliquen al rei que reba llurs missatgers Joan de Natera, Lleonard Marrades, Ramon Soler, Guillem Saera, Bernat Abelló i Pere de Solanes, abans de partir a Sardenya, crega les seues explicacions i proveesca en conseqüència.

AMV, LM g³-5, f. 224r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent príncep, rey e molt poderós senyor:

Per obeir a vostre literal manament sobre les coses dejús contengudes, e en aquelles conplaire a vós, senyor, trametem a vostra reyal presència per specials misatgers nostres en Johan de Natera, en Leonard Marrades, jurats, micer Ramon Soler, micer Guillem Çuera,⁵⁵³ en Bernat Abelló e \en/ Pere de Solanes, concitudans nostres, per oir vostra molt alta publicació de la ordinació del regiment que lexats deçà e per ésser presents a vostre benaventurat recollir e partir de Port Fangós per passar a present en Mallorques e puys victoriosament en Cerdenya, Déu ajudant, e per haver vostra liberal gràcia e benedicció e reebre vostres saludables exortacions, e manaments, e altres coses oir, e dir, e fer les quals en tal o semblant comiat e partença se covenen fer entre e per molt excel·lent rey e molt amable senyor, e humils, e leyls, e devots vasalls d'aquell, e plàcia a la divinal clemència, la qual àls en si sperants jamés no fallí que, endreçant vostre benaventurat viatge, li plàcia vostra molt excel·lent e molt cara e amable persona de tot perill e dan, e de tota adversitat preservar, e en bona e longa sanitat aquella conservar e tots sos affers prosperar, e dar-li victòria de tots sos enemichs, et restituir aquella sens tarda a sos amants e ab \sospir/ desijants pobles qui de tantes gràcies e benifets puxen retre grans laors a Nostre Senyor Déu, e apparellar e fer a vós, senyor, alta e solemne festa de victòria, amén.

¶⁵⁵³ Ratllat: *e*.

Ítem, senyor, nosaltres havem comanades algunes paraules als dits missatgers sobre alguns affers nostres speegadors ans de vostra benaventurada partença. On supplicam a la vostra reyal magnificència que sia vostra mercè dar creença a lur explicació e sobre aquella de justícia e de acostumada clemència proveir, e haurem-ho, senyor, a special e notable gràcia de vostra senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, salve e prosper segons és dit.

Scrita en València, a .XXI. dies d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIII.

Senyor, vostres humils e devots vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e pròmens de València.

162.

1393, octubre 1. València.

Els jurats de València demanen al rei que els comuniqui el moment en què la seua armada estarà a Port Fangós, per tal que les galeres de la ciutat no hi arriben tard. A més, supliquen que escriga al seu consell a Barcelona perquè ajuden el seu procurador, Berenguer de Cosdeus, a obtenir dues galeres per a substituir aquelles que per causa de la pesta no han pogut partir de Portopí, al regne de Mallorca.

AMV, LM g³-5, ff. 238v-239r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ab la gràcia de Déu e vostra, les galees e gents d'armes que per vostre servii e passatge benaventurat en Cerdenya trametre havem, seran espatxades e prestes de partir d'ací en la prop instant setmana, Déu volent, e, pensants nosaltres que'l temps de .IIII. meses del servii lur, segons los pactes d'aquèn fets, deu començar del dia enant que a vostra disposició e licència saludaran en aquesta plaja, e si tal licència d'avem gayre enans, que'l altre stol sia arreat de partir de Port Fangós, aquestes nostres galees perdrien temps en Port Fangós e lur servii seria sens fruyt, volríem dar manera que'l lur temps dels dits .IIII. meses vengués e fos a splet del servii de vós, senyor. Per tal, de les dites coses la vostra senyoria⁵⁵⁴ certificans humilment a aquella, supplicam que sia vostra mercè avertir a açò e ordenar e manar a quin o qual dia plaurà a vostra magnificència que les dites galees e gents d'armes sien en Port Fangós, car tantost serà complit per manera que vós, senyor, e l'altre stol vostre una hora no perdrets per tarda d'aquest, ajudant Déu.

¶⁵⁵⁴ Ratllat: *notificants*.

Ítem, senyor, com per la pestilencial fortuna que pochs dies ha esdevench a Portopí de Mallorches, dues naus nostrades que allí havíem empreses per portar alguns cavalls e forratges sien fetes inàbils al servii, e per aquesta raó trametam de present a *Barchinona* per haver altres dues naus nostrades. Supplicam a vostra senyoria que sia vostra mercè scriure al vostre consell resident en *Barchinona* que en haver les dites dues naus sien favorables ajudadors a'n Berenguer Cosdeus, procurador nostre, qui d'açò·ls farà contínua instància e darà recapte a tot ço que s'i pertanga. Man, senyor, la vostra reyal excel·lència a nosaltres servidors d'aquella, tot ço que tenga per bé, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra molt excel·lent persona en sanitat e en prosperitat longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, primer dia d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIII.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

163.

1393, octubre 20. València.

Els jurats de València notifiquen al rei que li han enviat els missatgers que havia sol·licitat, que són Joan de Natera, Lleonard Marrades, Ramon Soler, Bernat Abelló i Pere Solanes, i li supliquen, a més, que done creença a les explicacions que donaran de la seua part i hi proveesca degudament.

AMV, LM g³-5, ff. 244v-245r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent príncep e molt poderós rey e senyor:

Senyor, sollicitats e manats per letra de la vostra reyal magnificència novellament que nostres missatgers, los quals alguns dies són passats eren ja partits d'ací per anar a vostra presència e se'n tornaren del camí per volentat e manament de vós, senyor, trametésem ara prestament, trametem a vostra gran senyoria, ço són, en Johan de Natera, en Leonard Marrades, jurats; micer Ramon Soler, en Bernat Abelló e en P(ere) Solanes, conciudadans nostres, per oyr ço que serà vostra mercè dur o explicar a ells ans de vostra benaventurada partença, e per haver vostra liberal gràcia e benedicció, e reebre vostres saludables exortacions e manaments, e altres coses oir, dir e fer, les quals en tal o en semblant comiat e partença lunyadana se covenen dir e fer entre e per molt excel·lent rey e molt amable senyor d'una part, e humils, leyls e devots vassalls d'aquell d'altra.

E plàcia a la divinal clemència, la qual àls en si esperants \jamés/ no fallí, que endreçant vostre benaventurat viatge li plàcia vostra molt excel·lent e molt cara e amable persona de tot perill e dan e de tota adversitat preservar, e en bona e longa

sanitat aquella conservar e tots sos affers prosperar, e restituir aquella sens tarda ab loables victòries de tots sos enemichs a sos amants e ab sospir desijants pobles, qui de tantes gràcies e benifets puxen retre gràcies e laors a Nostre Senyor Déu, e apparellar e fer a vós, senyor, alta e solemne festa de victòria, amén.

Axí mateix, sia mercè vostra, senyor, los dits nostres missatgers agradablement reebre, benignament oyr e dar creença a lurs paraules a vostra senyoria explicadores de nostra part, e sobre lur explicació de justícia e de gràcia per vostra acostumada clemència proveir, e haurem-ho, senyor, a special e notable gràcia de vostra gran excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, salve e prosper, segóns és dit.

Scrita en València, a .XX. dies d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIII.

Senyor, vostres humils e devots vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e pròmens de València.

164.

1398, maig 23. València.

Els jurats de València comuniquen al rei l'enfrontament entre els bàndols dels Centelles i els Soler prop de l'església del Temple, i li supliquen que done el seu vistiplau a les actuacions de la ciutat contra la violència que l'assola i que les aplique a altres parts del reialenc.

AMV, LM g³-6, ff. 2r-3r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 46-48.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència plàcia saber que depushir, hora tarda, post ja lo sol, cavalcants per vila mossèn P(ere) de Centelles e en Blanes, e ab ells poch altres d'una part, e mossèn Martí d'Oriç e en Luís de Soler e poch altres d'altra part, s'encontraren denant la ecclésia del Temple, e diu-se que per encontres de genolls o de peus o perquè's vulla, alguns de cascuna part havents armes, com los altres no'n portassen, apeats irruiren uns contra altres e's colpejaren per poch spay, e fo nafrat en Luís de Soler de un colp en la cama, e mossèn P(ere) de Centelles fo nafrat de un colp en la cama per lonch e de un altre al cap, jassia poch açò fo fet axí soptadament que alcú no fo a temps de soccòrrer per partir-los, ans los altres qui no portaven armes los partiren e se n'anaren cascuns a son cap. Sentit açò per los lochtinent de governador e justícia en criminal e jurats, qui hir finiren lur any, avistats ensemps tantost proveïren a fer arrests e foren arrestats tots e sengles

parents e amichs de cascuna part sots grans e forts penes, e la ciutat, per gràcia de Déu, estech e stà quedament, e aquell mateix vespre los dits lochtinent, e justícia, e jurats escriviren d'aquesta ocasió a mossèn lo governador, qui era a Xàtiva.

E hir, feta nostra novella elecció lberament e pacífica per gràcia de Déu, mossèn lo batle nostre general, e los vells jurats⁵⁵⁵ e nosaltres, com fos estat affermat a alguns d'ells que cascuna part entenia ésser bé exida d'aquella brega, de què trahien presumció o intenció que sens dificultat se'n poria fer posa o qualque bon assentament. Haüda entre tots ells e nosaltres deliberació, començam tractar d'aquesta matèria ab alguns dels amichs del dit mossèn P(ere), e per tal, com mossèn Gilabert, son major frare, no era ací, ans era e és a Oliva, no se'n volgueren plevir, majorment car dixeren que li era estat escrit de sa presta venguda, per què deliberam no proceir-hi pus tro a aquella venguda, e que entretant vendria, segons vench esta nit passada poch ans de la mijania d'aquella, mossèn lo governador.

E huy los dits governador e batle e nosaltres, avistats après misses e altra vegada a les vespres com encara lo dit mossèn Gilabert no sia vengut, no havem en pus enantat, e havem sentiment que'l fet no és en tan bona disposició de posa com era a principi, e'ns duptam de peyor per alcunes conjuctures, e per ço tots havem acordat de assajar si dins les presents festes alguna cosa de bé s'ic porà endreçar; e si no, que tantost lo primer dia no feriat mossèn lo governador e lo justícia en criminal, per esquivar tot escàndel proveesquen e facen ab acabament que tots los de cascuna part isquen fora la ciutat e no sien accollits en alcuna ciutat, vila o loch reyal del regne tro a tant que per qualque bon partit lo fet sia mes en algun bon assentament.

On, senyor, com cascuna de les dites parts comprega molt e massa en la present ciutat e en son regne, e per ço e en altra manera aquest novell e mal bando sia fort perillós, supplicam humilment a la vostra reyal providència que, si a aquella serà vist la dessús acordada provisió dels governador e justícia ésser bona e expedient, sia vostra mercè manar a aquells, si feta no la hauran, que la facen, e que en tot cas e manera estretament la facen tenir e observar. Sia encara vostra mercè ferhi totes altres provisions que la subirana perspicasitat de vostra reyal excel·lència conixerà que y sien expedients o profitoses a nostre servii e a bé e bon estament d'aquesta vostra ciutat, e haurem-ho, senyor, en special e assenyalat do e gràcia de vostra reyal senyoria, la qual etc.

Scrita en València, a .XXIII. de matg del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls⁵⁵⁶ \e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè/, los justícia en criminal e jurats de València.

¶ ⁵⁵⁵ Ratllat: *nostres*.

¶ ⁵⁵⁶ Ratllat: *etc*.

1398, maig 28. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga per tal que els bàndols siguin neutralitzats i que episodis com el narrat en la lletra anterior no es repetesquen.

AMV, LM g³-6, f. 3r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 48-49.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal excel·lència poch dies ha per special letra notificam lo cas, manera e accidents de brega esdevenguda entre mossèn P(ere) de Centelles e alguns altres ab ell, d'una part, e mossèn Martí d'Oriç e alguns altres semblantment ab ell de la part altra, e les provisions ladonchs e après fetes per vostres oficials reyal e per nosaltres a esquivar escàndels e occasions, e tenir la ciutat en pacífich estament tant com possible fos, Déu ajudant, havents en propòsit de assajar si, dins les festivitats de Cinquagesma ara proposades, aquesta brega se poria metre en qualque posa o altre bon assentament; en altra manera, que tantost lo primer dia no feritat mossèn lo governador e mossèn lo justícia en criminal, per esquivar tots escàndels proceïssen e fessen ab acabament que tots los de cascuna part isquessen fora la ciutat e no fossen acollits en alguna ciutat, vila o loch reyal tro a tant que per qualque bon partit lo fet fos mes en algun bon assentament, supplicants humilment a la vostra senyoria que, si aquella seria vist la dessús acordada provisió ésser bona o expedient, fos mercè vostra, senyor, manar a ells de fer tenir e observar aquella estretament.

Huy, senyor, los dits governador e justícia, e lurs assessors e nosaltres, e los advocats pensionats, e alguns notables hòmens, axí de paratge com ciutadans, som estats a consell ensemps per aquesta raó, e, haüd lonch raonament, és estat vist a molts e finalment concordat que puy mossèn Martí d'Oriç, qui era e és patró de una de les galees d'aquesta sancta armada, és recollit en sa galea e prest de partir e fet a ell arrest de no exir d'aquella, e puy ell, qui és cap e principal d'una part, és e sia fora de la ciutat e del regne, no's pot causar raonablement que algun en la ciutat o en lo regne sia o puxa ésser dit valedor seu, ell absent.

Haüda més avant consideració que faent exir de la ciutat e estar defora continuament alcú de qualque part poria ésser enteniment a alguns de anar al loch de estatge dels altres per dampnejar-se, majorment per desplaer de ésser privat del estatge de la ciutat e de endreçar e fer lurs afers que en aquella cascuns han espatxat, e que pus avinent e pus prest és a vostres oficials dins la ciutat socórrer en un punt a tot escàndel e ocasió que fora o luny d'aquella, majorment prenent aquelles mellors segurtats dels romanents en aquella que fer se puxan. És intenció, senyor,

de tots que cesse al present la dita provisió de gitar-los defora, mas fer aquelles que apparença o experiència mostrara ésser mellors o pus expedients, segons son cas.

On, senyor, a la vostra reyal senyoria humilment supplicam, si a la subirana perspicacitat de vostra magnificència ocorre alguna sana provisió special, manar aquella ésser feta e tenguda per los dits vostres oficials. En altra manera, a aquelles e a cascun d'ells generalment que totes mellors provisions que·ls seran vistes pus profitoses a preservar d'escàndel e de ocasió tots e sengles principals e valedors de bandos, e a tenir la ciutat e[n] pacífich estament facen e complenquen de part e en nom e loch de la vostra reyal preeminència, donant-los ple poder d'açò ab incidents e emergents tota appellació e contradicció remogudes, e'n açò, senyor, complirets una de les principals coses que pertanyen a vostra dignitat reyal, en complaurets a Déu e nosaltres, senyor, ho haurem a special gràcia e mercè de la vostra reyal senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, etc.

Escrita en València, a .XXVIII. de maig, any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls, etc., los justícia en criminal e jurats de València.

166.

1398, juny 5. València.

Els jurats de València supliquen al rei que, si li semblen convenients, confirme les mesures que han pres contra els membres dels bàndols que s'enfronten a la ciutat.

AMV, LM g³-6, ff. 4v-5r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 49-50.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència per nostres lletres d'alcuns dies a ençà havem notificat lo cas de la brega ací esdevenguda entre mossèn P(ere) de Centelles e alcuns ab ell, d'una part, e mossèn Martí d'Oriç e ab ell en Luís de Soler e alcuns altres d'altra part, e de les nafres seguides en les persones dels dits mossèn P(ere) e Luís, e les provisions que tantost e après mossèn lo governador o son lochtinent e mossèn lo justícia criminal, de consell de lurs assessors e nostre e de nostres advocats e d'altres, havien fetes, per gràcia de Déu e vostra, a preservar la ciutat d'escàndel e de brògit,⁵⁵⁷ e axí, ab ajuda de Déu,⁵⁵⁸ se és observada tro en la present hora. Ara, senyor, a la vostra magnificència notificam que huy en hora de prima lo

¶⁵⁵⁷ Al marge esquerre: *per la mort d'en Luís de Soler.*

¶⁵⁵⁸ Ratllat: *e vostra, a preservar la ciutat.*

dit en Luís, axí com ha plagut a Déu, és mort, segons se diu, d'aquella nafra, e ja per la dita mort les parts o altres ne són vengudes a degun⁵⁵⁹ brògit, ans per gràcia de Déu són estats e són en tan bon assossegement com jamés.

Sabuda, emperò, la dita mort, tantost los dits governador, justícia, lurs assessors, nosaltres e nostres advocats, e alguns pròmens som estats ensemps, e haüd sobre açò raonament, és estat viyares a tots concordantment que la provisió pus covinent que fer se poria a tenir la ciutat en assossegement, si a vostra senyoria plaurà, seria aquesta, ço és, que a les dites parts fos per vós, senyor, donada treva, e que ultra la treva los principals e tots aquells qui als dits governador e justícia fossen vists ésser valedors de qualque part fossen foragitats de la dita ciutat e que a cascuns fossen dats certs lochs e límits a preservar-los d'avinentea, d'escàndels e de occasions. Axí, emperò, que si alguns n'i havia, los quals, \a viares/ dels dits governador, justícia o d'altri, poguessen ésser dits valedors, e los dits governador e justícia eren o seran en segur que no fossen valedors, que aquells aytals no fossen compreses en la dita provisió ne fossen foragitats, car no seria raonable cosa que hom fes de bando aquell qui ésser no ho vol, e d'allò és prest fer caució. En altra manera, benignitat e malignitat no serien vistes diferents.

On supplicam, senyor, molt humilment a la vostra magnificència que si a aquella serà vist la dita provisió ésser justa e profitosa, sia vostra mercè manar als dits governador e justícia que aquella facen e observen estretament, o si altra mellor provisió a la vostra reyal excel·lència ocorria sobre açò, sia mercè d'aquella scriure'n als dits governador e justícia e manar a ells e a nosaltres tot ço que haurà en bé la vostra senyoria, la qual en bona e longa sanitat e vida, e altres prosperitats, Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .v. de juny del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los justícia en criminal e jurats de València.

167.

1398, juny 11. València.

Els jurats de València informen el rei de la mort de Pere de Centelles a causa de les ferides ocasionades en un enfrontament entre bàndols.

AMV, LM g³-6, f. 8r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 50-51.

¶ ⁵⁵⁹ Ratllat: *neng*.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra magnificència notificam poch dies ha com en Luís de Soler havia finat sos dies per causa e ocasió, segons dehien, de la nafra a aquell feta en la brega de mossèn Martí d'Oriç e d'ell e d'alcuns altres d'una part, e de mossèn P(ere) de Centelles e d'alcuns altres de la part altra. Ara, senyor, a la vostra excel·lència, no sens desplaer, semblantment notificam que'l dit mossèn P(ere) de Centelles, per ocasió, segons dien, de les nafres que reebé en la dita brega, és mort huy en hora de migjorn, o quasi.⁵⁶⁰ Nostre Senyor Déu, per sa mercè, los haja les ànimes e a tots finats, amén. Senyor, per la dita brega e per la mort del primer e ara d'aquest, alguns nos són moguts, ans per vetlable cura de vostres oficials e nostra, tot hom ha estat e està quiet sens remor. Déu nos do gràcia que d'ací avant cesse tota remor e no romandrà per nosaltres la vostra treva, senyor, la qual fo vostra mercè trametre en la setmana proppasada, fo publicada tantost ab crida real.

Ultra allò, senyor, no romandrà que nos do tota cura vetlab<I>e, Déu ajudant, al pacífich estament de la ciutat, jassia per aquestes morts sia dupte de qualque escàndel o ocasió, e per ço sia vostra mercè manar e fer-hi aquelles provisions que seran vistes a vostra senyoria, e par, senyor, que entre les altres hi sia obs de gran necessitat la provisió de la qual a vostra senyoria lo consell e nosaltres supplicam poch dies ha vedant los combatiments d'alberchs. Sia mercè vostra, senyor, manar e fer espatxar la dita provisió, e man la vostra senyoria a nosaltres, humils servidors d'aquella, tot ço que serà sa mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu vostra molt excel·lent persona en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XI. de juny del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

168.

1398, juliol 8. València.

Els jurats de València supliquen al rei que aconseguisca que el papa accepte atorgar el bisbat de València al bisbe de Tortosa, Hug de Llupià, sense haver d'anar a Avinyó. A més, informen el monarca de les notícies relacionades amb l'arribada tardana al regne d'aragonesos disposats a participar en la croada a Algèria i dels problemes que estan causant per enfrontaments amb els musulmans del regne.

AMV, LM g³-6, ff. 19v-21v.

¶ ⁵⁶⁰ Al marge esquerre: *per la mort d'en P(ere) de Centelles.*

Edició:

IVARS, A., *Dos creuades valenciano-mallorquines a les costes de Barberia, 1397-1399*, València, Imprenta de Olmos y Luján, 1921, pp. 75-78.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència notificam per letra, poch dies ha, com per aviar alguns aragoneses entrats en aquest regne⁵⁶¹ ja fos tart per anar en l'estol de la Sancta Armada e per notificar e manar a altres qui y venien que se'n tornassen, car lur venguda seria debades. Per tal, com l'estol hic era partit, eren anats lo justícia en criminal vers la fi del terme de la ciutat, e mossèn lo governador vers la fi del regne d'aquella; seguí's enaprés, senyor, que nosaltres, sabut que a mossèn lo governador estant en Sogorb cuydà ésser feta minva a descuyt, acordam de trame tre e trametem a ell lo lochtinent de capità e dos de nosaltres ab alguns de cavall, hoc encara .i. dels commissaris papals per la raó que dejús se dirà, e anants ells de Sogorb a Xèrica, on lo governador se era ja mudat quant foren dessus la font de Navalles, vengren a ells al travers del camí alguns hòmens d'aquelles partides cridan e complanyen-se que alguns dels dits aragoneses los havien tolt per força lur bestiar en nombre de més de mil caps a qualque mija legua del camí on los havien trobat pasturan, e tantost los dits lochtinent de capità e jurats dreçaren vers aquella partida e anan per montanyes e per barranchs trobaren los malfeytors ab la presa en mal so ab ballestes parades, e ab sàvies paraules menaçant que après d'ells venien companyes de cavall e de peu qui·ls darien la mala strena. Finalment, que ells lexaren lo bestiar retenguts alguns poch caps per a lur provisió de volentat dels senyors d'aquell, als quals fo restituit sens tota altra despesa.

En lo dia mateix, los dits lochtinent de capità e jurats foren ab mossèn lo governador a Xèrica e feren venir a si alguns capitans d'aquella gent, als quals ab \bon/ so blasmaren de lur venguda e més de la tarda de lur tornada per dues raons: la una, car era tart per ço com l'estol hic era partit; e l'altra, que eren venguts sens tota provisió de viandes e de diners sabents que no podien viure del vent. Aquells s'escusaren que abats e frayres los havien enganats, qui·ls havien dit e profert que no·ls calia levar sinó les persones, car València los daria franchament passatge e viandes e totes altres coses que·ls fossen obs ab tot forniment, e que ab aquesta intenció ells havien presa la croada, e com un dels frayres aquells fos en la vila, feren-lo denant si venir, e lo commissari papal demanà-li si era ver ço que·ls dessus dits affermaven que·ls era estat profert. Respòs que hoc, e demanà-li de qui ho havia ell haüid; respòs que de los *commissarios* —volia-ho dir dels sotsdelegats— en diverses parts d'Aragó. Dix lo commissari papal hajam una de lurs letres que allí's provarà la veritat, e axí fo fet, que'n fon trobada e haüida una, e lesta aquella no y

¶ ⁵⁶¹ Ratllat: *entrats en aquest regne*.

havia res d'allò. Per la qual raó, los capitans aragoneses se mogueren de paraules contra lo dit frare, faents-li grans menaces, mas lo commissari papal ho feu sàviament que'l se'n menà pres.

E haüd lonch raonament, los jurats donaren entendre als dits capitans e a altres aragoneses .III. coses en acabament: la primera, que la raó de l'Armada no toquaria més València que altres christians, ne per consegüent era raó que'n portàs tot lo càrrech ne y bastaria; la segona, car los diners de les indulgències e d'altres emoluments de l'Armada se havien a convertir en certs e comuns actes que'ls declararen, e no ço que'ls dits aragoneses cuydaven; e la terça, car als seus mateixs no fahia tal cosa, ans qui per guanyar lo sant perdó e salvar sa ànima volgués fer lo sant passatge a sa despesa, si no, que romangués, e ab tot açò havia haüda prou de bona gent donant-los fusta per a passatge franch, axí com havien profert a tots altres e no pus.

Aprés moltes paraules, lo commissari papal, feta absolució als qui reebuda havien la creu del vot d'aquella, e atorgades certes indulgències, \donà/ licència aquells de lur tornada, e tot hom se mes en camí per tornar, e com fos mesa sospita que alguns dels altres aragoneses, venints e sabents que tenint camí de Xèrica e de Sogorb serien embargats, no tenguessen la via de les moreries de riu de Millars, acordam tots que mossèn lo governador se n'anàs a Onda per ésser prest a tota part del dit riu on obs fos, e los dits lochtinents de capità e jurats se'n tornassen lexant-li la companya de cavall que tenien, e axí és estat fet, e havem enaprés sabut que'l dit governador, anant a Onda, passà per les valls d'Almonazir e de Veho, no sens gran conort e assentament de lurs habitants qui tots estaven espaordits e sollevats per dupte dels dits aragoneses.

És ver, senyor, que al venir que alguns dels dits aragoneses fahien ací, .IIII. d'ells encontraren en lo camí .II. moros d'Albalat, terme de Murvedre, e feren-la faynat de fer-los tornar christians, mas tornaren-ho a rescat de diners que'n hagueren, e los moros, en vista dels christians, feyents continuar lur camí per tornar quant lur vista fo lunyada, retornaren per altra part en lo camí e seguiren los dits \IIII./ aragoneses tro en la ciutat e feren-ne pendre los .III., car lo .IIII. no poch ésser trobat. És intenció nostra, senyor, que'ls sia fet lur legítim procés e feta la raó. Si donchs no és mercè vostra, senyor, proveir e manar àls d'aquest fet, sia vostra mercè manar rescriure a nosaltres de vostra intenció e volentat.

Ara, senyor, havem reebuda una letra d'en Jacme Marrades, procurador nostre en Xèrica, trellat de la qual a vostra senyoria trametem dins la present. Per lo qual trellat vostra senyoria pot saber pus certament l'ésser dels dits capitans e companyes d'aragoneses, e sia mercè vostra, senyor, continuar vostres manaments que alcú no venga a ençà per aquesta raó, car ja no poria fer sinó dan lur venguda.

Finalment, senyor, com hajam entès per letres d'Avinyó que'l sant pare, a instant petició de vostre missatger, ha atorgat transportar mossèn lo bisbe de Tortosa en aquesta ecclésia, e d'açò hajam haüd subirana consolació ab incredible plaer, sinó que'ns ho afolla una cosa que'ns hi han enadida, ço és, que vol lo pare

sant que·l dit bisbe vaja a sa presència, e en tal anada nosaltres no puxam sospitar sinó mal, almenys per gran tarda, la qual en lo passat temps nos ha portat a gran languiment e·n portaria a molt major en l'esdevenidor temps por poch que fes. Per tal, senyor, humilment e de cor supplicam a la vostra reyal excel·lència que sia vostra mercè dar manera que·l dit bisbe, sens fer la dita anada, aconseguisca aquesta ecclésia donant al pare sant scusació d'aquella, segons hi és ab clara veritat per la gran necessitat que vós, senyor, havets lo dit bisbe en vostres affers e altres raons que sab mils la vostra magnificència, la qual no fretura de nostra instrucció.

Totes les dites coses, senyor, a cascuna d'aquelles \haurem/ en notable do e assenyada gràcia de vostra reyal senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, en longa e bona sanitat, e vida, e altres prosperitats mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.⁵⁶²

Scrita en València, a .VIII. de juliol del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls, etc., los jurats de València.

Cèdula.

Senyor, après que la letra fon closa, haguem letra secreta de nostre spia que teniem e tenim en aquelles partides, hoc encara havem vistes altres letres d'aquesta raó, quasi totes concordades: que alguns de les companyes dels aragoneses que ja se'n tornaven,⁵⁶³ encontres per altres que venien a ençà, han enaprès ab ells e ab molts altres qui s'i mesclen, e senyaladament un capitani vengut de Castella qui·s fa nomenar Ferran Carrello, de fer gran cavalcada en les moreries de la Vall d'Almonazir, de la serra d'Eslida, del riu de Millars e de la baronia d'Arenós, e de fet se ajusten a Robiols e en altres lochs d'aquelles partides, ajudant·hi los de tots aquests lochs, e ço que és peyor, alguns christians de la baronia d'Arenós, per venir a les dites moreries e per robar e destròir aquelles, axí com si·ls fes legut e de bona guerra. Nosaltres, senyor, n'avem tantost escrit a mossèn lo governador a Onda, e a·n Jacme Marrades a Xèrica, e als pròmens de Terol e vostre batle e nosaltres n'avem parlat ab molts del braç dels cavallers e hi farem, ajudant Déu, tot ço e quant si en nosaltres a vostre servii, senyor, e a bé de la vostra cosa pública.

Però, de gran necessitat parria, senyor, a nosaltres, e·n supplicam a vostra reyal excel·lència que fos vostra mercè escriure tantost sens tota triga d'aquesta raó als de Terol, encarregant·los·hen molt, noresmenys, manar e fer venir a gran cuyta en les dites partides lo governador d'Aragó per refrenar tots folls gosars e punir los malfeytors dins sa jurisdicció, car si·s farà nostre governador en la sua, e fer·hi, senyor, totes altres provisions que sien mils vistes a la vetlable cura de vostra molt alta senyoria, e açò, senyor, encontinent e de fet, com tota cuyta sia tarda.

¶ ⁵⁶² Al marge inferior, escrit en lletra de (senyal de creu amb punts). ¶ ⁵⁶³ Ratllat: l'època: *Supradicte lettere cedulam vide infra tornen.*

1398, juliol 23. València.

Els jurats de València supliquen al rei que revoque les seues darreres decisions relatives a l'armada preparada contra els musulmans del nord d'Àfrica, puix podrien perjudicar-la, i també al pontífex.

AMV, LM g³-6, ff. 27v-29r.

Edició:

IVARS, *Dos creuades...*, pp. 80-83.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Una letra de la vostra magnificència havem ara reebuda, continent la vostra senyoria haver entès que molts qui havien presa la croada contra los infeels moros de Barberia, ab alguns d'aqueix e d'aquest regnes qui's eren ab ells mesclats, volien damnicar los moros d'aquest regne, per ço car per fretura de fustes no eren poguts anar en la Sancta Armada, e, si per aquesta raó se seguia algun sinistre als propdits moros, nosaltres ne reportaríem escarn, vituperi e deshonor, e que per ço devíem ab subirana cura repel·lir tals⁵⁶⁴ dampnatges. Per tal, senyor, pregàvets a nosaltres, qui ho prenem en manament, que·ls .C. de cavall que havíem fets anassen e acompanyassen lo governador d'aquest regne, al qual n'escrivíets estesament per ço que ells pus poderosament pogués discórrer per aquest regne e castigar los culpables.

Senyor, ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria parlan e aquella totstamps salva, hoc encara salva benivolència d'aquells qui açò a vós, senyor, han suggest, cessa ésser ver que·ls dessús dits, per fretura de fustes per a lur passatge, hajen haüda causa de fer, ne encara de pensar, tal dampnatge. Com no solament ladonchs, ans huy en dia, hagués e haja per al passatge lur e d'altres qui anar hi vullen compliment de fustes ja a ells profertes, ladonchs havent ells recapte de lur provisió; e ara de present hi ha dues naus e una bartxa per aquesta raó, mas ab veritat lur embargament fò per fretura de lur provisió e d'altres coses a ells necessàries al viatge sens endreça de les quals venien tots, hoc e alguns sens armes e sens tota despesa que accaptar hagueren per a lur torna, entenents, segons escusaven, que la ciutat los hen daria tot compliment e·ls faria ço que no havia fet als seus mateixs, e com sia cert que molts van a les ecclésies e no tot per pregar Déu, poria ésser que alguns dels dits strangers prenguessen la croada no per lo servii de Déu, mas per altra intenció.

Quant és dels d'aquest regne, senyor, alcú no diga lo contrari, car ab veritat tots la prengueren per la intenció del passatge e tots, per gràcia de Déu, hi són

¶ ⁵⁶⁴ Ratllat: *dal*.

anats sinó fort poch, alguns per sobrevinent necessitat o impediment e altres per dar recapte a la tramesa dels refrescaments; però tots ab propòsit del anar tantost que cas e loch hi haja, e ja per ço que dit és dessús, los comissaris papals tantost escriviren a lurs sotsdelegats defora que no donassen la creu sinó a persones abonades, faents expressa promissió de fer lo passatge a lur cost. Totes aquestes coses a vós, senyor, havíem ja notificades per nostres letres, les quals ans que manàsets la dita letra eren pervengudes a vostres molt excel·lents mans o no ignoram, bé que siam més creents del no, car si ho fossen entenem que la dita letra no fora procedida.

E com és feta, senyor,⁵⁶⁵ menció en la dita letra dessús que·ls nostres .C. hòmens a cavall acompanyassen lo governador per discórrer e per castigar los colpables. Responem, senyor, que jassia no pertangués a nosaltres, almenys tant com a alguns e senyaladament del braç militar de qui era major interès e qui res no y han fet, segons porà saber vostra magnificència; però, senyor, per lo vostre servii e per lo bé de la vostra cosa pública d'aquest regne, als quals servii e bé jamés la ciutat no acostuma fallir, nosaltres donam tal companyia e soccors d'òmens a cavall e d'altres coses a mossèn lo governador en cascuna de dues vegades que y anà, e en altra guisa treballam e fem de manera que, ajudant Déu, los dits strangers són despargits e fuyts sens altre dan dels moros d'aquest regne per gràcia de Déu e vostra, per manera que d'aquesta raó no cal haver reguart al present tant com saber se'n pot, e si açò o àls semblant jamés retornava, la vostra senyoria haja de cert que nosaltres farem tot ço qui en nos sia per lo servii e bé propi de vós, senyor, e d'aquesta vostra ciutat en quant, emperò, tots altres donen s'i lur recapte, car no volem de bé a fer haver mal guardó ne de bona obra ésser lapidats, si donchs tots ensemps no s'acordaven ab nosaltres de dar·hi lo remey qui's pertany, en lo qual cas haja de cert la vostra senyoria que no y serem tèbeus ne tarts.

Enaprés, senyor, havem vista una letra per la vostra excel·lència al vicari general d'aquesta seu tramesa, ab la qual vós, senyor, donada causa de inconvenients e perills aparellats contra los moros d'aquest regne per aquells qui han presa la creu e per fretura de navilis no són poguts anar, pregats lo dit vicari e·l requerits, senyor, per la fe e naturalesa a què us és tengut que d'ací avant no do la creu a alcú, ans per totes les parròquies faça publicar que aquells qui presa la han la posen encontinent. Més avant havem sabut, senyor, que'n havets escrit al governador d'aquest regne manant·li fer tals o pus greus coses sobre aquesta matèria, specialment en levar la creu als qui la han presa e la porten, de la qual cosa volia fer fer crida pública lo dit governador; per la feultat, senyor, a que us som tenguts, açò és una de les pus dampnoses e scandaloses coses, ab la dita reverència parlan, que jamés fos vista ne oïda en semblant cas. E veus, senyor, per quantes raons.

¶ ⁵⁶⁵ Ratllat. *en*.

Primera, car cert és que jamés pare sant no atorgà croada sinó per general passatge de .II. o més⁵⁶⁶ reys contra moros, e com aquesta singular croada sia estada atorgada per contemplació solament de vós, senyor, e en favor de sola nació de vostres regnes, de la qual és aquest Sant Pare, e d'açò molts d'altres nacions estranyes envejoses a la vostra hajen murmurat si ara sabien que aquesta obra fos feta, la qual no seria sinó pur vituperi dels impetrants, e encara del papa, atorgant la dita croada. Los dits d'estranyes⁵⁶⁷ nacions haurien que suanyar e scarnir de què porien sortir grans occasions.

Ítem, jassia que'l estol sia partit, però, moltes coses hi resten a aquell necessàries, en tant que sens aquelles no poria haver sosteniment ne durada, senyaladament trametre'ls refrescament d'armes e de viandes, axí com s'i aparella copiosament, e per aquesta raó romanen ací segons ja és dit alguns dels vers croats. E si la creu los era tolta e fet ço que dit és, no seria àls sinó torbar la tramesa del dit refrescament e que'l estol fes mal cap, majorment com alguns forasters d'aquest regne qui van en l'estol haguessen tramès a Mallorques per fer pertret de bescuyt e no'n han trobat alcun recapte per fretura de molins provinent per seccada que allí és estada e és, segons no<s> és estat escrit per mossèn lo capità,⁵⁶⁸ preguntant que supplecam al dit defalliment, puys ací, per gràcia de Déu, ha còpia e mercat de blats e abundància d'aygües e de molins.

Ítem, car los dits refrescaments se acapten ara axí en blats e vi com en diners, e les gents hi donen de bon grat, e si los dits vicari e governador fahien ço que dit és, les gents que han subirana devoció en l'estol perdrien aquella e retraurien-se de fer les dites almoynes e cessaria, per consegüent, la tramesa dels dits refrescamnets, no sens perill del dit estol, ço que a Déu no plàcia.

Ítem, la causa del pretès perill dels dits moros del regne, segons ja és dit desús, és vista cessar per gràcia de Déu e vostra, hoc e a bona fe, senyor, per treball, cura e despesa nostra e, sab-ho Déu e ho pot saber la vostra magnificència.

Ítem, car en veritat està que tots los hòmens de bon sen e la comuna gent d'aquesta ciutat e regne han haüda e han bona intenció als dits moros del⁵⁶⁹ regne, deïn e publican que'ls christians n'an grans e moltes servituts e altres bones paraules, e'ls han tro ací mantenguts e defeses, e, si ara se seguia aquesta cosa, la qual tots los christians pendrien en gran vituperi, és dupte hoc e presumpció versemblant que no's mudassen de intenció astruín que, per sobresaffecció que'ls cavallers e altres senyors de moros han a aquells, venen tals inconvenients.

On, senyor, en tan car com podem humilment e de cor supplicam a la vostra reyal clemència que, per la reverència de Déu e del pare sant, e per la vostra laor e valor, e perquè \no puxa ésser haüda causa o ocasió de parlar o d'altres sinestres contra los moros del regne, e encara/ per compassió que tanta e tan notable gent

¶ ⁵⁶⁶ Ratllat: *menys*. ¶ ⁵⁶⁷ Ratllat: *d'estrangle*.

¶ ⁵⁶⁸ Ratllat: *governador*. ¶ ⁵⁶⁹ Ratllat: *dit*.

com va en lo dit estol no peresca o sens bé proceir o no se'n torn ab vituperi de tots, sia mercè vostra, senyor, revocar les dites letres encontinent, com sia gran perill en la triga.

Finalment, senyor, a la vostra magnificència trametem una letra per mos-sèn lo capità del estol a nosaltres tramesa de Mallorques, la qual s'endreça a vós, senyor, e de la qual ell nos ha tramès trellat recitant les males obres que alguns en deservii vostre, senyor, e del senyor rey de Sicília, primogènit vostre molt car, han fetes, axí en menar e metre dins Malta do<n> Artal d'Alagó com en fornir d'armes molts lochs de la costa de Barberia. Sobre les quals coses e algunes altres lo dit capità, de ço que fer deja contra aquells aytals, consultà-vós, senyor. Sia vostra mercè rescriure-li'n ço e segons plaurà mils a la vostra senyoria, e manar e fer trametre prestament la letra a nosaltres, qui per la primera fusta que trametam ab refrescament la trametrem al dit capità. E totes les dites coses, senyor, e cascuna d'aquelles haurem en special e notable do e gràcia de la vostra reyal senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, etc.

Scrita en València, a .XXIII. de juliol any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, etc., los jurats de València.

170.

1398, juliol 23. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no preste atenció a les reclamacions dels mercaders italians que no observen el privilegi atorgat a la ciutat en temps d'Alfons el Benigne, segons el qual els estrangers no podien comerciar al regne, excepte pisans i genovesos.

AMV, LM g³-6, f. 26r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Sia mercè de la vostra reyal magnificència saber que'l molt alt senyor rey n'Amfós, avi vostre de loable memòria, ab special privilegi seu per certes e justes consideracions allí declarades, a humil supplicació dels habitants d'aquesta ciutat e de son regne, atorgà, per si o per altres, ne ells o lurs factors, macips o missatgés presumissen o gosassen estar o habitador (*sic*) negocian en la dita ciutat o regne, ans tots aquells qui ladonchs hi estaven e habitaven fossen d'aquèn encontinent foragitats, inhibent fermament lo dit senyor e perpetualment statuint que'ls dessus dits o algun o alguns d'aquells o de lur nació, per si o per altres no gosassen ne presumissen d'allí avant en la dita ciutat o regne star o habitar, negocian ne negociar o mercadejar de peccúnia mercaderies o coses lurs o d'altri, e si axí d'allí avant hi serien atrobats, tot allò de fet fos a ells perdut e al fisch reyal guanyat sens tota venia e sens tota remissió e gràcia; la qual lo senyor rey fer no'ls hen pogués; del

dit, emperò, statut foren e són exceptats alguns, axí com pisans e enaprés jenoveses per la pau de cascun d'ells, e aquells qui ja eren domiciliats e per vehins reebuts en la dita ciutat e regne de València.⁵⁷⁰

E jassia lo dit privilegi tant com és estat possible e sabut en los temps passats sia stat observat; emperò, són estats alguns dels dits ytalians qui, ab prechs e ab prou occultament o manifesta, han fet lo contrari de ço qui en aquell e dessús és contengut, de què's seguí e's nodria e esperava ésser gran dan a la cosa pública de la dita ciutat e regne. Per la qual raó, lo consell de la dita ciutat, havent sentiment del dit dan, volgué e proveí que'l dit privilegi fos estretament a la ungl'a observat, e requés lo justícia civil de la dita ciutat que, a cautela, lo dit privilegi notificàs ab crida pública, e manàs a tots e sengles los dits ytalians qui contra forma del dit privilegi estiguessen e habitassen mercadejan en la dita ciutat o terme seu, que'n fossen exits dins certs dies sots pena de perdiment de lurs mercaderies e coses, segons la forma del dit privilegi. E axí ho feu lo dit justícia.

On, senyor, com la observació del dit privilegi⁵⁷¹ sia molt necessària e profitosa a la cosa pública d'aquesta ciutat e de son regne, e del contrari se sentís ja ubert dan en la dita ciutat e regne, segons és estat vist en altres parts on los dits ytalians han conversat que les han per lur potència e per lurs mals contractes aterrades. Per tal, senyor, a la vostra reyal senyoria, la qual a observació del dit e dels altres privilegis e furs d'aquesta ciutat e de son regne, és tenguda humilment, supplicam que sia vostra mercè, si en res contrari dels dits privilegi e crida li era o serà supplicat, no parar orella a tal supplicació, ans de fet repel·lir aquella. E en açò, senyor, retrets deute a justícia e farets a aquesta \vostra/ ciutat e regne e als habitants d'aquells assenyalat bé, e nosaltres, senyor, ho haurem a special gràcia de la vostra reyal excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, etc.

Scrita en València, a .XXIII. de juliol any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls, etc., los jurats e consell general de la ciutat de València.

171.

1398, juliol 24. València.

Els jurats de València informen el rei que han rebut la seua missiva on sol·licita l'enviament de missatgers davant la seua presència per tractar l'afer de Xelva i notifiquen, a més a més, les seues reticències a l'hora de trametre enviats a Aragó, perquè el justícia aragonès podria prendre'ls.

AMV, LM g³-6, ff. 30v-31r.

¶ ⁵⁷⁰ ARV, C., reg. 644, ff. 59v-60v i 122r-123r (1332, abril 2. València). Citat a D. Igual, *València e Italia en el siglo XV. Rutas, mercados y hombres de*

negocios en el espacio económico del Mediterráneo occidental, Castelló de la Plana, Bancaixa, 1998, pp. 35 i 102, n. 18. ¶ ⁵⁷¹ Ratllat: *E axí ho feu lo dit justícia.*

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

De la vostra magnificència, per mà de vostre feel secretari en Johan de Tudela, havem ara reebuda una letra continent creença per vós, senyor, a ell comesa envers nosaltres sobre los affers de Xelva, en virtut de la qual ell ha explicat a nosaltres en substància que a vós, senyor, plau bé de nosaltres trametre a vostra reyal presència per los dits fets de Xelva nostres missatgers assegurats per vós, senyor, de tota marcha e represàlia del justícia d'Aragó.⁵⁷² Responguem, senyor, tantost de paraula al dit vostre secretari, e ara, ab la present,⁵⁷³ a vós, humilment responem que com aquesta o semblant cosa fer no puxam sens general consell, e tan prestament no puxam aquell celebrar per absència d'alcuns notables hòmens, axí doctors com ciutadans, qui en los dits affers han tenguda la mà e hi saben molt que nosaltres, haüts aquells, a cascun dels quals de lur presta venguda havem escrit, celebraren (*sic*) consell e ab aquell acordarem e faren ço que Déu nos administrarà.

Entretant, senyor, consideran que·ls dits affers són sobres cars, com toquen pregonament interès e prejudí no menys de vostra superioritat e regalia que de nostre dret, e que sens perdre temps podem e devem de ço qui·s segueix vostra senyoria informar e consultar secretament a aquella, per la feultat que li devem notificam que a tot nostre saber e entendre proceir al present en missatgeria ne en compromès ne en res àls d'aquest affers, estants en los térmens que huy són, és o seria capital prejudí e irreparable dan a vós, senyor, e a nosaltres. Almenys, per tant, car sol per entrametre's de fer lo justícia d'Aragó de exercir sa jurisdicció fora sos límits d'Aragó en aquest regne, usurpa vostra jurisdicció, superioritat e regalia, e perjudica e plaga nosaltres en nostre dret, e d'aquèn erra molt e massa. En la qual error està e persevera huy en dia, e té en quant és en ell vós, senyor, e nosaltres perjudicats, e que estants axí li sia consentit tracte de compromès ne d'altre acte, ne per açò feta missatgeria, no és àls sinó consentir-li sa usurpació e aprovar-li sa error.

Ítem, una de les coses com a pus cara, derrere la qual lo dit justícia e la part e lurs adherents són anats tro ací, és estada e és que d'aquest fet volgués-se en via judiciària o arbit<r>ària o de col·lació se tractàs en Aragó, e·ns hen són estades fetes en temps passat alcunes profertes de favorable justícia a fi que una vegada nos poguessen tirar llà e que la jurisdicció del justícia a lur intenció fos aprovada e perpetuada, e ells aquestes coses aytals solen fer continuar en los proceïments e actes de la cort del dit justícia, e per avant trahen-les a conseqüència en sos cases, e veus ací, senyor, lo irreparable prejudí.

Ítem, diverses e moltes altres⁵⁷⁴ raons hi ha longues per escriure, denotants incompetència de loch e altres prejudís, les quals, senyor, fan duptar nosaltres de

¶ ⁵⁷² Al marge esquerre, escrit en lletra de l'època: *La letra secreta per Xelva.*

¶ ⁵⁷³ Ratllat: *e ara, ab la present.* ¶ ⁵⁷⁴ Ratllat: *e moltes.*

nostre desavantatge, e per consegüent e més del vostre, sab Déu, per nostra feeltat e naturalea; però, senyor, com del tot a vostra senyoria plagués la demanada missatgeria, no contrastant ço que dit és, creem, senyor, que'l consell s'acordarà de fer aquella per vostra complacència e servii, mas de tant som certs per los raonaments passats del dit consell que tals missatgers no trametria ab alcun poder de comprometre estant vós, senyor, en Aragó, tant se dupten de prejudí ne aytanpoch trametria enaprés tal poder estant vós, senyor, e ells en Aragó per aquell mateix dupte.⁵⁷⁵

Més avant, senyor, nos occorré altre dupte: si los dits missatgers van e estan aquí en la presència de vós, senyor, sens tal poder, mas solament per informar vostra senyoria de les raons per què'l dit compromès no's pot ne's deu fer, que alguns de la cort d'Aragó no prenguen per açò punta pus fort o ocasió de dar destorp a nostres affers, major que no han fet tro ací. Totes aquestes coses, senyor, cuytadament e secreta a la vostra magnificència reyal anunciam humilment a aquella, supplicants que sia sa mercè per aquella manera mateixa, ço és, secretament e cuytada, obrir sobre açò per sa letra a nosaltres la sua voluntat e bona intenció, e mantenga Nostre Senyor Déu, etc.

Escrita en València, a .XXIII. de juliol del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

172.

1398, juliol 27. València.

Els jurats de València, sabedors del precari estat de salut del rei, l'informen que trametran a la cort Jaume de Celma, conciudadà seu, perquè els informe de la situació i, a més, li entregue dos mil florins d'or de part de la ciutat.

AMV, LM g³-6, f. 31v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per paraules de micer Pere Soler, vostre metge, e d'alcuns altres, havem sentit que la vostra molt excel·lent persona no és en aquella disposició de sanitat que obs hauria e hauríem, de la qual cosa haguem e havem molt greu entrenyor ab subiran desplaer, e, zelants, sab Déu, per vostra bona sanitat e congoxats del contrari, trametem a la vostra magnificència en Jacme de Celma, de casa vostra e conciudadà nostre, per veure a ull la vostra reyal persona e del estament d'aquella fer a nosaltres feel relació, faents, entretant, e fer faents assídua pregària a la sancta divinitat per la vostra salut e vida.

¶ ⁵⁷⁵ Ratllat: *dep.*

Més avant, senyor, sabents que la vostra molt excel·lent persona e casa passa fretura més que a la sua molt alta condició nos cové, jassia la ciutat e nosaltres, quant més no podem, siam ara encarregats més que més per l'espaxament del estol de la Sancta Armada; emperò, senyor, no volents per alcuna manera fallir a tal necessitat de vostra fretura en lo present cas, trametem per lo dit en Jacme a la vostra magnificència dos mília florins d'or, supplicants humilment a la vostra reyal excel·lència que sia sa mercè reebre aquest poch do ab aquella affecció que sabem nosaltres aquell trametre. Sia encara vostra mercè, senyor, resumir en vostre molt excel·lent cor e cos aquell bon esforç que's cové a valerosa persona, car, segons doctrina de físichs, la primera part de salut al pacient és ell mateix voler haver salut e constituir-la en son cor, del qual enaprés devalla e s'escampa per tot lo cos, Déu ajudant, al qual plàcia ésser, per sa mercè, vostre principal metge. Finalment, senyor, sia vostra mercè dar fe e creença a les paraules del dit en Jacme de Celma de nostra part. La divinal clemència, senyor, per la sua sancta pietat, restituesca-vos, senyor, en plenera convallescència e perfeta sanitat, e us conserve après en aquella per lonchs e molts anys ab totes prosperitats e loables victòries de vostres enemichs.⁵⁷⁶ Amén.

Scrita en València, a .XXVI. de juliol del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls, etc., los jurats de València.

173.

1398, agost 14. València.

Els jurats de València informen el rei de la rebuda de les seues missives i del nomenament de missatgers per anar, amb els seus, a la cort papal, per tal que el pontífex aprobe el trasllat del bisbe de Tortosa a la diòcesi de València i, a més, de la tramesa d'altres enviats per resoldre l'afer de Xelva.

AMV, LM g³-6, f. 42r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, p. 53.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

De la vostra magnificència, per mà de vostre feel secretari, en Johan de Tudela, havem reebudes dins breus dies, ab humil e subjecta reverència, dues letres: la primera de les quals contenia sola creença per vós, senyor, a ell comesa envers nosaltres, als quals, segons continència de la dita letra, era vostra mercè, senyor, remetre lo dit secretari; e la segona, jassia a principi contingués alcuna recitació

¶ ⁵⁷⁶ Ratllat: *amichs*.

de la relació del noble mossèn Berenguer de Cruylles, tornat a vostra presència de cort romana, on l'aviets tramès per la transportació que desijats, senyor, ésser feta de mossèn lo bisbe de Tortosa en aquesta ecclésia de València, però, en la fi semblantment contenia creença per vós, senyor, al dit secretari comesa envers nosaltres sobre lo fet propdit.

En virtut de la qual letra primera de creença, lo dit secretari explicà a nosaltres que fora o seria plaer vostre, senyor, de a vostra presència nosaltres⁵⁷⁷ trametre missatgers ab bastant poder sobre lo fet de Xelva; però, puy era vist a nosaltres que missatgeria ab tal poder no era factible, no solament per nostre interès, ans encara per lo vostre, senyor, era nostra complacència de nosaltres trametre en tot cas los dits missatgers ab poder o sens poder, los quals, en qualsevol cas, podien anar en segur de tota represàlia e procés del justícia d'Aragó.

E axí, per la recitació com per la explicació de creença de la dita segona letra, parech ésser volentat vostra, senyor, qui molt havets a cor la dita tra<n>sportació e qui tenits en singular plaer, com semblant affecció hi haguem e havem nosaltres de vós, senyor, trametre per aquella solemnes missatgers altra vegada al pare sant, e és mercè vostra, senyor, induir nosaltres, qui ab veritat ho prenem en agradable do e gràcia singular vostra, senyor, de trametre nostres missatgers per aquesta raó al sant pare ensemps ab los vostres, senyor, per mils a ell obrir nostra volentat de la transportació ja dita, e fer instància per aquella ensemps ab vostres missatgers.

E, ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria, responents a la primera deïm que, per servir e complaure a vós, senyor, havem proceït a elecció de .ii. missatgers anadors a vostra presència per lo dit fet de Xelva, sens alcun poder, los quals prestament, ajudant Déu, partran d'ací per fer e complir lur camí e missatgeria, e per ells mateixs trametrem a vós, senyor, les letres de creença e informacions faents per aquesta cosa, los quals secretament e en apart, fora juhí, informaran vostra senyoria del dit fet.

Quant a la segona, responem, senyor, que semblantment havem proceït a elecció de un missatger per anar al pare sant ensemps ab los vostres, senyor, per la dita transportació, ço és, en Jacme Marrades, nostre conciuatà, e ha'ns mogut a sa elecció no solament la sua abtesa e suficiència, ans encara la affecció sana e sancera que ell ha a aquesta cosa e al dit reverent bisbe, del qual de gran temps a ençà és estat e és singular amich e special servidor. Tota hora, senyor, que'ls vostres missatgers sien prests del anar, sia mercè vostra, senyor, notificar-ho ab temps a nosaltres, qui tantost trametrem lo dit missatger llà e quant e segons que serà vostra mercè, e sobre açò e altres coses pot, senyor, a nosaltres, affectuoses servidors d'aquella, tot ço que li plàcia e sia sa mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra reyal senyoria en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

¶ ⁵⁷⁷ Ratllat: *nosaltres*.

Scrita en València, a .XIII. d'agost del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, etc., los jurats e Consell General de València.

174.

1398, setembre 3. València.

Els jurats de València informen el rei de l'arribada d'un vaixell de l'armada preparada contra els berbers d'Àfrica, li trameten dues lletres de la flota i li supliquen que actue en conseqüència.

AMV, LM g³-6, f. 43v.

Edició:

IVARS, *Dos creuades...*, p. 88.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Senyor:

Sia mercè de la vostra reyal magnificència saber que ara, per un rampí qui és vengut del estol, són estades portades diverses e moltes letres, les quals totes quasi en una substància sonen ço qui és contengut en dues letres: una a tots nosaltres per nostre clavari del dit estol, e altra a mi, Jacme Dezpont, jurat, per mon frare trameses, e per tal que la vostra senyoria mils veja e sàpia ço qui allí és contengut, a aquella trametem còpia de les dites dues letres enclosa dins la present, supplicants humilment a la vostra reyal excel·lència que sia vostra mercè haver per ben recomanats, ab tota favor e ajuda, los affers del dit estol, qui és a la or, glòria e servii de Nostre Senyor Déu e de vós, senyor, e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra molt excel·lent persona en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .III. de setembre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats, los clavaris e los diputats de la Sancta Armada de València.

175.

1398, setembre 4. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que li faran els seus enviats, Ramon Soler i Pere Català, i que actue en conseqüència.

AMV, LM g³-6, f. 45r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la presència de vostra reyal senyoria trametem en specials missatgers nostres micer Ramon Soler, doctor en leys, e micer P(ere) Català, en decrets licenciats, conciudadans nostres, per alguns affers àrdues a la vostra magnificència per ells de nostra part explicadors, dels quals ells són plenerament informats. On, senyor, a la vostra reyal excel·lència humilment supplicam que sia vostra mercè los dits nostres missatgers benignament reebre, agradablement oir e dar creença e fe a lur explicació, e sobre aquella de vostra acostumada clemència proveir, e haurer-ho, senyor, a special do e gràcia de la vostra senyoria, la qual en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .IIII. dies de setembre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e Consell General de València.

176.

1398, setembre 14. València.

Els jurats de València informen el rei de les novetats sobre la croada a Àfrica i la conquesta de la ciutat de Tedeliç (actual Dellys, Algèria).

AMV, LM g³-6, ff. 49v-50v.

Edició:

IVARS, *Dos creuades...*, pp. 96-98.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Pochs dies après que a la vostra reyal magnificència haguem notificat l'ardit del estol e de la presó de la ciutat de Tedeliç, haguem ardit per una fusta del dit estol que ací arribà que'l dit estol, per sobres de fortuna vàlida, era estat arrabaçat de la costa de Barberia, en la qual havien deliberat continuar lurs bons affers e havia corregut en les parts deçà espargidament, e nosaltres, ladonchs, cessam scientment anunciar açò a vostra senyoria per dues raons: la primera, per haver-ne e notificar pus cert ardit; e l'altra, tro fos deliberat què faria l'estol.

Ara, senyor, és-se seguit que mossèn lo capità ha tramès a nosaltres de Dénia dos missatgers, ço és, en Jacme Rigolf e en Miquel Cardona, los quals de part del dit capità e per si han dites a nosaltres tres coses.

La primera, l'esvaïment de Tedeliç, que és més que les primeres noves no denotaven, vullas per la granea del loch, qui és ciutat bona e plena de més de

.M.CCC. fochs, vullas per la fortalea⁵⁷⁸ d'aquella, que·ls catius mateixs qui açí són dien que entenen que Déu del cel combaté contra ells, que ciutat tant forts e tan bé fornida se entràs en moment de què tota la costa de Barberia ha pres gran esmayament, vullas encara per los moros que y moriren passants a més de mil e de catius en torn .CCC., no contrastant que, al colp que sentiren l'estrenyiment e l'esvaïment del mur, fugissen a l'altre cap per les portes vers la montanya, ço que fer podien assats leugerament perquè la gent nostra encara no era atessa allí, e per lo gran recobre de infinida gent lur, de cavall e de peu, qui era a les montanyes fort prestes de la ciutat, e, jassia que al desemperar d'aquella ciutat en què hagué negligència e culpa de qui·svulla morissen mossèn lo capità de Mallorches e alguns de paratge e altres en nombre per tots de qualque .XV.; emperò, pres lo fet tot ensemps, si fo gran la victòria e l'avantatge del estol, moltes laors e gràcies a Déu.

La segona cosa fo que, replegat e recollit tot hom en l'estol e delliberat on irien ferir e esvaïr aquella nit, se mes, axí com esdevé sovén en aquelles mars, tan fort fortuna que fusta alcuna⁵⁷⁹ no·s poch retenir, ans covengué córrer a les part deçà no sens fer git de diverses coses, uns a les illes de Mallorches e d'Iviça, e altres als ports de Dénia e de Morayra, segons Déu volch dar a cascú. La terça és que com alguns per reparació e reffeció que·l estol havia obs metessen en dupte si l'estol insistiria o desistiria aquest autumpne e que·s prorogàs a la primavera, e los de Mallorches fossen prests pendre lo partit que València pendria, volia lo dit capità saber de nosaltres nostra intenció.

Tantost, senyor, appellat e celebrat ací general consell per tots discrepança, fo acordat per raons molt evidents, largues per escriure, que·l estol qui dins .X. dies al pus tart podia haver les dites reparació e refecció, insistís en ço que començat havia per gràcia de Déu, e de fet se mes mà a les dites reparació e refecció, e si proceeix a tal cuyta que, volent Déu, dins los dits .X. dies qui encara duran, haurà bon compliment, e de fet tota la gent, ab alguns altres de la ciutat qui s'i ajusten hic partrà en lo nom e ab la gràcia de Déu, qui per sa mercè sia lur guia. Quant àls, senyor, \hic/ haja digne per escriure vostra senyoria·n (*sic*) serà per nosaltres certificada, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra molt excel·lent persona en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, dissabte hora tarda, .XIII. de setembre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats, los clavaris e los deputats de la Sancta Armada de València.

¶ ⁵⁷⁸ Ratllat: *granea del loch*.

¶ ⁵⁷⁹ Ratllat: *alcuna*.

1398, octubre 4. València.

Els jurats de València informen el rei de diversos obstacles que dificulten la partida de l'armada que viatjarà cap a Avinyó per auxiliar el pontífex, i que el capità, el vescomte de Rocabertí, es presentarà davant ell per explicar-li la situació i suplicar la seua intervenció per resoldre-la.

AMV, LM g³-6, f. 55v.

Edició:

IVARS, *Dos creuades...*, p. 108.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència, per altres letres havem notificat com era estat delliberat e ja, per gràcia de Déu, mes en estament de revenir l'estol de la Sancta Armada per continuar e acabar lo temps de son servii a glòria de Nostre Senyor Dé<u> e laor de vostra reyal corona e honor e bé de christianisme, e, jassia lo noble mossèn lo vezcomte de Rochabertí, elet capità general de la dita armada e per vós, senyor, confermat, hagués desig e voler liberal de continuar e complir lo temps de son servii ab lo dit estol; però, senyor, són-hi novellament sobrevinguts alguns embargaments urgents, e tals que poden e deuen raonablement ell haver, e nosaltres, en quant és en nos, l'avem per escusat de la continuació e acabament del dit servii, mas per donar covinent remey als affers del dit estol ha de nostra volentat fets e lexats certs lochtinents ab concessió de tot lo poder e jurisdicció que y ha de vós, senyor, reservat; emperò, que si e quant e tota vegada que ell volrà e porà tornar al dit estol puxa usar personalment son offici.

Ara, senyor, ell va a la presència de vostra reyal senyoria. On a aquella molt humilment supplicam que si en vós, senyor, és o serà possible relevar los dits embargaments, dels quals ell⁵⁸⁰ o nostres missatgers, estants en vostra reyal cort, qui són per nostra letra informats, poran fer vera relació a vós, senyor. Sia vostra mercè tolre los dits embargaments de manera que'l dit capità puxa tornar a continuar son offici, havent, emperò,⁵⁸¹ vós, senyor, en ferm que entretant lo servii del dit estol no mancara per misteri dels dits lochtinents, ajudant Déu, lo qual vostra molt excel·lent persona en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .IIII. d'octubre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats, los deputats e los clavaris de la Sancta Armada de València.

¶⁵⁸⁰ Ratllat: -s. ¶⁵⁸¹ Ratllat: em.

1398, octubre 6. València.

Els jurats de València supliquen al rei que escriga al papa per tal que el bisbat de la ciutat deixi d'estar vacant, i recomanen el bisbe de Tortosa, Hug de Llupià, per al càrrec.

AMV, LM g³-6, f. 56r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 53-54.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència creem recordar com e quantes vegades per missatgers e per letres havem supplicat al sant pare de proveir de pastor a aquesta ecclésia, lonch temps ha vagant e desolada e en special de transportar en aquella lo reverent bisbe de Tortosa, axí com molt havem desijat e desijam ab gran affecció de cor, no solament per la reformació de la dita ecclésia, ans encara per alguns singulars béns d'aquesta ciutat lonchs per scriure, e jamés tro ací lo sant pare no ha volgut parar orella a nostra supplicació prenent diverses excuses, e senyaladament e darrera per la tribulació en què era posat, e havem sabut que ab tota aquella tribulació ell ha proveït de bisbe a la ecclésia de *Barchinona*, de poch dies a ençà vagant, ço és, del abat de Sent Cugat de Vallés.

La provisió aquesta no desplaui a nosaltres, mas sentim-nos pregonament e ns dolem quina sort o fortuna nostra és aquesta que a nostra ciutat e ecclésia de tan gran temps a ençà vagant, e havent molt més obs pastor que altra, cessa tant la provisió d'aquella, e com no hajam a qui recórrer d'aquesta raó en la terra sinó a vós, senyor, del qual és propri lo bé e lo contrari, ço que a Déu no plàcia, d'aquesta vostra ciutat, supplicam humilment a la vostra reyal senyoria que sia vostra mercè, scrivent-ne al sant pare, o en aquella manera que mils serà vista a vostra reyal excel·lència, proveir e fer que no languescam pus en aquesta tarda, car per la feultat que devem a vós, senyor, huy més que en tot lo passat temps, seria e és obs per l'estament d'aquesta ciutat posat en major perill que jamés per bandositats, e senyaladament per les morts de dues notables persones que sab vostra senyoria que'l dit reverent bisbe de Tortosa, tra<n>sportat com dit és, fos ací presencialment. Açò, senyor, haurem a singular do e notable gràcia de la vostra reyal senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VI. dies d'octubre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

1398, octubre 23. València.

Els jurats de València informen el rei sobre les novetats respecte a la flota que ha de viatjar cap a Avinyó i socórrer el pontífex. A més, supliquen al monarca que intervinga en el conflicte palès entre els bàndols de la ciutat, amb molta tensió des de la mort de Pere de Centelles i Lluís de Soler. Ramon Soler, missatger que roman a la cort, li explicarà totes aquestes coses amb detall per una lletra que li han enviat.

AMV, LM g³-6, ff. 60r-61r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

De la vostra magnificència, per mà de micer P(ere) Català, nostre missatger vengut ara de vostra reyal cort, havem reebudes dues ensemps letres, la una de les quals conté aprovació e confirmació vostra, senyor, de la elecció de capità per nosaltres ladonchs feta o faedora per al estol de nostra armada, qui prestament deu anar per la delliurança, Déu ajudant, del sant pare; conté encara concessió de tota jurisdicció per vós, senyor, feta al dit capità, lo qual ab veritat ans de la recepció de les dites letres era estat ja elet per nos e per los altres qui a fer-ho havien, ço és, mossèn Johan Gascó, segons que ja per altra letra ans de la dita recepció havíem notificat a la vostra senyoria, e, retents a aquella humils mercès e gràcies de les dites confirmació e concessió, suplicam-li humilment que sia sa mercè no tocar-hi en res ne parar orella a denguna contrària supplicació, car no seria àls sinó metre en turbació e rompiment la dita armada e estol d'aquella, la qual està en punt de total espatxament e de sa breu partença, Déu conduïnt.

L'altra de les dites dues letres contenia sola creença per vós, senyor, al dit micer P(ere) envers nosaltres comesa, en virtut de la qual, present lo dit capità e alguns e pochs altres, e de tots reebut primerament sagrament de tenir-ho secret, lo dit micer P(ere) ha explicades de part vostra, senyor, dues coses en acabament. La primera, que intenció e manament és de vós, senyor, que'l dit estol, procehint en son viatge, per volentat vostra, senyor, no faça ne consenta ésser fet en mar o en terra o en lo riu del Rose alcun mal o dan en persones ne en béns a vassalls o⁵⁸² sotsmeses del rey de França, si donchs no era en .II. cases o altre d'aquells esdevenints: lo primer és de defensió en cas que per vassalls o sotsmeses del dit rey fos fet o assajat de fer alcun mal o dan al dit estol; lo segon és de contrast o d'embarch, ço és, en cas que algú volgués o assajàs fer imbarch o contrast al dit estol, specialment en muntar per lo dit riu, estar o devallar per aquell, o en haver a sa mà e traure d'Avinyó e menar lo dit pare sant e los de vostra nació qui ab ell són.

¶⁵⁸² Ratllat: *sots*. ¶⁵⁸³ Ratllat: *.i.*

La segona de les dites dues coses és que, haüd per lo dit estol a sa mà, Déu ajudant, lo sant pare, si ell haurà mès o metrà tot son fet en mà⁵⁸³ e poder de vós, senyor, qui per aquesta raó li fets a present special e solemne missatgeria, que en tal cas lo dit estol men e meta lo pare sant en aquella ciutat, loch o partida de vostra senyoria que a ell mateix plaurà. Si, emperò, en mà e poder vostre més no ho haurà ne metre volrà, que en aquest cas lo dit estol men e meta lo dit sant pare en aquell loch o partida⁵⁸⁴ fora vostra senyoria que ell se volrà, e, jassia lo dit capità fos present a aquesta explicació segons dit és; emperò, senyor, ans de sa partença entenem aquestes coses ab ell e ab los patrons del dit estol assentar pus solemnement ab sacraments, homenatges e altres obligacions ab carta pública secretament, de manera, senyor, que vostra volentat e manament sien totalment complits.

Mas com en altra manera o per altres affers vostres oficials e nosaltres estiam en treball e en affany no sens gran congoxa, imploram sobre açò la ajuda divinal e reyal, e los affers són aquests, senyor: per ocasió de les morts de mossèn P(ere) de Centelles e d'en Luís de Soler, aquests bandos són malament encuxats e crescuts, comprenents per la una o per l'altra part no solament hòmens de paratge e ciutadans, ans encara menestrals de la ciutat en sobres gran partida, de què la ciutat és posada en gran perill de una mala jornada si s'esdevenia, ço que a Déu no plàcia, e jassia, senyor, vostres oficials e nosaltres vettablement al mils que poden e podem nos siam esforçats e ns esforcem a dar-hi remeys, specialment al cas e temps present que ls pus principals de cascun bando secretament e de nit són entrats e estan en la ciutat amagats, que no poden ésser atrobats per ésser arrestats, si fort pochs no e dels menys principals; emperò, senyor, sentim que val poch e que axí's diu entre ells, e presumim que ho diguen per un de dos esguarts: lo primer, per confiança de no ésser atrobats ne per consegüent arrestats, e que capten alcuna hora de fer qualque desastre; o altre, per confiança de donacions que han fetes uns a mares, altres a mullers o a fills pochs lurs de tots lurs béns, de què és vist resultat que provisions penals peccuniàries hi approfiten poch, ans covendrà que sien penals en persones.

E car les provisions e manaments del príncep solen ésser temudes e temuts més que de oficials, parria a nosaltres e'n supplicam humilment e de cor a la vostra reyal excel·lència que sia sa mercè ordenar e fer-hi prestament e cuytada aquelles provisions forts e expedients que a la vostra reyal consideració mils seran vistes, e aquelles, per extés escrites, trametre al governador e al justícia criminal manant-los fortment que aquelles meten tantost en obra ab perfeta execució, e, jassia que la subirana perspicacitat de vostra reyal magnificència no fretur de instrucció d'altri; però, a relevament de son treball mental notificam a aquella un remey que a nostre parer, salva melloria, hi ocorre covinent, ço és, que ab crida pública reyal fos

¶ ⁵⁸⁴ Ratllat: *vr.*

manat de part vostra, senyor, a tots e sengles de cascun dels dits bandos, axí principals com valedors, ço és, aquells valedors los quals en dies passats o presents se sien armats per l'un bando o per l'altre, que dins .iii. dies après següents e peremptoris isquen e sie<n> exits de la ciutat e de son terme, e en aquella o en aquell no gosen ne presumesquen tornar ne estar sots pena de perdiment de tots sos béns, e sots encorrimen⁵⁸⁵ de la fealtat de vós, senyor, e sots pena de mort sens tota gràcia e mercè, si donchs aquell o aquells aytals qui en la dita ciutat tornar e estar volran no faran en poder de la cort la obligació dejús contenguda, la qual, faent e tenint cascú, axí principal com valedor, puxa romandre o en son cas tornar e estar en la dita ciutat e en son terme.

Ço és, que prometés e s'obligàs, ab sagrament e ab homenatge, e ab pena de mil florins d'or o de més o de menys, segons la qualitat o condició de la persona a coneguda de la cort, que dins la ciutat de València ne dins lo terme d'aquella no fora valença ne ajuda de persona sua ne de sa companya, ne d'altres en què ell haja poder o manament, ne encara de béns ne de consell a alcú o alguns d'aquells bandos. Ne consentra que en casa sua o d'altri en què ell haja poder ne manament ne prechs sia fet dins la dita ciutat o dins son terme avist alcú gran, mijancer ne poch de persones ne d'armes per tractar ne per fer mal o dan en aquells bandos, ans si sabrà que tal ajust sia fet o's faça o's deja fer que allò encontinent dexelará e manifestará a la cort.

Sobre les dites coses ab vós, senyor, haurà raonament micer Ramon Soler, altre missatger nostre qui roman en vostra cort, al qual n'avem escrit. Sia vostra mercè, senyor, dar creença e fe a ses paraules, e proveir cuytadament a açò que dessus és escrit, e ab àls per ell explicador, com haja gran perill en la triga, e haurèm-ho, senyor, a singular e notable gràcia e mercè de vostra reyal excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XXIII. d'octubre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

180.

1398, novembre 4. València.

Els jurats de València supliquen al rei que faça restituir els béns furtats, o el valor d'aquests, a Ramon d'Almenar, mercader de la ciutat, víctima del saqueig de genovesos i membres de l'orde de l'Hospital a Càller.

AMV, LM g³-6, f. 63r-v.

¶ ⁵⁸⁵ Ratllat: *e sots*.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

La vostra reyal magnificència creem ésser estada certificada de la gran malvestat e soberch oltratge que dues naus de jenoveses, en les quals havia alguna companya de cavallers del Spital passants en Rodes, han fet a una nau de mercaders vassalls e sotsmeses de vós, senyor, denant castell de Càller, en la qual havia altres nobles hòmens e cavallers venints de Sicília, on havien estat longament en servii de vós, senyor, e, jatsia los dits jenoveses e Espitalers ne lexassen anar les persones de la dita nau, algunes nafrades e altres maltractades; però, senyor, han-se'n menada la dita nau ab tot lo càrrech de sa mercaderia e dels altres béns dels anants d'aquella, valents en extimables quantitats.

En bona fè, senyor, tota hora, ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria parlan, açò és gran trencament de cor, que per concessions e de manaments de vostres molt excel·lents pare e frare, reys de bona memòria e vostres, senyor, los jenoveses en vostra terra, e senyaladament en aquesta ciutat, sien tractats axí bé e mils que·ls nostres mateixs, e no és obs que degú per dampnejat que sia per ells o per los de la lur part, los gos agreujar ne contra aquells proceir, encara en via de justícia, e que ells no tenguen ne observen pau ne treva als vassalls de vós, senyor, és a dir, que aquells sien de mellor condició que aquest, la qual cosa vostra reyal excel·lència no de sofer com la principal raó, perquè foren trobats reys senyories temporals fo per ésser preservats e deliurats los flachs de mans dels calumpnadors, e, com entre·ls altres mercaders de la dita nau destrobats sia en Ramon d'Almenar, concitudà nostre, al qual per les dites dues naus són estats tolt e levats quasi lo demés de quant el món havia, ço és, en quantitat de .IIII^m. florins d'Aragó, segons appar per procés d'aquesta raó fet per lo loctinent de governador de Càller.

E per açò lo dit Ramon vaja a vostra reyal presència. Per tal, senyor, la vostra magnificència humilment suplicam que sia vostra mercè proveir que·l dit Ramon d'Almenar, de béns de jenoveses o de béns dels del orde del Spital qui són en vostra senyoria sia pagat e satisfet prestament e complida en los béns a ell, segons és dit, robats en quantitat dels dits .IIII^m. florins e en l'interès d'aquells raó de .II. sous per lliura tro al dia de la reyal paga, hoc encara en les messions per ell fetes e faedores tro a tant que complidament sia satisfeyt de ço que dit és. En açò, senyor, retrets deute de justícia e·n farets, senyor, gran caritat e bé al dit vostre mercader, e nosaltres ó haurem en special gràcia e mercè de la vostra senyoria, la qual en bona e longa sanitat, e vida, e altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .IIIIe. dies del mes de noembre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

1398, novembre 5. València.

Els jurats de València supliquen al rei que accepte la renúncia a participar en les negociacions amb la República de Gènova, puix no ha cessat de fer mals a la ciutat, al regne i als seus habitants, com també esmentaren a la lletra anterior sobre el mercader penyorat a Càller.

AMV, LM g³-6, ff. 64v-65r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Mercè és ara estada de la vostra reyal magnificència per sa letra notificar a nosaltres com, per los grans dapnatges e mals qui per jenovesos d'alcun temps a ençà són estats dats e fets a vostres sotsmeses, e no menys per ells a aquells, veén vós, senyor, que aquest mal està tot dia en creximent si per degut remey no y és provehit. Al qual remey no solament per aquesta raó, mas encara perquè tota mercaderia que's fa en vostra terra, majorment en los marítims, n'és del tot desviada, havets, senyor, sobre açò deliberat fer provisió decent e profitosa, e que alguns de vostre consell par faedor que per cessar tals e tants inconvenients e dans, e posar lo dit remey deja ésser per vós, senyor, ordenada e feta per en Jènova solempne missatgeria.

E com ans de conclusió de vostre acord sia volentat e plaer de vós, senyor, haver sobre açò nostra volentat e consell, manats, senyor, que'n hajam nostre madur e digest consell e deliberació, e vejam si és expedient fer en Jènova la dita missatgeria, e si faedor, ans par en quina forma se farà, e que prestament que per cuytat correu vostra senyoria certificam de nostra intenció e de tots avisaments e expedients que sobre aquest fet ymaginar e veure puxam, per honor de vostra corona e bé avenir de vostres sotsmeses, e ans de r<e>sposta, senyor, retem quals e quantes més podem laors e gràcies a la sancta divinitat e a la vostra reyal magnificència, com aquella plau ab vellable cura, segons pertany a dignitat reyal, entendre en lo bé vostra terra e de nostres e leyls e devots sotsmeses, de manera que sia correspondent a la cordial amor de bo e natural senyor a feels vassals entrecambiadament, per la qual los reys e los regnes solen denar e prosperar.

Ara, senyor, responents ab humil e subjecta reverència, haüd lonch raonament, digest consell e plener acord, en veritat, senyor, fom e som en gran prolixitat d'aquesta cosa entre utilitat e honor, car la utilitat mou nosaltres a pensar e a dir la dita missatgeria ésser faedora, mas la honor de la reyal corona nos força titubar per dos esgurats (*sic*): lo primer és car lo derrer e pus fresch dampnatge fo reebut poch dies ha per vostres sotsmeses en la presó de lur nau, ab tot son càrrech de diverses mercaderies feta denant Càller per dues naus de jenoveses; lo segon és car sembla indecent que l'estat ducal de comunitat, lo qual no ha proporció ab la excel·lència reyal, deja reebre tanta honor en ésser-li tramesa la missatgeria.

Açò, senyor, no deïm; trian opinió, mas forman dupto o induín qualche avisament, la determenació dels quals leexam a la transcendent perspicacitat de vostra reyal senyoria e de vostre molt savi e solemne consell, no freturants d'estranya instrucció, majorment tenits los afers entre mans e sabents mils les circumstàncies d'aquells,⁵⁸⁶ e podets mils discernir e triar lo partit pus expedient a vós, senyor, e a la vostra cosa pública, e suplicam humilment a la vostra reyal excel·lència que sia sa mercè pendre benignament ço que dessus deïm e haver-ne contentació sens nos pus strènyer, mas d'aquèn provehir-hi segons serà vostra mercè, e haurem-ho, senyor, a special gràcia de la vostra \reyal/ senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .v. dies de noembre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuosos servidors, qui, besan la terra deuant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e consell general de València.

182.

1398, novembre 10. València.

Els jurats de València comuniquen al rei les novetats sobre l'armada que ha de partir a Avinyó en ajuda del papa i sobre les bandositats que assolen la ciutat, amb relació a les quals han proposat dures penes pecuniàries per als participants i la seua expulsió de la ciutat, proposta que ha estat impugnada pel síndic del braç militar.

AMV, LM g³-6, ff. 66r-67r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 56-57.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència creem no ésser oblidat com nosaltres, responents al aemprament per vostra senyoria literalment fet a nosaltres de trame tre l'estol de vostra armada vers Avinyó per deliurança del pare sant e d'aquells de vostra nació qui ab ell són, atorgam per vostra complacència e servii la dita tramesa ab expressa condició que nosaltres hi metéssem aquell capità qui ns seria vist, e axí plagé a vós, senyor, e confermam aquell fos elet o per elegir li atorgàs plenera juridicció, segons appar per letra vostra, senyor, la qual tenim bé conservada. En confiança de la qual cosa, nosaltres elegim a la dita capitania mossèn Johan Gascó, e tantost començam reamar lo dit estol, qui del tot o

¶ ⁵⁸⁶ Ratllat: -s.

quasi era desbaratat, e havem preses novelles obligacions de les galeres, e soltes les primeres e molts patrons primera armada qui romanen ací, e .III. són estats elets novellament d'altres.

Seguí's que vós, senyor, a importunitat de mossèn lo vezcompte de Rochabertí, qui's drau a dret en la dita capitania, manàs per vostra letra al governador d'aquest regne que breument e de nua paraula determenàs lo contrast de aquesta capitania, e, jatsia nosaltres no fóssem contenguts consentir en tal determenació contrastant lo dit parte e concessió; emperò, a tolre tota semblança de alteració, confiants de nostre clar e ubert dret, consentim que la dita determenació fos feta, e lo governador, per ço que li ha plagut, jatsia que entengam fermament que contra justícia ha declarat lo dit vezcomte romandre en la dita capitania, e és-se fundat que aquesta és la armada de Barberia, e per los primers capítols fets per lo passatge de Barberia, segons los quals seria e és impossible e sobres dificil al dit vezcompte de complir ço que tengut era fer, segons aquells e senyaladament armar del seu e menar armada una galea ab lo dit estol.

La qual cosa no poria fer, com la galea que armà ladonchs ne trametés e fes armar quant fon tornat de Barberia perquè si tal declaració passava, o hauríem a dir que ell armàs del seu una galea, e no seria fet enguany o que no hagués galea per a son servii, car cascun patró de aquestes galees puix hi ha mes ço del seu ne no'l sabia en sa galea. Per les quals e altres raons de la dita declaració és estat appellat per part nostra, e allò, no contrastant si'l havem fet pregar amigablement que a ell plàcia callar-se de tal demanda e ha'ns ho denegat, no contrastant —nosaltres sapiam certament— que ell no és arreat, mes arreà per l'anar, ha'ns havem entès que certa e secretament aquí pogués comanar son loch de la dita capitania, ço que fer no's pot com sia expressament vedat per los pactes, per vigor dels quals ell se fundà en la capitania nosaltres haüda.

Senyor, encara no havem haüda resposta a la dita apel·lació; tantost haüda aquella la entenem trametre a la vostra reyal senyoria, a la qual ara per ladonchs humilment que sia sa mercè assignar-nos-hi jutge covinent, mas encara⁵⁸⁷ valria més, en suplicam, senyor, axí com dessús, que fos vostra mercè scriure tantost al dit vezcompte que's callàs d'aquest fet, com⁵⁸⁸ no haja manera e nos és àls sinó destorbar, o sobres tardar lo dit stol qui està a punt de partir, e demà de tot cert sich partexen .III. galeres com les altres, per lo dit torb del dit debat no puxen ésser patxades, mas seran-ho en breu si a Déu plau, e per⁵⁸⁹ ço, com no'y ha haüt qui les fes spatxar, dimecres proppassat hi sobre vench terrible fortuna e dues galeres de les mellors armades ne són anades a través en terra, la una de les quals

¶ ⁵⁸⁷ A l'original: *en caria*.

¶ ⁵⁸⁸ Paraula repetida.

¶ ⁵⁸⁹ Ratllat: *si*.

patronejava mossèn Martí d'Orç e en Pere Marrades, e aquesta és del tot perduda; l'altra patronejava mossèn Loís Carbonell e aquesta havem treyta en terra, e ha mester alguns adobs, però no pot anar en aquest viatge, e axí mateix ne vengueren a través .III. galiotes, però són-se restaurades totes les gents que alcú no·y a primal, loat sia Déu.

Ítem, senyor, poch dies ha fo mercè de la vostra reyal providència, per remeyar aquests mals bandos qui ací són, manar per vostra letra al governador del regne e al justícia criminal de la ciutat de fer certa crida inserta en la dita vostra letra, dada en Calataiud a .XXVIII. dies de octubre proppassat, e com los dits governador e justícia, obeints a vostre manament, haguessen feta fer la dita crida, lo síndich del braç militar, opposant-s'i, ha inpugnades les dites letra e crida deint que fes contra expresses furs, privilegiis, senyaladament per les forts grans penes que y són contengudes, axí com de feeltat e de perdiment de béns, per la qual raó los dits governador e justícia, hir a vespres, appellats lo vostre batle general e nosaltres, jurats, e lurs assessors e los advocats penssionats, e altres de la ciutat, de consell de tots provehiren que'l procés de les dites letra e crida e raons sia e és tramès clos ab lur letra a vós, senyor.

Ítem, aparech a tots que, però, haüdes per no fetes les dites letra e crida en la talla que huy jaen, fossen fetes de nou en aquesta substància forma, ço és, que gitats en tota manera de la ciutat e de son terme, los caps o principals dels dits bandos, sots pena de la mercè e indignació e de .X. míllia florins, fos ordenat en los veedors de cascun d'aquells que dins tres dies isquen e sien exits de la ciutat e de son terme, e en aquella o en aquell no gosen ne presomesquen tornar ne star sots les penes dejús scrites, si donchs no faran en poder dels dits governador e justícia la obligació següent, ço és, que cascú prometa e s'oblich ab sacrament e omenatge, e a pena de mil florins d'or, que dins la dita ciutat ne dins son terme ne farà mal ne dan a alcú o alguns del altre bando, emperò, cascun d'aquells qui tal obligació hauran feta puxen si e quant que's volran desexir-se d'aquella e tornar lo sacrament e l'homenatge als dits governador e justícia o a lurs lochtinents, axí, emperò, que encara la dita obligació dur per tres dies après següents, dins los quals aquell aytal sia exit de la ciutat e de son terme sots les dites penes. Totes les dites coses, senyor, a la vostra reyal excel·lència notificam per ço que aquella hi puxa, segons sa mercè serà, produhir, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra molt excel·lent persona en bona e longa sanitat, e vida, e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .X. dies de noembre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, bessen la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e pròmens de València.

183.

1398, novembre 15. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que li donarà el seu enviat, Ramon Soler, i que hi proveesca degudament.

AMV, LM g³-6, f. 69r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 57-59.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Humilment a la vostra reyal magnificència suplicam que sia sa mercè dar creença e plenera fe a les paraules que a aquella micer Ramon Soler, missatger nostre en vostra reyal cort, explicarà de nostra part sobre alguns afers, dels quals aquell ara per nostra letra havem largament informat, e sobre les sues explicacions degudament proveir, e haurem-ho, senyor, a special e notable gràcia de la vostra excel·lència, la qual en bona e longa sanitat, e vida, e altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga, el exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVe. de noembre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

184.

1398, desembre 3. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions que li donarà el seu enviat, Ramon Soler, i que hi proveesca degudament.

AMV, LM g³-6, f. 75v.

Molt excel·lent senyor:

Sia mercè de la vostra reyal magnificència dar fe e plenera creença a micer Ramon Soler, missatger nostre en vostra reyal cort, de ço \que/ a la dita magnificència explicarà de nostra part, com ara per nostra letra ajam aquell plenerament informat d'alguns affers a vostra senyoria per ell explicadors, e sobre la sua explicació degudament provehir, e haurem-ho, senyor, a special gràcia de vostra senyoria, la qual en bona e longa sanitat, e vida, e altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .III. de dembre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e consell general de València.

185.

1398, desembre 9. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions de Ramon Soler, el seu enviat, sobre les lluites de bàndols que recorren la ciutat i la mala praxi o inhibició dels oficials reials, i que hi prenga les decisions pertinents.

AMV, LM g³-6, f. 77r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 62-63.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

No sens gran e concoxós desplaer explicam a la vostra gran senyoria que jassia per aquella sien estades fetes moltes e bones provisions sobre lo fet dels bandos d'aquesta vostra ciutat; aquelles, emperò, per colpa o necligència o tebeetat de alguns vostres oficials, als quals, per les dites vostres provisions, és manat e a officis dels quals imcombeix la execució d'aquelles, no han obrat pus tro a huiy (*sic*) que si fetes no fossen, car no són exeguides ne seguexen en res, d'on roman e està la dita ciutat en disposició tan mala e aparellada a tant escàndel si la providència⁵⁹⁰ divinal no ho preserva e la vostra senyoria reyal no y ocorre, que seria sobres lonch explicar-o per scriptura.

E per ço, senyor, a tolre l'enutg de la vostra excel·lència, ocupada assíduament en affers, si mercè serà sua, serà-li explicat de paraula per micer R(amon) Soler, missatger nostre e en la vostra reyal cort, al qual dels dits affers scrivim la[r]gament e estesa a vós, senyor, humilment e cordial suplicants que sia vostra mercè al dit micer Ramon en la dita explicació donar plena fe e creença e sobre les coses explicadores provehir e en tal forma, com mereix esquivament de tal forma, com⁵⁹¹ tanta ocasió com en altra manera —ço que a Déu no plàcia— ensequir se poria.

E jassia, senyor, hi siats tengut envers Déu, per lo qual sots rey e regnats, e sots cap de la cosa pública de vostres regnes e terres fundada, en manteniment de justícia, emperò, senyor, nosaltres, qui astrets per naturalea e moguts per vera e innata leyaltat, per nostre descàrrech vos entimam les dessús dites coses a la vostra

¶⁵⁹⁰ Ratllat: *prosi*.

¶⁵⁹¹ Ratllat: *menys*.

senyoria per lo dit missager nostre explicadores. Ho haurem a fort singular e gran gràcia de la vostra magnificència, la persona molt excel·lent de la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en sanitat e l'exalce en prosperitats longament ab loable victòria de tots sos enemichs.

Escrita en València, a .IX. dies de deembre del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vasalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra \deuant/⁵⁹² vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

186.

1398, desembre 11. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que els seus missatgers, Jaume Despont, Nicolau Valldaura i Ramon Soler, li transmetran sobre el bàndol dels Centelles, que està causant problemes a la ciutat.

AMV, LM g³-6, ff. 79v-80r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 67-68.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Segons a la vostra gran senyoria és estat diverses vegades intimat e notificat per part de nosaltres, per nostres letres e de paraula per missatgers nostres en vostra reyal cort estants,⁵⁹³ aquesta vostra ciutat, per raó dels bandos de mossèn Gilabert de Centelles ab sos frares de cascuna part d'aquelles, no volents exir de la dita ciutat, aquella és grans dies ha exposada e està huy pus que jamés a risch e perill de infinits e irreparables ocasions e da<m>pnatges. Ara, senyor, no sens vergonyosa engoxa, notificam⁵⁹⁴ a la magnificència de la vostra reyal senyoria que jassia sobre los dits affers sien estades fetes moltes e bones provisions a metre en pacífich estament e en tranquil·litat la ciutat, aquelles nos són fetes del tot inútils, com dels vostres oficials, als quals són endreçades, és pertany la execució d'alcuns.

Jassia justament e assídua request per part de nosaltres, e no solament de paraula, infinides vegades, mas encara protestat a ells en escrits, no havem pogut ne podem obtenir les dites provisions exeguides, ne havem pogut obtenir si en les dites provisions són en res obeïdes per les parts dels dits bandos, conexents-s' o trobants-s' o aquelles en los oficials dessus dits, los quals, com altament e bé per les dites provisions hi poguessen dar remey e no vullen, són vists voler o permetre que aquesta vostra ciutat vinga a destrucció e a perdre's, e, de fet, per no executar

¶ ⁵⁹² Ratllat: *de*. ¶ ⁵⁹³ Ratllat: *a*. ¶ ⁵⁹⁴ Ratllat: *notitii*.

les provisions damunt dites e per la desobediència e al·lentiment de⁵⁹⁵ les parts a qui toquen, se és seguit en la jornada de huy que la dita ciutat és venguda a risch de tant e tant sobergament mal e irreparable dapnatge, com a la excel·lència de la vostra magnificència serà explicat de part nostra per en Jacme Dezpont, jurat, e per en Nicolau de Valldaura, nostres concitadans, missatgers per nos ara per aquesta raó elets, e ncarà per micer Ramon Soler, altre missatger nostre, si aquell de la reyal cort vostra ladonchs partit no serà.

On suplicam, senyor, humilment a la vostra reyal senyoria que sia mercè sua en la explicació que de les dites coses e altres tocants lo mal estament de la dita ciutat feta li serà de part nostra per los dits missatgers, o per los dos d'aquells a son ca<s>, segons que dit és, donar a aquells plenera fe e creença ab molta més fervor de cordial afeció que expressar no poriem, suplicants altra e altra vegada a la profunda reyal saviea de vós, senyor, que sia sa mercè sobre la explicació dessús dita, en venguda ací si és possible de la vostra reyal majestat, si no en altra manera, provehir ço e segons que a tant e a tal rey, príncep e senyor se pertany, a preservar de tanta destrucció com seguir se poria tal sua ciutat com aquesta, e mantenga la sancta divinitat la vostra molt excel·lent persona en sanitat, e la exalce en prosperitat per molts e bons anys, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XI. dies de deembre.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los justícia, jurats e consell de la ciutat de València.

187.

1398, desembre 20. València.

Els jurats de València demanen al rei que el nou bisbe, Hug de Llupià, siga tramès a la ciutat tan prompte com siga possible.

AMV, LM g³-6, f. 81v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

De la magnificència de la vostra reyal senyoria havem reebuda .i. letra ab la qual vós, senyor, per vostra mercè, notificats a nosaltres la translació per nostre senyor lo papa a vostra instant e affectuosa suplicació feta del molt reverent mossèn Huc, òlim bisbe de Tortosa, en bisbe e pastor nostre, pregant-vos, senyor, a nosaltres qui ho havíem en fort exprés manament que lo dit reverent bisbe e la sua ecclésia ajam en la reputació e memòria que devem, a la qual, senyor, responents

¶ ⁵⁹⁵ Ratllat: *de les parts*.

ab gran alegria de tan bon novell que tant havem ab afectuós desig esperat, remetem moltes laors e gràcies a Nostre Senyor Déu e a vós, senyor,⁵⁹⁶ \car ha/ plagut a vós, senyor, graciosament supplicar e a la divinal providència proveir, perquè nostres supplicacions sien estades de tanta e tal eficàcia que hajam obtengut tal espós a aquesta nostra ecclésia e tal pare spiritual a nosaltres qui per servir-ne a Déu e a vós, senyor, e per sos virtuosos mèrits curaren totstemps ab tota fervent diligència haver lo dit reverent bisbe e la dita ecclésia en tal reputació e memòria que'n servirien a Déu e a la vostra reyal senyoria e al dit reverent spiritual pare nostre, supplicants tan affectuosament com podem e sabem, e que si arduïtat d'afers deté per alguns dies la venguda ací⁵⁹⁷ de vostra reyal senyoria, sia vostra mercè entre-tant licenciar e trametre lo dit reverent bisbe a aquesta ecclésia, esposa sua, la qual d'ell s'espera e confiam en Déu que serà molt gran reparació, e no solament per necessitat de la ecclésia, mas per ço com creem que la sua presència porà fer e farà, volent Déu, molt bé a la pacificació e tranquil·litat en què contínuament treballam d'aquesta vostra ciutat, la qual sab vostra gran senyoria en quant mal estament està, e la qual esperam prosperar e florir, e granar en pau e altres prosperitats per la magnífica presència de vostra reyal majestat, la qual a Déu plagués que fos ara, e mantenga Nostre Senyor la vostra molt excel·lent persona en sanitat e prosperitat per lonch temps, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XX. de deembre.

Senyor, vostres affectuosos vassalls e servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de la ciutat de València.

188.

1399, gener 5. València.

Els jurats de València feliciten el rei pel naixement del seu net, fill de Martí el Jove i la reina Maria de Sicília, i li supliquen que vinga a la ciutat tan prompte com siga possible, per tal de solucionar els greus problemes amb les bandositats.

AMV, LM g³-6, ff. 88v-89v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 71-72.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Senyor molt excel·lent:

Per letres dels missatgers d'aquesta ciutat qui són en vostra reyal cort, havem sabut com per gràcia de Déu vós, senyor, havets haüd ardit cert del senyor rey

¶⁵⁹⁶ Ratllat: *e per sos virtuosos ecclèsia, car ha.* ¶⁵⁹⁷ Ratllat: *per.*

de Sicília⁵⁹⁸ que ha haüd de la senyoria reyna de Sicília, sa muller,⁵⁹⁹ fill mascle primogènit de Sicília. Del qual ardit vós, senyor, e la senyora reyna haviets haüd gran plaer; e no sens causa, e que del dit ardit vós, senyor, nos deviets certificar per vostres letres. De les quals coses, senyor, en tant nosaltres som estats provocats a retre majors gràcies e altres actes de singular reverència e laor a Nostre Senyor Déu en quant la divinal misericòrdia obrant, ha produït e donat en lo dit regne de Sicília primogènit e hereter engenrat per fill primogènit de nostre rey e senyor, e feta asenyalada e gran gràcia en abdosos lo<s> regnes, los quals ara pus que d'abans són confederats per pus solempnial ligament de dilecció, e entenem per aquesta raó mostrar quanta alegria deu ésser a tota nació de vostra reyal senyoria la natalícia del dit primogènit, segons que per relació dels dits actes e en altra manera la excel·lència de vós, senyor, ne serà mills certificada.

Enaprés, molt excelent senyor, per lo perillós e escandelós estament en lo qual aquesta vostra ciutat era e és constituïda per ocasió dels bandos que en aquella són, lo consell de la ciutat diverses vegades, per letres e per sos missatgers, ha suplicat vostra reyal magnificència que per sa merçè degudament provehís a la indemnitat e bon estament de la dita ciutat, en manera que, foragitat tot sinestre, aquella fos preservada dels dits inconvenients e perillores escàndels, e jassia, senyor, que vostra gran senyoria sobre aquestes suplicacions degudament haja fetes diverses provisions e manaments penals, axí als dels dits bandos com als governador e justícia en criminal, e aquelles sien estades publicades e intimades per veu de crida, e molts de cascun dels dits bandos aprés publicació de les dites provisions hagen feta e donada segurtat de no valer a alcuna de les parts, e per aytal segurtat sien licenciats a habitar en la dita ciutat e molts altres qui no han volguda fer semblant segurtat se sien occultats latitant-\se/ dins la dita ciutat; emperò, senyor molt excel·lent, encara roman la ciutat en los perills e escàndels damunt dits.

Per tal, senyor, com les dites provisions reyal no són executades en los contrafahents, los quals, no contrastant aquelles e sens temor de les dites penes, estan e habiten en la dita ciutat, e no solament los de la segurtat, mas los altres e a públich e amagat. Per les quals coses la matèria de les dites escandeloses perills roman e està aparellada fer venir en aquells e en pejors \punts/, segons que de totes les dites coses per los missatgers de la dita ciutat qui de present són en vostra reyal cort a vostra senyoria largament són estades explicades, e, jassia encara que aprés lur partença lo governador e justícia hagen procehit a fer escriptió e advocaments de béns d'alcuns dels contrafahents; però, senyor, per tot açò los inco<n>venients damunt dits no cessen.

¶ ⁵⁹⁸ Martí el Jove, rei consort de Sicília (r. 1390-1409) i fill de Martí l'Humà.

¶ ⁵⁹⁹ Maria de Sicília, reina de Sicília (r. 1377-1401).

On, senyor molt poderós, com ja en nosaltres no romanga àls ne puxa sinó altra e altra vegada e incessantment intimar a vostra senyoria les dites coses, e suplicar aquella per bo e pacífich estament e conservació de la dita ciutat, per tal, senyor molt excel·lent, ab aquella reverencial subjecció que's pertany, humilment <suplicam> a la vostra magnificència que deny e li plàcia per sa mercè venir en aquesta ciutat al pus breu que fer se porà per donar fi als dits perills e escàndels, e mentre aquella en preservació, segur en bon estament, o en altres degudament provehir en aquells, e que entretants havents nosaltres e la dita ciutat per escusats en les dites coses los dits nostres missatgers licenciats e, ab complacència de vostra reyal senyoria, se puxen retornar en aquesta ciutat, e açò, senyor molt gran, haurem a special gràcia de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga, prospere e conserve longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .V. dies de jener del any .XCVIII.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e merè, lo jurats de la ciutat de València.

189.

1399, gener 21. València.

Els jurats de València supliquen al rei que es respecten els furs de València i que l'afer dels deutes del mestre de Montesa siga jutjat al regne i no en altre país de la Corona.

AMV, LM g³-6, ff. 97v-98r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt e molt excel·lent senyor:

Per lo procurador del braç reyal d'aquest regne havem sabut que, en la qüestió que ell mena contra lo maestre de Muntesa⁶⁰⁰ per raó de certs deutes per aquells deguts al dit braç reyal, en la qual qüestió és estat pronunciat per dues sentències per part del dit braç reyal, de les quals per lo procurador del dit maestre és estat apel·lat a vós, senyor, lo vicecanceller, axí com deguera assignar jutge e remetre les parts en lo dit regne per finir lur qüestió, entén conèixer fora lo dit regne e procehir en la dita causa, e de fet ha comanada la decisió de la dita apel·lació a micer⁶⁰¹ Andreu Ponç.

La qual cosa, senyor, parlan ab aquella humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria que's pertany, no pot o deu ésser feta contra expressa provi-

¶⁶⁰⁰ Berenguer March, mestre de Montesa de 1382 a 1409.

¶⁶⁰¹ Ratllat: *lo dot*.

sió de fur, lo qual ha que les causes de les segones appel·lacions han e deuen ésser tractades e finides dins aquest regne e no fora aquell. Lo qual fur està e ha duració perpetuats, o almenys tro a tant que vós, senyor, siats anats a la vila de Monçó per continuar e finir les Corts Generals allí come<n>çades e celebrades per lo senyor rey don Johan, de loable memòria predecessor vostre, segons la vera e sana intenció del dit fur sots la fe e virtut del qual fur en semblants cases e causes, axí com a ley universal de la terra los habitants d'aquest regne han viscut e d'aquell usat de la redició d'aquell a ençà, e en semblants cases és estat deliurat e pronunciat.

Per tal, senyor molt excel·lent, com en açò la ciutat e la cosa pública fos molt perjudicada, recorrem a la vostra reyal magnificència, suplicam a aquella que deny e li plàcia per sa mercè reduhir aquest tan asenyalat perjudici a justícia e egualtat, e provehir e manar que'l dit fur e altres atorgats a la ciutat e regne damunt dits per los de alta recordació reys d'Aragó, predecessors vostres, sien servats a la letra als habitants d'aquest regne, e en especial, en aquest cas, a la ciutat de la qual és principal e propri interès, e açò, senyor, haurem a special gràcia e mercè de la vostra excel·lent persona e casa reyal, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga, conserve e prospere⁶⁰² longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXI. de jener, en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCVIII.

Senyor,⁶⁰³ vostres humils vassalls e⁶⁰⁴ afectuoses servidors, qui, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

190.

1399, gener 22. València.

Els jurats de València supliquen al rei que acudisca a la ciutat tan prompte com siga possible per resoldre afers molt urgents, com ara són les bandositats.

AMV, LM g³-6, ff. 94v-95v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 72-73.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt e molt excel·lent senyor:

Diverses e moltes provisions són emanades de la font de la vostra reyal clemència, per les quals bastantment és estat provehit a foragitar los escandoloses perills, qui eren e són aparellats esdevenir en aquesta vostra ciutat per raó de les bandositats qui en aquella són si los governador e justícia en criminal, als quals

¶ ⁶⁰² Ratllat: -i. ¶ ⁶⁰³ Ratllat: *vr.* ¶ ⁶⁰⁴ Ratllat: *l.*

eren e són endreçades, haguéssem (*sic*) volgut metre aquelles en deguda execució, mas, per tant, com cascun d'aquells són estats molt frets en obeir a vostres manaments e en executar aquells se són mostrats molt pereosos, la ciutat roman e és present en los dites perillosos escàndels e tals e tants que, ço que Déus no permeta, és aparellada venir en total destrucció, si donchs la divinal misericòrdia e la vostra reyal magnificència e presència aquella⁶⁰⁵ no preserven e deffenen.

E jassia, senyor molt excel·lent, que les dites reyal provisions sien estades per veu de crida pública intimades e enaprés los dits governador e justícia, per donar de si alcuna calor sien estats a les cases d'alcuns dels dits bandos per mostrar que volien pendre aquells, com fos cert que fossen e quasi contínuament estien en la ciutat; emperò, feta fluxa interrogació si aquells eren en casa o en la ciutat, com los fos respost que no y eren, se'n tornaren sens altra manera d'escorcoll de mostrar gran senyal de terror. En les quals coses, en los portals e en les finestres d'aquells, e en les places e carreres de la ciutat, anant públicament aquells dels dits bandos quasi encontinent o fort poch après, sabents e no creats, los dits oficials eren e són estats vists moltes vegades. Per les quals coses, la matèria dels dits perillosos escàndels és aparellada huy més que d'abans esdevenir.

On, senyor, com feultat nos astrenga a intimar a vós, senyor, les dites coses, la vostra gran magnificència, ab tanta humilitat com podem, suplicam que deny e li plàcia per sa mercè provehir sobre aquelles de sa presta venguda o en altra manera, per la qual la dita ciutat sia preservada e guardada dels dits escàndels e perills. E per tal, senyor molt excel·lent, com lo plet o qüestió que és entre mossèn Berenguer de Vilaragut e dona Caroça de Vilaragut⁶⁰⁶ són en alcuna part ocasió dels dits escàndels, e hajam sabut que les parts deuen recórrer a vós, senyor, sobre lur justícia, suplicam humilment la vostra magnificència que la breu e espatxada decisió de lur qüestió se faça aquí en vostra reyal presència, per ço que ls dits escàndels sien lunyats en aquella part d'aquesta ciutat.

Ítem, senyor, la senyora reyna,⁶⁰⁷ estant vós, senyor, en⁶⁰⁸ Sicília, per sa provisió manà a les universitats del vostre e seu ladonchs patrimoni que contribuïssen ab la ciutat en les despesses de les dues galees que a vós, senyor, foren trameses per aquella en tanta quantitat solament com a les dites universitats tocaria en les dites dues despeses si tot lo regne contribuïa en aquelles, la qual provisió enaprés la dita senyora, no sabents nosaltres, revocà, e ara, com la ciutat ha volgut haver la part pertanyent pagar les dites universitats en les dites despeses, han oposat no deure pagar aquelles per raó de la dita revocació, per què suplicam humilment a vós, senyor, que manets contribuir les dites universitats en les despeses dessus dites, e

¶ ⁶⁰⁵ Ratllat: *aquella*. ¶ ⁶⁰⁶ Vegeu, sobre Carrossa de Vilaragut, J. V. García, «Carrossa de Vilaragut», a A. Furió (ed.), *Quinze dones*

valencianes, Catarroja, Afers, 2020, pp. 15-38.

¶ ⁶⁰⁷ Maria de Luna, reina consort de la Corona d'Aragó (r. 1396-1406). ¶ ⁶⁰⁸ Ratllat: *fer*.

en la manera damunt recitada, e totes e sengles les dites coses haurem, senyor, a special gràcia de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e prospere longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXII. de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor mil .CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

191.

1399, gener 25. València.

Els jurats de València informen el rei de les novetats sobre les seues darreres provisions per a assegurar l'estabilitat i la pau a la ciutat. També comuniquen que les reformes han estat retardades a causa de la lentitud del governador i del justícia criminal, i supliquen al monarca que hi intervinga.

AMV, LM g³-6, f. 97r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 73-74.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt e molt excel·lent senyor:

Retornats de vostra reyal presència ab singulars e grans laors d'aquella en Jacme Dezpont, jurat, e en Nicholau de Valldaura, missatgers d'aquesta ciutat, en virtut de creença per vós, senyor, a ells comanada, nos han dit que a vós, senyor, seria placent saber si los governador e justícia en criminal de la dita ciutat han meses en la execució que's pertany les provisions per vós, senyor, a ells endreçades sobre lo pacífich, quiet e bon estament de la dita ciutat en preservació de escàndels e perills, e si algunes novitats eren estades fetes per alcun dels bandos e altres de la ciutat, e, jassia, senyor molt excel·lent, per altra letra⁶⁰⁹ nostra la magnificència de vós, senyor, sie certificada de la manera que los dits oficials han tenguda e serven en executar les dites reyal provisions, emperò, senyor, per la present altra vegada intimam a vostra senyoria que, si plaer era dels dits governador e justícia en criminal, aquells dels bandos qui contra los manaments reyal entre públicament e habiten en la dita ciutat, serien preses e porien venir en lur mà e en los béns d'aquells contrafaents porien ésser fetes execucions e altres enantaments a punició e terror lur e càstich d'altres.

Mas, per tant, com los dits oficials se mostren en açò molt tardosos e frets, no curan executar les dites provisions reyal ab aquella affecció⁶¹⁰ e sana pensa

¶ ⁶⁰⁹ Ratllat: *letra*. ¶ ⁶¹⁰ Ratllat: *execució*.

que deurien, e la [natura] dels delinqüents requer, per ço aquells dits delinqüents prenen audàcia en menysprear los dits manaments e provisions reynals, d'on se segueix que la matèria dels escàndels, axí com deuria mirvar, revé en multiplicació de inconvenients e s' dispon a total destrucció de la cosa pública. Com no ha molts dies passats que dins la ciutat e en los camins fora no molt luny d'aquella són estats de dia e de nits feyts aguyats e encalçs a alguns per saber qui eren los encontrats, e com no fossen aquells qui volien, los han lexats anar, axí que ja alcú per honestament que vaja no's té per segur ne gosa exir fora de son alberch e menys de la ciutat per quanta que sia la necessitat.

E, si aquestes o semblants coses, senyor, deuen ésser consentides en semblant ciutat e deuen ésser castigades, e si s'esdevenen, però, en colpa d'officials, majorment que no's curen o's feyen ignorants sobre aquelles, la excel·lència de vós, senyor, dotada per Nostre Senyor Déu de moltes virtuts e de molt gran saviea, discernesca e proveesca sobre aquelles, segons que a la sua magnificència mils e pus plenerament serà vist fahedor, la qual suplicam ab tanta humilitat com podem que deny e li plàcia per sa mercè provehir sobre aquelles a indempnitat de la sua cosa pública, en manera que, foragitat tot sini<s>tre, romanga e estia en quieta tranquilat. Nostre Senyor Déu, per sa mercè, conserve e mantenga la vostra molt excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XXV. de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

192.

1399, gener 30. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intercedesca per alguns mercaders i mariners de la ciutat que han estat empresonats a Portugal injustament.

AMV, LM g³-6, ff. 102v-103r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt e molt excel·lent senyor:

Mercaders vehins d'aquesta ciutat nos ha<n> recomptat que poch dies ha passats ells havien carregat ací, en la playa del Grau de la Mar, una nau de la qual és patró en Vicent d'Òdena, vehí de València, e aquella, passant per Màlecha, trametien a la ciutat de Sibília, e com per fortuna de temps hagués a discórrer les mars tro al cap de Sent Vicent, estant allí dues naus armades del rey de Portugal han presa la dita nau e, foragitats d'aquella tots los mercaders, mariners e servicials

qui en aquella eren, la se n'han forçivolment menada dients que de manament de lur senyor la se'n menen tro sien denant ell.

On, senyor molt excel·lent, com la art de la mercaderia huy del tot sia desviada en tant que apenes algú la vol emparar per paor e colpa de cossaris qui cascun jorn⁶¹¹ devoren los qui aquella mantenen ocupar los navilis e ço qui en aquells és atrobat, de que's segueix mirva e carestia de vitualles e deffalliment de diverses coses necessàries a humanal vida, e en detriment de vostres vassalls e altres inconvenients, e nosaltres en açò no puxam àls fer sinó intimar a la vostra magnificència aquests e semblants greuges, per tal, la excel·lència de vós, senyor, supplicam que deny e li plàcia per sa mercè proveir als dits mercaders e a la vostra cosa pública de remey de justícia, en tal manera que·ls dits mercaders e lo patró e perçoners de la dita nau puxen recobrar ço que per los patrons e vassalls del rey de Portugal, estant ab vós, senyor, en pau, los és estat tolt e⁶¹² levat, e en altra manera a salut e indemnitat de vostres devots vassalls e sotsmeses, e açò, senyor, haurem a special gràcia de la vostra magnificència, la qual e casa reyal Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga, conserve e prospere longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València a .XXX. de jener.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

193.

1399, febrer 7. València.

Els jurats de València supliquen al rei una altra vegada, puix el correu havia mort abans d'arribar a la cort, que proveesca degudament sobre els problemes que pateix la ciutat.

AMV, LM g³-6, ff. 100v-101r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, p. 74.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per la pocha constància que los oficials reyalis en aquesta ciutat han en executar les reyalis provisions per vós, senyor, a aquells manades e endreçades en preservar la dita ciutat de perills e escàndels que cascun dia són aparellats esdevenir en aquella, per raó de la cohabitació que fan en la dita ciutat molts d'aquells dels bandos qui, procuran l'enemich Setan, són entre alguns de la ciutat e del

¶⁶¹¹ Paraula repetida. ¶⁶¹² Ratllat: *solt el*.

regne. Nosaltres escrivim e suplicam a la excel·lència de vós, senyor, e de sa presta venguda o d'altra condigna provisió ab letra feta a .XXII. de jener proppassat, del tenor següent:

Molt alt e molt excel·lent se<n>yor:

Diverses e moltes provisions són emanades, etc.⁶¹³

E per tal, senyor molt excel·lent, com segons havem entès lo correu portador d'aquella seria mort en les neus qui són estades pochs dies són passats assats \pres/ del port de Caranyena, a la part deçà, e per ço vós, senyor, no⁶¹⁴ hauríets haüda la dita letra e la malaltia dels dits perills sia en multiplicació e no és alcú qui aquella socórrega de salutífera medecina, e entretant la cosa pública porie venir en⁶¹⁵ total destrucció, per ço, senyor molt excel·lent, que no puxam ésser de preses en taciturnitat havem deliberat scriure a vós, senyor, altra vegada de les dites coses, suplican la magnificència de vós, senyor, que deny e li plàcia per sa mercè provehir en e sobre aquelles, segons que aquella mils aprarrà faedor, e açò, senyor, haurem a special gràcia de la vostra molt excel·lent persona, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga, prospere e conserve longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VII. de febrer.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

194.

1399, febrer 10. València.

Els jurats de València supliquen al rei que ordene l'alliberament de dos mercaders musulmans que havien estat tramesos a la península pel sobirà de Fes, per tal que aquest no prenga represàlies contra els comerciants cristians que operen en les seues terres.

AMV, LM g³-6, ff. 101v-102r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt e molt excel·lent senyor:

Pochs dies ha passats, ar<r>ibà en lo port de la vila d'Alacant una galiota d'òmens de Mallorca, la qual venia carregada de diverses mercaderies del loch de l'Alcúdia, terra de Barberia, en la qual són venguts dos moros mercaders de la senyoria del rey de Feç⁶¹⁶ e per missatgers d'aquell, segons se diu, per dues rahons: la primera, per notificar en Mallorca e en altres partides de vostra senyoria que'l

¶ ⁶¹³ Al marge inferior, en lletra de l'època: *vide retro letteram a .VII. cartes sub tal·li signo (signe).*

Vegeu doc. 189. ¶ ⁶¹⁴ Ratllat: *vós.* ¶ ⁶¹⁵ Ratllat: *en total.*

¶ ⁶¹⁶ Abu-Saïd Utman ibn Ahmad, soldà de Marroc (r. 1398-1420).

rey de Feç asegura en sa fe reyal totes e qualsevol persones qui en sa terra vagen per raó de mercaderia, e els fa franchs de la meytat del dret que antigament solien pagar; la segona, per raó de comprar algunes coses e mercaderies per a ses⁶¹⁷ necessitats, e per açò lo<s> dits moros venien axí ab moneda d'or com ab robes e mercaderies, e estants axí en lo dit port de Alacant, com volguessen exir en terra per causa de recitar e de notificar les dites coses, lo patró de la dita galiota, en custòdia del qual los dits moros venien, isqué en terra e demanà si en la dita vila havia hom alcú qui hagués poder de⁶¹⁸ assegurar moros estranys.

E com per los jurats e per l'arrendador del quirat e duana pertanyents a vós, senyor, en la dita vila e per molts altres li fos respost que la vila d'Alacant havia bastant privilegi que tot moro estrany qui en aquella vila vengués, majorment per raó de mercaderia, era guiat e assegurat venín, estan e tornan, e pagant los drets acostumats lo dit prom feu exir de sa galiota los dits dos moros, per los quals en Jacme Bosch, vehí de la dita vila, arrendador en lo present any dels dits quirat e duana⁶¹⁹ hac e reebé dels dtis moros, per lo dret a vós, senyor, pertanyent en los dits moros,⁶²⁰ sis sous, .VIII. diners, com tant dixés que li'n pertanyia axí com arrendador del dit dret, e·ls feu albarà testimonial de la paga de la dita quantitat. E a poch instant vench mossèn Johan de Rossesvalls, batle en part del regne vers Sexona, e, no contrastant la dita segurtat, ha retengur a presó los dits moros e lurs diners e mercaderies dient que aquells romanen catius, no contrastant la dita segurtat, e ha vedat que lo dit prom no haja haüid trellat del dit privilegi.

On, senyor molt excel·lent, com aquestes coses puxen tornar a gran dampnatge de vostres sotsmeses mercaders qui són en lo regne del dit rey de Feç, qui sens dubte⁶²¹ seran de fet arrestats e·ls seran ocupades lurs mercaderies, supplicam la excel·lència de vós, senyor, que deny e li plàcia per sa mercè proveir e manar que·l dit privilegi sia servat als dits moros qui en fe de vós, senyor, e de vostre privilegi, pagan lo dret que·ls és estat demanat, són exits en terra, e com per alguna subtilitat lo dit privilegi no s'estengués de dret en dret a aquells, de special gràcia atorgar lo deliurament dels dits moros ab lurs peccúnies e béns, almenys per contemplació dels dits vostres mercaders qui en altra manera o just o per injust serien maltractats ab lo dit rey de Feç, e en açò, senyor molt excel·lent, farets a aquells gràcia e gran misericòrdia, e nosaltres, senyor, haurem·ho a special gràcia de la vostra magnificència, la qual e casa reyal Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga,⁶²² prospere e conserve longament, e li do victòria de tots sos enemichs.

Scrita en València, a .X. de febrer.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶ ⁶¹⁷ A l'original: *asses*. ¶ ⁶¹⁸ Ratllat: *alcú*. ¶ ⁶¹⁹ Ratllat: *-na*.

¶ ⁶²⁰ Ratllat: *per lo dret a vós, senyor, pertanyent en los dits .III.*

¶ ⁶²¹ Ratllat: *dupte de*. ¶ ⁶²² A l'original: *mangenga*.

1399, febrer 20. València.

Els jurats de València comuniquen al rei que accepten amb molt honor la invitació a la seua coronació, i que, per a l'ocasió, han elegit sis missatgers que representaran la ciutat.

AMV, LM g³-6, ff. 112v-113r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Mercè és estada de la vostra reyal magnificència notificar, ab sa graciosa e diserta letra, a nosaltres la sua volentat, ab expressió de justs e raonables motius, de vostra molt excel·lent e benaventurada coronació e la manera e loch e temps de la celebritat d'aquella, e subsegüentment de la molt alta nostra senyora la reyna, muller e companyona vostra molt cara, pregants nosaltres, qui ho prenem en manament, que elegiscam aquell nombre de notables persones mils vist a nosaltres qui sien ab vós, senyor, en lo dia e loch prefinits per honrar e ennoblir la festivitat d'aquesta molt alta coronació, segons és contengut pus largament en la dita letra, dada en Çaragoça a .XXV. dies del proppassat mes de jener, e ans de resposta, senyor, retem humilment e devota⁶²³ a la sancta divinitat aquelles més laors e gràcies que podem, com en l'alt cor de vostra molt excel·lent persona, per gràcia de Déu dotada de especiositat de forma e de moltes excel·lències e virtuts ha meses e empremtades coses avalorades a laor e servii de Déu, e a honor e rigur de la reyal preeminència, o quanta consolació e glòria és dels vassalls haver príncep e senyor axí dotat, car les sues excel·lències e virtuts ells prenen e han lur part, axí com sans⁶²⁴ membres de lur cap.

Ara, senyor, responents humilment acceptam aquest solemne covit prenants aquell en special do e gràcia singular de la abundant liberalitat de vostra reyal excel·lència e'n retem a aquella cen<t> mília gràcies e mercès, offerints-nos prests a complir les dites pregàries e manament ab tota aquella honorificència que sia en nosaltres e en nostra facultat, de manera que la vostra reyal senyoria se'n puxa contentar, e de fet, senyor, havem proceït a elecció de les dites persones en nombre de .VI., les quals ab temps covinent partran d'ací, Déu ajudant, qui per sa mercè vostra molt excel·lent persona en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XX. dies de febrer en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils, etc., los jurats e Consell General de la ciutat de València.

¶⁶²³ Ratllat: *ment*, al final de la paraula.

¶⁶²⁴ Ratllat: *sants*.

196.

1399, febrer 25. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que Guillem Saera, enviat seu, li farà de la seua part i que després actue degudament.

AMV, LM g³-6, f. 117r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la presència de vostra reyal senyoria va micer Guillem Çaera per alguns seus fets, e com nos hajam a aquell comanats alguns affers tocants lo bé e profit de la cosa pública d'aquesta vostra ciutat e regne, per tal, vostra molt alta magnificència supplicam que sia mercè vostra donar fe e creença a les paraules a la vostra excel·lència per lo dit micer Guillem de nostra part explicadores, e sobre sa explicació de vostra acostumada clemència benignament proveir, e haurem-ho, senyor, a special e assenyalada gràcia e mercè de vostra gran senyoria, la persona de la qual molt excel·lent Nostre Senyor Déu, per sa mercè, per molts anys la exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXV. de febrer any .XCIX.

Senyor, vostres humils e affectuoses servidors, qui, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, lo<s> jurats de València.

197.

1399, març 7. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga en el problema de les bandositats a fi que els implicats no puguen entrar a la ciutat.

AMV, LM g³-6, f. 121r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 74-75.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt e molt excel·lent senyo<r>.

Jassia per diverses letres e en altra manera per specials missatgers hajam certificada la vostra senyoria del perillós escandelós estament d'aquesta ciutat e de la causa d'on ve, e instats e requests mossèn lo governador e lo justícia en criminal que en preservació d'aquella metessen en viva execució les provisions per vós, senyor, a ells endreçades ab aquella aficàcia e rigor que's pertany, e finalment sobre aquestes coses afrontats los dits governador e justícia per vostre scrivà de ració, en Ramon Fiveller, e altres presents nosaltres; emperò, senyor molt excel·lent, tot

nostre instar e totes nostres requestes e affrontes se valen poch, per tal com los dits perills e escàndels de dia en dia crexen e d'aquí avant se esperen en major, e açò, senyor, per la habitació que·ls principals e molts dels dits bandos fan en la dita ciutat, sabents e no contrastants los dits governador e justícia com a públich, aquells entren, estien e isquen⁶²⁵ tota hora que·ls plau en e de la ciutat.

On, senyor molt excel·lent, com la veritat d'aquest fet sia que tots aquests inconvenients s'esdevenen per flaquea e poqua execució dels dits oficials, segons que la vostra senyoria, ja en altra manera com dit és, és stada certificada, e en no saltres no romanga àls sobre açò sinó suplicar contínuament de remey covinent la magnificència e excelsitut de vós, senyor, humilment suplicam que deny e li plàcia per sa mercè provehir en aquest fet de breu remey condescent en via de preservació dels dits escàndels, e açò, senyor, haurem a special gràcia de la vostra excel·lent senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, dilate, exalce, prospere e mantenga longament, e li do victòria de tots sos enemichs.

Scrita en València, a .VII. dies de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, los vostres humils vasalls e⁶²⁶ affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

198.

1399, març 18. València.

Els jurats de València informen el rei de rumors que indiquen que el vescomte de Vilanova pretén assaltar els missatgers del municipi que el representaran durant la coronació reial.

Així mateix, pregunten al monarca si és segur per als missatgers acudir-hi.

AMV, LM g³-6, ff. 124v-125r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència per nostra letra curam certificar alguns dies són passats com per complaure e servir a la vostra senyoria, per la qual ab sa letra d'açò erem estats pregats, havem procehit a elecció de missatgers per anar e ésser presents a la solemnitat de vostra benaventurada coronació, los quals arrearíem e de fet som estats arreats honorablement segons nostra possibilitat, e de fet ho metem en obra e o continuam tro al dia de huy, e enteníem a acabar a tota aquella més cuyta que poguésem, duptants que·ns bastàs prou temps esguardan la qualitat e lo nombre assats gran dels dits missatgers e de lurs companyons escuders e altra lur

¶⁶²⁵ Ratllat: *entren*. ¶⁶²⁶ Ratllat: *e affect*.

companya. Però, ab la ajuda de Déu, era e fo procehit en tant a lur spatxament que en lo present dia pogueren e eren apparellats partir, e partiren d'ací per fer lur viatge ab la gràcia de Nostre⁶²⁷ Senyor Déu e de vós, senyor. Ara, alguns amichs nostres de vostra reyal cort, senyor, han-nos tramès a dir secretament que ells de pregon secret saben e són certs que'l vezcomte de Vilanova ha delliberat e ja emprès ab lo justícia d'Aragó que, venguts e estants en vostra cort los dits missatgers, faça marchar e penyorar aquells per lo dit justícia, jactant-se ab alguns amichs seus en secret que ara porà fer gran bol de les quavalcaures e roba dels dits missatgers e de lurs companyons escuders e altra companya qui seran en gran nombre, segons és dit.

La qual cosa, senyor, si's fahia, ço que a Déu no plàcia, seria àls en quant fos en los dits justícia e vezcomte sinó torbar la festa e solemnitat de la dita coronació o detraure a la honor d'aquella, e per consegüent de vós, senyor, e voler fer minva a aquesta ciutat servint a la vostra reyal senyoria més avant, car los ja elets missatgers o altre no farien ne fer volrien tal missatgeria per ésser escarnits e aminvats.

On, senyor, si la vostra excel·lència vol o entén que'ls dits missatgers poden anar, estar o tornar en segur de totes represàlies o penyores e de tot altre procés del dit justícia d'Aragó per los affers del dit vezcompte e de qualssevol altres, sia vostra mercè per vostra letra certificar-ne nosaltres encontinent sens tota triga, de manera que puxam spatxar los dits missatgers e ells puxen⁶²⁸ de fet partir. La qual cosa, en tal cas, serà complida de fet, Déu ajudant. En altra manera, que sia vostra mercè, senyor, haver ells e nosaltres per scusats de lur anada, car tot hom rahonable pot conèixer que no's dina de bon plaer⁶²⁹ aquell qui après lo dinar espera sa minva e son dan. La vostra reyal magnificència, senyor, que mils ho entén, provescha-hi per sa mercè degudament,⁶³⁰ e mantenga Nostre Senyor Déu la vostra molt excel·lent persona en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVIII. de març, any .XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e Consell General de València.

199.

1399, març 24. València.

Els jurats de València informen el rei de la partida dels missatgers que els representaran en la seua coronació i li supliquen, a més, que després atenga les seues peticions sobre alguns afers importants per a la ciutat.

AMV, LM g³-6, f. 127v.

¶⁶²⁷ Paraula repetida. ¶⁶²⁸ Ratllat: *partir*.

¶⁶²⁹ Ratllat: *cor*. ¶⁶³⁰ Ratllat: *per sa mercè*.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Complints per obra ço que ja per altres letres a vostra reyal senyoria intimat havíem de la elecció feta e de la tramesa faedora prestament \de/ nostres missatgers per ésser a la solemne⁶³¹ festivitat de vostra benaventurada coronació e honrar aquella en quant sia en ells per nom e en loch d'aquesta vostra ciutat, ara de fet trametem los dits missatgers, ço són, en P(ere) Gençor, en Jacme Dezpont, jurats, micer Ramon Soler, en Nicolau de Valldaura, en Jacme Marrades, micer P(ere) Català, conciuatans nostres. Noresmenys, havem comanat a ell<s> alguns àrdues affers de la ciutat en vostra reyal cort après la dita festivitat espatxadors, dels quals ells són plenerament informats. On, senyor, a la vostra magnificència suplicam humilment e de cor que sia vostra mercè los dits missatgers benignament reebre e acollir, e aquells en la dita festivitat allogar segons vostra curial valor, segons decència de tanta ciutat, e subsegüentment hojr aquells sobre los dits affers e dar creença a les explicacions lurs e de cascuns d'ells, e sobre aquelles per justícia e per gràcia de acostumada clemència provehir, e haurem-ho, senyor, a special do e notable gràcia de la vostra reyal excel·lència, la qual en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII^a. de març.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e Consell General de València.

200.

1399, març 29. València.

Els jurats de València supliquen al rei que ordene als seus comissaris de la quema que facen les gestions pertinents perquè siga conclosa promptament.

AMV, LM g³-6, ff. 128v-129r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Los comissaris del rey de Castella en los fets de la quema han requests mos-sèn lo governador e micer Guillem Çaera, que ensemps ab lo batle general vajen al loch assignat per tractar e finir los fets de la quema e altres als quals per vós, senyor, e per lo dit rey de Castella, són estats assignats, e d'aquesta raó han escrit

¶ ⁶³¹ Ratllat: *solemmitat*.

a nosaltres una letra de la qual trametem trellat a la vostra senyoria; la qual letra nos han feta presentar ab notari públich. A les quals coses, senyor molt excel·lent, los dits vostre<s> comissaris no poden al present donar loch, per tal com de vós, senyor, no han alguna informació sobre ço que deuen fer, e per ço com clavari de la quema no·ls ha volgut bestraure per a lur provesió segons que per vós, senyor, li és estat manat, e, axí mateix, per tal com lo batle no és ací, qui ab aquests altres puxa fer los actes de lur comissió.

E jassia, senyor molt excel·lent, en tot temps la decisió d'aquest debat e altres qui són entre abdosos lo regne sia molt expedient ésser tolt per manera que bona amistat sia conservada entre los arrendadors d'aquella; emperò, ara en cas present és de major necessitat los dits debats ésser tolt, per tal com en aquest regne, permenent Nostre Senyor Déu, se met alguna tumor o fretura de blats per mirva d'aygues e ros del cel, e a aquest daffalliment de blats pot ésser socorregut per via de Castella, on n'a habundància, e per ço, com si los dits debats no cessen mercaders d'aquesta ciutat, qui per via de mercaderia són grossos en Castella, porien reebre grans dampnatges si alcunes novitats eren fetes per lo dit rey de Castella. Per què, senyor molt excel·lent, ab aquella humil e subjecta reverència de la vostra gran senyoria que's pertany, supplicam que per vostra mercè manets ésser proceït per vostres comissaris als actes de lur comissió, informan aquells de ço que fer deuen e proveir e manar que lo dit clavari de la quema faça bestreta de la peccúnia d'aquella als dits comissaris, e açò, senyor molt excel·lent, haurem a special gràcia de la vostra excel·lent senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e prospere longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIX. de matg.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses, etc.

201.

1399, abril 30. València.

Els jurats de València informen el rei d'un crim que ha ocorregut al municipi i li demanen permís perquè els seus agents puguen entrar al terme de Benaguasil, propietat de la reina, per tal de detenir l'esposa del difunt, sospitosa del seu assassinat.

AMV, LM g³-6, f. 141r-v.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 327-328.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Un malefici lo pus orreu, lo pus abhominable e lo pus cruel que gran temps ha fos oït és estat fet ara en aquesta ciutat, ço és, que un hom, jassia de

baxa però⁶³² de honesta condició, habitant en lo carrer de major de Sent Vicent, fo atrobat depús hir matí dins casa sua, e dins la màrrega son lit, mort e trocejat. Primerament paria ésser degollat lejament de una orella a l'altra; segonament se mostrava ésser ubert al costat e per allen ésser-li tret lo cor; terçament apparien ésser estats fets diverses troces dels dits membres de sa persona, axí com cascun braç per si tro al colze, e del colze tro al muscle, e les cames e aixes semblantment; e quartament, tallat lo membre ab los genetius, hoc e mes foch a la màrrega perquè's cremàs.

Trobada aquesta terrabilitat, tantost se dix que açò haja fet o fet fer la muller del dit hom, la qual no era pas prous, ans ja dues vegades se n'era anada, e lo marit, per sa benignitat, l'avia reconciliada e cobrada, e com fos allí mateix dit que'l hom aquell tenia dinés e argent, fon regoneguda tantost la sua caxa, trobada uberta, e fon sabut enaprés que d'aquella heren estats trets e levats tro en .CCL. florins e .IIII. taces e una correja d'argent, e levats dos matalafs. Los quals .CCL. florins, taces, correja se diu que la dona ha dit los hòmens qui han feyt lo dit malefici ab la dita dona lo se n'han portats e lexada la dita dona. Tantost, lo⁶³³ justícia criminal, ab companya de peu e de cavall, donant-li entendre que la muller del mort ab dos hòmens era estada vista en la via de l'Albufera, seguí sometent aquell rastre e son lochtinent a altra part, e perdut aquell e entès que havien travesat per sendes a amunt e pronostican que haurien feta la via de Benaguazir, continuat lo so lo dit lochtinent seguí los malfeytors, cerquant aquells per unes parts e altres, e sabe<m> certament que la dita dona ere estada arribada a la Pobla de Benaguazir, e d'allí, per dubte del dit justícia, havien menada e mesa la dita dona dins lo castell de Benaguazir, e jassia, senyor, segons furs e privilegis, raó e costum, lo dit justícia, flagean lo crim e continuan e meten so e certificat per lo dit lochtinent de les dites coses, pogués anar a Benaguazir e d'allí traure e menar-se'n la dita dona; emperò, per reverència de la dita senyoria reyna,⁶³⁴ de la qual és propri lo dit castell, se abstengen d'anar-hi poderosament, mas⁶³⁵ lo dit justícia, presents lo lochtinent de governador e nosaltres, se n'és⁶³⁶ vist amigablement ab mossèn Francesch Aguiló, allí procurador vostre, senyor, e de la dita senyora, pregant e requirent-lo que hi remetés la dita criminosa tan enorme. Lo qual procurador respòs e dix que no se'n pleviria, mas que'n scriviria tantost a vós, senyor, e a la dita se<n>yora.

On, senyor molt excel·lent, com açò sie cosa tan punible que totes fins a rahilla de justícia hi deuen ésser passades, quant més puixs ho permet procés de sometent flagran lo crim, suplicam humilment, senyor, a la vostra reyal magnificència que sia vostra mercè scriure e manar al dit procurador que la dita mal-f[e]ytora tan enorme deja encontinent remetre al dit justícia, per ço que d'aquella

¶⁶³² Paraula repetida. ¶⁶³³ Ratllat: *dona*.

¶⁶³⁴ A l'original: *reya*. ¶⁶³⁵ Ratllat: *-e*. ¶⁶³⁶ Paraula repetida.

e dels altres culpables veritat atrobada puxa ésser feta la punició que's mereix, jassia apenes condigna se puxa cogitar la gravitat del malefici atesa. En açò, senyor, farets justícia e nosaltres ho haurem a special gràcia de la vostra reyal senyoria, la qual en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, derrer⁶³⁷ dia d'abril.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuosses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

202.

1399, maig 2. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga en el conflicte per límits de termes entre la vila de Xèrica i la universitat i senyor de Montan (Castellmontan).

AMV, LM g³-6, f. 145v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

D'alcun temps a ençà són estades mogudes grans qüestions e contrasts entre la universitat de la vila de Xèrica e la universitat e senyor del loch de Castellmontà entre si,⁶³⁸ axí deman com defenen sobre o per raó de térmens, dels quals bonament nos som poguts concordar tro ací, e nosaltres, veents que per tals debats e contrasts les dites universitats porien venir a irreparables perills e scàndels, volríem, e aquells de cascuna de les dites universitats hi assentiren, donar fi als dits contrasts e qüestions, mas, per ço que tal finança hagués perpetuïtat, és de necessitat que los de la dita universitat de Exèrica hajen de vós, senyor, licència de poder sobre açò composar e transigir ab aquells, dels quals sia interès. Per tal, la excel·lència de vós, senyor, humilment suplicam que la dita licència a la dita universitat vullats e us plàcia de acostumada clemència e benignitat atorgar, com sia molt expedient e necessari a les dites universitats per conservació e bon estament d'aquelles, donar fi a semblants qüestions, e en açò, senyor molt excel·lent, farets a aquella gran bé, e nosaltres haurem-ho a special gràcia de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e prospere longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .II. dies de matg.

Senyor, vostres humils vassalls e/ servidors, qui, besan la terra de, etc.

¶⁶³⁷ Ratllat: *a .X.*

¶⁶³⁸ Ratllat: *axí.*

1399, maig 5. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no pare atenció a les mentides dites per algunes persones contra la ciutat, puix aquestes podrien posar en llibertat els culpables del crim esmentat en la carta anterior.

AMV, LM g³-6, f. 146r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Pochs dies ha passats, scrivim per nostra letra suplican la excel·lència de vós, senyor, que per vostra mercè manàsets a mossèn Francesch Aguiló, procurador general de la senyora reyna, que remetés al justícia criminal d'aquesta ciutat una malvada fembra, la qual, après que hach liurat a mort son marit aquell lejament desmembrar e trocejar, sens receptada en lo loch de Benaguazir, per ço que d'aquella fos feta pública sentència e punició en tan enorme com a càstich d'aquella e a⁶³⁹ exemple de semblants, e, jassia, senyor molt excel·lent, lo consell d'aquesta ciutat haja ferma creença que vós, senyor, e la senyora reyna, per sguart de vera justícia e per contemplació d'aquesta ciutat, lo poble de la qual murmura o crida per la triga de la dita remissió, havén per abhominable lo dit crim, condecendrets a nostra suplicació; emperò, senyor molt excel·lent, com en la execució de la justícia e en fer e obtenir la dita remissió tota cuyta nos sia triga, altra vegada suplicam la excel·lència de vós, senyor, que deny e li plàcia per sa mercè provehir e manar al dit mossèn Francesch Aguiló que en tot cas la dita remissió de la virinosa fembra faça al dit justícia criminal, qui és aparellat en la dita remissió tenir, <de> manera que alcuna lesió no sia feta a la llibertat e privilegi de Benaguazir.

E com, senyor, la dita dona haja nomenats los matadors e ladres qui ab consentiment, voler e ajuda de aquella han fet lo dit omey e ladronici, ço és, en P(ere) Metge e en P(ere) Montó, e .i. altre, lo qual ella diu que no coneix, e los dits P(ere) Metge e P(ere) Montó sien preses e contra aquells se faça escret procés per raó dels dits enormes crim<s>, e aquells hagen parents e amichs dels quals la ciutat dupta no supliquen la vostra senyoria de remissió dels dits crims, e, jassia la ciutat confiu molt, senyor, de la vostra gran justícia, e que de semblants delictes no atorgaria ne faria remissió alcuna ne donaria empatg alcú que la justícia no fos feta de semblants delinqüents; però, senyor, a major cautela suplicam humilment e devota a la vostra senyoria no voler⁶⁴⁰ parar orella a suplicacions d'alcunes persones, per les quals tan greu e tan enorme crim com aquest es romangués impunit ne la justícia se'n torbàs, car, senyor, si ells són culpables hauran la pena que mere-

¶ ⁶³⁹ Ratllat: *a se*. ¶ ⁶⁴⁰ Paraula repetida

rexen, e, si no són culpables, no·ls serà fet tort ne injustícia, e en açò, senyor molt excel·lent, servirets molt Nostre Senyor Déu, en farets a aquesta ciutat gran bé per la justícia que se'n seguirà e nosaltres, senyor, e tot lo poble d'aquella, ho hayrem a special gràcia de la vostra excel·lència,⁶⁴¹ la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga, prospere e exalce longament, e li do victòria de tots sos enemichs.

Scrita en València, a .v. de matg, .XCIX.

Senyor, vostres⁶⁴² humils vassall<s> e servidors, qui, besant, etc.

204.

1399, maig 12. València.

Els jurats de València supliquen al rei que accepte les seues disculpes, puix la ciutat, amb greus problemes econòmics, no pot fer front a les seues demandes.

AMV, LM g³-6, ff. 149v-150r.

Edició:

IVARS, *Dos creuades...*, pp. 123-124.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Una letra de la vostra senyoria rebem pochs dies, per la qual vós, senyor, manàvets, pregàvets \a/⁶⁴³ nosaltres que en via de préstech vos liuràsem una nau amarinateda ab la qual vós, senyor, enteníets trametre vostres \solemnes/ missatgers al rey de Túnez⁶⁴⁴ e al rey de Tremicén⁶⁴⁵ per alguns affers a la vostra senyoria molt profitosos, segons en aquella és pus largament \és/ contengut, a la qual, senyor molt excel·lent, responem que jassia nosaltres ham subirana afecció en complir vostres manaments e bons desigs aytant com possibilitat nos baste; emperò, senyor molt excel·lent, atès que la ciutat de pochs temps passats⁶⁴⁶ a ençà ha haüdes a fer de necessitat grans despeses, de què sosté insoportables càrrechs, e en⁶⁴⁷ special en lo fet del reveniment del estol d'aquesta Sancta Armada, als quals per contínua multiplicació apenes és bastant passar més, en lo General Consell de la ciutat d'aquest fet al present lo dit consell no pot ne nosaltres podem a vostre voler e manament satisfer, segons a vós, senyor, plauria, e per tal, la magnificència de vós, senyor, ab aquella humil e subjecta reverència de la vostra senyoria que's pertany, suplicam que del dit préstech nos haja per escusats, majorment com nosaltres no hajam alcuna pròpria nau com ab veritat, senyor, necessitat nos astrenga a fer

¶⁶⁴¹ Ratllat: *molt*. ¶⁶⁴² Ratllat: *vostre*. ¶⁶⁴³ Ratllat: *per*.

¶⁶⁴⁴ Abd al-Aziz II, soldà de Tunis (r. 1394-1434).

¶⁶⁴⁵ Abu-Muhammad I, soldà de Tremissén (r. 1398-1401).

¶⁶⁴⁶ Ratllat: *a ençà*. ¶⁶⁴⁷ Ratllat: *in*.

semblant resposta, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra molt excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament, e li do victòria de tots de sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XII. de matg del any .XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e Consell General de València.

205.

1399, maig 13. València.

Els jurats de València supliquen al rei que ordene al governador del regne que no deixe en llibertat els culpables del crim anterior, els familiars dels quals han al·legat immunitat eclesiàstica.

AMV, LM g³-6, ff. 151v-153r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Jassia nosaltres, per tot nostre engeny e ab aquella vigilància e cura que podem, entengam en lo bé de la cosa pública procuran que justícia sia servada en aquella, los mals punits, los crimosos extirpats e tolt de la consòrcia dels bons, pau e tranquil·litat romanga en lo poble; emperò, senyor molt excel·lent, la malícia és axí radicada en lo corage de les gents e la volentat, axí desafrenada en les consciències d'aquells, que apenes algú és bastant en proveir que ocasions e inconvenients no s'esdevenguen. E si contra los delinqüents és començat algun procés, per leg que sie lo excés, aytantost la justícia és calumpniada e enervada per diverses oposicions en favor dels delinqüents, e en special per una poqua rasura de cap apellada corona no feta distinció de persones, la qual los ministres de la Esclésia han huy en tanta reverència que no permetrien que algú que aquella portàs o se'n volgués alegrar, pus que peccúnia hi entrevinga per abhominable que sia lo delicte reeba satisfacció o punició condigna, segons sos demèrits, ans de fet que senten alguns crimosos a ells recorents, faent-los mostra de lur argent ésser en la presó del justícia ab multiplicació e força de requestes, e de entredits e altres compulsions de tonsura eclesiàstica destrenyen los oficials reals a fer e obtenir remissió d'aytals crimosos.

De què, senyor molt excel·lent, se seguex que la divinal magestat és per açò lesa, la dignitat real menyspreada e la vostra jurisdicció cascun jorn disminuïda e sofer gran detriment, la justícia pereix, los mals crexen, la cosa pública ve en ruïna e destrucció, los delinqüents multipliquen e són/ favorejats, e per aquells bandositats procuradós, los bons aterrats per diversses injúries e persecucions, en tant que ja la justícia no's gosa nomenar a públich, sinó en via quasi derrisòria, e, si per sobre

de esforç en alguns enormes crims la justícia spira e va avant après que aquells qui aquella ministren són per diversses menaçats e calumpniats, algunes vegades de la cort de vós, senyor, parlan ab aquella temor e reverència de la vostra senyoria que's pertany, hyxen algunes provecions obvians a la dita justícia o desvians aquella.

E en special en un cas que al present és, del qual vós, senyor, per dues lletres nostres sots estat suplicat, e és lo següent: que una malvada fembra, ab ajuda e chooperació de tres hòmens, dels quals són presos e denunciats los dos, de nits en ora assegurada, dormint lo marit d'aquella en son lit, feu matar aquell ben degollat e li feu tallar los braços als colzes e los braons als muscles, les cames als genols e les cuxes als desnadors, lo feu obrir per lo costat e traure lo ventre, lo cor e les frexeres, e li feu tallar lo membre e los genitius, e puyx mes a cremar en la màrrega de son lit, e, finalment, robada la casa fugyren cascú per sa part.

Que per vostra mercè manàssets al procurador de la senyora reyna e a altres oficials d'aquella en Benaguazir, on la dita fembra se era receptada, que fos donada manera que aquella vengués en mans del justícia d'aquesta ciutat, a fi que d'aquella e dels colpables, sabuda la veritat, fos feta la punició que's pertany, a què vós, senyor, e la senyora reyna, per vostra mercè e per zel de justícia, havets donat loch, la qual cosa, senyor, aquesta ciutat té a gran gràcia e mercè de vostra senyoria; mas, senyor, com lo justícia en criminal procehís ací contra en Pere Metge e en Pere Montó, los quals la dita dona diu que han fet lo dit malefici e té aquells presos, los parents del .i. dels presos denunciats e colpables són recoreguts a la cort de vós, senyor, e han obtengut de vostre vicicanceller una proveció en letra molt forts al governador d'aquest regne dreçada, per la qual és provehyt que ab força e multiplicació de grans manaments destrenga lo justícia a fer remissió del dit pres, qui's diu coronat, a la cort ecclesiàstica, a fi, senyor, que la justícia perescha e sia amagada, e que de tan leyg crim no's faça la execució que's pertany.

E com, senyor molt dreturer, cregam fermament que vós, senyor, no avets aüid algun sentiment de la emanació de semblant provisió, com aquella sia en gran derogació de la jurisdicció real e en gran destrucció de aquesta ciutat, la qual és en gran perill \si/ dels dits criminoses no's fa justícia corporal per ço com los dits criminosos són fills de bons hòmens de aquesta ciutat e han amiat e deute ab molts de aquells qui caben en lo regiment de aquesta vostra ciutat. E si no se'n fa justícia tota la ciutat dirà e diu que açò se fa per favor deshordenada, de què és encentiu de tot mal e donar ocasió de fer majors mals en la ciutat pus de tan leyg crim no's faça punició, ans per via de corona scapen los dits malfeytors qui's dien coronats, e siam certs que a vós, senyor, serà molt plaent que la jurisdicció real, majorment en tan leyg crim, en la punició \del qual/ va molt al bon estament de la cosa pública romanga en sa plenitut e que del dit crim se faça la punició que us pertany.

Per tal, la magnificiència de la vostra \gran/ senyoria humilment suplicam que deny e li plàcia per sa mercè revocar la dita proveció al dit governador dreçada, e manar a aquell que, no contrastant aquella, favorege la real jurisdicció no

curant de la al·legació de les dites corones e proveir que semblants proveions, axí obvians a la jurisdicció real, no isquen de la cort de vós, senyor, e per ço, senyor molt excel·lent, que la vostra senyoria sàpia que la ciutat se mou en açò ab aquell zel que deu. Lo justícia en criminal tramet a la vostra excel·lència trellat de la deposició e confessió que la dita dona, en via de testimoni produït per lo procurador fisqual contra los dits delats, ha feta contra aquells e en son perjudici en poder del justícia de la pobla de Benaguazir, per ço que vista la dita deposició la vostra senyoria sia pus inclinada a punició dels colposables.

E pus, senyor, nosaltres, per defensar vostra jurisdicció e fer punició de semblants crims, volem soferir pena de excumunicació, sia vostra mercè que per nostres oficials, qui deuen defendre lo dit feyt, no siam empatxats per via de les dites corones, car, senyor, de .M. hòmens de aquesta ciutat, los .DCCC. són coronats, e si fan malefici e sàpien que per corona escaparan, no cal als bons que aturen en aquesta en esguart⁶⁴⁸ del estament en què aquesta ciutat stà per via de bandositats e altres malvolences, e axí, senyor, sia vostra mercè atendre al bon stament de aquesta ciutat, en lo qual nosaltres, tant com posible nos és, nit e jorn vetlam, e ja, senyor, en temps passats no de tant enormes crims com aquests són, se's feyta punició corporal de coronats per vostres oficials, e axí, senyor, per nostre descàrrech intimam-vos aquestes coses; vós, senyor, hi provehits segons serà plaent a vostra senyoria. E mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona e casa real en prosperitat longament, e li do victòria de tots sos enamichs.

Escrita en València, a .XIII. dies de mag en l'any de la nativitat de Nostre Senyor Déu .M.CCC.XCIX.

Senyor, los vostres humils e devots vassalls e servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de la ciutat de València.

206.

1399, maig 14. València.

Els jurats de València informen el rei que són coneixedors de la seua coronació i, a més, li preguen que intervinga en els problemes econòmics de la ciutat sobre l'organització de l'armada d'Avinyó.

AMV, LM g³-6, f. 155r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per relació de nostres misatgers qui ara són venguts de vostra real cort e presència havem sabuda estesament la molt solempni festivitat e singular celebrat de

¶ ⁶⁴⁸ Ratllat: *art.*

vostra beneventurada coronació e subsegüentment de la senyora reyna, e les grans e moltes insignitats de cascuna dels dits coronacions (*sic*) e lo benigne acolliment, e graciosa e honorable col·locació en aquelles feta per la vostra liberal clemència als dits misatgers en nom e veu d'aquesta vostra ciutat, de totes les quals coses e de cascuna d'aquelles a Nostre Senyor Déu e a vós, senyor, retem ab cor humil e devot aquelles més e majors que podem laors, gràcies e mercès, suplicants \molt/ humilment a la sancta divinitat que, axí com per sa gràcia li ha plagut en vostra reyal e molt excel·lent testa ésser posada material e molt richa corona, sia sa mercè empremtar-hi, saber e poder sobre tots altres prínceps, e la prospere⁶⁴⁹ e exalce al seu \sant/ servii, e a la honor e laor de la vostra reyal casa, e a consolació dels bons e desolació dels malvats, victòria en son cas e justícia en son cas mijançants, amén.

Més avant, senyor, per relació dels sobredits e per special letra de la vostra magnificència, som estats certificats com, per letra de nostres embaxadors qui són A·vinyó, haviets sabut, senyor, que les bolles papals de nostre spiritual pare lo senyor n'Uc, per gràcia divinal bisbe de València, eren ja en poder dels embaxadors qui a lur tornada les se'n portarien, e com aguéssets entès, senyor, que aquest bisbat era estat fort encaregat per la tramesa del estol A·vinyó, lo servii del qual no seria estat ab molt tal ne tant, com los patrons l'an mes en compte pregats, senyor, e encaregats nosaltres que façam en quant més fer se pora que'l dit bisbat sia desen-carregat. Senyor, altra vegada repetim les dites laors, gràcies e mercès per aquest ardit, lo qual és dels pus plaents que aver poríem, axí com de cosa longament desijada e per aquella suplicat ab letres e ab misatgers diverses, e moltes vegades al pare sant e a vós, senyor, axí com creem no sia oblidat a la vostra reyal excel·lència, e per ço, e en altra manera la notificació d'aquest ardit havem en special do e singular gràcia de la vostra reyal clemència.

Àls,⁶⁵⁰ senyor, tocant lo dit descarregament per breu resposta, som pretis (*sic*) de fer tot extrem de poder, e allò havem e haurem en singular plaer e gràcia, per servir e complaure'n a la reyal excel·lència e a la paternal dignitat, e sab Déu que ho desijam més fer que dir; però, la prova o mostra, Déu ajudant, és senyor, viares a alguns ens plau quant és en nosaltres que vós, senyor, a suplicació del bisbe e nostra deguéssets assignar dues esforçades persones d'ací en jutges a cascun per lo tot a aquests afers, qui apellats e oïts los patrons e altres de qui sia enterès sumàriament e de nua paraula hi féssem espatjada justícia. Si àls melors serà vist a la vostra magnificència, proveesca-hi e man a nosaltres ço que sia sa mercè, e mantenga Nostre Senyor Deu, per sa mercè, vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIII. de matg del any .M.CCC.XCIX.

Jurats e consell, etc.

¶ ⁶⁴⁹ Ratllat: *pro*.

¶ ⁶⁵⁰ Ratllat: *àls*.

1399, maig 24. València.

Els jurats de València comuniquen al rei les novetats sobre el crim anterior, i li supliquen que no intervinga en favor dels condemnats ni prenga decisions contràries a les seues accions.

AMV, LM g³-6, ff. 157r-158r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 328-331.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència poch dies ha notificam per letra un fort abhominable e cruel malefici fet ladonchs en aquesta ciutat de mort e de trocejament del cos d'un simple hom, durment en son lit dins casa sua, e de robament d'aquella e la persecució per la cort del justícia criminal sometent feta a la muller del dit hom, difamada d'aquell crim e fuyta vers Benaguazir, suplicants humilment a la vostra senyoria <que> fos sa mercè no consentir ésser receptada, mas dada manera de ésser haüda tan greu malfeytora, per ço que tan letg crim no romangués impunit.

Seguí's que la dita dona, stant en poder del justícia de Benaguazir, dix a aquell estats perpetradors de consentiment e ajuda d'ella en Pere Metge, fill d'en Francesch Metge, defunct, e en P(ere) Montó, fill d'en Francesch Montó, draper, e que un altre guardava la porta sens fer-hi àls, lo nom del qual deya que ignorava, mas que'l conexeria si'l veyia, donant senyal que era hom espès e gros. Foren preses los dits Metge e Montó e, per sospita del terç, a trobar aquell foren-ne preses .V. altres, e enaprés la dita dona, produïda per lo procurador fiscal en testimoni, feu son testimoni en poder del justícia de Benaguazir; en lo qual testimoni pus este-sament dix allò matex.

Proposada denunciació contra la dita dona e contra los altres dessús dits, fon rebuda confessió dels dits en Pere Metge e Pere Montó, qui ho negaren tot e foren admeses lurs defenssions, e sobre aquelles rebuts testimonis, e enaprés, com la dita dona fos venguda a mans del justícia d'aquesta vostra ciutat, ella judicialment e legítima confessà e atorgà que'ls dos dessús nomenats, de consentiment e coheració d'ella, havien feta la dita mort e trocejament, guardant lo terç la porta del alberch sens fer-hi altre acte, e en açò la dita dona perseverà fermament a la dita primera e judicial confessió. Enaprés, com cascú dels dessús nomenats dos negassen expressament lo fet, foren acarats cascú per si, stants mesclats entre altres persones semblants a aquelles e vestits de semblants vestitaderes (*sic*) ab la dona, la qual decontinent que fon en lo loch hon ells eren los conech e'ls designà toquant aquells e en la cara los dix ço que dit és dessús, declaran molts particulars actes del dit crim fets en aquell, e ans, e aprés. Los quals Metge e Montó, jassia

efectualment ho negassen; però, la faç d'ells, per mudament de color e per altres senyals mostrava gran presumpció de lur culpa.

Més avant, per trobar lo terç foren acarats a la dita dona singularment e puys ensemps los altres .v. preses, los quals tots la dita dona desencolpà deïnt que alcú d'ells no era lo terç ja dit, e enaprés foren publicats los testimonis per cascuna part produïts, e com en la confessió del dit Pere Metge hagués variacions per aquelles e per lo testimoni de alguns altres sobre lur fama, fo conegut e declarat, segons dret e fur, el dit Pere Metge ésser suposador a tortura, e lo dit Pere Metge, ab assats poqua tortura, confessà lo crim de si e del dit Montó per la manera que avia dit la dona. En la qual confessió perseverà enaprés en absència dels turments, segons se pertany e és acostumat, e lo dit Montó, per la confessió e deposició del dit Pere Metge e de la dita dona, los quals, segons nostre fur, podien fer testimoni contra lur companyó, assajat de poch turment atorgà allò matex.

Per les quals raons ells e la dita dona foren condempnats a mort, e jassia per fur e per dret, segons la gravitat del delict, meresquessen ésser trocejats o tallats d'ells semblants membres qui eren estats tallats del hom occís; emperò, per esguart que aquells se dehien aver coronas foren tant solament penjats en forqua parada en lo carrer Major de Sent Vicent, prop la casa del occís, e estegren-hi aquell dia e la nit següent, e en l'altre dia de matí foren d'aquí levats e soterrats, e la dona portada a les forques del Carraxet. De la qual execució molts se són api-trats e lo poble de la ciutat mes en asoseg.

És ver, emperò, senyor, que aprés que fon sabuda la veritat del dit fet en la forma recitada e acordada la sentència no's poch publicar, com fos ja tart e los dits preses foren tornats en lur presó, e l'endemà, la dita dona, extrajudicialment hoc e puys en juhí e denant lo consell, qui's tenia per la elecció de⁶⁵¹ jurats, dix que·ls dits Metge e Montó no y merien mal, que ella sola ho havia fet e, jassia per fur e per dret açò no valgués res; però, a mils justificar lo procés precedent solemne acord fo amenada prop lo turment, e fon-li dit judicialment que per la sua variació covenia que fos turmentada, declarant-li expressament que qualche de les dites confessions ella fes en lo turment seria valedora.

E com fos⁶⁵² despulada per turmentar, aquella dix que no la turmentassen, que·l fet del ver era que los dits Pere Metge e Pere Montó ho havien feyt segons ella havia dit, e que ço que derrerament havia dit ho avia dit per ço com una beguina, qui havia dormit ab ella, li havia dit que si ella desinculpava aquells, que ella e ells escapirien, e lo consell, no contrastant açò, acordà, per saber certament la veritat del feyt, que la dita dona fos turmentada, e ans que aquella fos acostada al turment fon a aquella declarat e dit que ella era morta, e havia a morir e a ésser turmentada, e que ella, com fos en lo turment, volgués dir la veritat e que no

¶ ⁶⁵¹ Ratllat: *al*. ¶ ⁶⁵² Ratllat: *fo turme*.

n'encaregués la sua ànima, que si los sobredits no y eren culpables, que·ls desenculpàs, e si culpables hi eren que·n digués la veritat, car \a/ açò que diria en lo turment seria donada fe, e ella en lo turment confessà e atorgà que la veritat era segons la primera confessió judicial dessus dita, e no segons la derrera, e per ço fo feta la condempnació de mort ja recitada, e quant vench al punt de la execució al peu de la forqua, tornà en sa derrera confessió. Noresmenys, ladonchs e allí matex hoc e estants en la scala, los dits Metge e Montó dixeren a públich que Déus no·ls perdonàs lurs peccats ne·ls emparàs les lurs ànimes si ells hi merien mal, e açò, no contrastant, fo acabada com fer-se degués en tots ells la execució de justícia.

Són alguns qui al·leguen que puys en tal pas o punt los dits condempnats dehien tals paraules, no devia ésser acabada en ells la dita execució, e que sens culpa eren stats punits, la qual al·legació, parlant ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria, és gran error e contrafur, e dret e opinió concorde de tots los solemnes doctors, en tant que si axí era, jamés no·s seguiria punició alguna, car, com la mort sia lo pus terrible acte del món, per escapar a aquella molts farien lo desguisat, e seria escarnir los jutges e juhís e disposició, a destrucció de la cosa pública.

Majorment, car en lo procés d'aquesta raó ha tals altres actes que sens tot dupte reten aquell reglar e just, e si la present ja sobres pròlixia ho s'estenia declariem aquells ací per estés. Mas, car poria engenrar enug a la molt excel·lent persona, per abreujar no y dehim pus. Enadit que·ls afermants lo contrari porien ésser d'aquells de qui dix lo vulgar proverbi: «que molts criden justícia, mas que no pas per lur casa», e car havem entès, senyor, que alguns dels amichs e parents dels dits condempnats entenen informar del contrari lo vostre molt excel·lent cor, a aquell les dites coses notificam ab proferta de tota prova, molt humilment suplicants que sia vostra mercè no donar credulitat a res que sia suggest en contrari ne fer·hi provisió alcuna sens hojr aquells de qui sia interès. Açò, senyor, jassia just haurem a singular gràcia de la vostra reyal magnificiència, la qual en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce ab loable victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. dies de matg en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

208.

1399, juny 6. València.

Els jurats de València supliquen al rei que aclaresca alguns dubtes sobre la darrera provisió reial relacionada amb els guiatges.

AMV, LM g³-6, ff. 161v-162r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria precedent, vista havem una letra o provisió reyal sobre los guiatges, aseguraments e allongaments per vós, senyor, atorgats als anants en la Santa Armada que ací's fa de present contra los infels, de la qual és capità lo noble mossèn P(ere) de Vilaragut. En la qual letra són, entre les altres, les paraules següents: «exceptat que no sien bares, traydors, segons fur en rúbrica de trayció»,⁶⁵³ etc. Les quals paraules que dien «segons fur en rúbrica de trayció» jamés no foren acostumades posar en guiatges reyal d'aquesta raó o d'altres, e com, senyor, nosaltres no sapiam si les dites paraules són stades per vós aposades de certa sentència per algun misterii, per ço, ans que'l dit guiatge sia stat presentat, havem acordat de consultar-ne per nostre descàrrech vostra senyoria, la qual sobre lo dit feyt nos plau ço que sia entenció e mercè.

Ítem, senyor, com sia dupte si en los dits guiatges e asegurament seran compreses o no de quells qui bandejats immediadament per vós, senyor, o de manament o per provisió vostra a aquells solament qui per jutges ordinariis o delegats són stats bandejats, sia mercè vostra, senyor, aquest dupte ab vostra letra declarar. En les dites coses, senyor, retrets deute a justícia, e nosaltres o haurem a special gràcia de la vostra reyal magnificència, la qual en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce ab loable victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VI. de juny, en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassals e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los (en blanc).

209.

1399, juny 6. València.

Els jurats de València supliquen al rei que ordene al seu comissari en terres valencianes, enviat per a obtenir diners per fer front a les despeses de la coronació, que no intente demanar-ne a la vila de Sagunt, el terme de la qual va ser atorgat a la jurisdicció del cap i casal.

AMV, LM g³-6, f. 162r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Premesa, humil e subjecta reverència de vostra reyal senyoria entès havem que commissari vostre, senyor, tramès en aquest regne per fer demandes a les

¶ ⁶⁵³ *Furs IX*, 10, vol. 7, pp. 151-153.

universitats d'aquell en ajuda de les despeses fetes en vostra molt excel·lent e gloriosa coronació, entén fer aytal demanda a la universitat de la vila de Murvedre, entenenent, segons diu, destrènyer aquella de fet a la paga de sa demanda. On, senyor, com aquesta ciutat ab gran escampament de sanch obtengués gran temps és passat del molt alt senyor rey, vostre pare de loable recordació, la dita vila e son territori per terme, e dins terme de la dita ciutat, ab expressa concessió de ésser de contribució de la \dita/ ciutat, senyaladament en ajudes e dons qui's fessen al senyor rey, e de fet la dita vila fos e sia incorporada en la dita contribució e en les dites coses ha fet e fa .i. cos ab aquella, e de ladonchs a ençà haja contribuït ab la dita ciutat en cascun cas esdevengut de la dita contribució, hoc encara en murs e valls de la dita ciutat, no sens inportable càrrech de la dita vila, e per consegüent voler fer o exhigir d'aquella tal demanda,⁶⁵⁴ sia o seria notable perjudici de la dita ciutat, e si volia ésser dit que la dita vila contribuís allí e ací, seria-li càrrech inportable e causa de destrucció e de despoblació, haüd majorment esguard als grans e molt càrrechs que ja té, als quals no pot complir si ab gran misèria no, e parria, senyor, exorbitar de justícia, parlant ab vostra reverència, que la dita vila pagàs per .i^a. matexa raó de ajuda o dons en dos lochs.

Per tal, senyor, humilment suplicam a la vostra reyal magnificència que sia vostra mercè ab letra manar al dit comissari que de la dita demanda se abstenga e cesse, no curant d'açò en res, ans lexan sens tota inquietació la dita vila, o almenys, senyor, remetre ací aquest fet a justícia, cometent ací en aquest regne la dita causa a persones entenents qui, oydes les parts, hi facen justícia, e sobre açò benignament oyr en P(ere) Lop, notari, qui per aquesta raó va de present a vostra reyal excel·lència,⁶⁵⁵ e dar fe e creença a les sues paraules d'aquesta matèria. En les dites coses, senyor, retrets deute a justícia e nosaltres o haurem a special gràcia de la vostra reyal senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats mantenga e exalce, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .vi. de juny, en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.⁶⁵⁶

Senyor, vostres humils vassals e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶ ⁶⁵⁴ Des de 1364, Morvedre, juntament amb Cullera, va passar a formar part del terme municipal de la ciutat de València. AO, privilegis 96 i 115 de Pere IV (1364, maig 9. València). Vegeu sobre aquesta qüestió, R. Narbona, «La incorporación de las villas de Morvedre y de Cullera al término de la ciudad de Valencia

en 1364. Pastos y rebaños», a J. F. Jiménez, M. I. del Val i M. D. Cabañas (coords.), *Ecos medievales: estudios sobre sociedad y poder. Homenaje al profesor Salvador Claramunt Rodríguez*, Madrid, Sociedad Española de Estudios Medievales, 2023, pp. 141-151. ¶ ⁶⁵⁵ Ratllat: magnificència. ¶ ⁶⁵⁶ Ratllat: .ix.

1399, juny 14. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no intervinga contra la seua decisió de prohibir l'ús de certes vestidures.

AMV, LM g³-6, ff. 165r-166r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 293-294.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Premesa humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria, sia mercè d'aquella saber que, gran temps ha, lo consell d'aquesta vostra ciutat, precedents a mellor endreça o a major cautela, diverses e molts raonaments ab alguns nobles hòmens, cavallers, ciutadans e altres de bona volentat, per estatut perpetual e penal, com axí fer-ho pot per special e exprés privilegi, a refrenar prodigalitat e dan de molts, axí hòmens com dones, e per gran bé de la cosa pública e dels singulars d'aquella, vedà vestidures d'or e d'argent, e de certs altres draps e certs portaments d'or e de freses, e de perles e de pedres fines, e folradures e revertgs de certes pells o penes, e certes brodadures pus largament declarades en lo dit estatut, declarat, emperò, expressament que en aquell no fossen enteses quant als hòmens tant solament, e no quant a les dones, alguns arreus o arneses d'armes o de guarnions, ne empreses de senyor o de vot o de promissió.

E, jassia molts ja en vida del senyor rey, vostre pare de loable recordació, assajasen d'ell obtenir revocació o altra provisió contrària al dit estatut, pretenents que a degú no podia o no devia ésser vedat de despendre ço del seu, axí com se volgués e de fer bo o mal de son preu, puys fos fet de sa edat e de son dret. Emperò, jamés no ho pogren obtenir, ans lo dit senyor, com a molt savi e bon rey, deïnt que les leys prohibitives e penals eren fetes a posar fre o brida als disoluts en qualque vici no·ls hi volch provehir ne tocar en res al dit estatut. Mas, senyor, d'un temps a ençà, per subtilitats o cavil·lacions d'alguns s'ic fan dos inconvenients: lo primer és que alguns hòmens, afermants a ells ésser atorgada la empresa vostra, senyor, decórrega sots color d'aquella, no que formalment la porten segons vós, senyor, mas fan-la pintar en diverses parts de lurs vestirs o fan fer la pintura de tanta longuea que circuex moltes parts de la vestidura, e en cascun cas fan obrar e sobragitar aquella pintura d'or, de perles e d'altres coses vedades. E la segona e pus for<t>, que dones del tot foragitades de tals empreses per lo dit estatut, s'esforcen ab letres o concessions de vós, senyor, o de la senyora reyna, fer e portar la dita vostra empresa en lurs vestirs sobregitada d'or, de freses, de perles e d'altres coses vedades.

Enaxí que, per les dites e altres maneres, alguns, axí hòmens com dones, s'esforcen fraudar o retre inútil lo dit estatut, per la qual raó lo consell e nosaltres, entenents que açò haurà per acceptable la vostra reyal justícia, havem deliberat, no per desplaure mas per complaure a aquella, e confiants de la sua clement justícia e justa clemència, e per lo bé de la cosa pública e de molts singulars d'aquella, que en tot cas lo dit estatut sia a la letra estretament exeguit. On, senyor, suplicam humilment la vostra reyal magnificiència que sia sa mercè haver per acceptable sens tota indignació la dita deliberació e provisió del consell e nostra, e no admetre ne scoltar degunes suggestions contra aquella, e me<n>ys fer-hi alcuna contrària provisió, car seria expressament contra nostres furs e privilegis, qui ns permeten e donen facultat de cos e estatuts e de fer servir aquells. En açò,⁶⁵⁷ senyor, farets justícia e gran bé a la cosa pública e als singulars d'aquella, de la qual vós, senyor, per gràcia de Déu, sots e ésser devets cap e senyor, e protector e preservador de tot sinistre d'aquella.

Ítem, senyor, com per espatxar vostres comissaris, qui deuen anar de part vostra a vistes ab altres comissaris de vostre nebot, lo rey de Castella, per lo fet de la quema, fossen demanats per a lur despesa dels diners de la dita quema a mossèn Francesch Eximénez, clavari d'aquella, e ell dixés que no n tenia, vós, senyor, ab letra a ell presentada li manàs que dins dia cert anàs a vostra cort, al mestre racional d'aquella, per retre compte de sa administració, e com sia cert quesque ell diga, que ha fetes grans e moltes reebudes en son ofici, e la tarda de vostres comissaris sia gran dan hoc e vergonya, com ja diverses vegades les assignacions e les dites vistes, per negligència de la part deçà sien estades prorogades, e lo terme de la darrera prorogació s'acost e sia breu sens esperança d'altra prorogació, suplicam, senyor, humilment a la vostra reyal excel·lència que sia vostra mercè manar e fer espatxar lo compte del dit clavari e no consentir per alcuna manera que en res sia tardat o prorogat. En açò, senyor, farets justícia e a nosaltres special gràcia e mercè, e mantenga Nostre Senyor Déu per sa mercè vostra molt excellent persona en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIII. de juny en l'any de la nativitat de Nostre Senyor mil treents .XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶ ⁶⁵⁷ Ratllat *farets*.

1399, juliol 1. València.

Els jurats de València informen el rei sobre el darrer altercat protagonitzat pels bàndols nobiliaris que estan desestabilitzant la ciutat, i li supliquen que hi intervinga per a acabar prestament amb el problema. A més, demanen que no concedesca el perdó a una dona adúltera que havia abandonat la família i robat al marit.

AMV, LM g³-6, ff. 170v-171r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 75-76.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria, les coses dejús contengudes a aquella notificam per tal que, certificada, hi puxa mils deliberar e provehir. En la proppassada setmana, en Johanet, en Bernat, en Pere e en Ferrer Suau, passejants ab lurs escuders e companyons per lo mercat, com se dixés que'l dit en Johanet esperava levar a fons de bapisme .i. fillol en la ecclésia parroquial de Sent Johan, e poch avall, ço és, al cantó de les Magdalenes, tengués taula d'acordar e fos als present en Mollà de Xàtiva e patró d'una galiota d'aquesta armada. E's duptàs que'ls dits Suaus no fossen allí per ell tramès dir secretament a mossèn Loís Carbonell que li trametés companya, e axí's feu, que'l dit mossèn Loís li tramès tantost companya d'escuders seus e d'altres armats ab lances longues e barretes a lurs caps, los quals anaren tro a la plaça dels Aylls⁶⁵⁸ sens plegar alcú d'ells e entraren en lo mercat, car, sentida la cosa, tantost mossèn lo governador, lo justícia criminal e nosaltres⁶⁵⁹ accorreguem en aquelles partides e vedam lur anar e, desarmats los de cascuna part, costrenguem aquells a retornar e a restar en lurs cases.

Altre dia següent, com .i. jove prevere o clergue d'amistat o de valença dels Vallsaures appellat Pere d'Ares, anàs a casa d'un seu cosí appellat Pere Climent e passàs per l'alberch dels Claramunts, contraris als dits Valldaures, e fos en lo dit alberch en Bernat Servent, cosín germà dels dits Claramunts, ell, ab alguns escuders armats ab lances longues, irruïren contra lo dit P(ere) d'Ares, lo qual, com se veés sol, receptàs dins l'alberch d'en Bernat de Gallach, notari, qui li parech pus avinent, e los seus contraris seguiren-lo tro al planell e tro al cap de l'escala d'aquell alberch. E ell, veent-se sobtat, giràs e al primer que muntava ferí'l de l'aspasa per la templa en tal manera que li'n levà .i. clau e dos quexals e li feu gran

¶ ⁶⁵⁸ Actualment de la Mercè. Carboneres, *Nomenclátor...*, p. 98.

¶ ⁶⁵⁹ A l'original: *mosaltres*.

plaga, e los altres, tenints allí quasi assetjant lo dit Pere d'Ares, la veu anà als fills d'en Valldaura, qui estaven arrestats e tantost accorreguérem ab altres hòmens armats al dit Pere d'Ares e aquell trasquérem del dit alberch e se'n menaren sens brega e sens ocasió, e la cort, sabut açò, pres los dits fills d'en Valldaura, e enaprés, ab forts penes e cancions, ha tornats aquells ne major arrest.

Per aquestes e altres bandositats, senyor, nosaltres nos tenim ab faenes e volríem, sab Déu, aquesta ciutat, la qual per vós, senyor, regim, preservar d'escàndels e de occasions, e en açò contínuament vetlam, cercants diverses remeys e partits, car a vegades nos ve enteniment que·ls hic gitem tots, mas refrenans un dupte, ço és, que ells nos fessen peyor defora e lo mal no tornàs en la ciutat, en la qual cascuns d'ells són bé apparentats e amigats.

On, senyor, humilment e de cor supplicam a la vostra reyal preminència que sia sa mercè attendre curosament e accórrer prestament a tals e tants mals, e sobre aquells proveir en tal manera que sia servii de la majestat divinal e laor e valor de vostra molt excel·lent persona e bé d'aquesta vostra notable ciutat, la qual, prosperada per gràcia de Déu, serà pus bastant al servii de Nostre Senyor Déu e de vós, senyor, e d'aquèn ordén e man la vostra senyoria ço que sa mercè serà, car prests⁶⁶⁰ som a tot allò complir en quant sia en nosaltres per tota nostra possibilitat, e mantenga Nostre Senyor Déu, etc.

Senyor, .i. feyt assats odiós e enorme se és esdevengut ací pochs dies ha, ço és, que una dona maridada, adulteran, lexats lo marit e los fills e, robada la casa del marit, appellat Camporrell, sartre, se n'anà ab .i. macip de vehí seu, e poch après, trobats amdós e preses, e, axí mateix, preses dues alcavotes procurants e sostenints lo dit adulteri, fò fet procés contra cascun d'ells e, convicte lo macip, fò penat⁶⁶¹ e, convictes les alcavotes, foren fermament açotades; contra la dona no's procehir (*sic*) de fet, car era e és prenys e espera hom son part, e puix que li sia feyta la raó és estat assajat que li fos haüda remissió de mossèn lo governador e ell, qui bé sab la enormitat d'aquests affers, ha ho denegat e diu-se que⁶⁶² assajaran haver la dita remissió de vós, senyor. Sia mercè vostra, senyor, no fer aquella, car cosa seria molt inconvenient que·ls menys principals malfeytors hajen passada lur pena e la més principal fos remesa en gran escàndel e mal exemple de molts e de moltes.

Scrita en València, primer dia de juliol.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra <gràcia> e mercè, los jurats de València.

¶ ⁶⁶⁰ Al text: *pts*.

¶ ⁶⁶¹ Al text: *pemat*.

¶ ⁶⁶² Al text: *qua*.

1399, juliol 18. València.

Els jurats de València informen el rei dels problemes causats pels bàndols de Gilabert Centelles, els Valldaura i els Soler, i de com han intentat donar-hi fi arrestant els responsables o obligant-los a abandonar el municipi, i li demanen que prenga totes les mesures necessàries. A més, sol·liciten al monarca prorrogar el termini de la quema, el procés del qual ha patit retards.

AMV, LM g³-6, ff. 178v-182r.

Edicions:

1. CARRERES, *Notes...*, pp. 76-81.
2. RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 271-277.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per letra de la vostra magnificència és estat manat a nosaltres que aquella certificàssem de la pura veritat del fet d'en Bernat Servent e d'en P(ere) d'Ares, del qual a vostra senyoria havíem escrit e que a aquella seria estat dit enaprés que'l fet aquell seria esdevengut per altra manera. Senyor, ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal excel·lència parlan, si altri vol mentir no és en nosaltres vedar-li-ho, mas és en vós, senyor, metre-hi la mà e corregir lo mentrós qualque sia, a càstich seu e exemple d'altres. Senyor, la veritat pura del dit fet fo e és per la forma a vós, senyor, per nosaltres escrita, la qual, per dupte de pèrdua de nostra primera letra, recitam en la present altra vegada ab proferta de tota prova.

Lo dit P(ere) d'Ares, qui és d'amistat o de valença dels Valldaures, anant a casa d'en P(ere) Climent, cosí seu, qui està prop l'alberch dels Clarmunts, contraris als dits Valldaures, e, passant aquèn, com fos aquí en Bernat Servent, cosí germà dels Clarmunts, ell, ab alguns escuders armats, irruïren contra lo dit P(ere) d'Ares anant tot sol, e ell receiptàs en l'alberch d'en Bernat de Gallach, notari, e los seus contraris seguiren-lo tro al planell o cap de l'ascala, e aquí ell se girà e al primer que muntava ferí de la spasa en la templa, que li'n levà .i. clau e .ii. quexals e li feu gran plaga. E com la remor plegàs a la casa on eren arrestats los fills d'en Valldaura e fos dit que lurs contraris tenien assetjat o quasi lo dit P(ere) d'Ares en l'alberch d'en Gallach, a cap de peça aquells, ab molts altres hòmens armats, accorregueren al dit P(ere) d'Ares e'l trasqueren e delliuraren del prop dit alberch sens brega e sens altra ocasió, e, poch aprés, la cort pres los dits fills d'en Valldaura e'ls mes en fort arrest sots grans penes e caucions; no és ver, salva la dita reverència, que'n Valldaura lo pare anàs ne fos a la delliurança del dit P(ere) d'Ares, mas solament sos fills ab altres sens ell, axí com dit és, no contrastant que'l contrari sia suggest a vostres molt excel·lents orelles. On, senyor, humilment e de cor supplicam a la vostra reyal justícia que sia sa mercè metre la mà en aquest fet e, sabuda la veritat, corregir per tal manera aquells qui en falssia de relació o d'escriptura del dit fet

seran atrobats que a ells sia càstich e a altres exemple, car, jassia a cascuns estia mal e sia leja cosa mentir, però, molt més ho és als posats en regiment e en estament, e majorment mentints envers lurs príncep e senyor, les orelles del qual deuen ésser molt guardades de lesió per tals e altres inconvenients.

Ítem, senyor, poch dies són passats, tenints nosaltres Consell General vench a aquell procurador de mossèn Jacme de Soler e, ab notari públich, proposà una scriptura continent en substància que ell per sa letra havia tramès a dir a mossèn Gilabert Centelles, estant en vostra cort, que com lo dit mossèn Jacme e sos germans e parents merissen tant poch mal en la mort de mossèn P(ere) de Centelles, frare del dit mossèn Gilabert, com lo dit mossèn Gilabert e sos frares e parents en la mort d'en Loís de Soler, frare del dit mossèn Jacme, que ell volia ésser son amich apparellat fer tot ço que'l dit mossèn Gilabert raonablement volgués, e que tot açò lo dit mossèn Jacme havia per ses letres notifficat a vós, senyor, e encara al reverent bisbe de València, comun pare spiritual de tots, estant en vostra cort, e que, jassia lo missatge seu portador de les dites letres hagués molt instat per la resposta d'aquelles, que no la havie poguda haver, e que açò mateix lo dit mossèn Jacme intimava al dit consell offerint-se prest a fer tot ço que degués e que'l consell, en quant fos en ell,⁶⁶³ hi proveís. En altra manera, si escàndels se n'esdevenien, invocava lo testimoni de Déu e d'òmens que no serien a culpa sua, e requés d'açò carta pública. Lo consell, haüda còpia de la proposada scriptura, hi feu resposta axí com Déu li administrà, segons pot appàrer per aquella.

Seguís que alguns dies après lo governador e lo justícia en criminal, per vigor de una letra per vós, senyor, a ells tramesa, feren renovellar la crida que ja diverses vegades era estada feta, ço és, que tot hom dels bandos qui no hagués feta la seguretat segons per vós, senyor, ere ordenat, buydàs la ciutat e son terme. Per la qual crida mossèn Jacme de Soler, mossèn P(ere) Siscar, mossèn Arnau de Romani⁶⁶⁴ e en P(ere) Marrades ab altra⁶⁶⁵ gent a cavall de nit se ixqueren de la ciutat.

E lo dilluns après següent, pervengut a sciència nostra que mossèn Gilabert era vengut a Murvedre, on se applegaven a ell alguns de sa valença, duptant-nos que no s'encontrasen ab los dessús dits, acordam ab mossèn lo governador que lo justícia en criminal e lo lochtinent de governador anassen a Spioqua on se deya que eren lo dit mossèn Jacme de Soler e altres de sa part, per gitar aquells del terme de la ciutat o que fessen la seguretat per vós, senyor, ordenada, o, si res d'açò no volien fer, que'ls se'n menasen preses a la ciutat e que lo governador d'altra part anàs vers lo loch de Torrent per ço que, si mossen Gilabert volia passar ves los altres, lo y contrastàs e, ab manaments penals, lo gitàs del terme de la ciutat e, si no'l volia obeir, lo se'n menàs pres, e axí's seguí que'ls dits lochtinent de governador e justícia anaren a Spioqua⁶⁶⁶ \e/ no y trobaren alcú dels sobredits, e mossèn

¶ ⁶⁶³ Ratllat: *fós*. ¶ ⁶⁶⁴ Al text: *Romana*.

¶ ⁶⁶⁵ Ratllat: *altres*. ¶ ⁶⁶⁶ Ratllat: *no*.

lo governador e son assessor anaren a Torrent e aquí trobaren los dits mossèn Jacme de Soler, mossèn \P(ere)/ Siscar, mossèn A(rnau) de Romaní e en P(ere) Marrades ab lur gent, e lo dit governador los manà que ells buydassen lo terme o fesen la seguretats per vós, senyor, ordenada; si no, que ell los se'n menaria presos, e decontinent aquells feren la seguretats e anaren-se'n al loch d'Espioqua, lo qual té arrendat en P(ere) Marrades e lo qual és dins terme de la ciutat e, pus havien donada la seguretats, segons les provisions de vós, senyor, ells podien star en lo dit loch.

E, fetes les dit<e>s coses, fon dit a mossèn lo governador que mossèn Gilabert, ab los de sa valença, eren venguts a Paterna, per què mossèn lo governador anà llà per fer-li sos manaments e les provisions expedients, e, jassia mossèn Gilabert ab veritat fos allí, però, sentint la venguda del governador, se desà e's mes en secreta partida del dit loch de Paterna, de manera que'l governador no'l poch trobar ne fer-li alguns manaments.

Partit lo governador de Paterna per tornar-se'n, mossèn Gilabert e los seus, per anar vers l'Alcúdia, fon a Cilla, e decontinent lo governador fon ab ell e manà al dit mossèn Gilabert que en pena de .X^m. florins buydàs⁶⁶⁷ lo terme de la ciutat e ell dix que li playa <e> axí ho feu, que decontinent lo dit mossèn Gilabert, ab qualsque .XL. de cavall, si'ch partí per anar, segons ell dix, a la Alcúdia, on deya que avie a parlar ab mossèn Eximen Péreç e en P(ere) de Montagut e altres qui eren ajustats en la Alcúdia. E anant son camí, lo dit mossèn Gilabert passà prop lo castell d'Espioqua, qui era en sa via, en lo qual castell eren lo dit mossèn Jacme de Soler e altres dessús nomenats, ab qualsque .XXXV. hòmens entre armats e ballesters, e essent mossèn Gilabert e los seus endret lo castell d'Espioqua fora lo camí caçant, segons ell diu, com lo camí sia fort prop del dit castell, ell se era appartat per no passar axí prop del dit castell, fon-los desparada del dit castell una bombarda, e plagué a Déu que no feu dan a negú, dient los del dit castell que lo dit mossèn Gilabert, segons los feu continença de venir deverss lo dit⁶⁶⁸ castell per dampnificar-los e que per aquesta raó despararen la dita bombarda.

Enaprés, lo dit mossèn Gilabert se n'anà d'aquí al loch de Almuçafes, qui és a menys de mija legua d'Espioqua, e d'allí foren fetes algunes escaramuces vers Espioqua dels uns als altres, a les quals accorregué mossèn lo governador e ls⁶⁶⁹ feu despergir sens que no s'i feu dan alcú que hom sàpia. E altra vegada mossèn lo governador manà al dit mossèn Gilabert, sots la dita pena, que y isqués del terme, e ell dix que li playa, e com lo governador fos tornat pre anar-hi ab mà poderosa entretant que ell acordava què y faria, tramès-hi lo lochtinent de governador per saber si mossèn Gilabert se era exit del terme; si no, que lo y manàs, car decontinent⁶⁷⁰ lo governador hi seria ab mà poderosa per fer-lo n'exir. E sabents açò e

¶⁶⁶⁷ Al text: *puydàs*. ¶⁶⁶⁸ Ratllat: *del*.
¶⁶⁶⁹ Ratllat: *ell*. ¶⁶⁷⁰ Ratllat: *car decontinent*.

duptant-nos de peyor, lo batle general e alguns de nosaltres, dissapte proppassat, ab gran tempesta de vent e de pluja, anam a Almuçafes a mossèn Gilabert, e di-xem-li moltes parales inductives a pau e a posa, recitant-li, enre les altres coses, les dites letres e escriptura e la raó en què's metia lo dit mossèn Jacme e com ell volia e nostra intenció era que's fes tot a la honor del dit mossèn Gilabert, axí com aquell qui per sa noblea e condició lo merexia. Respós-nos, entre les altres coses, que ell era cavaller e que, axí com a cavaller, ell avia a entendre en venjança de son frare, mossèn P(ere) de Centelles, e que si lo dit mossèn Jacme de Soler ni sos parents li eren tenguts de la dita mort, que a ell no faria bé de fer ne pau ne relaxació alguna ne u faria per la vida, e si lo dit mossèn Jacme ni sos perents no eren culpables en la mort de son frare, a\`xí/ com ell creya que no u fessen, que ja havia ley en la terra que assegurava los uns dels altres, que fer seguretat a neguna persona, encara que no merís mal en la mort de son frare tro ell hagués venjada la dita mort, no li seria honor deguna sinó desonor, e que axí n'avia respost a vós, senyor, e que àls ell no y faria ne y poguem pus acabar.

Tornats nosaltres en la ciutat, lo digmenge següent e ara proppassat, a ves-pres, mossèn lo governador, lo batle general, lo justícia en criminal e nosaltres, ab gran colp de notables hòmens, doctors e altres, fom en consell, e, parlat molt e larch d'aquesta matèria, fò per tots concordat que, segons experiència mostrava, pus escandalós e pus perillós era estar amdós los bandos fora la ciutat e dins terme d'aquella, car era pus avinent a bregues e pus desavinent a refrenar e tolre aquelles per vostres oficials e per nosaltres, e que valia més que'l dit mossèn Jacme de Soler, mossèn P(ere) Siscar, mossèn Arnau de Romaní e en P(ere) Marrades qui havien donada la seguretat per vós, senyor, ordenada, estiguessen arrestats dins la ciutat en lurs cases ab grans penes e ab sacrament e homenatge de no exir-ne e de no moure brega dins la ciutat, e que'l dit mossèn Gilabert, qui per vostres provisions no pot estar dins la ciutat ne \`son/ terme, ab tots aquells de son bando qui no volrien fermar ne donar la seguretat per vós, senyor, ordenada, ne obligar-se ab sacrament e homenatge voluntàriament d'estar en lurs cases ar<r>estats, estiguessen fora lo terme de la ciutat e, si hi eren atrobats, que fossen executades les penes per vós, senyor, aposades en lurs béns e les persones meses en presó.

Axí's seguí que'l dilluns aprés e proppassat, de matí, los governador e son lochtinent, justícia en criminal e dos de nosaltres, ab los .C. de cavall de la ciutat, anam a Cilla, on se deya que era mossèn Gilabert ab sa gent, per foragitar aquell del terme poderosament, e com fom a Cilla no y trobam mossèn Gilabert; se'n fos anat aquella ora a Spioqua ab tota sa companya, per què fon acordat que'l governador ab dos de nosaltres anàs a Spioqua e que bonament lo dit mossèn Gilabert fos gitat del terme e, si no u volia obeir, que pres fos menat a la ciutat e que lo justícia e lo lochtinent de governador anassen a Spioqua per traure aquells que y eren, e axí's feu, que'l dit lochtinent e justícia anaren a Spioqua e d'allí trasqueren

e se'n menaren los⁶⁷¹ de la part dels Solers e són arrestats per la manera ja dita, e, d'altra part, mossèn lo governador, ab dos de nosaltres, anam a Piquacén, on era lo dit mossèn Gilabert e alguns de sa part.⁶⁷² E après alguns manaments, lo dit mossèn Gilabert e los seus, obeïnt a aquells, se n'anaren e, acompanyats del governador e de dos de nosaltres tro a les fins del terme de la ciutat, se isqueren d'aquell e tengueren lur via vers les parts d'Alzira.⁶⁷³

Totes aquestes coses a la vostra reyal magnificència, senyor, notificam a fi que aquella certificada hi puxa proveir e manar ço e segons que sa mercè serà, e, per tal que mils hi proveesca, certificam en special aquella que, axí en aquests bandos com en los altres d'ací e \de/ Xàtiva, embarguen tot l'esforç e totes les provisions del governador e dels altres oficials vostres .III. coses entre les altres.

Primera, car són molts de cascuns bandos, axí conjugats com no conjugats, axí de paratge com d'altres portants e al·legants corona e oposants declinatòria que no són del for seglar, mas de la Ecllésia, per la qual som emparats e defeses de fet ab excomunicació dels oficials reyal, no contrastant que aquells aytals no sien en sacres òrdens servesquen a la Ecllésia, mas tenguen sola corona, la qual, axí com era e ésser deuria senyal de simpla onestat, ara és penó de malendrina.

Segona, car són molts qui per donacions insinuades e per vendes e en altres maneres, jassia entengam que fictes, han alienats e transportats tots lurs béns en altres persones, axí com en pare, mare, fills e proïsmes e altres fora bandos.

E terça, que són altres qui ja de si no havien ne han béns alguns, axí com escuders e hòmens de forcha, e encara fills de hòmens honrats qui són en poder de lurs pares e sots pàtria potestat e no han encara alguns béns.

Los primers, senyor, en co<n>fiança de la corona e de la declinatòria, e los segons e tercers en confiança l que no poden ésser penyorats ne executats en béns, per penes o per altra raó, prenen tots quants manaments penals lo<s> sien fets tant poch com no res, ans menysprehívolment responen a vostres oficials e dien tot clar que no'n faran res, en tant, senyor, que appar en cascuns d'ells no tembre senyoria ne regonèxer ne haver subirà en cel ne en terra, la qual cosa senyor, és molt escandalosa e dispositiva a tot mal e a total destrucció de la vostra cosa pública.

Sia vostra mercè, senyor, les provisions que us plaurà fer sobre cascunes de les dites coses manar e fer espatxar, com sia gran perill en la triga, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra molt excel·lent persona en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats e per sa mercè exalce aquella e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVIII. de juliol del any .XCIX.

Senyor, vostres humils \vassalls/ e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶⁶⁷¹ Ratllat: *dit mossèn G.*

¶⁶⁷² Ratllat: *e, après alguns manaments, lo dit mossèn Gilabert e alguns de sa part.* ¶⁶⁷³ Al text: *Alzera.*

Senyor, après que la present fo escrita, fom e som vertaderament informats que mossèn Gilbert e altres de sa valença sacretament de nit són entrats en la ciutat e estan⁶⁷⁴ amagats per cases ab espies de lur estar secret, en tal manera que, cercats per lo governador e justícia, no's poden trobar. Més avant, molts escuders e altres del un bando e del altre van armats per la ciutat a rotes, que és dupte a gran presumpció de remors e d'escàndels. Lo governador e nosaltres, senyor, no cessam ne cessarem de fer-hi ço que en nosaltres sia, Déu ajudant, mas cové, senyor, que la vostra reyal excel·lència, si sa mercè serà, sobre açò en special proveesca cuytadament, car és evident perill en la triga.

Finalment, senyor, com lo terme per vostra magnificència⁶⁷⁵ prorogat al sobresehimment de la quema,⁶⁷⁶ sia fort prest, ço és, per tot lo present mes, e vostres comissaris no sien poguts anar a les vistes ab los del rey de Castella per culpa o causa de vostre clavari de la quema, segons que la vostra senyoria se'n pot certificar ab lo mestre racional de la vostra cort, e puys la culpa no és de la ciutat ne nostra, no deja ésser a ella ne a nosaltres imputat, ans, segons raó, tota culpa deja tenir sos actors, per tal senyor, a la vostra magnificència humilment supplicam de dues coses: la una, que sia vostra mercè manar al dit mestre racional que, sens tota prorogació e tarda, cuyte a examinar e difinir e executar lo compte del dit clavari, lo qual ja haüdes dues assignacions a retre⁶⁷⁷ aquell; e l'altra, que sia vostra mercè prorogar lo temps del dit sobresehimment, almenys tro a la prop instant festa de Sent Miquel, car com la assignació de les dites vistes sia tro a la prop instant festa de Sancta Maria d'agost, obs ha necessàriament lo dit temps la dita prorogació. En altra manera, tot quant s'ich és tractat valria poch. Totes les dites coses, senyor, e cascuna d'aquelles, havem a special do e gràcia de la vostra reyal magnificència, la qual... *Iam dictum est dessuper.*

213.

1399, juliol 24. València.

Els jurats de València supliquen al rei que revoque una provisió seua per tal que el seu conciudadà, Sanxo Nadal, pugua comparèixer i defensar-se a la citació judicial dins el regne, segons dicten els furs.

AMV, LM g³-6, ff. 182r-183r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey

Molt excel·lent senyor:

Humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria premesa, vist havem una letra de la vostra excel·lència a-n Sanxo Nadal, conciudadà e vehí nostre,

¶⁶⁷⁴ Al text: *estatan*. ¶⁶⁷⁵ Ratllat: *magg*.

¶⁶⁷⁶ Repetit: *de la quema*. ¶⁶⁷⁷ Al text: *tretre*.

directa e continent citació de fet a ell feta per compàrer a dia cert en vostra reyal cort que, estant en Çaragoça denant en Bernat Porquet, jurista, jutge per vós, senyor, de fet assignat en una causa de primera apel·lació per lo síndich de les universitats de la tinença d'Alcalaten, situada notòriament dins aquest regne de València, interjecta de una e primera sentència per lo governador d'aquell promulgada en lo plet principal qui denant ell se manava entre lo dit Sancho, agent de una part, e lo dit síndich, deffenent de l'altra, per la raó en lo procés d'aquèn accitat contenguda, prenent⁶⁷⁸ la dita letra la dita sentència ésser dada contra fur d'Aragó, al qual se diu que les dites universitats són poblades e deuen segons diu ésser reglades, e, cominant que la absència del dit citat de fet no contrastant seria proceït contra aquell e, manant encara al governador e altres officials d'aquest regne que, entretant, per vigor de la dita sentència no enanten *ut ibi*.

Plagués a Déu, senyor, que'l manant e signant la dita letra hagués advertiat quant e com aquella perjudica a vostra reyal superioritat e regalia, car pensam no la haguera manada ne signada si son plaer serà e més la vostra mercè per vós, senyor, conegut aquest perjudici, hi serà degudament proveït. Quant és, senyor, per l'interès singular del dit nostre ciutadà e vehí, e per consegüent per l'interès general en cases semblants d'aquesta vostra ciutat, deïm totstemp, parlant ab la dita reverència, que la dita letra no és sens maravellar per dues ubertes raons: la una, car notòriament la dita tine<n>ça e universitat d'aquella són de e dins aquest regne de València e del for e juredicció del governador d'aquell e ordinàriament, e lo dit en Sanxo Nadal, vehí nostre, segons exprés e clar fur, del qual a vostra senyoria ha mostrat o mostrarà trellat autèntich, no pot ésser tret del prop dit regne per pledejar al tot, menys en causa principal o de primera apel·lació; l'altra raó és que'l contracte del qual devalla o sorteix lo dit plet fo e és fet a fur de València, al qual e al for del governador d'aquell expressament se sotmeteren los contraents e renunciaren⁶⁷⁹ a tot benefici de for d'Aragó. No par, donchs, cosa tolerable que'ls pactes o contractes lícitament fets dejen sostenir impugnació en la lur expressa continència, per què, senyor, humilment supplicam a la vostra reyal senyoria que sia mercè d'aquella manar fer revocar encontinent \e/ de fet la dita letra e la comissió en aquella mencionada, axí com de fet proceí, e açò, senyor, farets bé a vostra superioritat e regalia, e justícia al dit nostre concitadà e vehí, e nosaltres haurem aquella en special do e gràcia de la vostra reyal excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats e exalce⁶⁸⁰ aquella, amén.

Scrita en València, a .XIX. de juliol en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassals e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶ ⁶⁷⁸ A l'original: *pretement*. ¶ ⁶⁷⁹ A l'original: *renuncaeren*. ¶ ⁶⁸⁰ Ratllat: *per sa*.

1399, juliol 26. València.

Els jurats de València relaten al rei l'últim enfrontament entre els bàndols dels Soler-Valldaura i els Centelles-Claramunt, i li supliquen una vegada més que hi intervinga, ja que la ciutat és incapaç d'acabar amb el problema. Així mateix, demanen al rei que revoque una provisió seua per tal que l'armada que partirà a Avinyó pugui atacar les naus del soldà d'Algèria, les quals estan causant problemes als navegants cristians.

AMV, LM g³-6, ff. 183v-185r.

Edicions:

1. IVARS, *Dos creuades...*, pp. 136-137.
2. CARRERES, *Notes...*, pp. 81-84.
3. RUBIO, *Epistolari...*, pp. 277-279.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Car fama passant per diverses relacions, majorment affectuoses, sol variar molt la veritat del fet, a esquivar açò per mossèn lo governador e per nosaltres, reebuda informació sumària sobre lo fet dejús recitat mijançant sagrament de testimonis aparents dignes de fe, qui al fet aquell entrevengueren e de lurs disposicions trata la substància concorde d'aquella a vostra reyal magnificència, certificam sots tal forma: digmenge proppassat dites vespres com .III. hòmens a cavall ab lances longues de la part o valença de mossèn Gilabert Centelles, venints la via del pont e portal dels Serrans, passassen per lo carrer major de Sent Berthomeu, en lo qual dins un petit açuquach en Nicholau de Valldaura té ara sa habitació, lexat son alberch del carrer major de Sent Nicholau, e fossen a la boca o entrada del dit⁶⁸¹ azuchà en P(ere) d'Ares e alguns altres de companya del dit \en/ Valldaura, precedents alguns esgua<r>ts e paraules de les quals fo començador lo dit P(ere) d'Ares, irruïren los uns contra los altres e's lançaren lances sens que alcú d'una part ne d'altra no'n fo[s] naffrat, mas tant solament un dels cavalls dels dits tres hòmens qui fo ferit al coll de lança, e com lo dit en Valldaura fos dins l'alberch de sa habitació e's fes desarmat a una finestra que mira en lo dit carrer de Sent Berthomeu e veés la brega, començà de la finestra lançar pedres envers los dits de cavalls e, semblantment, alguns de son vehinat en favor sua, per la qual raó los dits .III. de cavall donaren d'esperons e se'n anaren

A la dita rumor isqueren de casa d'en Andreu Civera, son fillastre, Alfonso Roïç e un escuder ab⁶⁸² lances longues, lo qual Alfonso és de la valença del dit mossèn Gilabert, e com los de la part d'en Valldaura los veessen, dixeren-li que

¶⁶⁸¹ Ratllat: *azu*. ¶⁶⁸² Paraula repetida.

se n'entràs en mal ora, sinó que mala hi era vengut, e aquell entrasse'n e tanquà les portes, e, fort poch après de la partida de mossèn Gilabert, vengueren en lo dit carrer de Sent Berthomeu vers l'alberch d'en Valldaura, e per aquests a ells entrecambiament foren fets combatiments ab pedres e en altra manera, sens que nafres no y foren fetes, car cascuns estaven bé armats, e durà açò per alcun espay, e's ver que'l dit en Nicholau de Valldaura ab sa companya pujà als terrats e d'allí tiraven-se ab⁶⁸³ ballestes los d'en Valldaura ab lo dit Alfonso en tant que'l dit Alfonso és nafrat d'un colp de viratò en la cara, però nosaltres no havem pogut saber certament qui començà de tirar ab ballestes e durant la dita brega mossèn Gilabert e en P(ere) de Montagut, mossèn Ferran Ximéneç, lo comanador de Perpunxen e molts d'altres armats tro en nombre de .C., e pus avant, ab totes lurs armes, vengueren a la dita brega e entraren en lo dit carrer de Sent Berthomeu, e com açò fos sentit per alguns de nosaltres, fon accorregut a la dita brega e, axí com los de la part de mossèn Gilabert nos veeren, tornaren-se'n obeynt a nosaltres, com lo governador e⁶⁸⁴ lo justícia en criminal no y fossen, car eren anats a mar ab mossèn Loís Carbonell, qui's era anat recollir per ço que en la sua anada no s'i pogués seguir alcun escàndell, e per ço com nosaltres no havíem deguna juredicció, solament los fem tornar a lurs cases e entrasen-se'n sens que no'n fon pres algú, e en aquesta manera assessegam la dita remor e lo lochtinent de governador pujà al terrat del dit n'Alfonso Roiç e feu cessar lo dit combatiment de ballestes.

E, aquella nit, mossèn lo governador e justícia tornats de mar, acordam que tots los de la una part e de l'altra qui fossen estats al dit feyt fossen preses e los dit governador e justícia cercaren les cases de tots los sobredits, e no trobaren sinó los dits Alfonso Roiç, naftrat, e lo dit en Nicholau de Valldaura e un escuder d'aquell, e lo dit en Nicolau ab dit escuder foren menats a la presó e lo dit n'Alfonso, per raó de sa nafra, romàs en casa e fon donat a caplleutes, e, axí mateix, \en/ lo dit dia següent, lo dit en Valldaura fon donat a capleuta e arrestat en sa casa. Enaprés, senyor, lo dimarts següent alguns hòmens armats, a descuyt, exints del alberch del padastre del dit Alfonso Roiç, vehí d'en Valldaura, nafraren de .V. colps un macip de peu de Valldaura, de edat de qualsque .XVIII. anys, stant assegut sens armes al banch o pedriç del alberch del dit en Valldaura; és oppinió de metges que'ls dits colps, specialment tres del cap qui li travesen lo test, sien mortals e que no pot escapar a mort per beneffici de medecina. E jassia, senyor, que'l bando d'en Valldaura e de sos fills sia principalment ab los Clarmunts, però, senyor, com ja enans los Clarmunts fossen de la valença de mossèn Gilabert en los principals e major bandos, pot-se dir ab veritat que ara tots fan un bando, e per ço los Vallsdaures se són acostats al bando dels Solers e mudats devers la partida devers lu\r/s habitacions.

¶⁶⁸³ Ratllat: *les*. ¶⁶⁸⁴ Ratllat: *l*.

Per abreujar, senyor, ací ha tants e tals bandos que àls no cal fer a vostres officials e a nosaltres sinó entendre arremeyar aquests mals, havem-ho intimat diverses e moltes vegades a la vostra reyal magnificència e aquella supplicat per remeys, e esperam-los e molt ha e massa, e no venen, e per ço, o en altra manera ço que ab dolor de cor recitam, degú no tem ne prea senyoria, tot hom va a regna solta que remey no y⁶⁸⁵ podem dar per les raons largament recitades en altra letra que derrerament, poch dies <ha>, trametem a vostra senyoria, de la qual encara no havem haüda resposta. Sia mercè vostra, senyor, trametre aquella prestament e proveir en lo cas de la present cuytadament, com sia gran perill en la triga, e mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, vostra molt excel·lent persona e la faça prosperar segons sos bons desitgs, amén.

Scrita en València, a .XXVI. de juliol del any .XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra deuant vostres peus, se comana (*sic*) en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

Aprés, senyor, que la present fon escrita, sabem certament que'l dit hom de Valldaura nafrat és mort de les dites nafres.

Ítem, senyor, la vostra magnificència per son plaer certifficam que dij<o>us ara proppassat, l'estol de la Sancta Armada, que són de .XXV. tro en trenta fustes, en lo nom e ab la gràcia de Nostre Senyor Déu e de vós, senyor, pa<r>tí d'aquesta plaja per fer son bon viatge, amén.

E com sia cert per letres de mercaders \e/ en altra manera que'l rey d'Algarp⁶⁸⁶ té .III. galees e .III. galiotes al estret de Gibraltar, dampnificants per lur poder tota condició de christians allén passants, e hara poch dies són passats, han presa una barcha d'angleses venint en aquestes parts. Per tal, senyor, la vostra reyal se<n>yoria humilment supplicam que sia sa mercè revocar la provisió per vós, senyor, poch dies ha, feta de \no/ ésser fet dan per lo dit estol a degú d'aquell realme d'Algarp, majorment, senyor, com la dita provisió sia contra e en perjudici dels capítols e provisions atorgades per vós, senyor, en favor de la dita armada.

Scrita *ut supra*.

215.

1399, agost 2. València.

Els jurats de València informen el rei de les mesures que han pres per solucionar el problema de les bandositats. A més a més, supliquen altra vegada que permeta la pròrroga de la quema.

AMV, LM g³-6, ff. 186v-187r.

¶ ⁶⁸⁵ Paraula repetida.

¶ ⁶⁸⁶ Vegeu nota 616.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Sia mercè de la vostra reyal magnificència \saber/ que, haüts alguns raonaments,⁶⁸⁷ axí ab vostres governador e batle general com en Consell General de cambra sobre los remeys faedors a refrenar los molts e grans bandos qui ac<í> són e a tenir en pacífich estament aquesta vostra ciutat, lunyats d'aquella tots escàndels, occasions e dans, Déu ajudant, finalment lo Consell General, attenant que·l justícia en criminal e son lochtinent ordinari són sengles persones soles, les quals ensemps no poden estar en diverses lochs o que, estants en .i. loch de remor no porien accórrer prestament en altre, esguardada majorment la gran tenguda de la ciutat, ha ordenat que per lo dit justícia fossen e són estat elets .XII. notables hòmens en lochtinents seus, ço és, .i. de cascuna de les .XIIe. parròquies que són dins los murs de la dita ciutat, cascun dels quals en los affers dels dits bandos e en totes remors e altres actes sortints d'aquells, e encara en tots altres portants armes vedades, haja aquell o semblant poder que ha lo dit lochtinent ordinari e, de fet, los dits .XIIe. axí elets han fet en los cases a ells comeses lo sacrament ordenat per fur en poder de vostre batle general, e són estats publicats per la ciutat ab veu de crida pública, de la qual a la vostra senyoria trametem còpia dins la present, e ja huy han començat exercir lur ofici a servii de Nostre Senyor Déu e de vós, senyor, e a gran plaer del poble e a crestre<n>yiment de bandorers e de malendrins. On, se<n>yor, com les dites coses esgarden necessitat e utilitat de la cosa pública de la dita ciutat, sia mercè vostra, senyor, totes aquelles havent per agradables per vostra reyal provisió e letra expressament confermar.

Ítem, senyor, com per altra letra a la vostra magnificència haguéssem supplicat per prorogació de sobreseïment de la quema, almenys tro a la festa de Sent Miquel de setembre propin<s>tant havent gran raó e necessària a la dita prorogació, per ço com a culpa de nostre clavari de la quema, qui tenia los diners d'aquella, no podia o no volia ministrar despeses a vostres comissaris qui devien e deven anar a vistes ab los del rey de Castella per lo fet de la dita quema, e, segons que·ns és estat escrit de vostra cort, no és estada mercè vostra, senyor, fer la dita prorogació, la qual cosa, senyor, ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal excel·lència parlan, no és àls sinó voler torbar les dites vistes e tot tractament e bona finança d'aquelles, hoc encara és voler que la culpa comesa per un, ço és, per lo di<t> clavari, sia gitada sobre altres, ço és, sobre aquells qui toca aquest negoci.

On, senyor, altra vega<da> humilment a la vostra excel·lència supplicam que sia vostra mercè fer la dita prorogació, puys és a tant breu temps, e no dar loch ne manera a tant destorp e esquivar que·ls comissaris de Castella, qui diverses vegades han gitada la fadiga e la culpa deçà, hajen raó de dir e de mostrar ubertament

¶ ⁶⁸⁷ Paraula repetida.

lur descàrrech e lo càrrech a part deçà, car, senyor, d'açò's segueria irreparable dan a la vostra cosa pública, ço que no pensam vulla vostra⁶⁸⁸ bona e sana consciència. En cascuna de les dites coses, senyor, farets ço qui's pertany a offici de reyal dignitat, e nosaltres ho haurem a special gràcia e mercè de vostra senyoria, la qual la sancta divinitat, per sa mercè, mantenga e exalce longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .II. d'agost del any .XCIX.

Senyor, vostres humils vassals e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia, los jurats de València.

216.

1399, agost 4. València.

Els jurats de València supliquen al rei que revoque l'ordre donada al batlle general en relació amb el plet mantingut entre Berenguer de Vilaragut i Carrossa de Vilaragut, la qual és contrària als furs i privilegis de la ciutat i el regne.

AMV, LM g³-6, ff. 188v-189r.

Edició:

RUBIO, *El patriciat...*, vol. 2, pp. 161-162.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria premesa, una letra d'aquella a vostre batle general d'aquest regne endreçada havem vista continent que com en lo plet qui en vostre reyal consistori se mena entre los nobles mossèn Berenguer de Vilaragut e dona Carroça de Vilaragut sien estats novellament posats certs capítols, dels quals e de les coses en aquells contengudes volets, senyor, ésser informat, deïts e manats al dit batle que, reebuts sobre açò en certa manera assessors de totes e sengles les dites coses contengudes en los dits capítols, dels quals trellat clos e sagellat li trametets, e de lur \ús/ e pràctica en lo dit regne çænrere observats per legítims documents o en altra manera, segons la part de la dita dona porà mils mostrar, se informe lo dit batle e aquella informació a vós, senyor, remeta totalment.

Havem encara, senyor, vists e lests e per discretes persones fet regonèxer los capítols dessús nomenats, los quals en substància reciten singularment alguns furs d'aquest regne, contra los quals se diu o's supposa que's fa o's usa comunament induïnt que per consegüent vós, senyor, podets fer e usar contra un fur del qual se diu fer peu en lo dit plet parlant de juhí possessori. Senyor, dels mèrits del dit plet ne del singular interès dels dits pledejants no curam, ans aquell d'ells qui ha

¶ ⁶⁸⁸ Ratllat: *bé*.

dret l'aja tan amplament com se vulla, mas curam, senyor, e sentim-nos punyentment axí com de mortal nafra de cap de tals assercions, supposits e induccions en quant generalment toquen o tocar s'esforcen total destrucció de nostres furs e privilegis, qui són fundamentalment glòria, laor e fermetat de vostra reyal corona e cadira, e cosa a nosaltres tant cara e tant necessària com la vianda e salut al cos humanal.

Ara, senyor, jassia que les supposicions e induccions ja dites hajen dos defalliments. Lo primer és que, salva la dita reverència, freturem de veritat en alguns dels tocats furs, e l'altra és que ls demés d'aquells són corregits e declarats per privilegis o per altres novells furs. Emperò, senyor, com se vulla sia l'als cert, és sens tota dubitació per exprés privilegi del senyor rey en P(ere), tresavi vostre de loable recordació, e per exprés fur nou del senyor rey n'Amfós, avi vostre d'alta memòria, que si per lo príncep o per sos antecessors o per official lur o per altra persona és fet o usat en alguna cosa contra fur de València o contra privilegis de la ciutat o del regne, en general o en special atorgats, los furs e els privilegis dessus dits romanguen en sa força e valor e no vallen ne puxen valer menys per alguna raó.⁶⁸⁹

Encara, si d'allí avant se temptava usar en contrari, ço que mils poria ésser dit abús, ne alguna costum en contrari se puxa al·legar, ladonchs o per avant per alguna raó, de què, senyor, resulta indubitat que la dita letra, parlant ab la dita reverència, és expressament contra fur e no exeguidora, car, segons raó, no's deu fer ço que fet no profitaria res. On, senyor, ab aquella major humilitat e affecció de cor que podem, a la vostra reyal justícia e magnificència supplicam que sia vostra mercè a cautela revocar la dita letra e per altra manar al dit batle que de les coses en aquella contengudes per alguna manera no s'entrameta, e en açò, senyor, retrets deute a justícia e escalfarets ferventment lo cor de vostres leyals e devots so<t>smeses a vostra complacència e servii, e nosaltres ho haurem a special e notable gràcia de la vostra senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats mantenga e exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .IIII. d'agost del any .XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia, los jurats de València.

217.

1399, agost 5. València.

Els jurats de València supliquen al rei que revoque les llicències concedides a comerciants venecians a València, perquè alguns mercaders valencians a Venècia han estat agreujats i les seues mercaderies confiscades injustament.

AMV, LM g³-6, ff. 190v-191v.

¶ ⁶⁸⁹ AO, privilegi 9 de Pere III (1283, desembre 1. València).

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Si dir és a nosaltres legut, en tot cas, emperò, ab humil e subjecta reverència de vostra reyal senyoria parlan, dolor e trencament de cor comprenen nostres entramenes e·ns forcen a clamor e a misèria per minves e misèries e opressions que sofferim de les estranyes gents, no solament en lur terra, mas en la vostra, senyor, en tant que tots christians ací e alloure troben e han pau ab vós, senyor, e⁶⁹⁰ vostres devots e feels vassalls no ab degú ne en neguna part a culpa o a causa de qui veja e diga-ho la vostra excel·lència com de just rey e senyor e bon jutge, no curam d'altres lunys exemples, mas del que tenim entre mans.

Senyor, alguns dies ha, mercaders nostres, sots confiança de les paus que són entre vós, senyor, e lo comú de Venècia, havents negocis, robes e mercaderies en Venècia, com aquelles en manera mercantívol acostumada volguessen traure d'allí per portar ací, fo feta inhibició per los venecians que alcú privat o estrany no fos osat sots grans penes de traure mercaderies d'alcunes de lur districtual sinó ab fustes lurs e, per no contendre nostres mercaders, demanaren de tals fustes a nòlit no·ls fon denegat expressament, mas aytant se val, car demanaven de nòlit tant o més com la valor de les mercaderies. Nostres mercaders, maravellats d'açò, encercaren què poria ésser, et trobaren de cert que·ls venecians, per marcha que volien fer contra vostres sotsmeses, han escrit secretament a lurs companyons e faedors ací que s'ic espatxen e hic isquen, e perquè·ls nostres no puxen fer semblant en Venècia no·ls han judicialment res emparat, mas per via indirecta de la dita inibició e de encariment de nòlit han-los embargat ço de llur e embarguen encara tro a tant que lurs mercaders hagen espatxats lurs affers e hic sien fora, e que ells ladonchs a lur plaer pillen los nostres e lurs béns.

Per la qual raó, senyor, los dits mercaders, ciutadans d'aquesta vostra ciutat, han requestes empires per la cort de béns de alguns venecians qui ací són, appellats Jeroni e Loís Conteri e Pere Miquel, e ells, recorrent a vós, senyor, han obtengudes de fet de vostra cort tot aytals provisions com han sabudes demanar, continents, entre les altres coses, que tota empara de lurs béns, encara que sia justa o injusta, los sia solta, la qual cosa, ab la dita reverència parlan, no poch ne pot ésser feta de poder ordenat per dues raons: la una, car és contra exprés privilegi jurat del senyor rey n'Amfós, avi vostre d'alta recordació, per la observació del qual en dies passats per letres e per missatgers havem instantment supplicat a la vostra senyoria, e jamés no·n havem poguda obtenir justícia, ans los ytalians, en vituperi nostre, han obtengut e obtenen de vós, senyor, guiatges e tot ço que valen contra nostra justícia, salva la dita reverència; e l'altra, car no seria àls sinó denegar justícia als nostres e dar manera de perdre lo lur, ne contrastaria si era al·legat que·ls

¶ ⁶⁹⁰ Ratllat: *nostre vostres*.

dits venecians o altres fossen guiats o assegurats per vós, senyor, car no's poch ne pot fer contrastant lo dit privilegi, majorment car, si's són los nostres en Venecia, mas poch los val, majorment, encara, car empara no toll ne dona dret, mas solament lo conserva si alcú és.

E per cosa sobres estranya, salva la dita reverència, que ells usen de ley de volentat e de potència e que·ls nostres no puxen usar de ley de justícia, e ja pus estranya que·ls lurs sien llà esforçats e ací mantenguts e favorejats, e los nostres sien llà maltractats e ací contra justícia agreujats, no és àls sinó disposició que·ls nostres venguen o sien en taylla de grechs⁶⁹¹ o de juheus e los lurs a taylla de altificats. Sia vostra⁶⁹² mercè, senyor, \considerar/⁶⁹³ quant va en açò no solament a nostres sotsmeses, mas a la vostra reyal e valerosa dignitat, la qual e dels altres prínceps fo a començament trobada per defendre e mantenir los lurs vassalls e delliurar aquells de les mans dels calumpniadors. On, senyor, ab aquella major humilitat e affecció de cor que podem, a la vostra reyal justícia supplicam que sia sa mercè revocar e haver per revocades les dites letres o guiatges als dits venecians atorgades, manar a vostres oficials de qui's pertanga que les dites empires no solten ne revoquen, ans, si fet ho havien, aquelles retornen, tenguen e observen, almenys tro a tant que sia cert nostres mercaders, vassalls vostres, e lurs mercaderies ésser desenbargats e desenbargades, e, revocada lur inibició ja dita, que no és menys que empara judicial. En açò, senyor, retrets deute a justícia e al ofici de vostra reyal preeminència, e nosaltres ho haurem a special e notable gràcia de la vostra excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats mantenga e exalce \longament/ e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .v. d'agost del any .XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

218.

1399, agost 21. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga per tal que els mercaders valencians que, mentre navegaven a la ciutat, han perdut forment i altres mercaderies a mans de dues naus castellanés, puguen recuperar-les.

AMV, LM g³-6, f. 199r-v.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Pochs dies són passats que dues barxes d'aquesta ciutat, venints de les parts de Barberia carregades de forment e d'altres avers, foren en les mars de Cap de

¶ ⁶⁹¹ Ratllat: *altificats*. ¶ ⁶⁹² Ratllat: *vostra*. ¶ ⁶⁹³ Ratllat: *condirar*.

Capte⁶⁹⁴ e de les Àguiles,⁶⁹⁵ e navegants axí vers aquesta ciutat, dues naus o barxes de cossaris castellans, de les quals, segons se diu, és capità en Sanxo Piltron, isqueren al encontre d'aquelles e per diverses vies de combatiments prengueren les dites barxes, de les quals trasqueren tro en .CCCC. caffis qui eren comprats e assegurats per provisió d'aquesta ciutat e moltes altres robes de valor, axí com cera, fideus, dàtils, nous d'exarch, cotó, cuyram e altres, e aquelles se meteren en lurs naus e les se'n portaren sens alcuna satisfacció, e, jassia a instància dels mercaders de qui eren les dites mercaderies, los governador, batle general del regne e nosaltres scrívísem al dit capità per la restitució o paga d'aquelles, emperò, açò no hac loch, per tal com lo dit capità ab les dites coses robades se n'era anat vers les parts de Cerdenya, segons fon afermat per alguns qui'l encontraren en altres mars assats prop d'ací.

Axí, senyor, que vostres vassalls de dia en dia són robats e maltractats per tota condició de gents, vullas sien en pau ab vós, senyor, vullas que no ho sien, sens que d'aquells escarment no és fet algú. On, senyor molt excel·lent, com los dits mercaders entenguen seguir lo dit capità per cobrar d'aquell, si fer se porà, les dites lurs robes e mercaderies si en vostra senyoria porà ésser atrobat, [...] açò hajen mester e de gran necessitat la favor e ajuda de la vostra gran justícia, per ço supplicam humilment a aquella que deny e li plàcia per sa mercè atorgar e fer liurar als dits mercaders letres e altres provisions reyal dreçades a universes e sengles oficials de vostra senyoria, axí deçà com dellà mar, que si lo dit capità o les dites naus o barxes seran atrobades en o dins la jurisdicció a cascun d'ells acomanada, destrenguen per introduïts remeys aquells a fer plena e íntegra satisfacció de les coses als dits mercaders per ells robades ab restitució, encara, de despeses fetes per la dita raó, e en açò, senyor molt just, farets als dits mercaders gràcia e mercè, e nosaltres, senyor, haurem-ho a special gràcia de la vostra excel·lent persona, la qual e casa reyal Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e prospere longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXI. d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶ ⁶⁹⁴ Es refereix a Ceuta, enfront de l'estret de Gibraltar.

¶ ⁶⁹⁵ No ha estat possible identificar aquest topònim. Possiblement, partint de la referència anterior a Ceuta i l'estret, faça al·lusió a algun punt de la regió de Tànger.

1399, agost 22. València.

Els jurats de València responen al rei excusant-se perquè no poden actuar sobre l'afet de l'arrendament dels delmaris del bisbat sense conèixer la postura del bisbe i del capítol de la Seu.

AMV, LM g³-6, ff. 201v-202v.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per letra de la vostra clemència e celsitut a nosaltres tramesa, som estats per vós, senyor, amonestats que de dos partits a vós, senyor, offerits per lo senyor bisbe de o sobre los arrendaments per procuradors e en nom de nostre senyor lo papa a nosaltres fets dels delmaris del bisbat si aquells valen e tenen o no, ço és, o metre la justícia del fet en poder de .IIIIe. juristes, .II. per cascuna part, qui per dret mijançant sagrament determenen la veritat del fet, o metre la dita justícia en mà e poder de vós, senyor, qui en vostre sacre consell declarets aquella a la part per qui faça, com lo senyor bisbe desije molt venir sobre açò a final decisió, e vós, senyor, per contemplació sua, vullats que axí's faça, manan a nosaltres que a vostra senyoria respongam sobre açò de nostra final intenció, a la qual, senyor, ab tanta humilitat de la vostra excel·lència com podem e devem, responem que, jassia, senyor, nosaltres, per tot nostre poder, voler e saber, desijem complaure molt a vostra senyoria e obeir a sos manaments, e per açò, e per donar breu espatxament als affers del senyor bisbe en consell de cambra sie estat delliberat per nosaltres donar fi al fet per la via compromissària per quant és via pus breu en finir aquell, e's tractarà en aquesta ciutat, en la qual fon tractat e condicionat e finalment mes en exequció e per quant encara ací són la major part d'aquells qui hi entrevengueren, e dels quals és interès, emperò, senyor, aquest fet no podem metre en exequció sens exprés voler e consentiment del capítol de la Seu de València per quant lo dit capítol feu segurtat e certa obligació e empenyorament a la ciutat de certs béns del dit capítol sobre los dits arrendaments, e per ço dimarts proppassat intimam al dit capítol aquestes coses e'l pregam que en lo dit compromès donàs son consentiment, lo qual huy nos ha respost que en açò no'ns faria final resposta tro a tant que u haja consultat lo senyor bisbe e d'aquell haja cobrada sa intenció. E per aquesta raó, senyor, nosaltres havem cessat de metre en Consell General aquest fet, qui a aquell donàs assentiment e plena facultat. On, senyor molt excel·lent, totes e sengles les dites coses anunciam a vostra senyoria per tal que aquella, per sa clemència, veja que per nosaltres no està ne estarà de donar breu espatxament als dits affers e venir-ne a la fi de la justícia, de la qual, senyor, sab Déus que volríem ja ésser en certa conclusió per saber-ne la veritat pura, e d'açò mateix scrivim al senyor bisbe, pregan aquell que prestament respona al dit capítol de sa final intenció, car, cobrada la

resposta del capítol, de fet hi entenem entendre per totes vies possibles a expedició del fet. E mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona e casa reyal en prosperitat longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XXII. d'agost en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils e affectuoses servidors, qui, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, jurats de València.

220.

1399, setembre 1. València.

Els jurats de València informen el rei que han manat als capitans i patrons de la Santa Armada que, tal com ell volia, viatgen a Sicília i Sardenya.

AMV, LM g³-6, f. 209r-v.

Edició:

IVARS, *Dos creuades...*, pp. 147-148.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

De la vostra magnificència havem reebud una letra per lo feel secretari vostre, en Johan de Tudela, per la qual e per relació d'aquell, en virtut de creença per vós, senyor, a ell comanada, havem entès com vós, senyor, pregan manàvets a nosaltres que donàssem loch e manera que l'estol de la Sancta Armada en via de visitació passàs per los regnes de Sicília e de Cerdenya fets primerament lo servey de la creu, per la qual visitació se seguirien, mijançan Nostre Senyor Déu, honor a vós, senyor, reformació en los dits regnes e gran bé a tota la cosa pública de vostra senyoria.

A les quals coses, senyor molt excel·lent, axí prestament e ab tota aquella diligència e cura que havem pogut, lo consell d'aquesta ciutat ha donat loch e proveït que vostres amonestacions e pregàries sien complides, e d'açò per letres e en altra manera havem certifficats, pregats e requests los capità, patrons e altres del dit estol que a vostres exortacions e tan piadoses bons desigs vullen condescendre, segons que per relació del dit en Johan vostra senyoria plus plenerament porà ésser informada. Esperam en la gràcia e virtut del Spirit Sant que aquells del dit estol ho exeguiran per obra, en complauran⁶⁹⁶ a vostra senyoria e y faran tals actes per los quals provocaran a si la gràcia e favor de la vostra molt excel·lent persona, la qual e casa reyal Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e prospere longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

¶ ⁶⁹⁶ Ratllat: *compliran*.

Scrita en València, lo primer dia de setembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres affectuosos vassalls e servidors, qui's, besan⁶⁹⁷ la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

221.

1399, setembre 12. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done fi tan prompte com siga possible al plet mantingut entre Berenguer i Carrossa de Vilaragut, perquè està causant problemes a la ciutat, ja que els advocats intervinents en el conflicte han acusat la ciutat d'amenaques i calúmnies.

AMV, LM g³-6, ff. 216v-219r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 117-121.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Com a la vostra reyal magnificència e encara a vostre vicescancerler poch dies ha scrit haguéssem d'alguns desafuraments qui s'esforçaven⁶⁹⁸ introduir per ocasió del plet denant vostre reyal consistori menat entre los nobles mossèn Berenguer de Vilaragut, d'una part, e dona Carroça de Vilaragut de la part altra, en quant sens pus los dits desafuraments tocaven e toquen interès públich, no curant del privat ne dels mèrits d'aquell plet, havem ara sabut que per part de la dita noble dona e per sos advocats, qui són en vostra cort, o pus verament per aquells sols e per lur propri interès, és estada posada per manera de resposta o de satisfacció a nostres dites letres denant la vostra sacra audiència una scriptura de gran pretensió, la qual, examinada e atesa, par que haja dues partides, la una tocant los mèrits del plet e l'altra tocant advocats de cada part e alcunes altres coses mils romases en la ploma.

A la primera, senyor, no deïm res, per ço com toqua interès privat, del qual, com ja dixem, no·ns havem curat, ne·ns curam. Ne aytampoch curariem de la segona si no, com sia dat càrrech a qui no·l ha, semblaria per callar que axí fos e que·ls dictants la dita scriptura fossen vists savis a si mateix, per què cové, pus han dit que oïen e d'aquèn aparega la colpa d'aquells qui haver-la deïen. On, per mils e pus breument reglar la resposta de la dita scriptura, par que d'aquella se puxen [elicir] .IIIIe. punts substancials: primer, que als advocats de la dita noble dona en les dites nostres letres serien estades dites deshonorries; segon, que·ls serien estades

¶ ⁶⁹⁷ Ratllat: *com*. ¶ ⁶⁹⁸ Ratllat: *s'esfo*.

fetes menaces; terç, que aquells ja d'aquesta luyta, passats per purgatori terrible e poderós, de part contrària e de perseguidors enemichs verinosos haurien obtinguda victòria; e quart, que a tot hom qui official reyal e de la ciutat no sia desmenten de lurs assercions e dien desijar que ho purgassen, los qui aquestes coses ordenen, d'una part e d'altra, al juhí de Déu per la forma del fur «de batalles»,⁶⁹⁹ deïn los dits advocats de la dita noble dona que són prests per molt que's baxen de lur honor, de combatre-ho axí com hòmens de bé fer deuen.

E, enans de resposta o de satisfacció dels dits .IIIIe. punts, premetem, senyor, una veritat, ço és, que posat sens prejudici que en nostres dites letres hagués o haja alguna cosa inconvenient, ço que no és, salva totstemps humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria, ja per ço d'aquella aytal cosa nostres advocats o alcú d'ells no haurien ne han algun singular càrrech, per ço com en veritat les dites letres foren acordades, no per ells sols mas per nosaltres e per alguns pròmens, e de concòrdia e de manament de tots foren forjades per nostres scrivans, e enaprés per tots regonegudes e d'aquèn espatxadés, donchs no han bé divinat los advocats de la dita noble dona.

Ara, venints a la resposta e satisfacció dels dits .IIIIe. punts, e primerament del primer, volriem, senyor, conèxer o saber d'on o de quals vocables de les dites letres sortexen o són causades les preteses deshonries, car de present, regonegudes les scedes originals de les dites letres, no y veem vocable algú de tal matèria que a nostre parer puxa o deja induir deshonria, si donchs per ventura no ho volen dir de un contengut en la letra del dit vicecanceller, *ibi* «astúcia de advocats». Lo qual vocable, segons los gramàtics, pot sonar virtut o vici, car, segons ells exponen, astúcia vol dir *ingeniositas*, *cautela*, *industria etiam calliditas et dolositas*, e si los dits advocats l'an volgut pendre en significació viciosa en les darreres dues exposicions, clamen-se d'ells mateixs majorment, car les paraules aquelles, no en special d'ells mas en general de advocats, *substantiandi* mals, ho dien. E és cert *quod generalis sermo quos tangit angit*, e si ells s'i són volguts entendre, *imputetur eis*, car donen apparès que's senten malmirents e divulguen lur confusió.

Al segon, semblantment, senyor, volriem saber o conèxer⁷⁰⁰ quals vocables de les dites letres importen menaces, car no'ls hi coneixem, si ja no ho volen dir d'unes altres paraules de la prop dita letra, *ibi*: «fiam en Déu que y proveirà e tost». Encara ara deïm, senyor, allò mateix, per tant, car, segons sab vostra magnificència, tota vostra terra crida que advocats juristes la devoren, e aquesta clamor no és de prop, ans és de luny, de mil anys de què procei lo vulgar e antich proverbí: «draps de França e llibres de Bolunya consumen Aragó e tota Catalunya». Ara, senyor, e ja d'alcun temps a ençà, del un dels dits mals havem remey⁷⁰¹ per gràcia

¶⁶⁹⁹ *Furs IX*, 22, 3, vol. 8, p. 45.

¶⁷⁰⁰ Ratllat: *conx*. ¶⁷⁰¹ Al text: *romey*.

de Déu, ço és, dels draps de França, car en vostra terra se n'és enaprés nodrit e se'n fa tan gran obratge que'n abunda si mateixa e'n tramet grans e moltes quantitats en altres parts. Resta lo remey del altre mal, ço és, dels libres⁷⁰² de Bolunya e de advocats juristes de què y ha huy tanta multiplicació que alguns d'ells fan .III. terribles inconvenients entre·ls altres: lo primer, que induexen aquell e l'altre a moure e menar plets prometents-los victòria, e puys fan-los anar per mal cap; lo segon, que compren e fan comprar plets per la terra, e lo terç, que, jassia per expresses furs e privilegis penals, los sia vedat de al·legar leys e decretals e gloses e notes d'aquelles, mas tant solament furs e privilegis⁷⁰³ reyal, però, no'n fan res, ne de lur boqua, si fort tart, no és oït nom de alcú de vostres molt excel·lents predecessors, de clara recordació, conditors de nostres furs e privilegis, mas los noms de Chi e de Di, e de Bàrtol e de Baldo e de semblants, del diable de la pena, no sens gran abhominació. Bé's mereix, donchs, desijar e dir que Déu hi proveescha tost, e sí's farà si a Ell e a vós, senyor, plaurà en la primera cort per vós, senyor, Déu ajudant, celebradora. E aquestes poden ésser les sospitades menaces e tembre<n> aquelles los dits advocats si creen ésser d'aquella sort.

Lo terç punt, senyor, no'ns és intel·ligible, car com los luytants aquells no sien nomenats, no podem \divinar/⁷⁰⁴ aquells ne sabem que en vostra cort hagués ne haja advocats nostrats de la dita noble dona sinó un tant solament; si aquell de si mateix vol jactar victòria de la luyta, graescha-ho a Déu e a dues coses: la una, a la clemència de vós, senyor, e l'altra, a la desistència dels que ell aferma perseguidors enemichs verinoses, de què ell parla descortesament, salva la dita reverència, ans li fo obs lur desistència e ab aytant lleu li fo la victòria. Car, segons vulgar proverbí, «petit hom gran castell pren quan no ha qui'l li deffén».

En lo quart punt, les coses contengudes no són sens maravellar, com d'aquella matèria no sia tocat ne feta menció en les dites letres, e, si vol ésser dit de ço qui és contengut en lo procés entre les dites parts actitat denant vostre batle general, par que·ls advocats e proposants la dita scriptura no sien tan valents hòmens com se depenyen, car deuriem-ho haver proposat en aquell loch e cort on fo proposat ço de què's dien sentir. E açò, per lur afermada valor, a estar defront en aquell loch e no .VI. jornades luny.

Ara, no curan pus d'açò, deïm, senyor, que·ls dits advocats de la dita noble dona, ab gran salari d'aquella, par vullen fer entre si ab los altres advocats propri plet lur e descobrir massa indignació sens justa raó, salva la dita reverència, car, segons ja és dit dessús e pot mils apparer per lo dit procés, les paraules aquelles són generals e no tocants ells més que altres advocats, *et angunt quos tangunt*. E si ells s'i són volguts singularment entendre, deu ésser a ells mateixs imputat e, per

¶⁷⁰² Ratllat: *advocats*. ¶⁷⁰³ Ratllat: *d'aquells*.

¶⁷⁰⁴ Ratllat: *nomenar*.

consegüent, los desmentiments que jacten són avans e folls, salva la dita reverència. E parria no deguessen arremir batalles a altres advocats, car vulgar proverbi és que «cossari, ab encontre d'altre cossari, no fa son prou», ne d'alcun d'ells han obs açò, mas cliëntols de fina lana on facen més lur prou. E és matèria ridiculosa com fan menció de ésser prests al combatre per molt que's baxen⁷⁰⁵ de lur honor, car no·ls sab hom tan soberga honor per linatge ne per riqueses que tals paraules dejen induhir, mas⁷⁰⁶ creem que ells cuydaren perlar a ignorants lur condició.

A un pas tocant, segons ells dien, que la ciutat ha acostumat fer missatgeries per coses tocants que sien bé e profit comú, e no en favor de cliëntols privats e particulars de alcú o de alguns dels advocats de la dita ciutat, cové que sia respost. E deïm, senyor, que les dites paraules, preses axí com jahen en sa enteniment, són justes, mas que per ventura fos o sia intenció dels profirents que per fets tocants principalment algun singular e secundari desafurament e, per consegüent, interès comú, no·s facen missatgeries, salva la dita reverència, lo contrari està en veritat e en antiqua pràcticha, d'on se poden dar mil exemples, entre·ls quals n'i hagué o ha de persones acostades de sanch e molt cares a la dita noble dona, hoc e de juristes mateixs, e és gran raó, car tots singulars no són bastants a obtenir revocació de un gran desafurament e seria matèria de multiplicar-ne molts si la ciutat no se n'emparava, ne en açò posa differència alcuna lo dit fur nou, ans és vist compendre cascun cap.

On, senyor, com a la vostra magnificència e a tot sà entenent puxa apparer que en aquest plet o per causa d'aquell ha tip o malencolia dels uns advocats ab los altres, e les parts pledejants en açò no ananten res, sia vostra mercè, senyor, dar fi breu al dit plet e perdonar a treballs, despeses e altres dans de les dites parts. E si los advocats entre si contendre volen, que·ls remetats, senyor, al juhí d'en Vives, mercader, qui per gran bé que volia a advocats desijava e dehia que plagués a Déu ell los tengués tots dins son ventre e que·l allancejassen de part a part.

En les dites coses, senyor, retrets deute a justícia e nosaltres ho haurem en special mercè e gràcia de la vostra reyal magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e prospere longament e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XII. de setembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils e affectuoses servidors, qui, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

¶⁷⁰⁵ Ratllat: *baxassen*.

¶⁷⁰⁶ Ratllat: *que ells*.

1399, setembre 16. València.

Els jurats de València informen el rei que arribaran a un acord amb els procuradors enviats pel bisbe sobre l'afer de les rendes del bisbat. A més, li envien còpia de dos lletres provinents de la Santa Armada.

AMV, LM g³-6, f. 220r-v.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per complaure e servir a la vostra reyal magnificència, la qual, segons par per ses lletres, açò desija, nosaltres, entreposan fe els tractadors per no perdre nostre regrés de evicció en cas que's esdevingués, havem concordat ab lo capítol d'aquesta Seu de ésser fèrmat compromès per dret e per amigable composició sobre lo debat que és o espera ésser entre lo reverent pare en Christ e senyor spiritual nostre, lo bisbe de València d'una part, e la ciutat o nosaltres per aquella de la part altra, ab consentiment del capítol, per raó de la consignació, \transportació/ e obligació de les rendes d'aquest bisbat per part, segons affermam, de nostre senyor lo papa feta a nosaltres a cert temps per la tramesa del estol, si poch o pot ésser feta en perjudici del dit senyor bisbe o no ab incidents e emergents etc. E axí, senyor, resta que'l dit compromès actualment sia fèrmat e que'l dit senyor bisbe trameta *procuratori* a qui li plaurà special e bastant a fèrmar per ell lo dit compromès ab promissions, pactes e caucions acostumades en semblants compromeses e ab nominació de persones per part sua, car nosaltres som prests a semblants e açò la vostra excel·lència pot dir certament al dit bisbe, al qual semblantment n'escrivim.

Senyor, jassia dos jorns ha passats haguéssim reebuda una letra del estol, però, car era segona e breu, remetent-nos a la primera, la qual encara no haviem haüda, no curam trametre aquella a vostra senyoria. E ara, reebuda la primera, trametem còpia d'amdues a la vostra magnificència per ço que aquella mils puja veure e saber tota lur continència, la persona de la qual molt excel·lent en longa e bona sanitat, e vida e altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVI. de setembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e pròmens de València.

1399, setembre 22. València.

Els jurats de València supliquen al rei que revoque la remissió de la pena de la dona que havia abandonat la família i robat al marit, la qual el monarca s'havia compromès a no fer.

AMV, LM g³-6, ff. 223r-224r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 315-317.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència passats són alguns dies havíem notificat un leig crim ladonchs comès, ço és, que una dona, muller d'en Camporrell, sarte, lexat lo marit e los fills d'aquella e, robada la casa del marit, se n'era anada ab un macip de vehí seu, los quals, preses enaprés, e fet contra aquells lo procés qui's pertanyia, lo macip fo condempnat a mort, specialment per lo furt, e com⁷⁰⁷ la dona, segons fur, no pogués ésser condempnada per lo furt, car domèstica del marit, fo condempnada per lo adulteri a córrer la ciutat a grans açots. La condempnació del macip, car no y contrastava res, fo menada ladonchs a exequió, mas la exequió de la dona, per esguart de son prenyat, fo prorogada tro après son part, e per tal car lo consell e tot hom, esguardada majorment la qualitat del fet e de les persones, havia aquell crim per enorme e abhominable, dubtaren e dubtam del contrari.

On per special letra supplicam ladonchs a la vostra senyoria que fos mercè d'aquella no fer remissió a la dita dona per alcuna manera, e la vostra magnificència, senyor, per sa letra, on eren contengudes diverses altres responsives coses, respòs per sa mercè a nosaltres specialment e expressa que de tal remissió no·ns calia duptar, car per cosa del mon no faríets, senyor, aquella. E⁷⁰⁸ ara, senyor, havem sabut lo contrari, ço és, que a vós, senyor, ha plagut fer la dita remissió ab special carta vostra, de la qual cosa, parlan tota hora ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria, som molt entrenyorats, com, salva la dita reverència, fer no·s degués ne deja per tres raons: la primera, car és contra la dita nostra primera promissió; segona, car és nafrar e escarnir juhí e justícia de ja feta condempnació, majorment car certa cosa és que molt pus greument delenquí la dona que·l macip, e que·l menys delinqüent haja passada la pena e la més delinqüent sia absoluta, veja la vostra reyal justícia e la discreció de tot sa entenent si açò està bé; e la terça, que com la principal causa de fer molts crims e mals sia no punir los ja fets o comeses, e moltes dones, per lur frevoltat, naturalment sien inclinades a mal. Relaxar ara impunit tal e tant crim és enteniment en moltes altres de cometre'n semblants e pus greus e cosa de molt mal exemple.

¶⁷⁰⁷ Ratllat: *ladonchs*. ¶⁷⁰⁸ Ratllat: *ha*.

On, senyor, com la principal cosa per la qual dignitat reyal fo atrobada fos e sia per fer juhí e justícia, supplicam humilment a la vostra reyal senyoria que sia sa mercè revocar la dita remissió e no atorgar-ne altra per alcuna via, directa o indirecta, car, en altra manera, senyor, gran dubte havem que'l subiran Senyor e jutge no requira de les mans vostres e de tots aquells qui consell o loch hi donen aquest besant tan poderós en lo present cas e en los altres esdevenidors per no punir aquest. En les dites coses, senyor, retrets lo deute que per vostra reyal preheminiència devets, e nosaltres ho haurem a special do e gràcia de la vostra excel·lència, la qual en bona e longa vida e altres prosperitats mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXII. dies de setembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

224.

1399, octubre 7. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done el seu vistiplau perquè la ciutat es pugui reunir amb Barcelona, Mallorca i altres viles costaneres per a parlar sobre el problema dels atacs corsaris.

AMV, LM g³-6, ff. 232r-233r.

Edició:

RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 136-137.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ja la cosa pública de vostres regnes e terres, e en special les ciutats de *Barchinona*, de Mallorques e de València, e les altres ciutats e viles de les marítimes d'aquelles, no pot ne deuen supportar los grans damnatges que reeben cascun dia per mans de cossaris, pirates e altres persones de perversa condició, qui tota remor⁷⁰⁹ e reverència de Déu e de vós, senyor, a part posades, en diverses maneres e quasi continuadament irruexen contra vostres devots e leyls sotsmeses, desroban e levan a aquells lurs mercaderies, navilis e béns, e no solament a aquells, mas encara a tota altra condició de mercaders e navegants venints en vostres mars e senyoria. De què cascun jorn se seguexen marques e altres represàlies e inconvenients, e pèrdues <d>e béns e persones de molts dels dits vostres vassalls qui no

¶⁷⁰⁹ Ratllat: *de Déu*. ¶⁷¹⁰ Ratllat: *de*.

són colpables en los dits delictes.⁷¹⁰ E, per consegüent, la mercaderia, en la qual gran part del bé de la cosa pública és conservada, cessa del tot, per tal com aquells qui la acostumen fer, per fogir a semblants roberies, la desemparen; les terres s'empobrexen, no trafegan-se los avers que en aquelles se colen; los drets reyalys e altres se perden, no havén qui aquells pach; les universitats s'encarreguen no havents reebudes per pagar lurs neccessàries despeses e, finalmente, la cosa pública, atenuada per tant<s> detriments, ve en dejecció.

On, senyor molt excel·lent, les ciutats de *Barchinona* e de València, veents tantes e tals axí ésser desviants al bon estament d'aquelles e de tota la cosa pública de tots vostres regnes, volents, en quant en elles serà, donar principi, forma e manera a obviar a tantes inconvenients, han deliberat, si vostra mercè serà, de comunicar entre si, appellades les ciutats de Mallorca e les altres ciutats e viles insignes de les marítimes de la vostra senyoria en cert loch, e de trobar remey en los dits inconvenients.

E per tal, senyor molt excel·lent, humilment supplicam la vostra magnificència que deny e li plàcia per sa mercè atorgar a aquestes ciutats permissió e special licència de poder-se ajustar ab les dites altres universitats, e de fer en aquells ço e tant com ben vist los serà e'l bon estament de la cosa pública requirà. Aprés la qual concòrdia serà demanada e obtenguda de vós, senyor, confirmació, creens sens dubte que en açò servirets Nostre Senyor Déu, crexerets en honor e fama de vostra reyal dignitat, e nosaltres, senyor, haurem-ho en special do e gràcia de la vostra excel·lent senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, exalce e mantenga longament en molta e bona vida, sanitat e altres prosperitats e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VII. dies d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils \vassalls/ e affectuoses servidors, qui, besans la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

225.

1399, octubre 17. València.

Els jurats de València supliquen al rei que permeta que es complisca la seua decisió d'expulsar de la ciutat els participants en les bandositats i que impedisca qualsevol recurs contra aquesta mesura.

AMV, LM g³-6, f. 237r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 85-86.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Jassia diverses e moltes provisions sien estades fetes, axí per la vostra reyal magnificència com per nosaltres, aquella, per sa mercè, enaprés, loant o aprovant per tenir en estament pacífich aquesta vostra ciutat e preservar aquella, Déu ajudant, de occasions e d'escàndels, se<n>yaladament d'aquest mals bandos, comprenents molt e masa de la ciutat e encara de son regne. Emperò, senyor, com experiència demostràs, specialment digmenge proppassat, per la venguda que mossèn Luís Carbonell feu ací de les Ylles, on era estat leixat malalt anant en l'estol e per algunes resistències verbals a què's donà tantost aquell mellor recapte que poch, que totes les dites provisions no y eren bastants perfetament, se hac a seguir que lo lochtinent de governador, los batle general, lurs assessors e nosaltres, precedent longa e madura deliberació, concordam venir a una \restant/ e final provisió, sens la qual tot l'als par no-res, ço és, que tots e sengles de cascuns bandos e lurs escuders e companyes, e tots valedors ab armes de cascuns d'ells, sien foragitats de la ciutat e de son terme, segons ja per vós, senyor, a supplicació nostra, era estat proveït.

E axí és estat manat ab crida pública, de la qual a vostra senyoria trametem trellat enclòs dins la present, e jassia, senyor, que aquesta provisió sia expedient e justa, però, a major cautela supplicam a la vostra reyal excel·lència humilment de dues coses: la una, que sia vostra mercè no manar ne atorgar alcuna contrària provisió ne parar orella a qualsevol recurrent d'aquesta raó, mas remetre'ls ací a vostres oficials, que si justícia ho requerra, hi provehiran degudament; e l'altra, no fer ne atorgar remissió, allongament o altra provisió a alcú de qualque sia bando de les penes apposades en la dita crida o d'alcuna d'aquelles, car, d'altra guisa, senyor, no seria als sinó matèria de menyspreus e d'escarns, e dar audàcia de malignar. En açò, senyor, retrets lo deute a què és obligada reyal dignitat de tenir sos sosmeses en temor e en pau e en justícia, e preservar-los de tot sinestre. E nosaltres, senyor, ho haurem a special gràcia e mercè de la vostra reyal senyoria, la qual en bona e longa sanitat e vida e altres prosperitats mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVII. d'octubre del any .XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los justícia en criminal, jurats e consell de València.

226.

1399, octubre 22. València.

Els jurats de València supliquen al rei que es pose en contacte amb el monarca castellà per tal que dos ciutadans de València captius a Granada puguen ser alliberats.

AMV, LM g³-6, f. 239r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

En poder del rey de Granada ha catius dos germans vehins d'aquesta ciutat appellats Johan e Martí de Bayona, los quals, en lo temps de la lur presó, s'espaxaren per castellans, entenents que pus prestament lur delliurança e ab menys despesa se poria fer, com experiència mostra de cascun jorn, que tants diners són demanats axí en Granada com en Barberia de .i. català o valencià que sia en poder lur com de dos o tres castellans, vullas que sien o no sien coneguts, e per aquesta raó foren moguts a apellar-se castellans. E jassia, senyor molt excel·lent, los dits catius e lurs amichs e parents hagessen esperança que en l'afermament de les paus entre lo rey de Castella e lo rey de Granada, segons se diu ara novellament fermades a temps de .iiii. anys, aquells serien demanats axí com altres castellans e deliurats de la presó. Emperò, per tal com no ho són, los amichs e parents d'aquells volrien e han necessàries letres de la vostra senyoria dreçades al dit rey de Castella, pregan aquell que deman-los los dits Johan e Martí de Bayona ésser delliurats de la dita presó. Per què la excel·lència de vós, senyor, humilment supplicam que deny e li plàcia per sa mercè atorgar e manar en favor dels dits vasalls vostres catius les dites depregatòries letres al dit rey \de/ Castella. E en açò, senyor molt excel·lent, farets a aquells e a lurs parents e amichs gràcia e mercè, e nosaltres haurem-ho a special gràcia de la vostra senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en longa e bona vida, sanitat e altres prosperitats e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XXII. d'octubre del .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vasalls e afectuoses servidors, qui, besant la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

227.

1399, octubre 22. València.

Els jurats de València informen al rei que han rebut la lletra del bisbe i que li han contestat.

Supliquen, a més, que done el vistiplau a la seua resposta i que proveesca degudament.

AMV, LM g³-6, f. 240r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Plagut a la vostra reyal magnificència per sa letra notifficar a nosaltres com lo molt reverent pare en Christ e senyor spiritual nostre, lo bisbe de València, nos escriba estesament d'alcuns fets, als quals vós, senyor, haviets subirà voler, e per ço, senyor, afectuosament e de cor pregàvets nosaltres qui ho prenem en manament de gran efficàcia que a tot ço que'ns fahia saber donàssem creença e fe plenera

e ho complíssem per obra si jamés a vós, senyor, desijàvem complaure e servir. Responents, senyor, ab humil e subjecta reverència, vostra reyal senyoria certifficam que'l dit senyor bisbe nos ha largament escrit e, tantost com poguem, nosaltres, plenera delliberació haüda, li rescrivim nostre parer e intenció. E supplicam humilment a la vostra senyoria que sia sa mercè voler veure la letra⁷¹¹ per nosaltres tramesa al dit senyor bisbe e, segons aquella, justament proveir. E haurem-ho, senyor, en special do e notable gràcia de la vostra reyal excel·lència, la qual en bona e longa sanitat e vida e altres prosperitats mantenga e exalce Nostre Senyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXII. d'octubre del any .XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besans la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

228.

1399, octubre 24. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no admeta cap recurs contra la seua decisió d'expulsar de la ciutat els participants dels bàndols, els quals segueixen causant disturbis, baralles i morts pels carrers.

AMV, LM g³-6, ff. 241v-243r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 86-87.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència pochs dies ha per nostra letra notificam en qual manera, per vigor de provisions reyal, costrenyent necessitat de pacífich estatament de la ciutat e encara de son regne, vostres lochtinent de governador e batle general, e justícia en criminal e nosaltres herem haüts venir a una final provisió, ço és, a gitar de la ciutat e del terme d'aquella los de cascuns bandos, és a saber, aquells qui eren estats e són dispòsits a armes e bregues. E per exeguir aquesta provisió, fem ròtols e nòmnes de tots los de cascun bando, e de parents e amichs dispòsits e no dispòsits a armes e a bregues, dels quals ròtols trametem trellat a la vostra senyoria. Los quals ròtols són estats trets dels llibres de les corts, dels noms d'aquells qui per raó dels dits bandos són estats scrits en los dits llibres, e senyalam e divisim cascuns d'ells, e los qui'ns paregueren axí dispòsits metem a part e en les crides.⁷¹²

¶⁷¹¹ Ratllat: *del dit senyor bisbe*.

¶⁷¹² Ratllat: *manats exir*.

Manants los dits governador e justícia a cascuns d'aquells nomenadament que dins cert dia fossen fora la dita ciutat e son terme e no y tornassen, donant a cascuns certs límits sots certes e grans penes personals e peccuniàries, segons és pus largament contengut en la forma de els dites crides, de la qual ja trametem trellat a la vostra senyoria.

Seguís que durant lo terme assignat, alguns nobles⁷¹³ e cavallers de la part dels Centelles vengren a nosaltres e ns dixeren que allò no anava per equal, car alguns del bando dels Solers, fort acostats e assenyalats e capitals enemichs lurs, romanien e no n eren manats exir, e nomenaren-nos dos tant solament, ço és, en Vicent e en Miquel de Novals, e dixeren expressament que si aquells no n exien, que ells no n exirien. E haüd acord sobre açò ab lo Consell General, on per los sobredits les dites coses foren proposades, fo'ls respost que egualtat hi era molt⁷¹⁴ e encara massa en lur favor observada, car molts més e majors dels bandos dels Centelles e tant o pus acostats a ells com los dits en Vicent e en Miquel als Solers romanien, e açò per tal com los uns e ls altres no eren disposats a armes ne a bregues. E axí'ls ho mostram a ull per lectura de les dites majors nòmines e ròtols, majorment com alguns eren de intenció que ls del bando dels Solers no n devien ésser gitats per quant demanaven e volien pau e s sotsmetien a tota raó e a tot expedient, mas vostres oficials e nosaltres, per cuydar servir egualtat, ordenam de gitar-ne los uns e ls altres.

E, veent açò, los de la part dels Centelles interposaren apel·lació d'aquesta raó denant los dits lochtinent de governador e justícia. La qual apel·lació, precedent acord, los fon denegada per justícia e per expedient, e ells, per tot açò, no n volgren exir, ans se mostraren a palès, no contrastant la crida ne les penes en aquella aposades. Per raó d'aquesta desobediència e poqua temor, covengué als dits lochtinent de governador e justícia proceir a presó e prengueren de fet los nobles mossèn Pere de Montagut, mossèn Johan de Vilanova, mossèn Gilabert de Pròxida, frare Nicholau de Pròxida, en Loís de Montagut e en Manuel de Montagut, e aquells meteren en la sala huy matí, on estan encara. E tantost anaren a les cases dels del bando dels Solers per fer semblant, e no poch alcú d'aquells ésser atrobat, com fos afermat que ja hic eren exits, e com ara alguns en secret nos hajen dit que aquells ab veritat són e estan amagats en la ciutat, los dits lochtinent de governador e justícia han, de consell de lurs assessors e nostre, que, ab subirana cura, cerquen secretament e pública si axí és, e que ls facen la raó segons als altres. Siats cert, senyor, que s'ich farà extrem de poder. Les coses dessus recitades la vostra senyoria porà mils veure per trellats que n trametem a aquella ab la present.

On senyor, com aquest fet toch o reformació o destrucció d'aquesta vostra reyal ciutat, e sia cert per dret que hon ha perill al qual fall remey de dret, deu-hi

¶ ⁷¹³ Ratllat: *notables*. ¶ ⁷¹⁴ Ratllat: *servada*.

ésser adhibuït remey de fet, majorment en tant menyspreu de senyoria, lo qual rigorosament deu ésser esquivat, no contrastant entricacions d'advocats. Per tal, senyor, humilment a la vostra excel·lència supplicam que, si aquella desija la reformació e esquivar la destrucció prop dites, sia vostra mercè no admetre ne oir degun apel·lant o recurrent o alguna apel·lació o recors, ne manar ne fer-hi alguna provisió, mas remetre'ls als dits governador e justícia, qui hi faran ço que dejen, car aquesta és la pus útil e profitosa manera per la qual la ciutat se pot tenir en segur e en pacífich estament, car, en altra manera, nosaltres veem ne trobam manera perquè aquesta ciutat puxa estar en repòs sinó per la manera sobredita. E mantenga Nostre Senyor Déu la vostra excel·lent persona en longa e bona vida, sanitat e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. d'octubre del any .XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

229.

1399, octubre 27. València.

Els jurats de València supliquen al rei que pose en marxa la missatgeria amb el monarca de Castella tan aviat com puga i, si no fos possible, que confie la informació a tractar al seu missatger, Antoni d'Alagó, i a un altre de Barcelona perquè puguen començar les negociacions i evitar més conflictes.

AMV, LM g³-6, f. 244r-v.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Certificada la vostra reyal excel·lència per relació del honorable micer Domingo Masquó dels fets de les vistes per aquell e altres missatgers, de manament de vós, senyor, fetes ab semblants missatgers del rey de Castella poch dies ha passats a molló e de la manera per aquells observada en desviar l'affinament dels dits affers, havem entès que vós, senyor, havets delliberat trametre solemne missatgeria al rey de Castella per reveniment e mellor affinament dels dits affers. E com, senyor, l'espaxament de la dita missatgeria sia molt necessari per quant en la tarda d'aquella se poden seguir molts e sobresgrans inconvenients, axí com exequcions de injustes marques, roberies, cativeris de vassalls e altres sotsmeses a vostra reyal jurisdicció e altres damnatges molt greus e importables a vostres districtuals, per tal, molt excel·lent senyor, humilment supplicam la vostra gran senyoria que deny e li plàcia per sa mercè proveir e manar que prestament la dita missatgeria sia mesa en exequció, per la qual, Déu volent, porà ésser proveït a relevació, almenys en via de sobresehiment, de les dites marques e altres inconvenients.

E on, senyor, per alcuna manera açò no pogués haver axí presta execució, sia mercè de vós, senyor, recomanar aquests affers entretant ab certa informació per vós, senyor, liuradora al honrat micer Anthoni d'Alagó, missatger per aquesta ciutat elet ensemps ab un altre honrat missatger de la ciutat de *Barchinona* al dit rey de Castella sobre o per tolre e relevar los dits e altres inconvenients, marques e roberies, e per haver reparació e presta reformació d'aquelles, e atorgar e manar fer e liurar a aquells letres de creença al dit rey e altres curials d'aquell dreçades, a fi, senyor, que, entretant que la dita vostra missatgeria cessarà d'anar, aquells puxen fer algun bé en aquests affers, e en açò, senyor molt excel·lent, farets gran bé als dits affers e gran mercè a aquells qui en lo migtemps porien ésser desviats e destancats. E nosaltres, senyor, haurem-ho a special gràcia de la vostra excel·lent persona, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce en longa e bona vida, sanitat e altres prosperitats e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVII. dies d'octubre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuoses servidors, qui, besans la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

230.

1399, novembre 1. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intercedesca davant el papa perquè el frare agustí Joan de Formentera, bisbe de Sidó, pugui ser investit també arquebisbe de Càller.

AMV, LM g³-6, ff. 247v-248r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Premesa, humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria, entès havem que la metropolitana ecclésia de Càller, per mort de son darrer prelat vaga de present e, considerada la sua qualitat e intenció nostra que aquella ecclésia, entre les altres, deu ésser posseïda per vassall natural vostre, senyor, qui sia de gran sciència e de aprovada vida. E com naturalea e loga experiència haja demostrat e mostre ésser tal com dit és, lo reverent frare Johan de Formentera, del orde dels agustins e a present bisbe de Sindònia, vassall vostre, natural d'aquesta ciutat, que per més de .XXV. anys contínues ha servida e serveix a la Seu d'aquella feelment e bé, e per açò e per altres mèrits de ses virtuts, nosaltres hajam singular affecció al dit frare Johan. Per tal, humilment e de cor a la vostra reyal magnificència supplicam que sia vostra mercè scriure a nostre senyor lo papa per la dita ecclésia en favor del dit frare, de manera que mijançants vostres pregàries e ajudant Déu, ell sia proveït de la dita ecclésia de Càller. D'açò mateix nosaltres entenem supplicar per nostres letres al pare sant en cas que a vós, senyor, sia acceptable, com sia nos-

tra intenció en açò e en tot àls, ab la voluntat de vós, senyor, conformar la nostra. Açò, senyor, haurem en singular do e notable gràcia de vostra reyal senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, exalce e mantenga en longa e bona vida, sanitat e altres prosperitats e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .I. de noembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

231.

1399, novembre 25. València.

Els jurats de València supliquen al rei que revoque les darreres provisions que ha fet sobre les seues mesures d'expulsar de la ciutat els membres de les bandositats i que es complesquen els furs i puguen ser aplicats als responsables dels desordres.

AMV, LM g³-6, ff. 253v-256r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 88-90.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Dues letres de la vostra reyal magnificència són estades ací de poch dies a ençà trameses e presentades, continents en substància la primera que cometíets, senyor, a mossèn lo governador, a son lochtinent, al batle general vostres d'aquest regne, als justícia criminal e civil, a lurs assessors, a mossèn Ramon Tolsà, advocat del fisch, e a mossèn P(ere) d'Artés, si present hic serà, o a la major part d'aquells, appellats e oïts primerament los jurats d'aquesta ciutat e altres dels quals fos interès, hoc encara tots altres qui·ls pareguessen appelladors, la examinació, correcció, moderació o mutació de les ordenacions fetes per lo consell de la dita ciutat sobre lo fet dels bandos e la observació d'aquelles e de lurs correccions als dits governador o lochtinent seu e justícia en criminal, segons és contengut pus largament en la dita primera letra, dada en Çaragoça, a .XXIII. dies del mes d'octubre ara proppassat. La segona, que, jassia per lo noble mossèn Gilabert Centelles fos offert o dat a vós, senyor, ròtol de major nombre de persones foragitadores de la dita ciutat per ocasió dels dits bandos, però, que vós, senyor, haviets molt restret lo dit nombre e reduït aquell a XI solament, ço és, .IIIIe. cavallers e .VII. ciutadans, los quals ciutadans són en Nicholau Valldaura, lo pare; micer R(a-mon) Soler, en Jacme e en P(ere) Marrades, en P(ere) de Solanes, en Vicent e en Miquel de Novals, e que'l bando dels Solers ne nomenàs altres .XI. de lur contrari bando, manant-vos, senyor, que aquests e aquells encontinent sien foragitats de la ciutat dessus dita per ésser mesa en pacífich estament.

E car, senyor, la paraula mils e pus exatativament sona en la boqua que en la ploma, volenterosament a vostra reyal presència per la raó primera qui·ns és sobres cara, segons dejús apparrà e per altres, trametérem nostres missatgers qui ab viva veu raonassen nostre fet e nostre dret, mas no·ns és avinent, contrastant l'embargament de fet del justícia d'Aragó, de què diverses e moltes vegades a la vostra senyoria supplicat havem de remey de justícia covinent. E no ha plagut a Déu ne a aquella que y sia estat proveït, no contrastant que fer se degué e deja per dret comú e per ús de totes les nacions del món, e per singular e exprés privilegi reyal que·n havem, e res no·ns hi val ne vostra personal e molt desijada presència vol Déu que venga e sia ací, de manera que aquí e ací freturam de vostra facial vista, que·ns és sobres greu entrenyor e dan. A bona fe, senyor, no·ns cuydam merèxer, car sab vostra senyoria que feelment e abta per totes nostres forces vos cuydam haver servit, e entenem servir per totstemps, Déu ajudant; però, senyor, encara farem nostre poder de enviar a la vostra senyoria missatgers encara que sàpien anar ab bèsties d'aventurers. E entretant, havem comanat lo liurament de la present a·n Johan Climent, qui és en vostra cort.⁷¹⁵ Sia vostra mercè, senyor, dar-li bon espatxament.

Mas, puys tant és que facial raonament nos fall a present, cové que ab letra hi façam ço que en nosaltres sia. La dita primera letra, parlan tota hora ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria e aquella salva, és a nosaltres punyentment prejudicial e noïble per .IIIIe. raons.

Primera, car, com per special e exprés privilegi del senyor rey en Jacme l'antich, tresavi vostre de loable recordació, per cascun dels altres succeïdors lurs e predecessors vostres confermat e jurat e per totstemps usitat, lo governament e regiment d'aquesta ciutat sia dat e pertanga a cascuns jurats annuals d'aquella, de consell de lurs consellers, e ells sien e dejen ésser per vós, senyor, governadors e regidors de la dita ciutat,⁷¹⁶ salva la feeltat a vós, senyor, la qual solament és estada per cascun de vostres predecessors reservada. E la dita primera letra sia vista voler cometre partida del dit regiment e governament als dessús nomenats e privar-ne los dits jurats e consell, ans, ço que encara és peyor, no·ls hi fa participants, mas manera de part, segueix-se ubertament que la dita primera letra és de dret e·n dret contra lo dit privilegi, e, per consegüent, nul·la e revocadora.

Segona raó és car per altre special e exprés privilegi o fur del senyor rey en Pere, besavi vostre, confirmatiu del dessús al·legat privilegi de la juraderia, és ordenat e dat poder als dits jurats, de consell de lurs consellers de cascuna mà, de fer cots e estatuts e⁷¹⁷ aquells corregir e mellorar o altres de nou fer, la qual cosa és vista tolre la dita primera letra.⁷¹⁸

¶ ⁷¹⁵ Ratllat: *si mercè*. ¶ ⁷¹⁶ AO, privilegi 18 de Jaume I (1245, setembre 13. València). ¶ ⁷¹⁷ Pa-

raula repetida. ¶ ⁷¹⁸ AO, privilegi 5 de Pere III (1283, desembre 1. València).

Terça raó és que està en veritat que·ls jurats e consell de la dita ciutat, jassia fer-ho poguessen a soles per ço que dit és, però, a sobreabundant cautela e per major descàrrech lur, les dites ordenacions feren e han fetes ab e de consentiment dels dits governador e lochtinent seu, e batle e justícia criminal e civil e de lurs assessors, e sens ells jamés no·n feren res, e de bon grat, axí com bé han acostumat, hi hagueren appellats los dits mossèn⁷¹⁹ P(ere) d'Artés e mossèn R(amon) Tolsà, si ladonchs fossen en la ciutat, ço que no eren, com lo dit mossèn P(ere) fos e sia en vostra reyal cort, e lo dit mossèn R(amon) fos en sos lochs, e par cosa fort inconvenient, salva la dita reverència, la dita primera letra.

Quarta raó és car poria esdevenir ço que no seria àls sinó posar la ciutat e encara lo regne a perill de perdició, e veus, senyor, com, jassia los dits governador, batle e justícia e cascun d'ells sien los majors oficials del regne e persones grans e notables, e darien e donen bon recapte cascú a son offici, però, senyor, quant esdevé algun soptós cas on haja obs a gran cuyta, esforç e ajuda d'òmens d'armes e de despesa, los dits oficials per si no y han acostumat dar ne darien lo recapte que prestament s'i pertany, ans és obs que la ciutat los hi ajud sens tota tarda, no solament dins si mas defora aquella, en lo regne. Axí és estat vist senyaladament dues veus de poch anys a ençà en remors mogudes contra los moros del regne e en diverses cases e perills de bandos passats e presents, e altres molts e diverses, e, si la ciutat veu e coneix que de bé a fer li vengja prejudici e dan, haurà's abstenir de tals ajudes. On, ab la dita reverència, senyor, dehim e protestam que si algun sinistre, ço que a Déu no plàcia, se n'esdevenia, que sia imputat no a nosaltres mas a qui deja, e vós, senyor, nos n'ajats per escusats.

No és ver, parlant ab la dita reverència, que alcú dels jurats de la ciutat do amagadament favor a la part del bando contrari, al dit mossèn Gilabert, segons ell diu, ans hi han tenguda totstemp e tenen e tendran la via dreita, e és estat obs, car d'altra manera no fora escapat lo joch tro ací sens nafres o morts d'uns a altres dels dits bandos. E d'açò, si's vol, se pot entrenyorar lo dit noble e no pas de la al·legada favor, ans, si favor hi ha haüda, és estada feta a ell e a la sua part, açò seria sobres larch declarar, mas som-ne prests a declaració si a vós, senyor, plaurà, e a tota prova.

Quant és de la segona de les dites dues letres, senyor, per abreujar, nosaltres no curam de les persones nomenades ne nomenadores, mas curam en cascuna d'elles de la observació de diverses furs que havem fort singulars e de gran profit a aquesta ciutat e a son regne: la hun, posat sots rúbrica «de segurtat e donar fermaça», lo fur segon,⁷²⁰ e l'altre posat sots rúbrica «de penyores», lo fur qui comença «hun per altre».⁷²¹ E lo terç, posat sots rúbrica «de malfeytors», lo fur qui comença

¶⁷¹⁹ Ratllat: mossén lo gover.

¶⁷²⁰ Furs V, 2. Seguim López, *Los orígenes...*, pp. 118-119.

¶⁷²¹ Furs VIII, 2, 11, vol. 6, p. 128.

«fem fur nou, que negun rich hom»;⁷²² e l'altre, posat sots rúbrica «de guiatge e de treves», lo capítol primer e final,⁷²³ en què és contengut substancialment que alcú no pot ésser guerrejat fermant de dret en poder de la cort, ans la cort e els pròmens lo deuen defendre e no jaquir entrar en la ciutat aquell qui vol guerrejar per gran hom que sia, e deu fer assegurar aquell a conexença de la cort e dels pròmens, segons és contengut pus largament en los dits furs, dels quals e dels privilegis dessús tocats a vostra senyoria trametem trellats ab la present.

E com, segons forma d'aquells furs, los dessús nomenats ciutadans, exceptat en Pere Marrades, qui no y és, com se diga que és en Sicília ab una fusta armada, hajen fermat de dret en poder de la cort deïnts expressament que ells no són estats ne són ne volen ésser de bandos, e hajen request que·ls dits furs los sien observats e demanats asseguraments, e axí, per los dits governador e justícia sia estat pronunciat deure ésser fet, revocan a ells los manaments que·ls havien fet a exir de la ciutat, e, a major lur descàrrech, ne consulten vós, senyor. Nosaltres, per sola observació de nostres furs e privilegis, humilment a la vostra excel·lència supliquem que sia vostra mercè, senyor, observar e manar e fer observar als dits fermants e fermadors de dret si alguns d'ací avant seran de qualque part o bando, los furs dessús dits, per los quals, senyor, se mostra vós ésser senyor e rey, e deure ésser obeït per cascuns e tenir en pau e concòrdia aquells qui no volen guerrejar, ans se volen lunyar de mal. En les dites coses, senyor, e en cascuna d'aquelles, redrets deute a justícia, e nosaltres haurem-ho en special gràcia e mercè de la vostra molt excel·lent senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en longa e bona vida, sanitat e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXV. dies de noembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

232.

1399, desembre 1. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que els seus missatgers li donaran, per a després actuar en conseqüència.

AMV, LM g³-6, f. 259v.

¶ ⁷²² *Furs IX*, 8, 16, vol. 7, p. 122. ¶ ⁷²³ *Furs CXXXIII*, 1 i 13. Seguim López, *Los orígenes...*, pp. 331-334, ja que l'edició de Colom i Garcia arreplega tots els furs de l'època foral i no segueixen un ordre cronològic. Atès que, segons diu el text, s'esmenta el fur primer

i el final de la susdita rúbrica, resulta més lògic pensar que l'edició que fa López del manuscrit de la legislació foral promulgada fins l'any 1329 els mostra segons l'ordre cronològic i amb l'ordenació coneguda dels furs a l'època, amb la qual apareixen citats en la documentació.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la presència de vostra reyal magestat, per affers molt necessaris e àrdues, trametem de present en Johan de Torregrossa, en Pere Gençor e micer Thomàs de Cochliure, licenciat en decrets, concitadans nostres, sobre los dits affers plenament informats, los quals a vostra senyoria ells poran de nostra part largament explicar. On, senyor, a la vostra reyal excel·lència humilment supplicam que sia vostra mercè los dits nostres missatgers agradablement rehebre, benignament oir, de totes injúries e oltratges poderosament defendre e preservar, e dar creença e fe plenera a lurs explicacions e sobre aquelles de justícia e de gràcia, per vostra acostumada clemència, provehir. E haurem-ho, senyor, a special do e notable gràcia de vostra molt excel·lent senyoria, la qual en bona e longa sanitat e vida e altres prosperitats mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, primer dia de deembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e Consell General de València.

233.

1399, desembre 10. València.

Els jurats de València supliquen al rei que obligue Gilabert de Centelles a respectar i fer complir els asseguraments, segons dicten els furs.

AMV, LM g³-6, ff. 263v-264r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 90-91.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra gran excel·lència poch dies són passats notificam per letra com los .VI. ciutadans, los quals vós, senyor, manàrets fora exir de la ciutat e de son terme, havien fermat de dret e requests asseguraments del noble mossèn Gilabert Centelles, e com per raó de la dita ferma de dret e dels dits requests asseguraments los governador e justícia en criminal havien declarat los dits asseguraments deure ésser fets per justícia e per expresses furs, suplican a vós, senyor, que per vostra mercè proveïssets que·ls dits furs fossen observats e res en contrari no fos fet o atorgat, com en la observació d'aquells estigués en gran part lo bé de la cosa pública. Car, en altra manera, los majors sobreguejarien los menors e los mals hòmens

aterrarien los qui volen viure en pau, segons pus largament en la dita letra aquestes e altres coses són pus largament contingudes.

E jassia, senyor, per los dits governador e justícia lo dit mossèn Gilabert sia estat requests que faça los dits asseguraments als dits .VI. qui fermat han dret e requests aquells, e nosaltres l'ajam amonstrat e pregat que per reverència vostra e bé de la cosa pública ell volgués fer los dits asseguraments, majorment puys justícia lo'n faça. Emperò, senyor, açò no ha volgut ne vol fer lo dit mossèn Gilabert, prenén largues excuses e dilacions, e per ço, senyor, humilment supplicam vostra senyoria que li plàcia per sa mercè manar al dit mossèn Gilabert que, observan los furs e la ley de la terra, ell faça los dits asseguraments requests, e proveir e manar per remeys de justícia que'ls dits furs en tot cas sien observats. E en açò, senyor molt excel·lent, servirets Nostre Senyor Déu, retrets deute a justícia e nosaltres ho haurem en special do de la vostra magnificència, la qual en longa e bona vida, sanitat e altres prosperitats mantenga e exalce Nostre Senyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .X. dies de deembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

234.

1399, desembre 19. València.

Els jurats de València supliquen al rei que obligue Gilabert de Centelles a respectar i fer complir els asseguraments, segons dicten els furs.

AMV, LM g³-6, f. 269r-v.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per letres d'alcuns de vostra royal cort ací trameses e en altra manera, havem entès ésser en la dita cort, asserció vulgar e comuna creença que nosaltres, vituperosament e a onta, hauríem privats de lurs officis alguns officials de la Sala, axí com los .IIII. advocats pensionats e lo racional e lo síndich. Hoc més, que micer R(amón) Soler, .I. dels dits advocats, hauria trets venals certes quantitats de censals que ha sobre la ciutat e alguns altres béns seus propis per fer-ne diners e, ab aquells, anar-se'n viure en Venècia. E com, senyor, entegam ésser cosa meritòria fer testimoni a veritat, per manifestar aquella vostra senyoria certifficam que nosaltres, divenres a .V. dies del present mes, en general e ple consell, ab tota concòrdia, per algunes justes consideracions que serien longues d'escriure, proveim que'ls dits officis, los quals lo consell, a son liberal voler, dona e paga del seu, fossen e sien d'ací

avant temporals, uns d'ells a trienni e altres a bienni, e per metre açò en pràctica que·ls qui hi eren ne fossen tantost remoguts e meses .III. altres; e axí fo fet, no pas a vituperi ne a onta de negú que nos entengam, ne ab injúria alcuna, com no faça injúria alcuna aquell qui usa de son dret. Ne veem ne conexem que alcú dels dessús dits remoguts ho haja a vituperi ne a injúria, ne·s pot causar ne·s deu creure per dos esguarts: lo primer, car los demás d'ells mateixs foren en lo dit consell e, donan son vot, loaren la dita provisió; e lo segon, car ja per ço no·ls gitam de nostres consells ne d'esperança que a lur cas no sien en les eleccions d'aquells e d'altres officis, car no sabem ne creem hajen fetes obres perquè àls en contrari meresquen.

Quant és del fet en singular de micer R(amon), creem que jamés tal cosa no fo ne sia ymaginada. Bé és ver que ja molt enans e de present lo dit micer R(amon), estant en tracte de notable compra, havia demanat a nosaltres, jurats, e al síndich hoc encara a nostres immediats precessors, si cas esdevenia que·l venedor, en tot o en part, volgués moneda e no censals, si en tal cas li volríem quitar los seus, no carregant o carregant-los a altri a ses despeses. La qual cosa li fo e és atorgada, com no sia dan alcú o càrrech de la ciutat, e axí ho haja acostumat fer en molts altres, e aquesta és, senyor, la pura veritat dels dits affers. E mantenga e exalce la vostra molt excel·lent persona en longa e bona vida, sanitat e altres prosperitats Nostre Senyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIX. de deembre del any .XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, etc. *Ut supra.*

235.

1399, desembre 19. València.

Els jurats de València notifiquen al rei que han escrit al bisbe sobre les qüestions esmentades en dos cartes recentment rebudes i supliquen que, després de llegir la resposta, hi proveesca adequadament.

AMV, LM g³-6, f. 268r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Humil e subjecta reverència de vostra reyal excel·lència premesa, dues ensemps letres havem reebudes, una de vós, senyor, continent creença de ço que nostre reverent pare spiritual, lo senyor bisbe de València, nos scriuria sobre alguns affers de què per vós, senyor, ell irà informat; e l'altra del dit senyor bisbe recitant per estès los affers aquells. Responents, senyor, ab la reverència ja dita, la vostra senyoria certifficam que, haüd plener acord com enans bonament havem pogut sobre los dits affers, d'aquells havem feta e de present trametem estesa resposta per nostra letra al dit senyor bisbe. On, senyor, supplicam molt humilment a la vostra

magnificència que sia sa mercè veure aquella letra e, segons aquella, justament d'aquèn proveir. E haurem-ho, senyor, en special do e gràcia de la vostra reyal excel·lència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, en bona e longa sanitat e vida e altres prosperitats mantenga, e exalce e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XIX. de deembre del any .XCIX.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuosos servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

236.

1400, gener 8. València.

Els jurats de València feliciten el rei per les mesures que ha pres relatives al castell de Càller i informen, a més, que han tingut problemes amb naus castellanques i de Sardenya.

AMV, LM g³-6, ff. 276v-277r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Laors e moltes gràcies retem a Nostre Senyor Déu e a vós, senyor, com, sentint-vos dels dans de vostres sotsmeses, havets feta molt loable e salutífera provisió, no solament a les naus armades de castell de Càller, mas encara al sosteniment d'aquell castell, segons pus largament havem vist per dues lletres per vós, senyor, a nosaltres trameses e liurades per lo batle general d'aquest regne; e encara per trellat d'una·ltra letra per vós, senyor, tramesa a alguns oficials del dit castell, per la qual vós, senyor, molt durament los reprenets dels excesses per aquells comeses en ocupació dels béns dels dits vostres sotsmeses e d'altres qui són en bona pau e amiatat ab vós, senyor. Esperam de la divinal providència e de la clemència de la vostra excel·lència que vostres provisions e manaments obraran en virtut de vostra reyal fe en tanta eficàcia que tots los inconvenients cessaran, axí com se pertany, e la cosa pública, sots protecció de la vostra gran senyoria, romandrà en tranquil·le stament.

E, senyor, per foragitar alguns dels dits inconvenients, e en special temor de marques, sabén lo consell d'aquesta ciutat que una nau armada de Càller sots patronia d'en Johan Olzina era en les mars de Mallorca e de Eviça ans del temps de vostres provisions, e una altra nau de castellanques, per ocupar béns no solament de vostres destrictuals, mas generalment de tota condició de persones, de fet armà dues naus per foragitar aquelles de les mars e vedar que per aquelles alguns no fossen maltractats. E com les dites naus haguessen sentiment de les nostres, decontinent se n'anaren e no pogren ésser atrobades per les nostres. E semblantment entén fer d'ací avant cascuna vegada que senta o sàpia que cossaris, axí privats com estranys, sien en les mars circunvehines a aquest regne, e proveir que los navegants

e venints en vostra senyoria salvament e segura puxen complir lurs vots e declinar en aquella. E mantenga e exalce Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona en bona e longa vida, sanitat e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VIII. de jener del any .MCCCC.

Senyor, vostres humils e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

237.

1400, gener 14. València.

Els jurats de València informen el rei de la baralla protagonitzada pels escuders de Jaume Soler i Pere Suau.

AMV, LM g³-6, ff. 281r-282v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, p. 91.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

La vostra gran excel·lència certifficam que en lo dia de hui, dimarts, en ora de vespres, a .XIII. dies del present mes, procuran l'enemich de humana natura entre los escuders de mossèn Jacme de Soler e los escuders d'en P(ere) Suau, se moch brega al cantó de la ecclésia de Sent Martí, a la qual los dits mossèn Jacme de Soler e en P(ere) Suau e altres lurs valedors, molts en nombre, vengren, e'n la qual, com duràs per gran temps, hac de cascuna part alguns scuders nafrats. E com lo governador, lo justícia criminal e nosaltres e altres officials de la ciutat acorreguessen a la dita brega ab gran affany, departim e donam remey a aquella, e, enaprés, contínuament s'és entès en persones e en altres remeys qui's deuen fer en semblants actes. E per tal, senyor, com de la manera de la dita brega e de la veritat plenera del fet encara no havem pogut haver complida certificació, solament a present curam notifficar a vós, senyor, ço que damunt és contengut perquè vós, senyor, hi puxats fer ço que de vostra reyal dignitat se pertany. De fet que siam informats del començament e causa de la dita brega, decontinent ne certificarem a vostra molt excel·lent senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en longa e bona vida, sanitat e altres prosperitats e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIII. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

238.

1400, gener 14. València.

Els jurats de València informen el rei que han donat resposta a una lletra del bisbe, i li supliquen que hi done el seu vistiplau.

AMV, LM g³-6, f. 279v.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A dues lletres, una breu de la vostra senyoria ab cèdula de vostra reyal mà signada e closa, e altra de nostre reverent pare lo senyor bisbe, a nosaltres secretament liurades, havem feta resposta al dit senyor bisbe, e supplicam humilment a la vostra reyal magnificència que sia sa mercè aquella resposta haver per sua e per acceptable, com als a present no sia en nosaltres, axí com allí és raonat pus largament. E mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra molt excel·lent persona en longa e bona sanitat, vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs.

Escrita en València, a .XIII. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

239.

1400, gener 23. València.

Els jurats de València supliquen al rei que obligue Gilabert Centelles, present en la seua cort, a fer els asseguraments a què l'obliga la justícia, per tal que no torne a participar dels combats entre els bàndols de la ciutat.

AMV, LM g³-6, ff. 284v-285r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 91-92.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Vench en plaer de la vostra gran excel·lència per sa letra proveir e manar al noble mossèn Gilabert Centelles que, servan los furs de la ciutat e del regne de València, asseguràs aquells qui d'ell haurien requests asseguraments e fermat dret en poder del justícia de d'aquesta ciutat. E jassia, senyor, la cort haja fet son poder que la dita letra reyal fos presentada al dit noble personalment, emperò, com no sia estat presencialment atrobat, la presentació d'aquella no ha pogut haver loch ne aytampoch ell ha curat fer los dits asseguraments. On, senyor, com hajam entès que'l dit noble és en cort de vós, senyor, humilment supplicam la excel·lència de

la vostra reyal celsitud que li plàcia, per sa mercè, manar al dit mossèn Gilabert e proveir ab aquell que·ls dits asseguraments sien fets per ell, pus hi és constret per justícia, per ço que en altra manera no se n'hagués a seguir bandejament, e la ciutat e la cosa pública romanguen en tranquil·le e pacífich estament. E açò, senyor, haurem en singular do e gràcia de la vostra molt excel·lent persona, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en longa e bona vida, sanitat e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

240.

1400, gener 27. València.

Els jurats de València supliquen al rei que accepte la seua resposta, tramesa en una carta al bisbe, sobre el conflicte de Xelva.

AMV, LM g³-6, f. 291r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal⁷²⁴ magnificència, ab aquella major humilitat e affecció de cor que podem, supplicam que a unes letres e cèdula de la vostra senyoria per mossèn P(ere) d'Arters e per vostre batle general d'aquest regne a nosaltres presentades, tocants lo fet de Xelva, sia vostra mercè haver per resposta e per final intenció nostra una altra letra, la qual de present trametem a nostre reverent pare, lo senyor bisbe de València, qui del dit fet, per sa letra, estesament nos havia escrit e largament declarada la intenció de vós, senyor. Sia encara mercè vostra, senyor, benignament haver per acceptables les dites resposta e intenció final nostra, axí com aquelles les quals, sab Déu, que proceexen de bo e de pur cor e de sana e de sancera intenció envers la honor e utilitat de vostra reyal corona e subirana preheminiència. E haurem-ho, senyor, a notable do e gràcia de la vostra reyal magnificència, la qual en bona e longa sanitat e vida e altres prosperitats mantenga Nostre Senyor Déu per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVII. dies de jener en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuosos servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e Consell General de la ciutat de València.

¶ ⁷²⁴ Ratllat: *gran*.

241.

1400, febrer 12. València.

Els jurats de València supliquen al rei que accepte la resposta a la seua anterior lletra enviada al bisbe de València, el qual també els havia escrit sobre la mateixa qüestió.

AMV, LM g³-6, f. 303r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Sia mercè de la vostra reyal excel·lència a una sua letra e a la explicació de part e ab letra de creença vostra per en R(amon) Fiveller, scrivà de ració de vostra reyal casa, feta a nosaltres, pendre per resposta una·ltra \vostra/ letra, la qual a present trametem a nostre pare e senyor spiritual lo bisbe de València, qui d'aquesta manera estesament havia escrit a nosaltres. Supplicants humilment a la vostra reyal senyoria que per mercè plàcia a aquella haver la dita resposta per acceptable e rahonable e justa, com ho sia ab veritat sens tota dubitació. E haurem-ho, senyor, en special do e gràcia de la vostra reyal magnificència, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga en bona e longa sanitat e vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XII. dies de febrer en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e Consell General de la ciutat de València.

242.

1400, març 5. València.

Els jurats de València informen el rei dels darrers altercats protagonitzats per les lluites de bàndols entre els Centelles i els Soler, i li supliquen que hi intervinga per a donar fi a les convulsions a la ciutat.

AMV, LM g³-6, ff. 314r-315v.

Edicions:

1. CARRERES, *Notes...*, pp. 92-95.
2. RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 279-282.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència humilment e vertadera notifficam que, dic-menge proppassat en la nit, mossèn Gilabert Centelles, qui secretament e amagada

era entrat en la ciutat ab alguns de son bando armats, isqueren de son alberch e se n'anaren a la Exerea e's meteren aquí en aguayt per alguns sentiments que's dehia que'ls eren estats dats de lurs adversaris. E plagué a Déu que no s'i esdevench ocasió alcuna, majorment car, sentit açò per vostres officials e per nosaltres, hi donam aquell remey que poguem. Seguís que, dilluns après, hora del seny, mossèn Jacme de Soler e alguns de son bando, exints de lurs alberchs qui han en la parròchia de Sent Martí, anaren armats per la ciutat vers l'alberch de mossèn Loís Carbonell, de lur bando, qui està en la parròquia de Sent Steve, per menar-se'n aquell a lurs alberchs per parlar, segons se diu, entre ells, de lurs affers. E axí ho feren e'l menaren, segons és dit, sens altra ocasió o oltratge, que no sab hom se n'esdevengués, exceptat que, anants lur via e passants per lo carrer e casa de .i. hom taverner appellat Exemeno López, lo qual par que sia de servii o de privada del dit mossèn Gilabert, per hom de la companya del dit mossèn Jacme, e diu-se que era son frare en Francesch Soler, fon lançat colp de hatxa al dit Exemen López estant a sa porta, lo qual, veent venir vers si lo colp, se desvià en tal manera que no li feu dan. E anants axí, diu mossèn Gilabert que .i. hom anà a casa del dit mossèn Gilabert dient a aquell que en P(ere) Marrades, mossèn Loís Carbonell e altres de lur bando li enviaren a dir que ells eren exits de lurs cases, e eren en les partides de la Exerea, e axí que, si li plahia anar, que allí'ls trobaria.

Al qual hom lo dit mossèn Gilabert respòs e dix que digués als dessús dits que'l attenessen .i. poch allí, que ell hi seria tantost, e que no s'enujassen. Però, senyor, diu lo dit en P(ere) Marrades que per ells no fon tramès lo dit hom al dit mossèn Gilabert, ne lo dit en P(ere) Marrades és en tal disposició de sa⁷²⁵ persona que a present se puxa armar. E, partit lo dit hom, poch après vench un escuder e dix al dit mossèn Gilabert que'ls dessús dits havien volgut damnificar al dit Exemeno, e seguís que'l dit mossèn Gilabert, ab alguns de son bando armats, isqueren⁷²⁶ de son alberch e se n'anaren vers les encontrades del alberch del dit mossèn Jacme, entenent, segons se diu, que a la tornada n'aurien encontre. E essent ells prop de les dites encontrades, saberem que aquells se n'eren ja entrats en lurs alberchs, e lo dit mossèn Gilabert tramès .i. hom vers l'alberch del dit mossèn Jacme,⁷²⁷ lo qual, altes veus, dix que'l dit mossèn Gilabert era allí e que si volia devallar, que allí'l trobaria, e no'l calia anar cercar-lo a la Exerea ne en altra part. Sobre açò fo moguda remor en l'alberch de mossèn Jacme e alguns de sa companya, per los terrats de son alberch, passaren en terrats de vehins lurs envers aquella part on era lo dit mossèn Gilabert. E envers aquell e sa companya lançaren dels dits terrats pedres e rajoles e encara tests d'erbes. E lo dit mossèn Gilabert, veen que en allò's metien e que'l dit mossèn Jacme ne altres de sa part no's curaven devallar ne exir de lurs alberchs, partís d'aquí e se'n tornà. E après, vench aquí .i. hom de la part de mossèn Gilabert, e com lo dit mossèn Gilabert se'n fos ja anat, los de mossèn

¶⁷²⁵ Ratllat: *pròpia*. ¶⁷²⁶ Ratllat: *isquer- de*. ¶⁷²⁷ Ratllat: *Gilabe*.

Jacme nafraren aquell de tres colps, dels quals està⁷²⁸ en perill de mort. Sabud açò per vostres oficials e per nosaltres, ab ajuda de Déu, donam-hi aquell mellor remey que poguem.

Enaprés, lo dimarts se seguí que per una brega que hac en lo carrer del alberch de mossèn Gilabert entre dos escuders qui no són del bando, fon dit a mossèn Jacme que mossèn Gilabert lo venia per combatre, e lo dit mossèn Jacme e los de son bando se armaren e isqueren en la carrera, e tantost fo aquí mossèn lo governador e feu-los-ne entrar, e d'açò no sentiren res los de mossèn Gilabert. E mossèn lo governador ladonchs hac a sa mà mossèn Jacme de Soler, mossèn P(ere) Siscar, mossèn Loís Carbonell, mossèn Arnau de Romaní e en P(ere) Marrades, los quals no eren poguts ésser trobats tro en aquella ora, e per açò envers aquells foren fetes algunes provisions e, senyaladament, que ab grans cavaons foren dats límits en la ciutat als de cascun bando.

Mas, senyor, com siam certs que açò no sia bastant remey a preservar la ciutat de escàndels e perills molt grans e tenir aquella en repòs, specialment per la multitud que cascun bando ha de valedors dels habitants d'aquesta ciutat, affectionats per cascuna part a brega, en tant que si la brega se mesclava dins la ciutat, ço que Déus no permeta, la dita ciutat és en perill de total destrucció sens que no s'i poria donar alcun remey, car vostres oficials no serien bastants a dar-hi recapte, ans encorrierien en gran perill de lurs persones com cascuna de les parts porte ballestes a la dita brega. Parech als dits oficials e a nosaltres que mossèn lo governador, en virtut d'algunes letres e provisions de vós, senyor, fes exir los principals de cascun bando de la dita ciutat e aquells fes estar en altres parts separats e luny uns d'altres, com altre remey no aparega mellor o pus sufficient a evitar los dits perills sens la presència de vós, molt excel·lent senyor. E com aquest manament hagués fet als del bando del dit mossèn Jacme, han respost que tal manament o foragitament en ells no deu ésser fet com jassia no hajen volgut fermar de dret segons se contenia en una provisió de vós, poderós senyor, vullen e demanen pau e pacífich estament de viure, majorment com ells no hajen lochs propis covinents a estar ne sàpien on estar puxen sens reguart e sens perill, e que gitar-los axí de la ciutat no seria àls sinó lançar-los a carnatge, o semblants paraules. Par que sia intenció de mossèn lo governador que'ls fos assignat alcun loch reyal del regne per lur estatge e per lunyar tanta ocasió de la ciutat, e d'aquesta raó deu a la vostra senyoria escriure de present lo dit governador.

On, senyor molt excel·lent, com en açò vaja molt e massa del bé e pacífich estament de la ciutat e del contrari, ço que a Déu no plàcia, de què nosaltres estam en contínua congosa per cel d'escàndels e de occasions, supplicam humilment a la vostra reyal senyoria que per mercè li plàcia provehir-hi, en tal manera que,

¶ ⁷²⁸ Ratllat: -s.

ajudant Déu, cesse tot sinistre. E si a la vostra magnificència serà vist, la assignació de loch reyal per lo governador faedora, segons és dit, ésser acceptable, sia mercè vostra, senyor, per vostra letra manar als justícia, jurats e consell d'aquell aytal loch que accullen aquells en lo dit loch e que no permeten ne consenten ésser fet e dat alcun dan per o als d'aquell bando qui allí, per vostra reyal provisió o del dit governador, estaran. E aquestes coses, senyor, sia vostra mercè fer sens tota triga, com sia evident perill en aquella, e fer-ne'ts, senyor, servii a Déu e ço qui's pertany al estament e regiment de vostra dignitat reyal. E nosaltres ho haurem en singular do e gràcia d'aquella, la qual en bona e longa sanitat, vida e altres prosperitats mantenga Nostre Senyor Déu per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .v. dies del mes de març en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

243.

1400, març 5. València.

Els jurats de València, a petició dels jurats de Mallorca, supliquen al rei que crega les explicacions del seu enviat i proveesca adequadament per a solucionar els seus problemes.

AMV, LM g³-6, ff. 312v-313.

A la molt alta⁷²⁹ magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria premesa, pregats nosaltres en virtut de literal creença de part de nostres specials e cars amichs com a frares, los jurats de Mallorques, de la supplicació dejús contenguda. Humilment e ab cordial affecció, a la vostra reyal magnificència supplicam que sia vostra mercè agradablement reebre e benignament oir a'n Salvador Ferrer, notari, síndich lur, portador de la present, lo qual de part de la universitat de la ciutat e regne de Mallorques va a la presència de vós, senyor, per alguns àrdues àffers tocants la honor de vós, senyor, e reformació e utilitat de la cosa pública de la universitat dessús dita. E sobre aquells àffers proveir en tal manera que la dita universitat senta e sàpia de la vostra reyal faç, justícia, clemència e dilecció envers ells. E serà, Déu ajudant, causa e manera de reformació de la dita universitat; serà, encara, augmentar en ells devoció envers lo servii de la vostra reyal magnificència. E açò, senyor, nosaltres haurem en singular e notable do e gràcia, tant com en nostres propis àffers e'n

¶ ⁷²⁹ Ratllat: b.

retrem laors, e gràcies e mercès a la santa divinitat e a la vostra reyal excel·lència, la qual en longa e bona vida, e sanitat e altres prosperitats mantenga Nostre Senyor Déu per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .V. de març del any .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

244.

1400, març 23. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no escolte les peticions dels enviats dels mercaders italians, els quals estan perjudicant els comerciants naturals de la ciutat.

AMV, LM g³-6, ff. 323v-324r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Per relació d'en Francesch de Fluvià, .i. dels missatgers per aquesta ciutat tramès a l'ajust de Tortosa, e encara per molts dels mercaders d'aquesta ciutat, havem sentit que a vós, senyor, deu ésser supplicat, entre les altres coses de la concòrdia del dit ajust, de provisió necessària en lo fet dels ytalians qui molt e sobres devoren la terra, e s'occupen la roba de vostres sotsmeses. E com d'açò los dits ytalians hajen haüd sentiment, par que hajen tramès a vós, senyor, per tractar e fortificar lur propòsit sobre e en aturar en aquestes partides. On, senyor molt excel·lent, supplicam humilment vostra gran magnificència que deny e li plàcia, per sa mercè, no donar orella als tractes dels dits ytalians ne fer res ab aquells, almenys tro a tant que los del ajust sien estats ab vós, senyor. Car no seria àls sinó destruir la deffensió de la cosa pública e anichilar los fets del ajust. E mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra molt excel·lent persona en bona e longa sanitat, vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. de març del any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

245.

1400, març 24. València.

Els jurats de València supliquen al rei que confie en les explicacions que els seus enviats, Francesc de Fluvià i Mateu Vidal, li donaran, i que hi proveesca degudament.

AMV, LM g³-6, f. 324v.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria premesa, com a'n Francesch de Fluvià e a'n Matheu Vidal, mercader, conciutadans e missatgers nostres al ajust fet a Tortosa de special licència⁷³⁰ vostra, senyor, per nosaltres trameses, hajam comanades algunes paraules a la vostra excel·lència per ells de nostra part explicadores, axí sobre los affers principals del dit ajust com sobre alguns affers de Mallorques, emergents dels dits principals affers o podents dar a aquells causa d'espaxament o del contrari. Supplicam humilment a la vostra reyal magnificència que sia sa mercè dar fe e creença plenera a les paraules dels dits nostres missatgers e de qualsevol d'ells sobre⁷³¹ qualsevol dels dits affers, e d'aquèn proveir-hi de justícia e de gràcia per vostra acostumada liberalitat e clemència. E haurem-ho, senyor, a special e notable gràcia de la vostra reyal excel·lència, la qual en bona e longa sanitat e vida e altres prosperitats mantenga e exalce Nostre Senyor Déu per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXIII. de març del any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls, etc.

246.

1400, març 24. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que el seu enviat, Francesch de Fluvià, li farà i que hi proveesca degudament.

AMV, LM g³-6, f. 325r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria, com a'n Francesch de Fluvià, conciutadà e un de nostres missatgers al ajust de Tortosa fet de special licència vostra, senyor, trameses, hajam comanades algunes paraules a vostra excel·lència per ell de nostra part explicadores, axí sobre los affers principals del dit ajust com sobre alguns affers de Mallorques emergents dels dits principals affers, o podents dar a aquells causa d'espaxament o del contrari, supplicam humilment a la vostra reyal magnificència que sia sa mercè dar fe e creença plenera a la explicació del dit nostre missatgers, e sobre aquella de justícia e de gràcia per vostra liberal e acostumada clemència proveir, e haurem-ho, senyor, a special e notable

¶⁷³⁰ Repetit: *licència*. ¶⁷³¹ Ratllat: *los*.

gràcia de la vostra reyal excel·lència, la qual en bona e longa sanitat, e vida e altres prosperitats mantenga e exalce Nostre Senyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .XXIII. de març del any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e Consell de València.

247.

1400, abril 1. València.

Els jurats de València informen el rei de les darreres novetats sobre els enfrontaments dels bàndols dels Centelles i els Soler, els primers dels quals pretenen atacar els altres a Cullera, vila on s'han assentat. Així mateix, informen de l'entrada al regne d'un contingent d'homes de Caravaca que ha causat problemes. A més, supliquen que intervinga en ambdós afers perquè siguin resolts al més prompte possible.

AMV, LM g³-6, ff. 336v-338r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Cobrada resposta de la vostra reyal senyoria de una letra a aquella per nosaltres tramesa, de e sobre assignació de cert loch en lo qual mossèn Jacme de Soler e altres de son bando poguessen estar, ço és, o Ontinyén o Alpont o la vila de Cullera, nosaltres donam loch que mossèn Loís Carbonell e en P(ere) Parrades comprassen la vila de Cullera, en la qual tot aquell bando estigués, com haguéssem sentiment que les dites viles reyalis o altre loch d'aquest regne no volguessen acollir aquells, ne ells hi volien anar, car no s'i tenien per segurs si lo loch no era lur. En la qual vila lo governador e lo justícia en criminal e nosaltres los metem per gràcia de Déu ab bon salvament. E jassia ans de liurar possessió a aquells de lur compra de la dita vila nosaltres liuràssem al dit justícia en criminal de València possessió del mer imperi de la dita vila, com ab aquella expressa retenció e condició aquelles comprassen e nosaltres hajam feta a ells venda de la dita vila, per ésser conformes a la compra que la ciutat feu de la dita vila del senyor rey pare vostre de loable recordació, e a la concessió que la ciutat ha del dit mer imperi ab títol de donació feta a aquella en temps de la guerra de Castella.⁷³² E d'aquesta raó, los habitants de la dita vila se agreujassen e s'i esdevenguessen après que'l dit justícia fon partit d'aquella alguns actes de contradicció. Emperò, enaprés lo dit justícia és estat restituit en plenera possessió del dit mer imperi, per la qual restitució

¶ ⁷³² Vegeu nota 654.

covench al consell d'aquesta ciutat donar ajuda al dit justícia criminal, ço és, que feu traure e portar la bandera reyal de la ciutat al portal d'aquella, la qual bandera és estada tornada per lo dit justícia en la Sala e del dit fet se menà procés en la cort de la Governació entre lo síndich de València e lo síndich de la dita vila.

Ara, senyor, havem cert sentiment que mossèn Gilabert Centelles ajusta tot son bando e fa gran pertret per anar guerrejar e combatre los dits mossèn Jacme e altres en la dita vila de Cullera, e jassia lo governador per son offici hi entena fer e y faça ço e quant porà, e nosaltres li siam ajudants en tolre e desviar, si plaer serà de Nostre Senyor Déu, que açò no venga a perfecció. Emperò, senyor molt excel·lent, car dubtam que'l dit mossèn Gilabert e altres de sa part se estiguen de continuar en lur propòsit e que les provisions del governador sien bastants a desujar aquell, parria a nosaltres, si a vostra excel·lència era ben vist, que vós, senyor, ab vostra cyutada provisió, donàssets treva a cascuns dels dits bandos duradora tro vós, senyor, siats en aquest regne, e dos mesos après, manan servir aquella per cascuna part ab imposició de grans penes, e vedar que semblants ajusts no's poguessen fer, e menys esvahiments dels uns contra'ls altres, e altres forts e rigoroses provisions, car, per fots que sien, encara, senyor, dubtam que sien servades, e fer e vedar en altra manera que aquests bandos no venguen a encontre un d'altre per tal, senyor, que causa de major rancor no cresca entre ells. E açò, senyor, axí prestament com fer-se porà o ço àls que a vostra senyoria serà vist faedor en aquests affers, en los quals, senyor, supplicam vostra gran excel·lència que per sa mercè li plàcia prestament e molt cuytada proveir, com en açò tota cuyta sia triga.

Axí mateix, senyor molt excel·lent, anunciam a vostra gran senyoria que, per tal com almugàvers castellans havien saltejat moros de Granada en partides de Granada, e aquells moros, per lur confessió eren estats ajutjats de bona guerra per lo batle general d'aquest regne, hòmens de Caravaca, del regne de Castella, mà armada, poch dies són passats, no tements violar les paus que són entre vós, senyor, e lo rey de Castella, ne contrastant que los vostres missatgers trameses al dit rey ara derrerament haguessen assentat e haüda provisió feta per lo dit rey en son consell, que a marques o a represàlies no pogués ésser proceït entre los habitants dels dits regnes, mas que la decisió de tots debats fos reservada a certs missatgers de cascun dels reys dins breus dies trametedors a vistes a molló, són entrats en aquest regne tro al terme de la vila de Ontinyén, e aquí han saltejats quatre hòmens e quatre fadrins de la dita vila qui per lurs affers descuydadament eren en lo terme d'aquella, e aquells se n'han menats per ço com los dits moros foren en lo dit loch de Ontinyén primerament receptats. E jassia sabud açò en la dita vila per los habitants d'aquella, los malfeytors sien estats perseguits tro en Castella, en terme de la vila de Eccla; emperò, sobrevinent companya de hòmens de Jumella, del regne de Castella, los dits malfeytors no pogren ésser ateses, ans los perseguidors se n'agren a tornar.

E sabud aquest fet per lo governador d'aquest regne e per nosaltres, per foragitar escàndels havem proveït que missatger és tramès al adelantat de Múrcia, qui par haja donat favor al saltejament dels christians de Ontinyén, per veure si

los dits .VIII. christians se poran cobrar per les provisions del rey fettes de Castella. E havem escrit al dit rey e a alguns de son consell qui foren al ferrar de les dites provisions, e y havem fet ço als que ns és estat vist que fer s'i pogués. Mas, senyor, per tant, com entenem que los de Ontinyén se volran, si poran, venjar dels de Caravaca o d'altres castellans, e per açò se pogués introduir començament de guerra e d'altres sinistres, ço que Déus no permeta, supplicam humilment vostra molt excel·lent senyoria que per sa mercè li plàcia en aquestes coses e en les altres damunt recitades fer axí prestament com porà aquella presta provisió que's pertany. E mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra molt excel·lent persona en longa e bona sanitat, vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XI. d'abril del any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

248.

1400, abril 17. València.

Els jurats de València supliquen al rei que crega les explicacions dels seus missatgers, Francesc de Fluvià i Mateu Vidal, presents a la reunió de Tortosa, i que hi proveesca adequadament.

AMV, LM g³-6, f. 339r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria premesa, com a'n Francesch de Fluvià e a'n Matheu Vidal, mercader, conciutadans e missatgers a l'ajust fet a Tortosa de special licència vostra, senyor, per nosaltres trameses, hajam comanades algunes paraules a la vostra excel·lència per ells de nostra part explicadores sobre los dits e altres affers, supplicam humilment a la vostra reyal magnificència que sia sa mercè dar fe e plenera creença a les paraules dels dits nostres missatgers e de qualsevol d'ells, e d'aquèn proveir sobre aquells de justícia e de gràcia per vostra acostumada liberalitat e clemència. E haurem-ho, senyor, a special e notable gràcia de la vostra reyal excel·lència, la qual en bona e longa sanitat, vida e altres prosperitats mantenga e exalce Nostre Senyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XVII. d'abril del any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besans la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

249.

1400, abril 26. València.

Els jurats de València supliquen al rei que faça entregar als jurats de Girona els diners i recursos recaptats per finançar l'armada de Barbaria.

AMV, LM g³-6, ff. 345v-346r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

En lo bisbat de Gerona foren replegades diverses quantitats de diners, blats e altres béns en virtut de bul·les papals e indulgències atorgades per lo sant pare en favor de la Santa Armada, la qual fon feta en aquesta ciutat de special licència de vós, senyor, contra moros de Barberia. A les despeses de la qual armada lo consell d'aquesta ciutat, sots sperança de recobrar aquelles de les peccúnies de les dites indulgències e altres acaptiris, feu bestreta excessiva, e com la ciutat o nosaltres e los clavaris de la dita armada hajam demanades les dites quantitats replegades o restants en poder dels comissaris elets a la recepció de les dites peccúnies, aquells, e encara los jurats de la ciutat de Gerona, recusen e han contrasat liurar les dites quantitats de peccúnies e altres béns a nosaltres e als dits clavaris. E com, senyor molt excel·lent, sia cosa consonant a raó que la ciutat qui ha feta la dita bestreta sots la dita confiança haja d'aquells en poder dels quals són les dites quantitats, ço que resta en lur poder, supplicam humilment a la vostra gran excel·lència que li plàcia per sa mercè manar per ses rigoroses provisions als dits jurats e altres en poder dels quals les dites peccúnies e béns són, que restituesquen e liuren aquelles decontinent en loch nostre a n Guillem Carbonell, clavari qui fon de la dita armada. E haurem-ho, senyor, en special do e gràcia de la vostra molt excel·lent senyoria, la qual Nostre Senyor Déu, per sa mercè, mantenga e exalce en longa e bona sanitat, vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVI. dies d'abril del any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

250.

1400, maig 7. València.

Els jurats de València informen el rei que els pareixen acceptables i necessàries les mesures que, segons han informat els seus missatgers, ha pres el rei de Castella, i li supliquen que les aplique ell també.

AMV, LM g³-6, ff. 348v-349r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

E<x>plicat per los vostres feels mossèn P(ere) Pardo e micer Johan Mercader a nosaltres en virtut de creença per vós, senyor, a cascun d'aquells comanada, tot ço que'ns han vol<g>ut publicar de manament e per part de vós, senyor, sobre les provisions per vós, senyor, faedores⁷³³ a e sobre semblants provisions fetes e atorgades per lo rey de Castella a certs capítols per los dits mossèn P(ere) Pardo e micer Johan Mercader com a missatgers vostres, senyor, a aquell offerits sots esperança que vós, senyor, farets semblant, volen saber de nosaltres si aquelles provisions deuen ésser per vós, senyor, fetes e atorgades. Responem, senyor, a la vostra gran clemència, ab aquell<a> humil e subjecta reverència de la vostra reyal excel·lència⁷³⁴ que's pertany, e par, senyor, a nosaltres, salva totstemps la dita reverència, que vós, senyor, per vostra mercè devets fer e atorgar semblants provisions d'aquelles per lo dit rey atorgades, e aquelles, axí com a útils, expedients e necessàries, <fer>mar e fer servir per vostres sotsmeses en vostres regnes per gran bé e utilitat de la art de la mercaderia e per gran reformació del bé de la cosa pública, e per escloure e foragitar d'aquella tot sinistre, per ço que la amor e affecció de vós, senyor, correspona a la del dit rey en los dits fets e en tots altres que esguarden utilitat d'amdós los regnes. E supplicam humilment a la vostra gran excel·lència que per sa mercè li plàcia les dites provisions atorgar e manar aquelles ésser exegutades com se'n spere inextimable bé. E mantenga Nostre Senyor Déu per sa mercè la vostra excel·lent persona en bona e longa sanitat, vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VII. dies de matg en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

251.

1400, maig 14. València.

Els jurats de València supliquen al rei que approve l'acord a què s'ha arribat per posar fi al plet entre el senyor de Montan (Castellmontan) i la vila de Xèrica.

AMV, LM g³-6, f. 354r.

¶ ⁷³³ Ratllat: *fetes*.

¶ ⁷³⁴ Repetit: *ab aquella humil e subjecta reverència de la vostra reyal excel·lència*.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Gran qüestió és estada entre mossèn Johan Sànxez de Vallterra, senyor de Castellmontà, situat en regne de València, e la universitat de la vila de Exèrica, sobre certa partida de terme, la qual cascuns dels damunt dits afermen ésser dins lur terme, de la qual, per gràcia de Déu, és estada feta entre les parts certa manera de avinença e convenció si a vós, senyor, serà plasent. A la qual avinença, senyor, nosaltres havem prestat assentiment, axí, emperò, que per aquell no sia fet a vós, senyor, ne a vostre dret alcun perjudici. E si vós, senyor, aprovàrets la dita avinença, e no en altra manera, e per tal, senyor, com açò torna en gran bé de les parts a relevament de despeses e d'escàndels, supplicam humilment la vostra excel·lència que per sa mercè li plàcia la dita avinença loar e aprovar, e a aquella prestar sa auctoritat. E mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra molt excel·lent persona e casa reyal en longa e bona vida, sanitat e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XIII. de matg del any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

252.

1400, maig 22. València.

Els jurats de València supliquen al rei que no crega les mentides de Lluís Carbonell i Pere Marrades sobre els greuges que suposadament ha fet la ciutat contra ells a causa de la venda de la vila de Cullera.

AMV, LM g³-6, ff. 357v-360r.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 98-102.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Humil e subjecta reverència de la vostra reyal magnificència premesa, sentit havem que de part de mossèn Loís Carbonell e d'en P(ere) Marrades, compradors e ara posseïdors del castell e de la vila de Cullera e de la universitat de la dita vila, és estat d'ací tramès un notari a la presència personal vostra, senyor, per informar aquella d'alcunes coses en les quals afermen que nosaltres los hauríem agreujats contra justícia sobre la venda que·ls fem dels dits castell e vila, e sobre la possessió del mer imperi d'aquells e sobre altres coses d'aquèn emergents. E car és escrit,

senyor, que qui menysprea sa fama cruel és a si mateix,⁷³⁵ nosaltres, no volents, axí com no devem, menysprear nostra fama, la vostra senyoria certifficam ab la present de la veritat dels dits affers, de la qual, si dubte o contrast volia ésser fet, se pot fer mostra e prova clara per cartes e altres scriptures públiques.

Veritat és que'l molt alt senyor rey en P(ere), de loable recordació pare vostre, volent remunerar aquesta sua e vostra ciutat de molts e grans servirs que fets hi havia, senyaladament en la guerra ladonchs de Castella, feu algunes gràcies e donacions ab son special privilegi a la dita ciutat, entre les quals és que la dita vila de Cullera e son terme, la qual se era liurada al rey de Castella, fos perpetualment de terme de la dita ciutat e de contribució d'aquella en murs e en valls, e en dons qui's fessen al senyor rey, e de ost e de cavalcada, e de jurisdicció civil e criminal, la qual se exercís per los vostres justícia de la ciutat dessús dita, segons és contengut en lo dit privilegi pus plenerament.⁷³⁶

E car ja enans que la dita vila se liuràs al dit rey, los nobles mossèn Ximén Pérez d'Arenós e muller sua possehien per títol de penyora o de compra ab carta de gràcia la dita vila, e contrastassen de fet a la dita donació al·legants que ells o algun d'ells no havien en res desservit al dit senyor, mas contínuament servit, e que per ço la dita donació no poch ésser feta en lur perjudici, e d'açò sortís plet. Lo dit senyor mateix dix algunes vegades ladonchs de paraula a jurats e a missatgers de la dita ciutat que pus covinent e pus desembargat remey que y vehia era que ell reemés aquella vila dels dits nobles e puy la venés a la ciutat, e aquella hauria'n .ii. profits: un, que tot dubte e contrast de la dita donació seria fora; e l'altre, que la ciutat reebria les rendes e emoluments d'aquella vila. Però, que tal venda ell faria ab carta de gràcia perpetual, de la qual⁷³⁷ si e quant usàs, ço és, que per vigor d'aquella reemés o cobràs la dita vila que en aquell cas fos a la dita ciutat, salva la donació ja dita, e axí fo concordat e fet segons appar expressament per la carta reyal de la venda prop dita. En la qual carta expressament lo dit senyor rey confirmà, loà e aprovà la dita donació, confessant lo mer imperi de la dita vila ésser propi de la ciutat, e \en/ d'aquesta⁷³⁸ manera la ciutat ne fo mesa en possessió, axí com appar per carta pública.

Ara, poch temps és passat, com la ciutat se volgués descareegar en part de grans e molts censals morts e d'altres càrrechs que fahia e havia, trasqué venals alguns castells e lochs propis que havia comprats. E après diverses tractaments mitjançant públich corredor, concordà e atorgà dels dits castell e vila ab aquells drets e en aquella manera que comprats los havia, fer venda per cert preu e dins cert temps a aquella o aquelles persones que volria e declararia en Samuel Narari,

¶ ⁷³⁵ S. Aug., *Serm.* 355, cap. 1.

¶ ⁷³⁶ AO, privilegi 115 de Pere IV (1364, maig 9. València).

¶ ⁷³⁷ Repetit: *de la qual.* ¶ ⁷³⁸ Ratllat: *com.*

juheu de Terol, ab lo qual o ab son procurador era estat lo dit tractament e feta la dita concòrdia. En virtut de la qual, lo dit juheu o son procurador, alguns dies après intimà a nosaltres que ell, de la venda dels dits castell e vila de Cullera, se era avengut ab los dits mossèn Loís Carbonell e en P(ere) Marrades per aquell preu, requirent nosaltres que·ls hen féssem venda per lo dit preu. E fon-li respost que·ns plahia en la manera que era estada concordada, segons és dit.

E com sobre la ordenació de la prop dita venda e de la carta d'aquella fos alcuna disceptació entre los dits mossèn Loís e en P(ere) d'una part, e nosaltres d'altra, tractants e mijançants alcunes notables persones fo entre ells e nos concordat novellament de la dita manera, e axí fo fet e complit de fer, ço és, que nosaltres e lo síndich de la dita ciutat los fem venda dels dits castell e vila ab tots lurs térmens, rendes, emoluments, drets e pertinències, retengudes quatre coses nomenadament e expressa.

La primera, lo mer imperi e la adjunció del terme feyta a la ciutat, lo qual romangués a la dita ciutat e al vostre justícia criminal d'aquella, segons forma de la dessús dita reyal donació. La segona, les inhibicions e lo carregador, axí de la mar com del riu de la dita vila, les quals, ab tota plena jurisdicció d'aquelles, romangués a la dita ciutat. La terça, que a vós, senyor, e vostres successors fos e sia, salva la gràcia dessús tocada, ço és, facultat de reembre e cobrar quantque quant los dits castell e vila per lo dit preu. E la .IIIIª., que semblant gràcia o facultat fos salva a la ciutat dessús dita.

E feta la prop dita venda ab les .IIIIª. retencions ja dites, lo vostre justícia criminal d'aquesta⁷³⁹ ciutat e dos de nosaltres e nostre síndich e un dels advocats de la ciutat, e los dits compradors e dels advocats lurs, anam als dits castell e vila, e aquí la possessió d'aquells liuram als dits compradors, e lo vostre justícia en criminal, per exercici e possessió de sa jurisdicció, eregí e feu fer noves forques prop lo pont del riu de la dita vila, les quals en la nit següent foren secretament de fet derrocades. E dix-se públicament e axí és versemblant que de part dels dits compradors e o dels hòmens de la dita vila era estat fet. E com lo dit justícia manàs tornar les dites forques per los dits mossèn Loís e en Pere Marrades ab d'altres qui ab ells eren, fon feyta resistència al dit justícia e toltz forcívolment los bastons e exades que los satgs e verguers tenien faents les dites forques. E açò, senyor, fon fet ab gran temeritat, inobediència e irreidència de vostres officials, ço és, del dit justícia en criminal e d'alguns de nosaltres qui aquí érem presents. E enaprès, los dits mossèn Luís e en P(ere) Marrades, conexent lur errada, meteren-se en poder del dit justícia e de nosaltres, qui aquí érem, e adonchs lo justícia feu fer en senyal de sa possessió dues forques en lo dit loch. E enseguides les dites coses, lo dit justícia e nosaltres venguem-nos-hen a la ciutat e les dites coses foren explicades en Consell General, lo qual provehí que per l'interès de vós, senyor, les dites

¶ ⁷³⁹ Ratllat: *d'aquella*.

coses fossen intimades a vostre procurador fiscal, e que'l justícia tornàs a Cullera e que fes unes forques de pedra là on les primeres forques foren derrocades.

E com fos dubte hoc e provable suspició que d'açò no sortís rebel·lió e resistència, lo dit consell, per mantenir la possessió del dit vostre justícia e de la ciutat, e per fer cessar tota rebel·lió e resistència, excità la ost de la dita ciutat en la manera acostumada, specialment ab extracció de la bandera a la finestra de la Sala, e puys, sabut que altra vegada havien tornat a derrocar les dites forques, la dita bandera fon treta al portal de Sent Vicent en la via de Cullera. E lo dit vostre justícia tantost tornà a la dita vila per refer les dites forques, e axí's feu, e huy enjorn estan eretes e fetes de pedra, e lo vostre procurador fiscal ha proposada en la dita vila de Cullera, denant lo dit justícia, denunciació contra los dits mossèn Luís, en P(ere) Marrades, mossèn n'Arnau de Romaní e altres qui foren al fer de la dita resistència, e lo procés és clos, que no y resta sinó donar sentència. En lo qual procés la ciutat no ha feta part, ans ha lexat a aquells tot l'interès que fos de la ciutat per raó de la dita resistència, romanint a vós, senyor, e a vostre fisch tot vostre dret salvu. E enaprés, tornat lo dit justícia de la dita vila, aquell tornà la bandera, que en⁷⁴⁰ lo dit portal era, a la casa⁷⁴¹ de la Sala.

Per raó del qual mer imperi e adjunció de terme, senyor, és sortit e's menà plet ordinari denant la cort de la Governació entre lo justícia e lo síndich d'aquesta ciutat d'una part, e lo síndich de la dita vila de l'altra, en lo qual, lliberament e ampla, la part de Cullera ha trobada e té còpia d'advocats d'aquesta ciutat, qui e lur síndich vigorosament tenen e menen son procés sens tota indignació nostra o d'altres de la dita ciutat, confiants de vostra e nostra bona justícia, e entenents que la dita cort e la vostra reyal providència, senyor, darà la justícia e'l dret a aquella part que l'haja. E d'aquesta matèria, senyor, l'altre jorn scrivim a vostra senyoria succintament, no volent pendre ofici de acusadors, mas pus la part nos increpa, segons nos han dit, nosaltres, senyor, vos scrivim per la present tot lo fet larch.

Veja, donchs, si sa mercè serà, la vostra reyal justícia e la discreció de tot sa entenent, si d'aquesta raó pot o deu ésser ordenada o feta querimònia justa, tant ne quant de nosaltres ne si de mantenir lo vostre dret, senyor, e de vostre justícia e lo nostre o de la ciutat, devem ésser notats ne morduts contra veritat e raó, parlant totstemp ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria. On a aquella humilment supplicam que sia sa mercè no dar credulitat a tots spirits, specialment d'aquesta raó, mas, si en contrari és o serà res suggest, notifficar-ho per vostra mercè a nosaltres, qui per gràcia de Déu e vostra, senyor, d'aquesta raó e d'altres podem estar de front a tota humana natura. Les dites coses, senyor, haurem a special do e gràcia de la vostra reyal excel·lència, la qual en longa e bona navitat, vida e altres prosperitats mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

¶⁷⁴⁰ Ratllat: *tot*. ¶⁷⁴¹ Ratllat: *Sala*.

Scrita en València, a .XXII. de matg en⁷⁴² l'any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor,⁷⁴³ vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

253.

1400, maig 26. València.

Els jurats de València responen al rei que han fet allò que en la seua darrera lletra els havia demanat, i que n'han informat extensament en una altra carta enviada al bisbe.

AMV, LM g³-6, ff. 360v-361r.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria, una breu letra d'aquella havem ara reebuda continent creença per vós, senyor, comesa a nostre molt reverent pare, lo senyor bisbe de València, lo qual per sa letra largament ha declarada a nosaltres la dita creença. E tantost, desijants a vostra senyoria complaure e servir, havem mes en exequció o en acte ço qui ere contengut en la dita sua letra, segons que en nostra responsiva letra que al senyor bisbe ara remetem la vostra magnificència porà veure pus largament. E mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra molt excel·lent persona en bona e longa sanitat e vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXVI. dies de matg del any .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e consell de València.

254.

1400, juny 4. València.

Els jurats de València supliquen al rei que done creença a les explicacions que li faran els seus missatgers, Pere Calderó, Guillem Saera i Francesc de Fluvià, i que hi actue degudament.

AMV, LM g³-6, f. 367v.

¶⁷⁴² Ratllat: *del ay.*

¶⁷⁴³ A l'original: *Senyors.*

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

A la vostra reyal magnificència supplicam que sia vostra mercè benignament reebre mossèn P(ere) Calderó, micer Guillem Çaera e en Francesch de Fluvià, nostres missatgers, los quals a la presència personal de vostra senyoria trametem de present per affers molt àrdues d'aquesta vostra ciutat, los quals a vostra excel·lència largament explicaran. E oir aquells volenterosament e dar plenera fe e creença a lur explicació, axí com si nosaltres presencialment ho dehiem, e sobre aquells per justícia e per gràcia de vostra acostumada clemència proveir. E haurem-ho, senyor, a special e notable gràcia de la vostra reyal senyoria, la qual en bona e longa sanitat e vida e altres prosperitats mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs, amén.

Escrita en València, a .IIIIe. dies de juny del any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besants la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats e consell de València.

255.

1400, juny 5. València.

Els jurats de València informen el rei de l'entrada en la ciutat de Gilabert de Centelles i de l'intent fallit dels Soler de desafiar algunes persones, el qual ha estat frustrat per les autoritats.

AMV, LM g³-6, f. 369r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 105-106.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Pochs dies ha passats, nosaltres haguem sentiment que mossèn Gilabert Centelles era entrat en aquesta ciutat, per ço com se deya que mossèn Jacme de Soler, qui era en la ciutat, e que ell e los de son bando volien donar deseximents a .L. o .LX. persones. Los quals deseximents, per nostre poder, lo governador e nosaltres ho havem destolt, que tro a huy nos són donats, e per ço nosaltres contínuament après havem vetlat, ensemps ab mossèn lo Governador e ab lo justícia en criminal, que escàndel no vengués per aquesta raó en la ciutat. E axí s'és seguit, per gràcia de Déu, que tro a huy no se n'és esdevengut alcú, ans en lo present dia és estada feta pacíficament elecció de jurats per al any propvinent, ço són, mossèn Bernat Escorna e n Johan Roiç de Corella per los cavallers; en Francesch de Fluvià, en Francesch Cortit, en Jacme Ros e en Matheu Vidal.

Mas, senyor, après feta la elecció, lo dit mossèn Gilabert, segons nos fon dit, ab molts altres de son bando se isqué de la ciutat en ora de migdia e's mes en la rambla per veure si los del bando contrari hi exirien. Nosaltres, sabud açò, de fet provehim que'l lochtinent de governador e lo justícia en criminal anaren al dit mossèn Gilabert e'ls feren aquí diverses manaments que se n'anassen, e fem tancar los portals de la ciutat a fi que los del altre bando no y isquessen ne aquells poguessen tornar en la ciutat. E havem-hi gitats aquells del bando del dit mossèn Gilabert e, ajudant Nostre Senyor Déu, entenem continuar en provisions necessàries a tolre tota manera de escàndel. Totes aquestes coses, senyor molt excel·lent, anunciam per nostre descàrrech a vostra reyal senyoria, per ço que aquella hi proveescha segons que's pertany. E mantenga Nostre Senyor Déu, per sa mercè, la vostra excel·lent persona longament en bona sanitat, vida e altres prosperitats, e li do victòria de tots sos enemichs.

Scrita en València, a .V. de juny del any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vassalls, etc.

256.

1400, juny 10. València.

Els jurats de València informen el rei de l'assassinat de l'alcaid de Xelva, Pere de Solanes, suposadament a mans d'homes de Gilabert de Centelles, i li supliquen que viatge a la ciutat immediatament.

AMV, LM g³-7, f. 2v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, p. 106.

A la molt alta magestat de nostre senyor lo rey.

Ab humil e subjecta reverència de vostra reyal senyoria e ab nostre gran desplaer, a la vostra magnificència notificam que hir, après dormir de sesta, en P(ere) de Solanes, alcayt e procurador de Xelva per la ciutat, lo qual poch dies ha nostres precessors havien fet venir ací per affers seus e de la ciutat, tornant-se'n a sa alcaidia e procuració, simplement cuydant ésser en via de pau, fo espiat e saltejat en lo camí de la Coma, que és entre Paterna e Burjaçot, per companyes de cavall les quals se diu que són de mossèn Gilabert de Centelles, e d'aquèn ferit de diverses colps e finalment mort. Encara, senyor, per la brevitat del temps, no havem pogud⁷⁴⁴ saber certament quants e quals són estats a aquesta mort, com de

¶ ⁷⁴⁴ A l'original: *pogud*.

sa companya no sia encara vengut \ací/ alcú, e senyaladament un escuder seu, lo qual, jassia nafrat, segons se diu, no's partí d'ell e'l ha vetlat tota aquesta passada nit. Quant pus estesament ho haurem sabut, la vostra senyoria per nostra letra o per relació de nostres missatgers ne serà clarament certificada e, jassia, senyor, ans d'aquesta mort la vostra personal venguda a'nçà fos molt necessària, segons ja per altres letres e per missatgers ho havíem notificat; emperò, senyor, ara hi és molt pus necessària per perill de rumor e d'escàndels e d'altres adversitats. On, senyor, a la vostra reyal clemència humilment supplicam que sia vostra mercè cuytar vostra venguda. En açò, senyor, farets ço que's pertany a vostra reyal preeminència, e nosaltres ho haurem en singular gràcia d'aquella, la qual en bona e longa sanitat, vida e altres prosperitats mantenga nostre S[e]nyor Déu, per sa mercè, e li do victòria de tots sos enemichs.

Scrita en València, a .X. dies de juny del any de la nativitat de Nostre Senyor .MCCCC.

Senyor, vostres humils vass[a]lls e affe[ct]uoses ser[vidors], qui, besans la [terra] d[en]ant] vostres peus, [se com]anen en vostra [gràcia] e m[ercè], los jurats de Valè[n]cia].

257.

1400, juliol 9. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga per a posar fi als abusos comesos pels mercaders genovesos a la ciutat.

AMV, LM g³-7, f. 10r-v.

Al molt excel·lent e molt alt príncep e senyor lo senyor rey.

Molt excel·lent príncep e senyor:

A la vostra sobirana magestat significam que, segons notòria clamor, los mercaders d'aquesta vostra ciutat e de tota vostra senyoria són per jenoveses en lur ciutat maltractats, axí en persones com en lurs mercaderies, carregan aquelles de segregats e importables vectigals, per què humilment supplicam a vostra clemència que deny e li plàcie proveir ab deguda e remediabile provisió en tan importable e als de vostra senyoria singular greuje, del qual se poria seguir inopinat sinistre. Nostre Senyor Déu exalce vostra senyoria ab longa conservació de vostra real magestat, amén.

Scripta Valentie, .IX^a. die mensis iulii anno a nativitate Domini .M^o.CCCC^o.

Ab humil inclinació, besan la terra denant vostres peus, los jurats de la ciutat de València, aparellats complir los manaments reyal.

258.

1400, juliol 9. València.

Els jurats de València supliquen al rei que intervinga per tal que a Pero López, vassall del rei de Portugal, li siga restituïda la seua nau amb les mercaderies que contenia, la qual va ser furtada per Rodrigo Dies.

AMV, LM g³-7, f. 11r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.⁷⁴⁵

Molt alt príncep e excel·lent senyor:

Pochs dies ha passats rebem una letra del rey de Portugal pregan-nos haguéssim per recomanat Pero López, vassall e servidor seu, e li féssim compliment de justícia sobre una nau que mossèn Rodrigo Díeç li havia presa e robada, carregada d'olis e d'altres mercaderies, la qual cosa, senyor, no cau en nostre ofici, mas supplicam humilment a la vostra re\y/al majestat que per conservació d'amistat e que vostres sotsmeses no sien destrets en la senyoria del dit rey agreujadament, li deny e plàcia proveir sobre ço en tal manera al dit Pero López que haja saciable justícia e promulgable laor en sa terra. Déus poderós conserve al seu servey vostra sagrada persona per molts anys e bons, amén.

Scrita en València, a .IX^{ou}. de juliol.

Besan la terra denant los peus de vostra majestat, afec\tuoses servidors/ vostres,⁷⁴⁶ los⁷⁴⁷ jurats de València.

259.

1400, juliol 9. València.

Els jurats de València supliquen al rei que dispose les mesures pertinents al més aviat perquè el bisbe de Bosa pugua prendre possessió de l'arquebisbat de Càller.

AMV, LM g³-7, f. 11v.

Al molt excel·lent e molt alt príncep e senyor lo senyor rey.

Molt alt e poderós príncep e senyor:

Com lo pare sant haze graciosament proveït a mossèn lo bisbe de Bonanoya de arcebisbat de Càller, e per haver la possessió d'aquell e a espatxament d'aquella haze mester alcunes provisions de vostra senyoria endreçades al governador de Càller, e lo dit bisbe sia estat longament leyal e curós servidor de Nostra Dona

¶⁷⁴⁵ Ratllat: *Al molt excel·lent e molt alt príncep e senyor lo senyor rey.*

¶⁷⁴⁶ Ratllat: *preses complir.* ¶⁷⁴⁷ Ratllat: *manaments.*

Santa Maria de la Seu d'aquesta ciutat, en no poca laor del poble e honor de la dita ciutat, supplicam, per ço, a la vostra sobirana magestat que deny proveir de tals provisions al dit bisbe e als qui per ell hi seran endreçades al governador e a altres officials de Càller, que fàcilment e breu puxa la possessió del dit arcebisbat atènyer en retribució del bon servir e voler prestats en la dita seu. Nostre Senyor Déu exalce vostra senyoria ab longa conservació de vostra reyal magestat, amén.

Scripta Valentie, .IX^a. die mensis iulii anno a nativitate Domini .M^o.CCCC^o.

Ab humil inclinació, besan la terra denant vostres peus, los jurats de la ciutat de València aparellats complir los manaments reyls.

260.

1400, agost 4. València.

Els jurats de València supliquen al rei que revoque la seua provisió favorable a la instal·lació d'un consolat castellà a la ciutat, la qual cosa és contrària als seus furs i privilegis.

AMV, LM g³-7, ff. 18v-19r.

Edició:

RUBIO, *El patriciat...*, vol. 2, pp. 162-163.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor:

A nosaltres, a qui per nostre offici's pertany deffensió de furs e privilegis d'aquest regne en salvament de feultat, és stat monstat per los cònsols d'aquesta ciutat, lo rey de Castella novellament pensant constituir ací offici de consolat entre castellans, haver donat e atorgat lo dit offici a Gonçalvo Àlvarez, de vostra mercè, ab letra del dit rey dada en Sogòvia, a .XXX. de juny del any .M.CCC.XCIX. E en favor d'açò la vostra senyoria, ab letra sua dada en Saragoça, a .XXX. d'octubre del pròxime dit any, haver scrit a mossèn lo governador e a altres officials vostres d'aquest regne per primera e segona jussions e sots encorrimment de la vostra ira e indignació, e pena de mil florins d'or, que havent lo dit Gonçalvo per cònsol, donen a aquell favor e ajuda.

Senyor, parlan tota hora ab humil e reverent subjecció e salvament de vostra sobirana senyoria, les dites letres per exprés són e descobrim ésser contra longa e antiga usança d'aquesta ciutat, forrada e incircuida de molts furs e privilegis per vostres predecessors atorgats e jurats e totstemp stilats, los quals no sofiren refragança o contrària lesió, e primerament de privilegi atorgat sobre l'offici del consolat, disponent que cascun any sien elets dos cònsols ciutadans de la ciutat, ço és, un mercader e un mariner, e aquests hajen conexença de tots los fets marítims d'aquesta vostra ciutat e en aquesta universitat de causes són ordinaris, e com a ordinaris són hàuts e juren lo dia de Nadal, axí com los altres ordinaris de la sobredita ciutat, de

fur per lo qual és ordenat que no sia o puxa ésser feta en aquesta ciutat comissió a algun strany, e menys de universitat de causes, com per altre fur sia statuït que un sol vehí conega de totes les causes e d'un altre fur statuïn que l'ordinari de la ciutat conega dels strangers e dels vagabunts.

Són encara, senyor, contra privilegi del alt rey n'Amfós, avi vostre, ordenant e manant que letres que sien contra furs e privilegis del regne impetrades e impetradores, no sien admeses per alguns jutges.⁷⁴⁸ E d'aquèn, senyor, pot vostra senyoria conèixer les dites letres e manament vostre ésser contra los dits furs e privilegis, e contra altres, los quals, per no fer longa o enujosa recitació, cometem a callança. On, ab aquella humil subjectiva reverència que's pertany, supplicam a la vostra sobirana senyoria que per observança de furs e privilegis d'aquesta ciutat e regne deny e li plàcia revocar e haver per revocada la sua dessús dita letra, e la del dit rey de Castella no deure ésser observada ne la idemptitat o semblança de què's fa fonament, és a saber, que'n regne de Castella ha cònsol de catalans, poria forrar les dites letres ab les reverència e salvament que dessús parlan dues consideracions ateses, ço és, que'n aquesta ciutat jamés no y hac cònsol castellà ne y pot ésser per los privilegis e furs dessús dits; segonament, que si en Castella han cònsol català, açò és per privilegi antich del rey n'Amfós de Castella, atorgat als catalans en remuneració e premi de la premiable subvenció de .X. galeres armades que'l molt alt rey en P(ere), de bona memòria para e senyor vostre, tramès en ajuda del dit rey n'Amfós de Castella guerrejant contra moros e estant sobre'l setge de <Algezira>, de què lo dit rey reportà no poch agradable goig, per què açò seria deute e l'às seria gràcia si de fur se pogués fer, e no han entre si idemptitat o paritat alcuna, e pus fort que'n Castella no ha cònsol alcun de València. Nostre Senyor Déu poderós exalce vostra senyoria en longa incolumitat de vostra sacrada persona, amén.

Scrita en València, a .IIII. dies d'agost any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCCC.

Senyor, vostres humils sotmeses, qui, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

261.

1400, agost 12. València.

Els jurats de València sol·liciten al rei que proveesca perquè puguen admetre les demandes de Berenguer Saranyó, el qual vol passar a ser part de la contribució general, i que reba durant els següents cinc anys el valor de les imposicions dels seus homes.

AMV, LM g³-7, ff. 20v-21r.

¶ ⁷⁴⁸ AO, privilegi 26 d'Alfons IV (1329, octubre 24. València).

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alta majestat:

Les libertats per vós, senyor, e los excel·lents e d'alta recordació predecessors vostres, atorgades a aquesta vostra ciutat de València, no poch conserven la gran població d'aquella e són excitables que molts vinguen a habitar en aquella e ésser en son acost, e en altra manera de sa universal contribució perquè's puxen alegrar de ses libertats, açò és, que'n Berenguer Saranyó, senyor d'alcuna part del loch d'Alboraya situat en terme e orta de la dita ciutat, e los hòmens d'aquella dita sua part, se fan e's volen fer d'universal contribució de la sobredita ciutat, axí com los ciutadans e vehins d'aquella. Demanant, emperò, lo dit en Berenguer que li donem les impositcions dels seus hòmens que són de la dita ciutat a .v. anys primervinents en remuneració de ço que pert e's disminuex lo seu loch de valor faen-se de la dita universal contribució, ço que no podem fer sens licència de vós, senyor.

Per tal, a la vostra sobirana majestat, ab aquella humil e subjecta reverència que's pertany en besament de la terra denant sos peus, supplicam que deny e sia sa mercè dar e atorgar a nos licència que, sots la dita remuneració o pacte de la sisa dels dits .v. anys havedora e collidora per lo dit Berenguer Saranyó entre e dels dits seus hòmens e vassalls, puixa acceptar aquells en e a la dita universal contribució e que's puxen alegrar de les immunitats e libertats de la dita ciutat, axí e segons fa e pot fer cascun vehí o ciutadà d'aquella. E açò, senyor, reputarem a gran gràcia e mercè. Déus totpoderós exalce vostra senyoria ab incolumitat de vostra sagrada persona en longuea de temps, amén.

Escrita en València, a .XII. dies d'agost any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e afectuoses servidors qui, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

262.

1400, agost 16. València.

Els jurats de València supliquen al rei que envie un oficial per tal que els hereus de Joan Valleriola, antic procurador de les viles de Llúria i Xèrica en nom de la ciutat, puguen retre comptes de la seua administració.

AMV, LM g³-7, ff. 21v-22r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

Com en Johan Valleriola, ciutadà de València, en temps qui vivia com a procurador per la dita ciutat ordenat, regís e administràs les viles de Lúria e de

Xèrica e sa tinença, reebén les rendes, drets e sdeviniments a senyor pertanyents en les dites viles, tèrmens e pertinències d'aquelles, e los hereus del dit en Johan o tudor d'aquells vullen retre compte de la dita administració, al qual, segons capítols entre vós, senyor, e la ciutat fets e ordenats, ha e deu ésser apellat vostre tresorer o lochtinent d'aquell, o alcun altre per vós, senyor, entrevinent. E en Berenguer Martí, qui és en aquest regne, senyor, per vós, no y vulla entrevenir sens vostre manament, supplicam, per ço, a la vostra sobirana majestat, genolls flechs e la terra besan denant sos peus, que deny manar e cometre al dit en Berenguer, o a un altre que li plàcia, que hoja e sia present a la reddició del dit compte e a tot l'acte d'aquell ensemps ab aquell o aquells a qui serà comanat per la ciutat. Nostre Senyor Déu poderós exalce vostra senyoria ab incolumitat de vostra sagrada persona per molts anys e bons, amén.

Scrita en València, a .XVI. d'agost any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besan la terra denant vostres peus, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

263.

1400, agost 27. València.

Els jurats de València responen al rei sobre el seu darrer manament de sol·licitar consell sobre el plet entre els nobles na Carroça de Vilaragut i en Berenguer de Vilaragut, excusant-se, puix desconeixen les circumstàncies del procés.

AMV, LM g³-7, f. 26r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alta e virtuosa majestat:

De la excel·lent senyoria vostra és stada a nos, humils vassalls d'aquella, tramesa una letra tocant lo pleyt que's ventila en l'Audiència vostra entre·ls nobles madona Carroça, d'una part, e mossèn Berenguer de Vilaragut del altra, demanant lo dit mossèn Berenguer ésser feta triança del juhí possessori e aquell ésser primer determenat que·l petitori; la dita noble dient lo possessori e el petitori ésser determenat ensemps, posan perpetual fi a la qüestió sens reservar alcuna cosa en altra instància. Per què, senyor, manàvets a nos que tantost fóssem ensemps per aquesta raó e us scrivíssem nostre parer de la manera del procehir en les dites coses, per tal que vostra senyoria pogués fer justícia a les dites parts confiant que consellàriem axí com fer deguésem, recitan que per missatgers de la ciutat passats estant vós, senyor, en la ciutat de Saragoça, era stada a vostra senyoria explicada o donada a entendre la scandalosa qüestió de les dites parts.

Senyor,⁷⁴⁹ exseguit ab celeritat vostre manament, tot l'ajust fet de nosaltres on foren los advocats pensionats de la ciutat, fom en concorde e delliberat respost que'n lo fet de la justícia, com se deu fer o de la manera del procehir, no podíem justament, sens declinar consciència, consellar, com no sabéssim ne haguéssim vists los mèrits dels processos entre les parts accitats, mas, per tolre scàndel sens alcunes relíquies si, sens fer injustícia a alcuna de les parts, se pot o's deu fer. Nostre Senyor Déu poderós exalce vostra senyoria ab sobrament de vostres enemichs e sospitat de vostra sagrada persona, amén.

Escrita en València, .XXVII^a. *mensis augusti anno a nativitate Domini .M^o.CCCC^o*.

Senyor, vostres humils vassalls, als peus de vostra majestat inclinats besan la terra qui, en affectable servir, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

264.

1400, setembre 1. València.

Els jurats de València supliquen al rei que escriga al seu fill, el rei de Sicília, per tal que la ciutat i el regne puguen esquivar la prohibició de no exportar de l'illa forment, or i argent.

AMV, LM g³-7, f. 30r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alta majestat:

Per vera relació de mercaders d'aquesta ciutat sabents, és stat portat a nostra sabuda que'l molt alt senyor rey de Cecília, car primogènit vostre, ha fet desteniment en aquell seu regne de forment, d'or e d'argent generalment, sens excloure aquest regne e altra terra vostra de la dita general prohibició o desteniment, ço que dega fer la sua altea salva, almenys per .IIII. precípues raons: la primera, cor aquesta ciutat ha privilegi dels reys passats de les tretes d'aquell regne; segonament, atesa la gran amiatat, freqüentació e connexitat que és entre aquest regne e aquell; terçament, considerada la affectable subvenció que aquesta terra ha feta en lo recobrament d'aquell regne, axí de gents d'armes com als; quartament, cor aquesta ciutat totstemp, sens contradicció de la senyoria de Cecília e d'alcuna altra persona, ha usat de les dites tretes leerívolment.

E, com a nostra lesió vostra senyoria sia medecinable refugi, supplicam per ço a la vostra celsitud que deny e li plàcia, escrivín al dit vostre molt car primogènit e rey, atorgar totes aquelles letres e provisions que'ns facen mester e sien reparació de nostra jactura, segons vostra majestat conexerà faedor. Nostre Senyor

¶ ⁷⁴⁹ Ratllat: *ab*.

Déu exalce vostra senyoria en gran longuea de vostre regiment ab sospitat de vostra sagrada persona.

Escrita en València, primer dia de setembre.

Senyor, vostres humils vassalls, als peus de vostra majestat inclinats besan la terra, qui, en affectable servir, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

265.

1400, setembre 25. València.

Els jurats de València informen el rei que els seus oficials no estan actuant rigorosament contra el problema de les bandositats i li supliquen que crega les explicacions que el seu enviat, Francesc de Fluvià, li donarà sobre aquesta qüestió.

AMV, LM g³-7, f. 37r-v.

Edició:

CARRERES, *Notes...*, pp. 107-108.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent príncep e senyor:

No sens gran e congoxós desplaer, explicam a vostra gran senyoria que, jatsia per aquella sien estades atorgades e ací trameses moltes e bones provisions sobre lo fet dels bandos d'aquesta vostra ciutat. Aquelles, emperò, per negligència o tebeetat d'alcuns vostres oficials en cap, als quals per les dites vostres provisions és manat e a lur offici's pertany la execució d'aquelles, no han obrat pus tro a huy que si fetes no fossen, car no són exseguides ne s'exseguexen en res, jatsia per nos los sia estat protestat ab scriptura pública. D'on roman e està la dita ciutat en disposició tan mala e aparellada a tant scàndel, si la providència divinal no y sobvé e vostra senyoria no y ocorre, que seria sobres lonch explicar per escriptura. E per ço, senyor, a tolre tedi de vostra excel·lència en altres affers assíduament occupada, si serà sa mercè, serà-li explicat de paraula per en Francesch de Fluvià, missatger nostre en la vostra reyal cort, al qual dels dits affers scrivim largament e estesa.

A vós, senyor, humilment e cordial supplicants, sia vostra mercè a aquell donar plenera fe e creença, e sobre les coses explicadores proveir e en tal forma com mereix squivament de tanta ocasió, e jatsia, senyor, per deute reyal e com a cap de la cosa pública, siats a açò tengut, però nosaltres, astrets per naturalea e innata leyaltat, a nostre descàrrech e evitació de tota reprehensió, intimam les dites coses a la dita vostra senyoria per lo dit nostre missatger explicadores, per haver salutable provisió, la qual reputarem a gran gràcia e mercè. Los bandos són tots dins la ciutat per licència o negligència de vostres oficials en cap, a qui n'és estat protestat, *ut supra*, no és sens gran perill. Nostre Senyor Déu mantenga la vostra

sancta e excel·lent persona ab longa incolumitat al seu sant servey en exaltament benaventurat e loable victòria de sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .XXV. del mes de setembre del any .M.CCCC.

Senyor, vostres humils vassalls, als peus de vostra majestat inclinats besan la terra, qui, en affectable servir, se comanen en vostra gràcia e mercè, los jurats de València.

266.

1400, octubre 14. València.

Els jurats de València supliquen al rei que revoque les acusacions llançades contra la ciutat en la seua darrera carta i que crega les explicacions que li donaran sobre l'afet Francesc de Fluvià i Joan Mercader.

AMV, LM g³-7, f. 44r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent senyor:

De la vostra reyal magnificència havem ara reebuda per Guillem Martorell, de casa vostra, una letra continent que nosaltres hauríem reptat fort lo dit G(uillem) per les demandes que fayia en aquest regne per raó de la coronació de vostra molt cara companyona, la senyora reyna, dients nosaltres que les dites demandes no's podien fer per lo dit G(uillem), mas per los officials ordinaris del dit regne. De què vós, senyor, vos dàvets gran meravella, prenent que sens causa justa volíem dar destorb a vostres affers, als quals, si dreta e ordenada affecció nos mogués, deguérem dar tota adreça, car no ignoràvem la vostra no aprovació e menys jura del capítol de cort vedant tals semblants o altres demandes, e volríets saber com e per què aprovar o jurar-lo deguéssets ans de vostra aprovació e jura. On, senyor, reprent nosaltres de les dites coses, axí com preteses il·lícites a nosaltres e a vostres affers dampnoses, manàvets, senyor, que d'allí avant cessàrem fer aquelles e dar algun empediment al dit G(uillem).

Senyor, premesa totstems homil e subjecta reverència de la vostra reyal senyoria, nosaltres de tal letra e de tals paraules som meravellats, en tant que no creem que de vostra liberal voluntat, mas de importunitat del impetrant o de animositat del dictant sia proceïda, car, com nosaltres per diverses e molts consells ja de temps passat e dita de grans e de solemnes doctors e per sentències en contradictori juhí sobre açò donades, hajam per clar sens tota dubitació que'l capítol dessús mencionat dura e val e té per consegüent si havem usat del dit capítol, lo qual és conforme ab altres capítols de cort e ab altres furs e privilegis nostres, los quals podem e porem mostrar, no entenem haver feta injúria e menys cosa il·lícita, com, segons dret e raó, no fa injúria a alcú aquell qui usa de son dret. E com dehits, senyor, que les dites coses serien a vostres affers dampnoses, ab

la dita reverència parlan, podem dir que ans són fort profitoses a vós, senyor, e a vostres affers, com a proceïnts de justícia e conformes a aquella, e açò fa e farà prosperar, Déu ajudant, vostra reyal corona e vostres affers més e mils que ab lo contrari, e sab la vostra reyal excel·lència que nosaltres havem acostumat no torbar ne disminuir vostres affers, ans endreçar e spatxar aquells per totes nostres forces, e axí ho havets sentit vós, senyor, e la senyora reyna, per gràcia de Déu.

A un punt, senyor, tocat en vostra letra de la aprovació e jura vostra del dit capítol per nos preteses, responem que per gràcia de Déu e vostra, nosaltres n'estam bé, segons porem mostrar a vostra senyoria, quant ací serà personalment. Per què, senyor, homilment suplicam a la vostra reyal excel·lència que sia vostra mercè haver per oblidada e per no feta tal letra, e proveir aquella ésser levada de son registre e manar a vostres prothonotaris e secretaris que en posar paraules carregoses d'ací avant, vullen advertir de manera que llà d'on devem recomendació e gràcia obtenir, no hajam reprehensió. E serà cosa, senyor, a vostra liberal magnanimitat pertanyent, e nosaltres ho haurem a special gràcia e mercè de la vostra molt gran senyoria, a la qual supplicam humilment deny donar creença a micer Johan Mercader e a'n Francesch de Fluvià, o a qualsevol d'aquells qui són d'aquestes coses informats, sobre tot ço que refferran a aquella de part de la ciutat. Nostre Senyor Déu totpoderós exalce vostra senyoria per molts anys e bons ab incolumitat de la vostra sagrada persona, amén.

Scrita en València, a .XIII. d'octubre del any .M.CCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors, etc.

267.

1400, novembre 15. València.

Els jurats de València, a petició del rei, li responen informant dels consells donats pels metges de la ciutat sobre l'absència de la pesta, a fi que puga visitar-la prompte sense perill.

AMV, LM g³-7, f. 54r-v.

Edicions:

1. SERRANO, J., «Recuerdo apologético del maestro Jaime Roig y Pellicer», *Revista de Valencia*, 3 (1883), pp. 538-539.
2. RUBIO, *Peste negra...*, pp. 130-131.
3. RUBIO, *Epistolari...*, vol. 1, pp. 182-184.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt e poderós príncep e senyor:

Digmenje, a .XIII. de noembre, reebem dues letres de la vostra senyoria, la una semblant de l'altra, manifestants lo propòsit de vostra benaventurada venguda a aquesta ciutat, sinó que'n Francesch de Fluvià, missatger de la dita ciutat, havia donat entenent a la vostra magnificència que ací començava pestilència

epidimial, de què, volents ésser informat, manàvets que, haüda plenera e verdadera relació de metges e apothecaris, certificàssem vostra senyoria de les dites coses. Senyor, nosaltres, coobejants, segons som tenguts servir nostra feeltat, e intrínsecaments zelants l'agradable salut e durable senyoria de tant e tal rey e senyor nostre, en lo dilluns decontinent següent, en hora de tèrcia, fem ajustar a la casa de la confraria de mossèn Sent Jacme, appellats aquí ja en lo vespre passat, mestres en medicina, cirurgians e apothecaris següents: maestre Jacme Maderes, maestre Bernat Oliver, maestre Guillem Picó, maestre Bernat d'Artesa, maestre Andreu Vives; aquests són maestres en medicina; no y fon maestre Vicent Serra, com jagués de puagre. Maestre P(ere) Gironés, maestre Jacme d'Avinyó, maestre Gabriel Çapujada, maestre Martí Moliner, maestre Ramon Guàrdia, maestre Jacme Roig, maestre P(ere) Roig, maestre Ramon de Vilanova, convers, maestre Manuel de Vilafranca, convers, maestre Bernat Esplugues, convers, maestre Torragrossa e maestre P(ere) Lop, licenciats en medicina. En P(ere) Ballester, en Guillem Ivorra, en Gras, en Luís, en Gabriel Amat, en Johan Boil, maestre P(ere) Miquel, mestre P(ere) de la Roxella, cirurgians. En P(ere) Pastor, major, en P(ere) Pastor, menor de dies, en Ramon Comes, en Romeu Corts, en Thomàs Nicolau, en Guillem Ferrer e n'Anthoni Soler, apothecaris.

En l'ajust dels quals metges, cirurgians e apothecaris, on nosaltres fom presents, lestes primerament alta veu per nostre escrivà les dites dues letres, foren proposats dos punts de què per nos los fos demanat donassen consell e explicassen lur vot. Lo primer, si en aquesta ciutat havia actualment pestilència epidimial; lo segon, si'l temps era disposat, segons pronòstichs, a haver tal pestilència. E aparatats nosaltres, haüt entre si gran disputa e madur raonament per gran pausa de temps en la dita casa, fon conclós per aquells l'acte e, demanats nosaltres, reteren e donaren formalment en escrits la resposta concordada entre tots ell<s> següent: dients al primer punt que'n la ciutat, quant al present, no havia pestilència epidimial; al segon punt dixeren que, segons lurs pronòstichs e senyals de medicina pronosticants pestilència, lo temps era disposat a pestilència esdevenidora. Per què, senyor, significam a la vostra magnificència les dites coses per tal que sobre aquelles dellibere e ordén ço que deny e tenga per bé. Senyor, lo dit en Francesch de Fluvià, de nosaltres o d'alcun de nosaltres no hac letra o certificació que ací començàs epidimial pestilència. Nostre Senyor Déu mantenga la vostra sagrada majestat al seu sant servey longament, amén.

Escrita en València, a .XV. de noembre.

Senyor, après fon escrita la present letra, exparsament haguem consell del dit mestre Vicent Serra e mestre Loís Ordins, qui no foren en lo dit ajust, e foren d'aquell mateix acord e consell que és dessús recitat.

Senyor, vostres humils e affectuoses vassalls qui, besan la terra denant vostres peus, ab subjecta reverència se comanen en vostra gràcia e mercè, lo batle general e jurats de la ciutat de València.

1400, novembre 24. València.

Els jurats de València demanen al rei llicència per vendre un alberg i censal en una permuta amb un benefici eclesiàstic per resoldre deutes públics, ja que l'alberg és més valuós. Solliciten al monarca la concessió en benefici de la ciutat.

AMV, LM g³-7, f. 59r-v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt excel·lent príncep e victoriós senyor:

A la vostra gran magnificència exposen los jurats de la ciutat de València, humils sotmeses d'aquella, que com lo síndich de la dita ciutat, per haver e cobrar d'en Bernat Maresme, ciutadà d'aquella, quantitat de .XXXVI^m. sous e pus per aquell, axí com a sotobrer de Murs e Valls de la ciutat sobredita, deguts a aquella axí com a més reebut que despés, face e haja instat fer denant lo justícia civil de la dita ciutat execució en tots los béns del dit en Bernat, entre·ls quals és mes venal un alberch d'aquell situat en la parròchia de Sent Pere, tengut sots directa senyoria d'un benefici en la seu de la dita ciutat instituït per en Nicolau d'Ongria, çañtràs canonge d'aquella, sots invocació del Sant Spirit, a cens de .CLXI. sous anualment e perpetual en certs térmens del any pagadors al dit benefici o beneficiat d'aquell, e a luïsm e fadiga e altre plen dret emphiteòtich e dret de reebre aquells segons fur. E lo dit en Bernat, emphiteota, haja gràcia e llicència d'en Berenguer de Reboll, prevere beneficiat del dit benefici, ab voler, consentiment e acturitat (*sic*) del reverent pare en Christ don Jacme, de bona memòria adonchs bisbe de la dessús dita ciutat, que, comprant atretant censal e ab semblants drets sobre possessions, valents .IIII^m.CCCC. sous, dins la ciutat situades o fora aquella per spay d'una legua, a coneguda de tres persones, les dues elegidores per lo bisbe de València e beneficiat, e la terça per lo dit en Bernat, puxa e li és lícit, permutan lo dit semblant censal, emfranquir lo dit seu alberch del dit càrrech, segons de la dita gràcia o llicència consta per carta pública feta en València en poder d'en Luís Fenollosa, notari, a .XXVIII. dies de juny any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXVIII.

E, senyor, si'l dit alberch sens lo dit càrrech, que serà de valor de .XVI^m. sous a ensús, és venut, la ciutat o la cosa pública d'aquella, de la qual vostra senyoria és cap, no serà tant perdent per no bastaça de béns. Supliquen, per ço, a la vostra reyal majestat que, attés que'l dit alberch, que és de gran valor, torna en mà layca, foragita de la senyoria de la Ecclésia e la cosa reduïda en la Ecclésia per cambi és de poca valor en esguart de la cosa emfranquida, e attés que açò és gran profit del interès de la cosa pública a e per recobrar major quantitat de son deute, e attés que pròpiament no és amortizació, mas cambi o permutació, deny liberalment atorgar e donar llicència als dits supplicants e o a qui aquells volran o serà e volrà ésser comprador del dit alberch, que puxen en nom de la

ciutat o puxa comprar lo dit semblant censal sobre possessions de la dita valor e en los lochs dessús especificats e segons la manera de la dita carta, e comprants o si n'hauran ja de comprats sobre possessions de semblant valor, puxe o puxa aquell per via de permutació assignar o consignar al dit benefici e beneficiat d'aquell empertotstemps. E açò, senyor, reputaran a gran gràcia e mercè. Nostre Senyor Déu mantenga la vostra reyal majestat al seu sant servey e exalce vostra senyoria per molts anys e bons, amén.⁷⁵⁰

269.

1400, desembre 8. València.

Els jurats de València pregunten al rei a qui han de considerar governador del regne, ja que l'actual dipositari, Ramon Boil, no ha complit la seua comesa i Ot de Moncada n'ha reclamat el càrrec.

AMV, LM g³-7, ff. 62v-63r.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt e poderós príncep e senyor:

Vista havem una letra per la vostra reyal serenitat tramesa a mossèn Ramon Boil, governador d'aquest regne, efectualment continent que dins tres dies hagués fet pagar a frare Ramon Dezcavall, prior de Magüella, .IIII^m. sous e .XL. florins, vi e oli e altres fruyts del priorat de Magüella; si no, que'l privàvets de la Governació. A la execució de la qual letra e manament d'aquella, lo dit governador nos appellà per via de testimoni. Aprés, passats los dits tres dies, lo noble mossèn n'Ot de Muncada fon denant nosaltres mostrant provisions que havia de la Governació e dient que volia usar d'aquella, pus lo dit mossèn Ramon Boil dins los dits .III. dies no havia obtemperat a vostre manament ne purificada la condició de la dita reyal letra e manament, requirent que l'haguéssem per governador, faent sobre ço sa larga protestació. Senyor, nosaltres, veent-nos en tan fort e tan duptós embui e tement que no fos derogat a furs e privilegis, fem ajustar gran colp de doctors en cascuna facultat e juristes en la cambra de la Sala de València, on foren almenys de .XXV. a ensús los que y pogren venir.

E, exposat a aquells lo dit negoci en tres punts, lo primer, si nosaltres devíem haver per privat lo dit mossèn Ramon, mostrat primerament a aquells la dita vostra letra e manament, e lo procés de la execució d'aquella fet per lo dit mossèn Ramon; lo segon, si devíem obtemperar e haver per governador lo dit mossèn n'Ot; lo terç, si devíem consultar d'aquestes coses la vostra reyal magnificència

¶ ⁷⁵⁰ Manca la data i la subscripció.

e, duran lo temps de la dita consultació, qual d'aquells hauríem per governador. E los dits doctors e juristes, haüd entre si gran e digest col·loqui, en la major part sinó dos o tres exceptats, foren en concòrdia que la dita consultació devia ésser feta e, *medio tempore*, devia ésser obeït o haüd per governador lo dit mossèn Ramon Boïl tro⁷⁵¹ la vostra magnificència, la qual devia ésser imformada de totes aquestes coses, hi proveís purament e no condicional o axí com aquella plagués. Senyor, nosaltres, seguín los vots dels dits juristes, consultam la vostra reyal majestat de e sobre les dites coses, per ço que y proveesca ço que deny e tenga per bé. Nostre Senyor Déu mantenga la vostra reyal majestat en exalçament e longa duració e desijada victòria de tots sos enemichs, amén.

Scrita en València, a .VIII. de deembre de .M.CCCC.

Senyor, vostres humils vassalls e affectuoses servidors qui, besan, etc., los jurats, etc.

270.

1400, desembre 22. València.

Els jurats de València supliquen al rei que prorogue l'enviament d'un missatger per a la qüestió del pariatge en resposta a la sol·licitud reial. Destaquen la diligència del seu missatger i expressen la seua esperança que el rei resolga aquest afer, ja que és d'importància vital per a la ciutat i els seus mercaders.

AMV, LM g³-7, ff. 67v-68v.

A la molt alta majestat de nostre senyor lo rey.

Molt alt e poderós príncep e senyor:

Senyor, per vostra molt exalçable e felicitant letra a nosaltres e als pròmens d'aquesta vostra obedient ciutat tramesa en grau de singular confiança, dién aquella no ésser acostumada fallir en res que tocàs profit, beavenir e honor de son rey, d'açò, senyor, és testimoni Déu e les obres e seran per infal·lible amor tro a la fi del segle, havem vistes vostres cordials pregàries, les quals són e reputam ab subjecta reverència a nosaltres ésser manaments per aquells manant a nosaltres que, sobre alguns punts en què's romàs lo fet del pariatge, vullam flixar e escriure e dar poder a nostre missatger que pas e puxa passar en aquells, car serà gran profit, honor e beavenir vostre e de la cosa pública e de vostres regnes e terres, certifican a nosaltres lo gran plaer e servey que d'açò reportarà vostra senyoria. E per tal cor nostre missatger ha dit que nosaltres li havíem assignat cert dia ja passat ultra'l qual no estigués aquí per la dita raó, e d'aquèn presomís ésser revocat per lo dit passament de dia, havets, senyor, per vostres cordials pregàries manat a nosaltres que li vullam

¶ ⁷⁵¹ Ratllat: *per*.

confermar son poder e, si no l'ha bastant, aquell copiosament ampliar com sia necessari ell e no altri ésser en la conclusió del negoci per les causes, senyor, en la dita vostra letra tocaes, testifican ab veritat que'l dit nostre missatger s'és haüt en lo dit negoci ab gran diligència e profitosa cura, e és digne de laor e remuneració, e no mereix blasme, lo qual vostra senyoria ha entès que li seria donat ací a tort.

Senyor, la dita vostra letra, lesta al Concell de la dita vostra ciutat lo dia de la elecció dels justícies dejús scrit, mostrant a sos vassalls inextimable amor e hoïda la curial explicació a aquell feta per los honorables mossèn P(ere) d'Artés, mestre racional, e en Nicolau Pujada, batle general d'aquesta ciutat vostres, tot lo dit Concell affectablement obeïnt a vostres manaments prorogaren la venguda d'en Francesch de Fluvià, missatger nostre, d'aquell dia tro al .XV^{en}. dia del mes de jener primervinent sots lo poder ja donat a aquell, que és molt bastant a finir lo dit negoci, cogitan, certament, que dins lo dit temps la vostra serenitat, en què és lo tot, haurà donat desijat compliment al dit negoci. E som certs e als no s'ic diu, ne, si és dit quesque, sia donat a entendre a vostra senyoria que'l dit nostre missatger s'és haüt en lo dit negoci ab molt vellable e curosa diligència, de què no's promulga d'aquell poca laor en aquesta ciutat ne cal, senyor, tota hora, salva vostra senyoria, aquella reputar a servey si per nosaltres és donat loch al compliment del dit negoci, cor açò, senyor, està en la vostra mà e poder, e nosaltres supplicam a la vostra magnificència que deny mancipar aquell a prosperat acabament, segons és coobejat per tota la terra e senyoria vostra, la qual d'açò spera gran e singular profit.

Senyor, lo dit nostre missatger no és blasmat, car bé som en segur de sa experta saviea, mas a aquesta ciutat, carregada de immenses altres càrrechs, és carregós de tan larga missatgeria, és a saber, d'onze meses, e molt costosa, e li plaguera haver son breu obtent e per squivar aquest dispendi, e majorment lo gran dan dels mercaders d'aquesta ciutat, qui d'açò-ns fan clamors tots dies estan en pendent de fer o no fer lurs mercaderies speran desijada fi del dit pariatge, la triga del qual redunda en gran dimunió de lur patrimoni e béns temporals. Nosaltres assignam al dit nostre missatger lo terme de la sua venguda ja passat, e ara, per subjecta reverència de la vostra reyal majestat, prorogat, supplican a aquella humilment deny prestar son degut acabament al dit acte del pariatge e atorgar e proveir a aquesta ciutat totes les altres coses per nosaltres e per nostre missatger de nostra part supplicades. Nostre Senyor Déu mantenga e exalce vostra senyoria per molts anys e bons, amén.

Scrita en València, a .XXII. de deembre any .M.CCCC.

Senyor, vostres humils vassalls, etc., los jurats, etc.

Índex antroponímic

A

Abd al-Aziz II (*rey de Túnis*), soldà de Tunis 204
Abella, Berenguer 35
Abelló, Bernat, ciutadà de València 156, 161, 163
Abu-Muhammad I (*rey de Tremicén*), rei de Tremissén 204
Aguiló, Francesc (*Francesch*) 201, 203
Antoni (*bisbe de Bonanoya*), bisbe de Bona 259
Alagó, Artal d' 169
Alagó, Antoni (*Anthoni*), missatger 229
Albert, Domingo 90
Alfons el Vell (*egregi marquès de Villena*), marquès de Villena i duc de Gandia 50, 105, 113, 116, 125
Alfons IV el Benigne (*senyor infant, lo senyor rey, genitor vostre, rey n'Amfós*), rei de la Corona d'Aragó 2, 23, 24, 170, 216, 260
Alfonso XI (*lo rey de Castella, alt rey n'Amfós, avi vostre*), rei de Castella 25, 260
Almenar, Ramon d' 180
Almúnia, Garcia de la, correu de la cort 19
Alpicat, Bernat d' 54, 84, 87, 111, 115
Àlvarez, Gonzalo (*Gonçalvo*) 260
Amat, Gabriel, cirurgià 267
Anglés, Bernat, ciutadà de València 130, 154
Apiera → *Piera*
Aranda, Domingo d', saig 15
Ares, Pere d' 211, 212, 214
Artés (*Arters*), Pere d', mestre racional 210, 212, 231, 240, 270

Atti, Francesco (*e de Felorença*), cardenal de Florència 29
Avinyó, Jaume d' (*Jacme de*), mestre de medicina 267

B

Baiona (*Bayona*), Martí de 226
Baldo → *Ubaldi*
Ballester, Pere, cirurgià 267
Bar, Violant de (*la senyora reyna*), reina de la Corona d'Aragó 140, 141, 142, 159
Bardi, família florentina 24
batlle (*batle*) general de València 5, 31, 47, 49, 137, 160, 164, 182, 200, 212, 215, 216, 218, 228, 231, 236, 240, 247, 270
Bearn, Bernat de (*lo bastart de Bearn*), fill il·legítim del vescomte de Bearn 52
Benet XIII (*cardenal d'Aragó, nostre senyor lo papa*), cardenal i papa d'Avinyó 79, 90, 119, 121, 152, 168, 173, 178, 179, 182, 187, 219, 222, 249, 259
Blay, Pere 39
Blay, Perpinyà (*Perpenyà*) 39
Boil (*Boyl*), Felip (*Philip*), tresorer 9, 10
Boil, Joan (*Johan*), cirurgià 267
Boil, Pere (*Pero*) 44, 47, 70
Boixadors i Carròs, Alamanda (*dona muller de mossén Berenguer de Vilaragut*) 81
Bonastre, Bernat de 47
Bosch, Francesc del (*Francesch del*), jurat 88
Bosch, Guerau del, prevere 91
Bosch, Jaume (*Jacme*) 194
Broll (*Broyll*), Pere 41

NOTA: Les entrades remetent als números dels documents del present volum.

C

Calderó, Pere, missatger 254
 Campllong (*Camplonch*), Gispert de 82
 Camporrell, sastre 211, 223
 Canet, Bertomeu (*Berthomeo*) 90
 Çanoguera → Sanoguera
 Cantó, en 56
 Çapujada → Sapujada
 Carbonell, Guillem, clavari de l'armada 249
 Carbonell, mossén Lluís (*Loís*) 182, 211, 214, 225, 242, 247, 252
 Carcassona, Berenguer de, jurat 28
 Cardona, Miquel 176
 Carles VI, rei de França (*rey de França*) 179
 Carrillo (*Carrello*), Ferran, capità 168
 Carròs (*Caroç*), noble en Francesc (*Francesch*), capità 8, 9, 10
 Carròs (*Caroç*), Francesc (*pare seu*) 8
 Castell, fra Guillem, mestre de l'orde de Sant Jordi d'Alfama 64
 Català, Pere Guillem 53, 59
 Català, Pere, ciutadà de València i llicenciat en decrets 145, 175, 179, 199
 Celma, Jaume (*Jacme*) 172
 Centelles (família) 105, 228
 Centelles, mossén Gilabert de 164, 186, 212, 214, 231, 233, 239, 242, 247, 255, 256
 Centelles, mossén Pere de 164, 165, 166, 167, 179, 212
 Cervelló, mossén Ramon Alamany de 65, 70
 Chi → Pistòia, Cino de
 Civera, Andreu 214
 Civera, Gil de, mercader 18, 155
 Claramunt (*Clarmunt*), Joan de (*Johan de*), ciutadà de València 145
 Claramunts (*Clarmunts*) (família) 211, 212, 214
 Clement VII, papa d'Avinyó 90, 119, 121, 152
 Climent, Joan (*Johan*) 231
 Climent, Pere 211, 212
 Codinacs (*Codinachs*), Berenguer de, jurat i mestre racional 19, 26, 28, 59
 Comes, Ramon, apotecari 267
 Conteri, Jeroni 217
 Conteri, Lluís (*Loís*) 217
 Corretger (*Correger*), en 138
 Cortit, Francesc (*Francesch*) 255

Corts, Romeu, apotecari 267
 Cosdeus, Berenguer 162
 Costa, Ramon 8, 13, 21
 Cotlliure (*Coplliure*, *Cochliure*), Jaume (*Jacme*) 12, 39
 Cotlliure (*Cochliure*), Tomàs (*Thomàs*), llicenciat en decrets 232
 Cruïlles (*Cruylles*), Berenguer de 173

D

Decans (*Deccans*), Pere 73
 Despens, Pere 16
 Despont (*Dezpont*), Jaume (*Jacme*), jurat 174, 186, 191, 199
 Descavall (*Dezcavall*), fra Ramon, prior de Maüella 269
 Di → Rossoni, Dino, jurista
 Dies (*Dieç*), Rodrigo 258
 Dies d'Arenós (*Diecz d'Arenós*), Gonçalbo, senyor de Vilafermosa 15, 19
 Dòria, Brancaleone (*Brancha*) 134, 137
 Duran, Berenguer, patró de nau 45, 52, 87

E

Eduard III, rei d'Anglaterra (*lo rey d'Anglaterra*) 49
 Eimeric (*Eymerich*), Nicolau (*Nicholau*), inquisidor de la Corona d'Aragó 146, 152
 Elionor de Sicília, reina de la Corona d'Aragó 34
 Elionor, infanta de la Corona d'Aragó 157
 Enrique II (*lo rey de Castella, don Enrich*), rei de Castella 37, 40, 49, 51, 52, 60, 65, 68, 70
 Enrique III (*lo rey de Castella*), rei de Castella 143, 160, 200, 210, 212, 215, 226, 228, 247, 250, 252, 260
 Ényegues d'Eslava (*Ényigueç d'Eslava*), Martí 117
 Ermengol, fra Joan (*abat de Sent Cugat de Vallés*), abat de Sant Cugat del Vallés i bisbe de Barcelona 178
 Ermengol, Nicolau, correu de la cort 19
 Escorna, Bernat, cavaller 255
 Escrivà, Andreu Guillem 8
 Escrivà, Arnau, missatger 28
 Escrivà, Jaume (*Jacme*) 62
 Escuder, fra Jaume (*fra Jacme*) 89, 92
 Esplugues, Bernat d', convers, mestre de medicina 267
 Esplugues, Macià (*Machià*) 13

Esplugues, Pere d', ardiaca d'Alzira (*l'artiaça d'Algezira*) 11, 13
Eximenes (*Eximénez*), Francesc (*Francesch*), clavari de la quema 210
Eximenes (*Exeméniç*), Gonçalbo (*Goçalbo*), senyor d'Arenós 1

F

Felemir, Jaume (*Jacme*), notari 96
Fernando I (*lo rey de Portogal*), rei de Portugal 49, 97, 99
Ferran, Guillem, ciutadà de Barcelona 12
Ferrández (*Ferràdez*), Gonzalo (*Goçalbo*), canonge de Toledo 120
Ferrández de Villegas (*Ferràdeç de Villiegas*), Pero 160
Ferrer, fra Bonifaci, doctor en decrets 101
Ferrer, Guillem, apotecari 267
Ferrer, Salvador, notari de Mallorca 243
Ferrer, Vicent, prior del Convent dels Predicadors de València i predicador 79
Fiveller, Ramon de, escrivà de ració 197, 241
Flandes, comte de → Nevers, Lluís de
Fluvià, Francesc (*Francesch*), jurat i missatger 130, 244, 245, 246, 248, 254, 255, 265, 266, 267, 270
Formentera, fra Joan de (*fra Johan de*), frare agostí i bisbe de Sidó 230
Fortià, Sibill-la de, reina de la Corona d'Aragó 105, 106, 111
Frederic II de Sicília, rei de Sicília 11

G

Gacet → Gasset
Gallach, Bernat de, notari 211, 212
Garcia, Àlvar 65, 70
Gascó, Joan (*Johan*) 117, 140, 141, 179, 182
Gasset (*Gacet*), Bernat 122
Gassó (*Gaçó*), Bertomeu (*Berthomeu*), mestre de teologia 85
Gastó, Ramon, bisbe de València 7, 11, 13
Gençor, Pere, jurat 199, 232
Gener, Agustí (*Augustí*) 92
Gil Tarín, Esteban (*justícia d'Aragó*), justícia d'Aragó 18
Gironés, Pere, mestre de medicina 267
Gostans (*Gostanç*), Guillem, jurat 88
governador de Càller 259
governador de Mallorca 39
governador del regne d'Aragó 168

governador del regne de València 28, 35, 36, 49, 65, 99, 100, 109, 114, 117, 124, 138, 153, 160, 164, 165, 166, 168, 169, 179, 182, 188, 190, 191, 197, 200, 205, 211, 212, 213, 214, 215, 218, 228, 231, 233, 237, 242, 247, 255, 260, 269

Gras, en, cirurgià 267

Gregori XI, papa 90, 91

Gualbes, mercader de Barcelona 18

Guàrdia, Ramon, mestre de medicina 267

H

Hongria (*Ongria*), Nicolau d', canonge 268

I

Ivorra, Guillem, cirurgià 267

J

Jàfer (*Jàffer*), Guillem de, jurista 4, 16

Jaume I (*Jacme l'Antich*), rei de la Corona d'Aragó 142, 231

Jaume II el Just (*rey en Jacme, vostre besavi*), rei de la Corona d'Aragó 146

Jaume (*Jayme*), senyor de Xèrica → Xèrica, Jaume de

Jiménez Cerdán, Juan (*justícia d'Aragó*), justícia d'Aragó 171, 173, 198, 231

Joan (*Johan*), Jordi 54

Joan (*Johan*), Pere 88

Joan d'Aragó (*senyor patriarcha*), patriarca llatí d'Alexandria 15

Joan I el Caçador (*senyor duch, molt alt senyor infant en Johan, rey don Johan*), duc de Girona i rei de la Corona d'Aragó 33, 43, 44, 46, 55, 100, 114, 189

Joao I (*rey de Portogal*), rei de Portugal 192, 258

Jofré, Jaume (*Jacme*) 62, 65, 77

Josep el Somniador 51

Juan (*Johan*) don Manuel, marquès de Villena 25

Juan I (*al infant, son fill, de Castella, el rey de Castella*), infant i rei de Castella 60, 119, 120

Justícia civil de València 159, 160, 231, 268

Justícia criminal de València 109, 114, 117, 124, 164, 165, 166, 168, 179, 182, 188, 190, 191, 197, 201, 203, 205, 207, 211, 212, 214, 215, 228, 231, 233, 237, 239, 247, 252, 255

L

Lladró de Vilanova, vescomte de Vilanova i senyor de Xelva 198
lloctinent (*lochtinent*) del governador 55, 78, 225, 228, 231, 255
lloctinent de batlle general 12, 47, 225
Llop (*Lop*), Pere, mestre de medicina 267
Llop (*Lop*), Pere, notari 209
Lluís (*Luis*), en, cirurgià 267
Lluís I, duc d'Anjou 37
Llull (*Luyll*), Domingo 104
Llupià, Huc de (*Uc de*), llicenciat en lleis, canonge i bisbe de Tortosa i València 69, 168, 173, 178, 187, 206, 219, 222, 227, 235, 238, 240, 241, 253, 268
López, Eximeno (*Exemeno*), taverner 242
López, Pero 258
Luna, Francesc (*Francesch*) de, jurat 40
Luna, Maria de (*la senyora reyna*), reina d'Aragó 190, 195, 201, 203, 205, 210, 266
Luna, Pedro de → Benet XIII, papa d'Avinyó

M

Maça, mossén Pascual 73
Maderes, mestre Jaume (*Jacme*), mestre en medicina 267
Malatesta, Perfetto (*abat de Sistra*), abat de Sassoferrato 79
Manresa, Berenguer de 104
March, Berenguer (*lo mestre de Muntesa*), mestre de Montesa 189
March, Pere 4
Maresme, Bernat, notari 32
Maresme, Bernat, sotsobrer de murs i valls 268
Marià IV, jutge d'Arborea 38
Marrades, Francesc (*Francesch*), ciutadà de València, conseller del rei i batlle general 27, 47, 102, 104
Marrades, Jaume (*Jacme*), patró de nau 45, 168, 173, 199, 231
Marrades, Leonard, jurat 161, 163
Marrades, Pere, ciutadà de València i boteller del rei 34, 35, 36, 37, 47, 60, 68, 104, 111, 122, 123, 182, 212, 231, 242, 247, 252
Martí el Jove (*senyor rey de Sicília, primogènit vostre molt car*), rei de Sicília 169, 188, 264

Martí l'Humà (*infant en Martí, l'alt infant lo duch de Montblanch*), infant, duc de Montblanc i rei de la Corona d'Aragó 72, 113, 116, 124, 126, 127, 129, 133
Martí, Berenguer 262
Martínez, Ferrand (*l'arcidiano de Castella*), ardiaca d'Écija 124
Martorell, Guillem, de casa del rei 266
Mas, Jaume del (*Jacme del*) 104
Mascó (*Maschó*), Domingo, doctor en lleis i vicecanceller de València 62, 75, 77, 103, 111, 150, 151, 189, 205, 221, 228
Mataró (*Materó*), Francesc (*Francesch*) de 22, 23
Matoses (*Mathoses*), Bertomeu (*Bertholomeu*), justícia 1, 21
Mercader, Joan (*Johan*) 122, 156, 250, 266
Mercer, Arnau, jutge de la cort 11
Metge, Francesc (*Francesch*) 207
Metge, Pere 203, 205, 207
Miquel, Pere 217
Miquel, Pere, cirurgià 267
Moliner, Guillem 16
Moliner, Martí, mestre de medicina 267
Mollà, en, de Xàtiva, patró de galiota 211
Montagut, en Lluís (*Loís*) 228
Montagut, en Manuel de 228
Montagut, en Pelegrí de 13
Montagut, mossén Pere de 212, 214, 228
Montcada, Elisenda de (*senyora reyna*), reina de la Corona d'Aragó 4
Montcada (*Muncada*), Guillem Ramon de 1
Montcada (*Muncada*), mossén Guillem Ramon de, comte d'Agosta 143, 160
Montcada (*Muncada*), mossén Ot de 269
Montcada (*Muncada*), mossén Roger de 118
Montó, Francesc (*Francesch*), draper 207
Montó, Pere 203, 205, 207
Muhammad VII (*lo fill e succeïdor del dit rey*), soldà de Granada 149, 153, 226
Muncada → Montcada

N

Nadal, Pere 12
Nadal, Sanxo, ciutadà de València 213
Narari, Samuel, jueu 252
Natera, Joan de (*Johan de*), jurat 161, 163
Nebot, Ramon, assessor de la Governació del regne 106
Nevers, Lluís de (*comte de Flandes*) 24

Nicolau, Tomàs (*Thomàs*), apotecari 267
Novals, Miquel de, ciutadà de València 130,
154, 156, 228, 231
Novals, Vicent de 228, 231
Núñez (*Nunicz*), Juan (*Johan*), noble castellà
25

O

Òdena, Vicent d', veí de València 192
Oliver, Bernat, mestre de medicina 267
Olzina, Joan (*Johan*), patró de nau 236
Ongria → Hongria
Ordins, Lluís (*Lóís*), mestre de medicina 267
Orís (*Oriç*), Martí d' 164, 165, 166, 167, 182
Ottoman III (*rey de Feç, rey d'Algarb*), soldà benimerí 194, 214

P

Palou, Ramon de, ciutadà 42
Pardo, Aznar, batlle general del regne de
València 104
Pardo, Pere 250
Passadores, Pere, ciutadà de València 111
Pastor, Pere, major de dies, apotecari 267
Pastor, Pere, menor de dies, apotecari 267
Pedro el Cruel, rei de Castella 26
Peralta, Ramon de, almirall 24
Percàs (*Percaç*), Pere, ciutadà de Barcelona 12
Pere, infant en → Ribagorça, infant Pere de
Pere III el Gran (*senyor rey en Pere, tresavi
vostre*), rei de la Corona d'Aragó 216, 231
Pere IV el Cerimoniós (*senyor rey, vostre
pare*), rei de la Corona d'Aragó 136, 152,
209, 210, 247, 252, 260
Peres de Medes (*Pèrç de Medes*), fra Joan (*en
Johan*), sotscabiscot de la Seu de València
i prior de la casa de València de l'orde de
Sant Jordi d'Alfama 64, 67
Pérez d'Espanya (*Pèrecz d'Espanya*), Sanxo 24
Peres d'Arenós (*Pèrç d'Arenós*), Eximén (*Xi-
mén*) 118, 146, 252
Peres d'Arenós (*Pèrç d'Arenós*), Eximén
(*Exemén*), senyor d'Andilla 1
Perputxent, comanador de, de l'orde de
Montesa 214
Pertusa, Guillem de 4
Picó, Guillem, mestre de medicina 267
Piera (*Apiera*), Miquel d', jurat 37, 75, 77
Piltron, Sanxo 218
Pistòia, Cino de (*Chi de*), jurista 221

Pons (*Ponç*), Andreu 189
Porquet, Bernat, jurista 213
portaveus (*portantveus*) del governador 31,
50
Prades, Jaume de, bisbe de València 43, 50,
51, 55, 109, 113, 116, 146, 152, 268
Pròxida, mossén Gilabert de 228
Pròxida, fra Nicolau de (*Nicholau de*), cava-
ller de l'orde de Montesa 228
Pròxida, mossén Nicolau de (*Nicholau de*),
governador d'Oriola 46, 47
Pròxida, mossén Olf de (*Olfó de*), governa-
dor d'Oriola 129

R

Rabassa (*Rabaça*), Gener (*Jener*), llicenciat en
lleis i jurat 27, 77
Racional de València 234
Reboll, Berenguer de, prevere 268
Rechon (*lo Rexon*), Jofre, baró de Poitou 52
Regues, Pere de, savi en dret 3
Rey de França → Carles VI
Rey de Portugal → Fernando I
Rey de Tremicén → Abu-Muhammad I
Reyna, la → Elionor de Sicília
Ribagorça, infant Pere de (*infant en Pere de*)
5
Ridwan (*Redovà*), Abul Nuaym, gran visir
de Granada 146
Riera, Antoni (*Anthoni*) 152
Rigolf, Jaume (*Jacme*) 176
Ripoll, Jaume de (*Jacme de*), síndic 3
Rocabertí, Jofre de (*lo vezcomte de Rochaber-
tí*), vescomte de Rocabertí 177, 182
Roger, Esteve (*Sthevè*) 14
Roig, Jaume (*Jacme*), mestre de medicina
267
Roig, Pere, mestre de medicina 267
Roís (*Roic*), Alfons (*Alfonso*) 214
Roís de Corella (*Roic de Corella*), Joan (*Jo-
han*), cavaller 255
Romaní, Arnau de 212, 242, 252
Romeu, Jaume (*Jacme*) 62, 88
Ros, Jaume (*Jacme*) 255
Rossell, Nicolau (*cardinals de Aragó*), carde-
nal d'Aragó 29
Roncesvalls (*Rossesvalls*), mossén Joan de
(*Johan de*), batlle dellà Xixona 194
Rossoni, Dino (*Di*) de, jurista 221
Roxella, Pere de la, cirurgià 267

S

Saera (*Çaera*), Guillem 156, 161, 196, 200, 254
 Samorera, Arnau 15
 Sanoguera (*Çanoguera*), Clara 76
 Sanoguera (*Çanoguera*), Joan (*Johan*), donzell 76
 Sant Feliu (*Sent Feliu*), Bonanat de (*Bonafo-nat de*) 52
 Sanxes (*Sànxez*), Martí 160
 Sanxes (*Sànxez*), Miquel (*Michel*), escrivà 25
 Sanxes de Vallterra (*Sànxez de Vallterra*), mossén Joan (*Johan*), senyor de Montan (Castellmontà) 251
 Sanxo (*Sancho*) 213
 Çapujada, Gabriel, mestre de medicina 267
 Saragossà (*Saragoça*), Bernat, prior del Con-vent de Sant Agustí de València 89, 92
 Saranyó, Berenguer, senyor de part d'Albo-raia 261
 Sarrià (*Serrià*), Bernat de 22, 23
 Sassoferrato, Bartolo (*Bàrtol*), jurista 221
 Satan (*Setan*) 193
 Savall (*Çavayll*), Ramon 8
 Sèneca el Vell 139
Sent Feliu → Sant Feliu
 Serra, Guillem, cambrer major 9, 10
 Serra, Vicent, mestre de medicina 267
Servent → Sirvent
 Sicília, Maria de, reina de Sicília 188
 síndic (*síndich*) de Cullera 252
 síndic (*síndich*) de València 234, 247, 252, 268
 Sirvent (*Servent*), Bernat 211, 212
 Siscar, Pere 212, 242
 Solanes, Joan de (*Johan de*) 104
 Solanes, Pere de, ciutadà de València i alcaid de Xelva 161, 163, 231, 256
 Soler, Antoni (*Anthoni*), apotecari 267
 Soler, Francesc (*Francesch*) 242
 Soler, Jaume de (*Jacme de*) 212, 237, 242, 247, 255
 Soler, Lluís de (*Loís de*) 164, 166, 167, 179, 212
 Soler, Pere, metge 172
 Soler, Ramon de, doctor en lleis, ciutadà i procurador de Xiva 37, 51, 104, 115, 130, 140, 141, 145, 154, 161, 163, 175, 179, 183, 184, 185, 186, 199, 231, 234

Soler, Romeu de, canonge de València 91
 Solers (família) 214, 228, 231
 Suau, Bernat 211
 Suau, Ferrer 211
 Suau, Joanet (*Johanet*) 211
 Suau, Pere 211, 237
 Suaus, família dels 211

T

Tenorio, Pedro (*archebisbe de Toledo*), arque-bisbe de Toledo 120
 Tolsà, Ramon, advocat 75, 155, 231
 Tomàs (*Thomàs*), àlies Pere Carbonell 138
 Torregrossa (*Torragrossa*), mestre de medici-na 267
 Torregrossa, Joan de (*Johan de*) de 232
 Torrelles, Guillem de, bisbe de Tortosa 69
 Tous (*Thous*), Jofre de 146
 Tous (*Thous*), Ramon 55
 Tudela, Joan (*Johan*), secretari del rei 171, 173, 220

U

Ubaldi, Pietro Baldo degli, jurista 221
 Urgellés, Francesc (*Francesch*), notari i síndic 58, 71, 72, 80, 83, 94, 109

V

Valldaura, Nicolau (*Nicholau*), jurat 140, 141, 145, 154, 186, 191, 199, 214, 231
 Valleriola, Joan (*Johan*), ciutadà de València 262
 Vallsdaures (família) 211, 212
 Vallseguer, Jaume (*Jacme*) de 149
 Vidal, Mateu (*Matheu*) 245, 248, 255
 Vilafranca, Manuel de, convers, mestre de medicina 267
Vilanova, vescomte de → Lladró de Vilanova
 Vilanova, mossén Joan de (*Johan de*) 228
 Vilanova, mossén Ramon de 73, 82, 93, 95
 Vilanova, Ramon de, convers, mestre de medicina 267
 Vilanova, mossén Vidal de 66, 73
 Vilaragut, mossén Antoni de (*Anthoni de*) 117
 Vilaragut, mossén Berenguer de 81, 190, 216, 220, 263
 Vilaragut, dona Carrossa de (*Caroça de*) 190, 216, 220, 263

Vilaragut, noble en Pere de 105, 208
Vilaraguts, família dels 55, 105
Vilarig, mossén Galceran de 95
Vilaur, Mateu (*Matheu*) 90
Vives, Andreu, mestre de medicina 267
Vives, mercader 221

X

Xambell, Jacob, jueu 99
Xèrica, Jaume de (*noble don Jayme*), senyor
de Xèrica 1
Ximenes (*Ximéneç*), mossén Ferran 214
Xiva, Jaume de (*Jacme de*) 121

Y

Yússuf II, soldà de Granada 126, 128, 131,
135, 148, 149, 153

Índex toponímic

A

Àguiles, cap de les 218
Alacant 57, 194
Albalat dels Tarongers (*Albalat, terme de Murvedre*) 168
Alboraia (*Alboraya*) 261
Albufera 201
Alcalatén 213
Alcoi (*Alcoy*) 5
Alcoll → Col·lo
Alcúdia 212
Alcúdia de Veo (*Veho*) 168
Alfàfar (*Alfofar*) 91
Algeciras (*Algezira*) 260
Alguer 47, 134
Allepuz (*Allepuç*), aldea de Terol 52
Almeria 126, 131
Almonesir (*Almonazir*) 168
Almussafes (*Almuçafes*) 212
Alpont 247
Alzira (*Algezira, Alzera*) 19, 100, 105, 125, 212
Aragó, regne de 4, 5, 12, 15, 16, 26, 51, 65, 68, 160, 168, 171, 180, 189, 213, 221
Arenós, baronia d' 168
Avinyó (*Vinyó*) 90, 109, 152, 168, 182, 206

B

Baiona (*Bayona*) 18
Barbaria (*Barberia*) 6, 8, 74, 126, 169, 176, 182, 218, 226, 249
Barcelona (*Barchinona*) 8, 11, 12, 23, 34, 36, 38, 39, 41, 42, 47, 52, 54, 63, 74, 79, 81, 132, 133, 144, 162, 178, 224, 229
Benaguasil (*Benaguazir*) 201, 203, 205, 207

Benissanó (*Benizanó*) 21
Blanes 164
Bolonya (*Bolunya*) 221
Bona 6
Borriol 81
Bretanya 51
Bruges 24
Bugia 6
Burjassot (*Burjaçot*) 256

C

Cabo de São Vicente (*cap de Sent Vicent*) 192
Calataiud 182
Càller 56, 122, 135, 180, 181, 230, 236, 259
Camí Reial 21
Camp de Tarragona 24
Ceuta (*Capte*), cap de 218
Caravaca 247
Carinyena (*Caranyena*) 193
Casablanca (*Niffè*), Marroc 7
Castella, regne de 12, 39, 43, 49, 50, 51, 60, 65, 68, 70, 82, 124, 135, 143, 146, 160, 168, 200, 215, 247, 252, 260
Castellmontà → Montan
Castiello de Jaca (*Castelló de Baldeas*) 18
Catalunya (*comdat de Barchinona, Cathalunya*) 4, 11, 35, 43, 68, 221
Cervera 47
Cocentaina (*Cocentayna*) 5
Col·lo (*Alcoll*), Algèria 6
Conca (*Conqua*) 160
Còrdova 52
Çuera → Suera
Cullera 247, 252

D

Dellys (*Tedeliç*) 176
Dénia 5, 176

E

Ebre, riu 51
Ecla → *Yecla*
Eivissa (*Iviça*, *Eviça*) 176, 236
Elx (*Eltg*, *Elig*) 55, 146
Eslida, serra d' 168
Espanya 8, 11
Espioqa (*Spioqua*, *Espioqua*) 212

F

Flandes (*Flandres*), 49, 97, 99
Florència (*Florença*) 24
França 221

G

Galícia (*Gallícia*) 47
Gandia 5, 113, 116, 125, 146
Gasassa (*l'Alcúdia*, *terra de Barberia*) 194
Gènova (*Jènova*) 29, 137, 180
Gibraltar (*Mont de Jubaltar*, *Gibaltar*) 8, 9, 10, 214
Girona (*Gerona*) 249
Girona (*Gerona*), bisbat de 249
Granada 7, 47, 126, 131, 135, 148, 149, 226, 247
Guadalquivir (*lo riu de Sibília*), riu 52
Guardamar 126

I

Illes Balears (*Ylles*) 225

J

Jumilla (*Jumella*) 247

L

Lerma 25
Lleida (*Leyda*) 146, 152
Lliria (*Líria*) 21, 50, 125, 262
Lorca (*Locha*) 126

M

Madrona 19
Màlaga (*Màlecha*) 192
Mallorca (*Mallorques*, *Mallorcha*, *Mallorches*, *Mallorqua*) 8, 9, 10, 11, 39, 49, 52, 54, 68, 74, 134, 158, 161, 169, 176, 194, 224, 236, 243, 245, 246

Malta 169

Manfredònia, Itàlia 13
Manises 113
Marroc (*Marrochs*), bisbat de 85
Marroc (*Algarp*), regne de 214
Maüella (*Magüella*) 269
Millars, riu 168
Montan (*Castellmontà*) 202, 251
Montblanc (*Montblanch*) 37
Montsó 118, 189
Moraira (*Morayra*) 176
Morella 100
Morvedre (*Murvedre*) 19, 52, 168, 209, 212
Moya 120, 160
Múrcia 55, 112, 126, 128, 131, 247
Murla 66, 73

N

Navaixes (*Navalles*), font de 168

O

Onda 168
Ontinyent (*Ontinyén*) 247
Oriola 47, 86, 112, 126, 128, 131, 135, 164

P

Palerm 13
Paterna 21, 113, 116, 256
Penàguila 5
Peníscola (*Paníscola*) 91
Perpinyà (*Perpenyà*) 39
Picassent (*Piquacén*) 212
Planes 140
Port Fangós 161, 162
Portopí 162
Portugal (*Portogal*) 47

R

Requena 51, 55, 65, 70, 120
Rodes 180
Roine, riu 179
Rosselló 39
Rubielos de Mora (*Robiols*) 168

S

Sangüesa (*Sangossa*) 18
Saragossa (*Saragoça*, *Çaragoça*, *Saracosa*, *Caraçoça*) 18, 105, 121, 195, 213, 231, 260, 263
Sardenya (*Cerdenya*) 6, 8, 11, 33, 44, 56, 72, 137, 158, 161, 162, 218, 220

Sarrió 14, 52
Sàsser (*Sàcer*) 134
Segòvia (*Sogòvia*) 260
Sevilla (*Sibília, Xibília*) 4, 6, 7, 47, 49, 51, 52, 192
Sicília (*Cecília*) 6, 7, 8, 11, 24, 39, 56, 72, 137, 158, 180, 188, 190, 220, 231, 264
Sidó (*Sindònia*) 230
Silla 212
Sogorb (*Segorb*) 5, 113, 116, 168
Suera (*Çuera*) 18

T

Tarragona (*Terragona*) 11, 24, 90, 146
Tedeliç → *Dellys*
Terol (*Turolii*) 16, 19, 52, 168, 252
Toledo 120
Torís 55
Torrent 212
Torrijo, aldea de Terol 52
Tortosa (*Torthosa*) 4, 8, 69, 156, 159, 178, 244, 245, 246, 248
Tràpani (*Tràpena*), Itàlia 24
Tudela 51
Tunis (*Tuniç*) 160

U

Utiel 120

V

València, ciutat de
Almodí (*Almudí*) 6
Bisbat de València 7, 78
Camí de la Coma 256
Cantó de les Magdalenes 211
Carrer de Sant Bertomeu (*Sent Berthomeo*) 214
Carrer de Sant Vicent (*Sent Vicent*) 201
Carrer Major de Sant Nicolau (*Sent Nicholau*) 214
Cases de la confraria de Sant Jaume 9, 125, 267
Convent de Sant Agustí 89, 92
Convent de Sant Francesc (*Frares Menors*) 1
Convent dels Predicadors 79
Església de Sant Joan (*Sent Johan*) 211

Església de Sant Martí (*Sent Martí*) 237
Església del Temple 164
Grau de la Mar 192
Jueria (*juheria*) 124, 125, 126, 127, 129, 132, 159
Mercat 125
Monestir de la Saïdia (*Çaydia*) 1
Moreria 125, 126
Parròquia de Sant Esteve (*Sent Steve*) 242
Parròquia de Sant Martí (*Sent Martí*) 242
Parròquia de Sant Pere (*Sent Pere*) 268
Plaça de la Figuera 124
Plaça de Sant Joan del Mercat (*dels Aylls*) 211
Platja de València 8, 9, 10
Pont de la Trinitat (*dels Catalans*) 2
Pont del Reial (*del Real*) 2
Pont dels Serrans 214
Portal de Sant Vicent (*Sent Vicent*) 252
Portal dels Serrans 214
Sala del Consell 63, 125, 228, 234, 247, 252, 269
Seu de València 16, 63, 64, 67, 219, 222, 259, 268
Via de Cullera 252
Xerea (*Exerea*) 242
Venècia 217, 234
Vilafermosa (*Vilaformosa*) 15, 19
Vilallonga (*Vilalonga*) 91
Vila-real 19
Villena 126
Viver 52

X

Xàtiva 22, 23, 50, 100, 125, 126, 153, 164, 212
Xelva 171, 173, 240, 256
Xèrica (*Exèrica*) 52, 168, 202, 251, 262
Xiva 2, 50, 51, 160
Xixona (*Sexona*) 194
Xúquer, riu 252

Y

Yecla (*Eccla*) 247
Ylles → Illes Balears

Í ndex

Introducció

Una ciutat a través de la paraula escrita	7
La lletra com a document històric	11
Estil i redacció	15
Interessos i preocupacions	19
Criteris de transcripció i edició	23
Abreviatures utilitzades	24
Bibliografia	24

LLETRES MISSIVES DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA

.I. LLETRES MISSIVES AL REI (1315-1400)	33
---	----

<i>Índex antroponímic</i>	365
---------------------------	-----

<i>Índex toponímic</i>	373
------------------------	-----

*P*ublicat

en novembre de 2024

per la Universitat de València

*f*onts històriques valencianes
91.

VNIVERSITAT VALÈNCIA